NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XI 217

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1955

Economic Survey 1955

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO 1956

Norges offisielle statistikk, rekke XI

Norway's Official Statistics, series XI

Rekke XI **Trykt 1954**

Nr. 178 Kriminalstatistikk 1951 og 1952 *Criminal statistics*
— 179 Statistikk over landssvik 1940—1945 *Statistics on treason and collaboration*
— 180 Stortingsvalget 1953 *Storting elections*
— 181 Meieribruket i Noreg 1952 *Norway's dairy industry*
— 182 Dødelighetstabeller 1946—1950 *Life tables according to the mortality experiences*
— 183 Statistisk årbok 1954 *Statistical yearbook of Norway*
— 184 Sinnssykehusenes virksomhet 1952 *Hospitals for mental disease*
— 185 Nasjonalregnskap 1938 og 1948—1953 *National accounts*
— 186 Fagskolestatistikk 1950—51 og 1951—52 *Ecoles professionnelles*
— 187 Norges elektrisitetsverker 1951 *Electricity plants*
— 188 Norges handel 1952 Del II *Foreign trade of Norway Part II*
— 189 Lønnsstatistikk 1953 *Wage statistics*

Rekke XI **Trykt 1955**

Nr. 190 Økonomisk utsyn over året 1954 *Economic survey*
— 191 Folkemengdens bevegelse 1952 *Vital statistics and migration statistics*
— 192 Veterinærvesenet 1952 *Service vétérinaire*
— 193 Alkoholstatistikk 1953 *Alcohol statistics*
— 194 Syketrygden 1952 *Assurance-maladie nationale*
— 195 Folkemengden i herreder og byer 1. januar 1954 *Population in rural districts and towns*
— 196 Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1952 *Medical statistical report*
— 197 Norges bergverksdrift 1953 *Norway's mining industry*
— 198 Telegrafverket 1953—54 *Télégraphes et téléphones de l'Etat*
— 199 Skattestatistikk 1953—54 *Tax statistics*
— 200 Norges postverk 1954 *Statistique postale*
— 201 Forsikringsselskaper 1953 *Sociétés d'assurances*
— 202 Jordbruksstatistikk 1954 *Agricultural statistics*
— 203 Kommunenes gjeld og kontantbeholdning m. v. 1954 *Municipal debt and cash holdings etc.*
— 204 Norges handel 1953 Del I *Foreign trade of Norway Part I*
— 205 Norges fiskerier 1952 *Fisheries statistics of Norway*
— 206 Norges industri 1953 *Industrial production statistics*
— 207 Kriminalstatistikk 1953 *Criminal statistics*
— 208 Bankstatistikk 1953 *Banking statistics*
— 209 Norges elektrisitetsverker 1952 *Electricity plants*
— 210 Forbruket av trevirke på gårdene 1952/53 *Consumption of wood on farms*
— 211 Norges jernbaner 1951—52 *Chemins de fer norvégiens*
— 212 Statistisk årbok 1955 *Statistical yearbook of Norway*
— 213 Alkoholstatistikk 1954 *Alcohol statistics*
— 214 Sinnssykehusenes virksomhet 1953 *Hospitals for mental disease*
— 215 Norges handel 1953 Del II *Foreign trade of Norway Part II*
— 216 Norges kommunale finanser 1950/51 og 1951/52 *Municipal finances*

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XI 217

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1955

Economic Survey 1955

With a summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1956

Forord.

Statistisk Sentralbyrå sender med dette ut «Økonomisk utsyn over året 1955», som blant annet blir lagt fram for Stortinget som vedlegg til Regjeringens budsjettforslag for 1956—57.

Den penge- og kredittpolitiske tilstramning som ble innledet i 1954 og ført videre i 1955 stiller på mange måter 1955 i en særstilling blant etterkrigsårene. De nye trekk i utviklingen på penge- og kredittmarkedet, og de realøkonomiske virkninger disse kan ha hatt, er derfor gitt en bred plass i publikasjonen. Ellers følger framstillingen stort sett samme linjer som «Økonomisk utsyn» for tidligere år, bortsett fra at det som innledning til hoveddelen om Norge, er tatt inn et nytt avsnitt om «Hovedtrekk av den realøkonomiske utvikling». Sammen med Sluttordet gir dette en kortfattet oversikt over utviklingen i året og Byråets vurdering av denne.

Publikasjonen er utarbeidd under ledelse av forskningssjef Odd Aukrust og er redigert av byråsjef Paal Bog. Avsnittet om fiske og selfangst er utarbeidd av Fiskeridirektoratet. De andre avsnitt i «Økonomisk utsyn over året 1955» er som vanlig skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 28. desember 1955.

Petter Jakob Bjerve.

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Verdensproduksjonen	5
Varebytte og betalingsforhold	6
Den internasjonale prisutvikling	8
Vest-Europa	9
Sambandsstatene	10
Konjunkturtendenser	11
Norge	12
Hovedtrekk av den realøkonomiske utvikling	12
Utenriksøkonomien	16
Vareomsetningen med utlandet	16
Betalingsbalansen overfor utlandet	28
Produksjon og sysselsetting	32
Sysselsettingen	32
Jordbruk	35
Skogbruk	41
Fiske	46
Selfangst	52
Hvalfangst	53
Gruvedrift, industri og kraftforsyning	56
Bygge- og anleggsvirksomhet	63
Skipsfart	67
Annen samferdsel	73
Inntekter og inntektsnytting	82
Inntekter	82
Privat konsum	89
Investering	93
Priser og finanser	97
Priser og levekostnader	97
Offentlige finanser	104
Penge- og kredittmarkedet	111
Sluttord	128
Sammendrag på engelsk	133
Tabeller	*1

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

– = null eller mindre enn ½

.. = oppgave mangler

* = foreløpig tall; beregnet tall

—— = horisontal strek markerer brudd i en serie

Contents.

	Page
World economic situation	5
World production	5
International trade and payments	6
International price developments	8
Western Europe	9
United States	10
Current economic trends	11
Norway	12
Main features of the economic development	12
External economy	16
External trade	16
Balance of payments	28
Production and employment	32
Employment	32
Agriculture	35
Forestry	41
Fisheries	46
Sealing	52
Whaling	53
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	56
Construction	63
Shipping	67
Other transport, and communication	73
Incomes and their disposal	82
Incomes	82
Private consumption	89
Capital formation	93
Prices and finance	97
Prices and cost of living	97
Public finance	104
Money and credit	111
Concluding remarks	128
Summary in English	133
Tables	*1

Explanation of symbols:

– = magnitude is nil or less than half of unit employed

.. = data not available

* = provisional or estimated figures

—— = a horizontal line across the column indicates a substantial break in the homogeneity of a series

Verdensøkonomien.

Året 1955 framstår som et nytt økonomisk rekordår for de fleste land. De viktigste trekk i utviklingen har vært det kraftige økonomiske oppsving i Sambansdstatene etter tilbakeslaget året før og det fortsatt stigende aktivitetsnivå i Vest-Europa. I de økonomisk underutviklede land i verden har det jamt over vært merkbar økonomisk framgang.

For året sett under ett nådde verdensproduksjonen og det internasjonale varebyttet et nytt rekordnivå. Varetilgangen har stort sett vært tilstrekkelig. Det internasjonale råvaremarked har ikke som i flere tidligere år vært forstyrret av krigsfrykt og strategiske lagringskjøp, og på tross av den stigende etterspørsel for løpende behov har prisnivået vært bemerkelsesverdig stabilt.

I flere land tiltok etterspørselspresset etter hvert i et omfang som bidro til økende importoverskott og bevirket et press på det innenlandske pris- og lønnsnivå. For å dempe det høye aktivitetsnivå ble det i årets løp satt i verk forskjellige mottiltak. Utover mot slutten av året begynte virkningene av disse tiltak å gjøre seg mer eller mindre gjeldende i en del land, og stigningstakten i den økonomiske ekspansjon ble der noe langsommere.

Verdensproduksjonen.

Det anslag som er gjort over verdens jordbruksproduksjon i 1955 tyder på at den totalt sett var større enn året før. Men blant annet som følge av dårlig vær i visse områder og innskrenkning av jordbruksarealet i USA var stigningen trolig mindre enn den har vært de siste årene. Avlingene ble bedre enn i 1954 både av hvete og av fôrkorn, særlig mais. Økingen i hveteproduksjonen skyldes i første rekke den svære kornhøsten i Canada, hvor avlingene ble rundt to tredjeparter større enn foregående år. Rishøsten i sesongen 1954—55 er anslått til noe mindre enn sesongen før, men var likevel den nest største hittil. Av kaffe ser det ut til å bli rekordhøst, mens produksjonen av sukker og kakao trolig blir omtrent som året før.

Verdensproduksjonen av ull har de siste årene ligget på litt over 1 mill. tonn og vil i inneværende sesong etter alt å dømme vise en del stigning. Bomullshøsten anslås til omtrent samme størrelse som i forrige sesong.

Av en rekke jordbruksvarer finnes det nå meget betydelige lager i produsentlandene. Kornlagrene i de fire viktigste eksportland, USA, Canada, Argentina og Australia, var i sommer kommet opp i nærmere 120 millioner tonn og var dermed større enn noen gang tidligere. USA hadde 70 prosent av disse kornreservene. I de amerikanske overskottslagrene av jordbruksvarer, som foruten korn omfatter blant annet ull og bomull, tobakk, smør og ost, er det nå investert mellom 8,5 og 9,0 milliarder dollar. Disse store lagrene er en betydelig usikkerhetsfaktor i produksjons- og prisutviklingen både i det amerikanske landbruk og på verdensmarkedet, og myndighetene i USA arbeider med planer som dels tar sikte på en produksjonsbegrensning og dels på en gradvis reduksjon av lagrene over en periode på 4—5 år.

Verdens industriproduksjon, som i de tre første kvartalene av 1954 viste nærmest stillstand, fikk et kraftig oppsving utpå høstparten samme år. Den kvartalsindeks som FN's statistiske kontor beregner for verdensproduksjonen i industri og gruvedrift (ekskl. de østeuropéiske land og China) nådde nye rekordnivåer både i siste kvartal 1954 og i de to første kvartaler av 1955. I 2. kvartal 1955 var den oppe i 151 (1948 = 100). I gjennomsnitt for første halvår 1955 lå produksjonen om lag 9 prosent over nivået i samme tidsrom året før.

Praktisk talt alle land bidro til denne sterke produksjonsstigningen, men i varierende grad. Det kan særlig være grunn til å feste oppmerksomheten ved at framgangen relativt sett var noe større i Vest-Europa enn i USA. I de siste 6—7 årene har den vesteuropéiske produksjonsutviklingen vært raskere og framfor

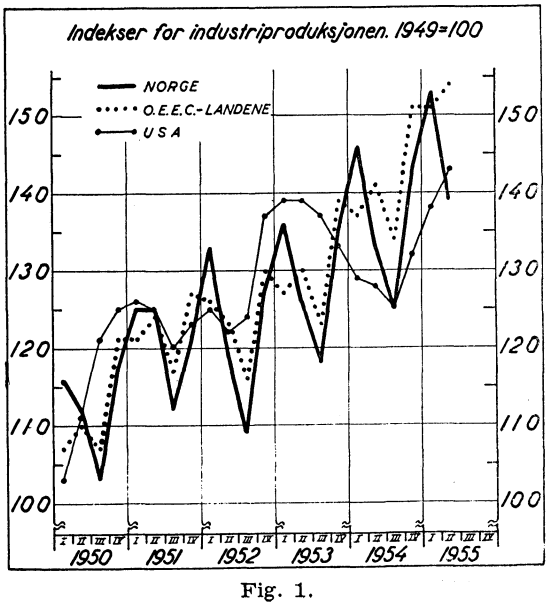

Fig. 1.

alt jamnere enn den amerikanske. Med 1948 = 100 lå FN's indeks for industriproduksjonen i Vest-Europa i 2. kvartal 1955 på 179, mens det tilsvarende tall for USA var 133.

Det var særlig i investeringsvareindustrien aktiviteten var på rekordnivå i 1955. Verdens stålproduksjon økte således med nærmere 25 prosent fra første halvår 1954 til samme periode i 1955. Utenfor USA ble det produsert mer stål i de første 6 månedene av 1955 enn i hele året 1948. Produksjonen av varige forbruksgoder var også sterkt preget av høykonjunkturen, mens konsumvareindustrien ellers lå noe etter i oppsvinget. Dette hang i første rekke sammen med at tekstilindustrien i det siste året har vært den eneste viktige bransje som over store deler av verden, og særlig i Vest-Europa, har stått overfor avsetningsvansker. Eksporten har gått tilbake, og den innenlandske etterspørsel har ikke steget tilstrekkelig. I flere land har konkurransen fra den liberaliserte import av tekstilvarer gjort seg gjeldende. Land som Italia og Frankrike hadde lavere produksjon i tekstilindustrien i første halvår i 1955 enn til samme tid året før, og i Frankrike har i løpet av det siste halvannet år 150 spinnerier og veverier innstilt driften. Storbritannias tekstilproduksjon holdt seg på omtrent samme nivå som foregående år, og i Vest-Tyskland og USA var det en viss produksjonsoppgang, men betydelig mindre enn for den samlede industri.

Når dette skrives, foreligger ennå ingen oppgaver over den industrielle verdensproduksjon i siste halvår 1955. Produksjonsoppgaver fra forskjellige land tyder imidlertid på at stigningstakten etter hvert er i ferd med å reduseres noe. I flere land nærmer industrien seg full kapasitetsutnytting, og dette må føre til langsommere vekst i produksjonen. Samtidig ser det ut til at tiltakene for å begrense investeringsomfanget begynner å gjøre seg sterkere gjeldende.

Varebytte og betalingsforhold.

Verdenshandelen lå på et betydelig høyere nivå i første halvår 1955 enn et år tidligere. Settes volumet i første halvår 1954 = 100, får vi for tilsvarende periode i 1955 følgende volumtall for eksport og import i en del land:

	Eksport	Import
USA	99	104
Alle OEEC-land	109	111
Storbritannia	105	109
Vest-Tyskland	119	126
Frankrike	118	115
Sverige	106	116
Danmark	109	103
Norge	104	113

Det framgår av oppstillingen at aktivitetsstigningen i Vest-Europa, som på den ene side førte med seg økt varebehov og på den annen side mindre eksportevne, resulterte i at importvolumet jamt over viste sterkere oppgang enn eksportvolumet. For de vesteuropéiske industrilandene sett under ett var bytteforholdet overfor utlandet i gjennomsnitt for første halvår 1955 noe mindre gunstig enn i samme periode året før. Men tendensen i løpet av første halvår gikk i gunstig retning.

Alt i alt fant det sted en sterk øking i importoverskottet til medlemslandene i Organisasjonen for européisk økonomisk samarbeid (OEEC). Verdien av deres samlede vareimport steg fra 2750 mill. dollar i gjennomsnitt pr. måned i første halvår 1954 til 3145 mill. dollar pr. måned i samme periode 1955, mens eksportverdien samtidig økte fra 2390 til 2645 mill. dollar. pr. måned. Importoverskottet steg med 140 mill. dollar pr. måned og var i gjennomsnitt for første halvår 1955 oppe i ca. 500 mill. dollar pr. måned.

Volumet av samhandelen mellom OEEC-landene innbyrdes økte med ca. 14 prosent fra første halvår 1954 til samme periode i 1955. Verdistigningen var omtrent like stor.

Betalingsforholdene i Vest-Europa har fortsatt vært regulert gjennom Den européiske betalingsunion (EPU). Det fant ikke sted noen vesentlige forskyvninger i medlemslandenes betalingsmessige stilling innenfor unionen i perioden

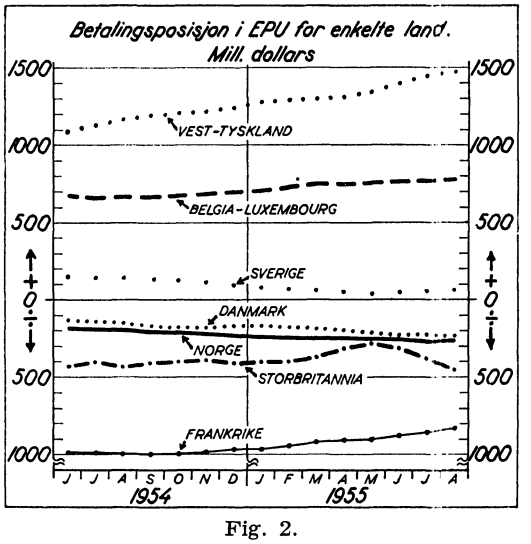

Fig. 2.

1. juli 1954—30. juni 1955. Vest-Tyskland og Belgia var hele tiden de største kreditorland, mens Frankrike, Italia og Storbritannia hadde de største underskott. Storbritannias stilling bedret seg en del i løpet av driftsåret 1954—55, men fra i sommer økte underskottet hurtig fra måned til måned. Omtrent samtidig skjedde

et omslag i motsatt retning for en del land som i løpet av 1954—55 hadde fått en ugunstigere betalingsposisjon, bl. a. Italia, Sveits og Sverige.

Etter avtalen skulle Betalingsunionen oppløses 30. juni 1955, men i sommer besluttet medlemslandene å forlenge unionens levetid med et år. Unionen kan imidlertid oppløses tidligere hvis det blir krevd av medlemsland som holder minst halvparten av kvotene. Hvis EPU skulle bli oppløst før 1. juli 1956, skal det automatisk tre i kraft et nytt betalingssystem, som har fått navnet Den europeiske betalingsoverenskomst (EMA). Systemet innebærer opprettelse av et fond som skal kunne yte kortsiktige kreditter til medlemslandene, og en flersidig betalingsordning som skal sørge for oppgjør mellom medlemmene på bestemte tidspunkter og til fastsatte valutakurser.

Samhandelen mellom Vest-Europa og Øst-Europa viste en relativt betydelig stigning, men fremdeles utgjør øst—vest handelen bare rundt 5 prosent av Vest-Europas samlede utenrikshandel. De vesteuropéiske lands import østfra økte langt sterkere enn deres eksport dit, og det ble derved oppnådd bort imot balanse i samhandelen. I sammensetningen av varebyttet fant det sted visse viktige forandringer. Maskineksporten fra Vest-Europa gikk betydelig tilbake sammenliknet med året før, mens det var en bemerkelsesverdig øking i eksporten av hvete, hovedsakelig fra Frankrike. Importen østfra økte blant annet av trelast, bomull og sement. Det kan ellers være særlig grunn til å merke seg den vesttyske importen av rujern fra Sovjetsamveldet og Storbritannias import av polsk kull. For første gang siden 1948 var det for de vesteuropéiske industrilandene, som under den industrielle høykonjunkturen fant sine egne ressurser utilstrekkelige, av avgjørende betydning å supplere sine tilførsler av industrielle råvarer og halvfabrikater ved import fra Øst-Europa.

En relativt stor del av Vest-Europas importoverskott falt på samhandelen med dollarområdet. Verdien av dollarimporten økte med rundt 38 prosent fra første halvår 1954 til samme tidsrom 1955, mens eksporten til dollarlandene bare viste en verdistigning på 8 prosent, og Vest-Europas dollarunderskott beløp seg i første halvår 1955 til gjennomsnittlig 265 mill. pr. måned mot 135 mill. pr. måned et år tidligere. Dette henger først og fremst sammen med de skritt som de fleste vesteuropéiske land under det industrielle oppsving har tatt for å liberalisere dollarimporten. De land som har hatt relativt størst stigning i sin dollarimport er slike som har gjennomført liberaliseringstiltak, enten ved en rommeligere lisensiering (Finnland, Østerrike, Norge) eller ved å oppheve lisensieringen helt for visse varer (Tyskland, Sverige, Nederland). På den annen side har det vært liten øking i dollarimporten i land hvor det på forhånd ikke var vesentlige restriksjoner på slik import (Sveits, Belgia), og i land som ikke har gått til nevneverdige liberaliseringstiltak (Frankrike, Italia). Et annet forhold som vil bidra til å redusere diskrimineringen mot dollarimport er den bestemmelse som OEEC har tatt om at oppgjør gjennom Den européiske betalingsunion skal finne sted med 75 prosent i gull eller dollar. Dette vil gjøre sitt til at fordelen ved å kjøpe i EPU-land framfor i dollarland blir mindre.

Det ligger et dobbelt formål bak den vesteuropéiske liberaliseringspolitikken overfor dollarvarer. For det første har hensikten vært å oppnå billigere import og derved presse det européiske prisnivå ned. I denne henseende ser det ut til at liberaliseringen har vært forholdsvis effektiv. Et annet moment har vært håpet om at en videre liberalisering i Europa skulle føre til en mer liberal importpolitikk også i USA. På dette punkt har resultatene hittil vært mindre positive, og for øyeblikket er det ikke noe som tyder på at den handelspolitiske utvikling i USA i tiden framover vil bidra til noen vesentlig øking i Europas eksport dit. Et urovekkende trekk i bildet er den amerikanske regjerings beslutning om å skjære ned oljeimporten fra land utenfor dollarområdet. Oppsvinget i USA har i noen grad ført til økt etterspørsel etter européiske eksportvarer, men Europas import derfra har likevel steget langt sterkere. For Vest-Europas dollarinntekter vil det også ha meget å si at det i de neste par år må regnes med en betydelig reduksjon i de såkalte «off-shore» leveranser under forsvarsprogrammet, som for tiden er like store som fjerdeparten av Vest-Europas vareeksport til USA.

Mulighetene for ytterligere liberalisering synes derfor i øyeblikket nokså problematiske. Så lenge industriproduksjonen i Vest-Europa fortsetter å stige, må det tillates relativt fri import av knapphetsvarer som kull og stål, som i større mengder ikke kan skaffes fra andre oversjøiske markeder enn USA. På visse andre områder kunne også friere dollarimport i og for seg være fordelaktig ved å utøve et prispress som kunne stimulere til rasjonalisering av européisk industri. Derimot vil fordelene ved en liberalisering være mer tvilsomme på lengre sikt når det gjelder matvarer og råvarer. Slike varer har Vest-Europa i stor utstrekning importert fra de økonomisk mindre utviklede land i verden, og hvis disse lands viktigste eksportvarer som følge av dollarliberalisering skulle bli utkonkurrert på det européiske marked, vil resultatet kunne bli at deres økonomiske utviklingsprogrammer hemmes og deres import av investeringsvarer fra Europa går tilbake.

Selv om det er små utsikter til fortsatt liberalisering i den nåværende situasjon, er det på den annen side verd å merke seg at nesten ingen av de land som i årets løp kom opp i økende valutavansker møtte disse med skjerpede importrestriksjoner. I stedet er det tatt sikte på å påvirke varebyttet med utlandet gjennom indirekte virkemidler, i første rekke av penge- og finanspolitisk karakter. Det er ennå for tidlig å si om disse tiltak vil få de ønskede virkninger. De oppgaver som foreligger for 3. kvartal 1955 over utenrikshandelen i enkelte land, tyder på at virkningene inntil da var ubetydelige. Det kan imidlertid tenkes at bildet i årets siste måneder blir noe annerledes. I denne sammenheng kan ellers nevnes at planene om å gjøre det britiske pund og andre européiske valutaer konvertible overfor dollar, som var sterkt framme særlig i 1953—54, ser ut til å være lagt bort under de nåværende betalingsforhold.

Den internasjonale prisutvikling.

De internasjonale råvareprisindeksene viser totalt sett små prisbevegelser på verdensmarkedet i 1955. Med 1949 = 100 viste den amerikanske Moody's indeks i perioden januar—oktober 1955 gjennomsnittlige månedstall på mellom 113 og 118, mens den britiske Reuter's indeks i samme tidsrom beveget seg mellom 116 og 122. Disse tallene dekker imidlertid over til dels ganske betydelige ulikheter i prisutviklingen for de enkelte varer. Markedet har vært relativt svakt for varer som bomull, ull, jute, kakao, kaffe, sukker og fettstoffer, og pristendensen for jordbruksvarer var stort sett vikende det siste året. Dette ble imidlertid oppveid av at prisene på industrielle råvarer (kull og olje, gummi, stål og metaller) jamt over viste stigning.

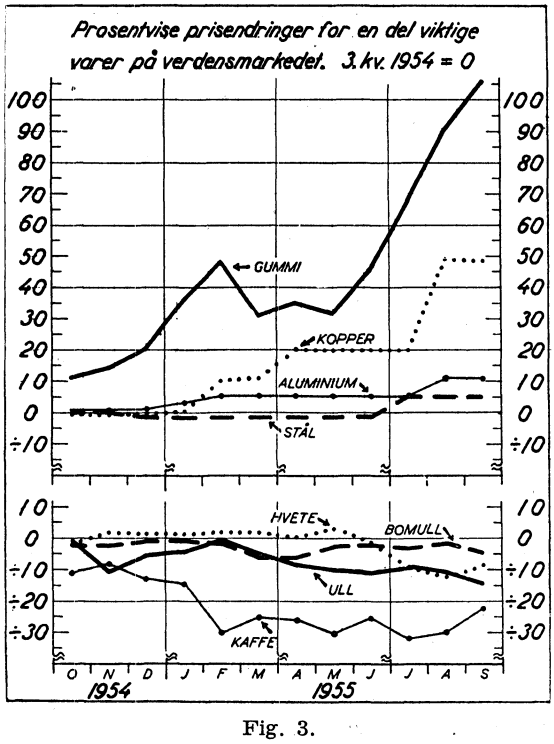

Fig. 3.

Jordbruksprisene har vært trykket av den stigende produksjon og de store overskottslagrene. For visse viktige jordbruksvarer, som for eksempel hvete og ris, vil økte inntekter og høyere levestandard snarere føre til å redusere forbruket enn til å øke det.

Av industrielle råvarer har tilgangen sett i forhold til etterspørselen vært mindre rikelig. På jern- og stålmarkedet har det vært knapphet. Det samme har til dels vært tilfelle for enkelte andre metaller, som kopper og nikkel, og for gummi. I Vest-Europa har det også vært knapphet på kull. Prisene på industrielle råvarer har derfor holdt seg på et høyt nivå, og tendensen har stort sett vært stigende. For visse varer (kopper, tinn, gummi) var det til dels sterke prisfluktuasjoner, som i første rekke hang sammen med politiske og økonomiske forhold i de oversjøiske produsentland. Kopperprisen satte ny topprekord i september, da streiker i produsentlandene førte til forsyningsvansker, men falt igjen senere da forsyningssituasjonen bedret seg. Prisen på naturgummi var tidlig på høsten dobbelt så høy som et år tidligere. Kullknappheten førte ikke bare med seg høyere kullpriser, men virkningene forplantet seg også videre og bidro til en oppgang i prisene på brenseloljer.

Senhøstes ble markedet noe fastere for enkelte jordbruksvarer. For industrivarer var bildet blitt noe mer uklart enn tidligere på året. Men etter hvert som renteforhøyelser og kredittrestriksjoner virker til å dempe investeringsetterspørselen, er det ikke usannsynlig at de meget høye noteringer på en rekke varer etter hvert vil komme ned på et mer moderat nivå, og at skjevheten mellom jordbrukspriser og andre råvarepriser derved vil jamne seg ut.

Prisutviklingen synes i mange land i høyere grad enn i tidligere etterkrigsår å ha vært bestemt vesentlig av innenlandske faktorer. I en del latinamerikanske land har levekostnadene steget sterkt hele året, men i industrilandene holdt prisnivået seg relativt stabilt, med litt større stigning i levekostnader enn i engrospriser. Ut på høsten ble stigningstendensen noe mer utpreget i enkelte land, framfor alt som et resultat av betydelige lønnsforhøyelser tidligere på året. Ennå har trolig ikke disse lønnsøkingene slått helt ut i prisnivået, og i en rekke land ble det i høstmånedene fremmet nye, omfattende lønnskrav.

Vest-Europa.

Året 1955 var i Vest-Europa karakterisert ved fortsatt produksjonsøking og høy sysselsetting med sterk vekst både i investeringer og konsum. På grunn av økende importoverskott var den konjunkturstimulerende virkning av varebyttet med utlandet mindre enn i de par foregående årene, og den fortsatte stigning i aktivitetsnivået hang i første rekke sammen med stor privat investeringsvirksomhet, særlig i industrien.

I alle de vesteuropéiske land var industriproduksjonen i første halvår 1955 større enn i samme periode året før. Størst var produksjonsstigningen i Vest-Tyskland med hele 17 prosent. Frankrike hadde en øking på 11 prosent, og land som Italia, Belgia og Nederland på 8—10 prosent. I Storbritannia og Sverige var produksjonsoppgangen noe svakere, nemlig 6—7 prosent, og Danmark og Norge lå enda endel lavere. De produksjonsoppgaver som når dette skrives, foreligger for 3. kvartal, viser at industriproduksjonen i de fleste av landene fremdeles lå over nivået i samme kvartal året før. Men stigningen var jamt over litt mindre enn i første halvår. I Storbritannia og Sverige lå således produksjonsnivået i 3. kvartal 3—4 prosent høyere enn til samme tid i 1954.

Bortsett fra Italia, som har en stor strukturell arbeidsløshet, var arbeidsmarkedet meget stramt i industrilandene i Vest-Europa i året som gikk. Sysselsettingstallene nådde nye rekordhøyder. I Storbritannia passerte tallet på sysselsatte 23 millioner tidlig på høsten, og i Vest-Tyskland lå sysselsettingstallet pr. 30. september på 17,8 millioner, nesten 1 million mer enn et år tidligere. På en rekke områder gjorde det seg gjeldende en følbar mangel på faglært arbeidskraft. Sysselsettingsøkingen var fulgt av stigende lønninger. Over praktisk talt hele Vest-Europa ble det gjennomført lønnsforhøyelser for store grupper av lønnsmottakere. I Storbritannia var det således i årets tre første kvartaler mellom 11 og 12 millioner arbeidere som fikk lønnstillegg, og det gjennomsnittlige lønnsnivå lå 7—8 prosent høyere enn i samme periode 1954. I Vest-Tyskland var lønnsstigningen 6—7 prosent. Levekostnadsnivået hadde samtidig i noen land (f. eks. Tyskland) holdt seg nærmest stabilt, og i andre land (f. eks. Storbritannia) var levekostnadsstigningen merkbart mindre enn lønnsstigningen, slik at det jamt over fant sted en betydelig bedring i reallønningene. Ut på høsten ble det i en del land en mer markert tendens til oppgang i det alminnelige prisnivå. Det var da i første rekke lønnsforhøyelsene tidligere på året som begynte å slå ut i prisene.

Men først og fremst var det i de forskjellige lands utenriksøkonomi at virkningene av det stigende aktivitets- og inntektsnivå gjorde seg gjeldende. Den økende etterspørsel førte med seg en sterk oppgang i importen, mens eksportstigningen var betydelig mindre. Denne utviklingen kommer særlig klart fram i tallene for Storbritannias varebytte med utlandet de siste par årene, som er gjengitt i oppstillingen nedenfor. (Gjennomsnittstall pr. måned i millioner pund.)

	Import	Eksport	Importoverskott
1. halvår 1954....	279	234	45
2. » 1954....	284	230	54
1. kvartal 1955....	335	258	77
2. » 1955....	299	225	74
3. » 1955....	327	252	75

I gjennomsnitt for årets tre første kvartaler økte importverdien fra 279 mill. pund pr. måned i 1954 til 321 mill. pund i 1955, mens eksporten samtidig viste en oppgang fra 232 til 236 mill. pund pr. måned. Følgen var et samlet importoverskott i tiden januar—september 1955 som var vel 250 mill. pund større enn i samme periode året før. Halvparten av importstigningen falt på korn, kull, stål og andre metaller.

Underskottet på Storbritannias varebytte med utlandet har tæret sterkt på sterlingblokkens reserver av gull og valuta. I månedene juli—september ble valutapresset forsterket ved at rykter om devaluering og frykt for en forestående overgang til konvertibilitet utløste omfattende pundspekulasjoner. Nedgangen i valutareservene i 3. kvartal var på hele 335 mill. pund. Etterat den britiske finansminister i september hadde gitt en kategorisk erklæring om at dollarkursen ville bli opprettholdt og at pundet ikke ville bli gjort konvertibelt før en rekke forutsetninger var til stede, bedret situasjonen seg betraktelig. Men også i oktober var det nedgang i valutareservene, og de var pr. 1. november nede i knapt 2 300 mill. pund. Dette er det laveste tall på 2½ år.

For å redusere valutapresset og bevare prisstabilitet har de britiske myndigheter i årets løp gått til en rekke tiltak med sikte på å dempe den økonomiske aktivitet. I januar—februar ble diskontoen i to omganger satt opp fra 3 til 4½ prosent og kom derved høyere enn på nesten 25 år. Utpå sommeren ble det innført visse restriksjoner på avbetalingshandelen, som de siste par år hadde fått et meget stort omfang, og bankene ble oppfordret til å redusere sin kredittgivning. Det viste seg imidlertid at dette ikke hadde de virkninger myndighetene ønsket, og en rekke nye tiltak ble satt i verk gjennom et ekstraordinært høstbudsjett, som ble vedtatt av Parlamentet i november. Hovedpunktene her var en øking på 20 prosent i den alminnelige omsetningsskatt, øking av skatten på aksjeut-

bytte, reduksjon av de offentlige husleiesubsidier, høyere porto- og telefonavgifter, begrensning av statens bygge- og anleggsvirksomhet. Regjeringen har også antydet at det kan komme på tale med nye tiltak for å bremse på de private investeringer.

Vest-Tyskland hadde i august 1955 for første gang på tre år underskott i sitt varebytte med utlandet og på driftsbalansen. Eksportoverskottet gikk ned fra 2 218 mill. DM i de tre første kvartaler av 1954 til 682 mill. DM i samme tidsrom 1955. Landets gull- og valutareserver var ved utgangen av 3. kvartal oppe i rundt 12 milliarder DM. Regjeringen har likevel funnet det påkrevd å ta skritt til å bremse på aktivitetsstigningen, men på grunn av landets relativt sterke valutamessige stilling har myndighetene kunnet velge til dels andre metoder enn i Storbritannia. I oktober ble det fremmet forslag for Forbundsdagen om en rekke tiltak som i første rekke tar sikte på å påvirke omkostnings- og prisnivået innenlands: økt import av konsumvarer for å øke konkurransen på hjemmemarkedet, tollreduksjoner for driftsmidler til jordbruk og bygningsindustri, import av fremmed arbeidskraft. Allerede tidligere på høsten ble diskontoen satt opp fra 3 til 3½ prosent, blant annet for å bremse på de private investeringer, og det tas også sikte på å skjære ned den offentlige byggevirksomhet.

Problemene er mer eller mindre de samme i de fleste andre vesteuropéiske land. I litt av en særstilling står for tiden Frankrike, hvor utenrikshandelen i første halvår utviklet seg relativt gunstig, og hvor det så sent som i oktober ble truffet tiltak for å stimulere de private investeringer. Om denne særegne posisjon sammenliknet med Vest-Europa ellers kan opprettholdes, er vel imidlertid tvilsomt.

Sambandsstatene.

Det omslag i den økonomiske aktivitet som inntraff i USA høsten 1954 ble begynnelsen til et oppsving av bemerkelsesverdige dimensjoner. Regnet på årsbasis økte bruttonasjonalproduktet fra 3. kvartal 1954 til samme tidsrom 1955 med 9—10 prosent, og på de fleste områder av det økonomiske liv ble alle tidligere rekorder overgått med betydelig margin.

Omslaget høsten 1954 hadde i første rekke sammenheng med en spontan, «autonom» øking i den private konsumetterspørsel. Mens den private disponible inntekt var omtrent uforandret fra 1. til 3. kvartal 1954, gikk sparingen regnet i prosent av disponibel inntekt ned fra 8,3 til 6,5 prosent. Dette framkalte i sin tur en mer alminnelig optimisme innenfor næringslivet, og det kom i gang en kumulativ oppsvingsprosess som avspeilet seg i stigende produksjon og omsetning på stadig flere områder. Produksjonsindeksen for industrien var i september 1955 kommet opp i 142 (1947—49 = 100), dvs. ca. 15 prosent over nivået ett år tidligere.

Tabell 1. *Bruttonasjonalproduktets anvendelse i USA. Årlig rate. Milliarder dollar i løpende priser.*

	1954			1955	
	1. halvår	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum	233,7	237,9	241,0	245,8	250,5
Private investeringer (ekskl. lager)	49,2	50,7	51,3	52,6	55,8
Lagerendringer (private)	— 3,0	— 4,9	— 0,6	1,5	4,3
Forsvarsutgifter	45,2	42,1	40,5	41,2	40,4
Sivile offentlige drifts- og kapitalutgifter	33,6	33,7	34,0	34,6	34,5
Overskott på driftsbalansen overfor utlandet	— 0,7	— 0,7	0,9	— 0,4	— 0,7
Bruttonasjonalprodukt	358,0	358,8	367,1	375,3	384,8

I ulike faser av oppsvinget har de drivende krefter bak aktivitetsøkingen gjort seg gjeldende med varierende styrke. Som det framgår av tabell 1, har forsvarsutgiftene og andre offentlige utgifter endret seg lite i løpet av perioden. I 3. kvartal 1954, da omslaget inntraff, var de private investeringer mindre enn i årets første kvartaler, mens det private konsum viste en kraftig øking. I kvartalet etter var økingen i de private investeringer noe større enn den private konsumøking, men dette skyldtes vesentlig at nedgangen i lagrene stoppet opp. I 1. kvartal 1955 var derimot konsumøkingen på ny den dominerende faktor; særlig økte etterspørselen etter biler og andre varige forbruksvarer. Samtidig var det en betydelig oppgang i boligbyggingen, og det fant også sted en viss lagerøking. Konsumet viste fortsatt stigning i 2. kvartal, men investeringsøkingen var da enda større, som følge av sterk vekst i lagerbehold-

ningene, fortsatt høy byggevirksomhet, og fordi næringslivets investeringer i maskiner og utstyr økte for første gang siden 1953.

For 3. kvartal er det samlede brutto nasjonalprodukt foreløpig beregnet til 392 milliarder dollar, men når dette skrives foreligger ennå ingen offisielle tall for dets enkelte komponenter. En undersøkelse over de private investeringer i maskiner og utstyr viser imidlertid betydelig oppgang, og lagerøkingen fortsatte i juli i omtrent samme tempo som månedsgjennomsnittet for 2. kvartal. Foreløpige oppgaver tyder på en viss nedgang i boligbyggingen fra 2. til 3. kvartal. Samtidig ser det ut til at den sterke stigning i konsumet har fortsatt, idet detaljomsetningen kom opp i nye rekordtall for juli og august.

Alt i alt ser det, når dette skrives, ut til at det i USA ikke fant sted noen avslapping i den økonomiske aktivitet utover høsten, i motsetning til Vest-Europa, hvor det kunne spores tendenser til nedsatt tempo i aktivitetsstigningen. Dette må dels ses i sammenheng med at de tiltak som ble truffet fra de amerikanske myndigheters side for å bremse på den sterke kredittekspansjon, var mindre vidtrekkende enn i mange européiske land. Men den viktigste årsak er trolig at USA ennå, bortsett fra på enkelte områder hvor etterspørselsøkingen har vært særlig stor, har en viss margin å gå på før utnyttingsgraden av produksjonskapasitet og arbeidskraftressurser når opp i samme høyde som i de fleste land i Vest-Europa. Som følge av mer overtidsarbeid, utvidet arbeidstid i bransjer som ikke hadde hatt full utnytting av den tariffestede arbeidsuke, og en sterk stigning i produktiviteten har sysselsettingsøkingen ikke vært like stor som produksjonsøkingen, og ved utgangen av 3. kvartal var tallet på arbeidsløse ennå oppe i ca. 2 millioner, eller rundt 1 million over det ekstraordinært lave ledighetsnivå høsten 1953. En viss tendens til mer generell prisstigning i høstmånedene kan blant annet henge sammen med at flere ndustrigrener nærmer seg full utnytting av produksjonskapasiteten, men av det høye og stigende investeringsnivå i industrien synes det også klart at kapasiteten er i fortsatt vekst.

Jordbruket er den eneste næring som ikke har vært med i det økonomiske oppsving i USA det siste året. Prisene på jordbruksvarer falt fra sommeren 1954 til sommeren 1955 med gjennomsnittlig rundt 5 prosent, og hovedsakelig av den grunn regnes det med at inntektene i jordbruket i 1955 vil bli lavere enn i noe annet år etter krigen. Selv om den totale inntekt i jordbruket har vært fallende de siste årene, har imidlertid den omfattende overflytting av arbeidskraft til andre næringer som samtidig har foregått, gjort at inntektsnedgangen pr. sysselsatt har vært betydelig mindre. De fallende priser og inntekter i jordbruket synes ellers å være ledd i en mer langsiktig tilpasningsprosess, som sammen med de voksende muligheter for sysselsetting i industrien har oppmuntret til flukt fra jordbruket. Symptomene på denne prosessen blir naturligvis særlig iøynefallende i en periode med høye og stigende inntekter på andre områder av landets næringsliv.

Konjunkturtendenser.

Ved utgangen av 1955 ligger den økonomiske aktivitet verden over stadig på et meget høyt nivå. De tendenser som her og der kan spores til svakere tempo i produksjonsøkingen, er ikke så sterke at de kan tas som tegn på noe avgjørende omslag.

Ved en vurdering av utviklingen i Vest-Europa i tiden framover er betalingsbalansen stadig en hovedfaktor. Risikoen er at de vesteuropéiske land for å mestre betalingsproblemet kan bli tvunget til å gå for langt i å redusere ekspansjonstakten. Under ugunstige omstendigheter kan kontraksjonene i enkelte land bli så sterke at de kan tenkes å utløse et alminnelig etterspørselsunderskott med påfølgende sysselsettingsproblemer. Det ser imidlertid ikke ut til å være noen øyeblikkelig fare for at utviklingen skal ta denne retning. Dersom et høyt aktivitetsnivå i USA gjør det mulig for andre land å øke sine eksportinntekter og redusere importoverskottet, skulle forholdsvis moderate kontraktive inngrep være tilstrekkelig til å sikre den nødvendige valutabalanse for Vest-Europa sett under ett.

Men i en rekke land gjør det seg videre gjeldende et prispress som også innbyr til kontraktive inngrep. Prispresset synes i den nåværende situasjon å være mer bestemt av innenlandske enn av ytre faktorer. Dette skulle i og for seg gi muligheter for å holde prisutviklingen under kontroll. Alt i alt må det sies at prisnivået hittil har holdt seg ekstraordinært stabilt i betraktning av den sterkt stigende produksjon og omsetning. Hovedforklaringen er naturligvis at produksjonen jamt over har vært stor nok til å dekke den økende etterspørsel. Den prisstigning som tross alt har funnet sted i en del land, må i første rekke ses som en følge av de stigende lønninger. Utviklingen videre framover vil derfor i høy grad avhenge av om det blir vist tilstrekkelig tilbakeholdenhet når det gjelder ytterligere lønnsforhøyelser. Hvis prisstigningstendensene fortsetter å tilta i styrke, må det regnes med at nye tiltak for å bremse på aktiviteten vil tvinge seg fram i en rekke land.

Et vesentlig faremoment ligger i det forhold at så mange land samtidig slår inn på en kontraktiv økonomisk politikk. Selv om dette for hvert enkelt land isolert framtrer som den rette

vei, kan totalresultatet bli etterspørselssvikt og arbeidsløyse.

I Sambandsstatenes økonomi ser det ut til at styrkefaktorene for tiden har overtaket. Men synsfeltet er kort, og det er momenter som forholdsvis hurtig kan forandre konjunkturbildet. Den usikkerhet som hittil har gjort seg gjeldende har i første rekke vært rettet mot to områder som i høy grad bidro til konjunkturoppsvinget særlig i dets første faser, nemlig boligbyggingen og bilproduksjonen. Den siste er viktig ikke minst fordi den avtar fjerdeparten av USA's stålproduksjon. Både produksjon og salg av biler var i 1955 betydelig større enn noe år før, og en vesentlig del av omsetningen ble finansiert ved avbetalingskreditter. Fordi det i øyeblikket ikke kan ventes ytterligere lettelser i avbetalingsvilkårene, og fordi 1956-modellene viser mindre forandringer og høyere priser enn siste års bilmodeller, regnes det med at bilomsetningen i den nærmeste tiden framover kan komme til å vise noen nedgang. Boligbyggingen lå i første halvår 1955 på et ekstraordinært høyt nivå, men blant annet som følge av en viss tilstramming i kredittmulighetene kunne det fra i sommer merkes tendenser til avslapning i aktiviteten på dette område.

Imidlertid har det amerikanske konjunkturoppsvinget i løpet av 1955 kommet til å omfatte stadig større områder av det økonomiske liv, og dette har medført at en mulig avslapning i bil- og boligproduksjonen ikke lenger alene utgjør noen vesentlig risikofaktor for et mer generelt tilbakeslag. Den underliggende styrke i det høye aktivitetsnivå avspeiler seg blant annet i at næringslivets planlagte investeringer i bygninger og utstyr viser en stigende tendens, og i den fortsatt stigende tendens også i private inntekter, i sysselsettingen og i detaljomsetningen. Det tyder på optimistiske framtidsforventninger både hos produsenter og konsumenter. På kort sikt er også den fortsatte private lagerøking en styrkefaktor i utviklingen, idet lagrene ennå på flere områder synes å være små i forhold til omsetningen. Et visst usikkerhetsmoment er kommet inn i bildet etter at det nå synes tvilsomt om president Eisenhower vil stille seg til gjenvalg i 1956. Forskjellen mellom de to store partienes økonomiske politikk er imidlertid så liten at det neppe vil medføre vesentlige endringer i utviklingen om valgene neste år resulterer i at det demokratiske parti overtar administrasjonen.

Frykten for at den økonomiske ekspansjon skal utvikle seg i inflasjonistisk retning gjør seg fremdeles i noen grad gjeldende, først og fremst på grunn av det press på omkostningsnivået som vil kunne følge med fortsatt oppgang i lønns- og inntektsnivået. Det er imidlertid lite som tyder på at myndighetene vil gå lenger enn de har gjort med tiltak for å avdempe aktivitetsstigningen. Tvert imot regnes det med at det i valgåret 1956 vil bli lettet på de tiltak som det siste året i noen grad har virket strammende på kredittmarkedet. Men det er på den annen side også krefter i virksomhet som skulle kunne mildne prispresset på industrivarer. Således er konkurransen på mange områder så stor at produsent- og omsetningsleddene av den grunn kan finne det formålstjenlig å absorbere en del av omkostningsstigningen. Produktivitetsøkingen skulle også bidra til å motvirke effekten av høyere arbeids- og materialomkostninger.

Ved en vurdering av framtidsutsiktene for etterspørselsutviklingen i verden på noe lenger sikt kan det være grunn til å feste seg ved visse nye trekk i bildet som stort sett gir grunn til optimisme. I Vest-Europa er det etter alt å dømme innledet en ny fase i konsumutviklingen — en fase som i USA trolig allerede har passert høydepunktet. Det gjelder biltrafikkens ekspansjon, televisjonens framgang og den stigende mekanisering av husholdningene. Variasjoner i omsetningen av slike varige forbruksgoder har lenge vært et viktig konjunkturinnslag i Sambandsstatenes økonomi og kan komme til å spille en stor rolle også i konjunkturutviklingen i Vest-Europa. En strukturell forandring i konsumet over mot varige goder, og i sammenheng med det en ekspansjon i avbetalingshandelen, kan ha betydelig konjunkturstimulerende virkning. Men samtidig blir også konsumet mer konjunkturfølsomt.

En annen faktor som i første omgang ventelig vil gjøre seg særlig sterkt gjeldende i USA, og etter hvert også i Vest-Europa, er utviklingen av den elektroniske teknikk og de muligheter den medfører til automatisering av produksjonsprosessene. Det er grunn til å tro at dette i årene framover vil aktualisere meget betydelige investeringsbehov.

Norge.

Hovedtrekk av den realøkonomiske utvikling.

De dominerende hovedproblemer i norsk økonomi ved inngangen til 1955 var importoverskottet og den innenlandske prisstigning. Vi hadde i 1954 et underskott på driftsbalansen overfor utlandet på hele 969 mill. kr., og levekostnadsindeksen steg i løpet av året med 5 prosent. Myndighetene så det derfor som et hovedmål for den økonomiske politikk i 1955

å bremse prisstigningen og redusere importoverskottet, og med dette for øye ble det satt i verk en rekke kontraktive tiltak som i første rekke var rettet mot investeringene.

Det bør understrekes at disse tiltak ikke i og for seg betydde at myndighetene slo inn på en ny linje i den økonomiske politikk. Investeringsetterspørselen har i hele etterkrigstiden vært så stor at myndighetene har måttet holde igjen ved direkte regulering på visse områder, og det økende valutapress og prispress i 1954 førte til at det allerede da ble satt ut i livet en del tiltak med sikte på en sterkere begrensning av investeringene. De viktigste av dem var en delvis oppheving av tollfritakelsen for importerte maskiner, nedskjæring av statsbankenes utlånsvirksomhet gjennom tilsagnsbudsjettene og en tilstramming av likviditeten gjennom store offentlige låneopptak hos de private kredittinstitutter. Investeringsvirksomheten viste imidlertid fortsatt stigning i 1954, og i februar 1955 ble det gjennomført en rekke nye tiltak for å dempe det høye aktivitetsnivå. Subsidiering av kaffeprisen og nedsetting av prisene på visse jordbruksvarer bidro til å stanse stigningen i levekostnadsindeksen. Ellers var det nye at penge- og finanspolitiske midler ble tatt mer i bruk for å ramme investeringsetterspørselen og om mulig øke sparelysten. De tiltak som ble varslet i finansministerens redegjørelse i Stortinget 14. februar, og som i det følgende vil bli omtalt som «februartiltakene», tok dels sikte på en alminnelig kredittinnstramming i sammenheng med en mindre renteheving og dels på å gjøre investeringsobjektene mer kostbare ved avgiftspålegg. Det ble således innført en 10 prosents avgift for bygg og anlegg unntatt boliger og jordbruksbygg, for biler og for skipskontraheringer. Den siste av disse avgiftsbestemmelsene ble i juni endret slik at kontraheringer finansiert ved utenlandsk kapital som rederne selv skaffer til veie ble fritatt for avgiften. Blant de pengepolitiske midler må i første rekke nevnes hevingen av Norges Banks diskonto fra 2,5 til 3,5 prosent. Forretnings- og sparebankene gjennomførte tilsvarende forhøyelser i sine innskotts- og utlånsrenter. Dette brudd med den tidligere fastlåsing av de nominelle rentesatser ble ytterligere markert ved utlegging av et 4 prosents statslån på 400 mill. kr. og to 3,5 prosents premieobligasjonslån hvert på 75 mill. kr. Andre tiltak var en bestemmelse om pliktige innskottsreserver i Norges Bank for forretnings- og sparebanker, skjerpede direktiver fra Norges Bank om forretnings- og sparebankenes långivning og skjerpelse av Norges Banks kontroll med private og kommunale låneemisjoner. Videre ble det bebudet at den mengderegulerte vareimport ville bli redusert.

I senere avsnitt er det i større detalj gjort rede for februartiltakene og hvorledes de virket på forskjellige områder. I løpet av året kunne det merkes visse nye tendenser i den realøkonomiske utviklingen, som i noen grad må kunne sees som resultater av tilstrammingspolitikken. Disse utviklingstendensene vil bli nærmere behandlet i andre avsnitt og i sluttordet. I dette innledningsavsnittet blir det gitt en kort oversikt over hovedtrekkene i den realøkonomiske utvikling for året sett under ett.

Tabell 2 viser en del hovedtall fra nasjonalregnskapet for årene 1954 og 1955. Tallene bygger på foreløpige beregninger, som kan bli gjenstand for korreksjoner etter hvert som Byrået får inn mer fullstendige oppgaver over produksjonen på de forskjellige områder. Regnet i løpende priser økte bruttonasjonalproduktet

Tabell 2. *Nasjonalproduktet etter anvendelse. Mill. kr.*[1]

	I løpende priser				I 1950-priser			
	1954	1955	Endring 1954—1955	Prosentvis endring 1954—1955	1954	1955	Endring 1954—1955	Prosentvis endring 1954—1955
Bruttonasjonalprodukt	25 218	26 692	1 474	5,9	18 983	19 483	500	2,6
Import	9 869	10 701	832	8,5	8 589	9 161	572	6,7
Eksport	8 863	10 003	1 140	12,9	7 454	7 947	493	6,6
Varer og tjenester til innenlandsk bruk	26 224	27 390	1 166	4,4	20 118	20 697	579	2,9
Av dette til:								
Bruttoinvestering	8 959	9 405	446	5,0	6 639	6 901	262	3,9
Offentlig konsum	2 744	2 787	43	1,6	1 938	1 882	— 56	— 2,9
Privat konsum	14 521	15 198	677	4,7	11 541	11 914	373	3,2

[1] Se note på side 15.

fra 25,2 milliarder kroner i 1954 til 26,7 milliarder kroner i 1955, eller med nesten 6 prosent. Dette er en noe mindre oppgang enn fra 1953 til 1954, da økingen var ca. 9 prosent. På grunn av den prisstigning som fant sted på visse områder i 1955, gir økingen i bruttonasjonalproduktet i løpende priser ikke uttrykk for en like stor vekst i det totale produksjonsvolum. Regnet i faste priser (1950-priser) viser de foreløpige beregninger en oppgang i nasjonalproduktet fra 19,0 milliarder kroner i 1954 til 19,5 milliarder kroner i 1955. Dette representerer en øking på noe under 3 prosent, som er noe mindre enn året før, men omtrent det samme som i 1952 og 1953.

Grunnlaget for produksjonsøkingen i 1955 har i stor utstrekning vært den gunstige utvikling for våre eksportnæringer, i første rekke for skipsfarten. Den innenlandske etterspørsel har også vært høy både etter investeringsvarer og konsumvarer. Bruttoinvesteringen regnet i løpende priser økte fra 9,0 milliarder kroner i 1954 til 9,4 milliarder kroner i 1955, dvs. med rundt 5 prosent. Prisstigningen på investeringsgoder var alt i alt liten det siste året, vesentlig fordi prisene på skip var lavere enn året før, og regnet i faste priser (1950-priser) økte bruttoinvesteringen i 1955 med mellom 4 og 5 prosent. Året før var økingen noe større, men i 1952 og 1953 var den mindre.

Det private konsum regnet i løpende priser økte fra 14,5 milliarder kroner i 1954 til 15,2 milliarder kroner i 1955. I faste priser utgjorde økingen 3 prosent. Dette svarer omtrent til den gjennomsnittlige stigning over den siste 5-årsperioden.

Det offentlige konsum i 1955 utgjorde 2,7 milliarder kroner eller regnet i løpende priser 43 millioner kroner mer enn året før. I faste priser var det imidlertid en nedgang på nesten 3 prosent i det offentlige konsum. Det er første gang siden 1948 at det offentlige konsumet har gått ned.

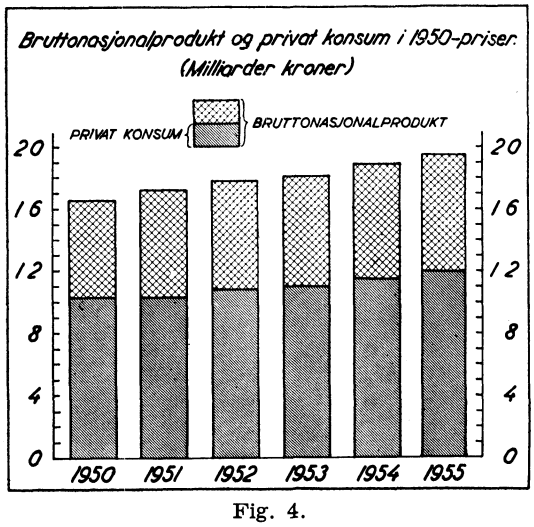

Fig. 4.

Konsumøkingen og økingen i investeringen førte til en betydelig stigning i importen av varer og tjenester. Alt i alt steg importen i løpende priser fra 9,9 milliarder kroner i 1954 til 10,7 milliarder kroner i 1955, dvs. med vel 8 prosent. Eksporten av varer og tjenester økte relativt sett betydelig sterkere, nemlig med ca. 13 prosent, og kom opp i 10,0 milliarder kroner i 1955 mot knapt 8,9 milliarder kroner året før (løpende priser). Regnet i faste priser var det både for importen og eksporten en stigning på ca. 7 prosent. Men da prisene for norske eksportprodukter lå høyt gjennom hele året, var det likevel en betydelig nedgang i importoverskottet regnet i løpende priser. For 1955 er det samlede importoverskott foreløpig anslått til ca. 700 mill. kr., eller 300 mill. kr. mindre enn året før.

En betydelig del av nedgangen i importoverskottet skyldes høyere fraktinntekter for skipsfarten. Bruttofraktinntektene viste en øking på 675 mill. kr. og kom opp i 4 350 mill. kr. i 1955. Imidlertid økte også skipsfartens utgifter i utlandet, slik at nettofraktinntektene etter foreløpige beregninger ble 510 mill. kr. større i 1955 enn året før.

Vareimporten (uten skip) etter handelsstatistikken kom etter foreløpige beregninger for hele 1955 opp i en verdi av nærmere 6 400 mill. kr., eller noe over 350 mill. kr. mer enn året før. Oppgangen i vareeksporten etter handelsstatistikken var en del større og er foreløpig anslått til rundt 370 mill. kr. Dermed kom verdien av vareeksporten i 1955 opp i ca. 4 300 mill. kr. Vareimportoverskottet (uten skip) er foreløpig beregnet til 2 050 mill. kr., mens det i 1954 var på 2 060 mill. kr. Det meste av importøkingen falt på uedle metaller og brenselsstoffer. Ellers var det betydelig oppgang i importen av korn og av kubb og cellulosetømmer. Nedgang i importen var det for transportmidler utenom skip, for maskiner og apparater og for tekstilvarer. På eksportsiden var oppgangen særlig stor for uedle metaller. Også utførselen av treforedlingsprodukter og fisk viste forholdsvis betydelig stigning.

Importen av skip økte sterkt fra 1954 til 1955 og kom det siste året opp i hele 1 475 mill. kr. Dette er rundt 200 mill. kr. mer enn året før og langt høyere enn i noe tidligere år. Skipseksporten gikk opp fra 209 til ca. 225 mill. kr. Importoverskottet for skip økte dermed til om lag 1 250 mill. kr. eller 200 mill. kr. mer enn i 1954.

Tallet på sysselsatte lønnsmottakere økte med om lag 12 000 fra 1954 til 1955. Også det siste året var arbeidskraftsituasjonen stram. Syssel-

settingen økte i industri, sjøtransport og varehandel. På den annen side var det en forholdsvis betydelig nedgang i tallet på sysselsatte i anleggsvirksomhet.

Jordbruket fikk som følge av den langvarige tørken betydelig mindre avlinger enn i 1954. Det samlede høstutbyttet er foreløpig anslått til 79 prosent av middelsår, som er det laveste på over 50 år. Også fruktdyrkingen ga betydelig mindre avkasting enn i 1954, som var et særlig rikt fruktår. Den samlede husdyrproduksjon var i 1955 trolig omtrent like stor som året før. Alt i alt utgjorde jordbrukets bidrag til nettonasjonalproduktet i 1955 etter foreløpige beregninger i løpende priser ca. 1 100 mill. kr.[1] Det var en nedgang på rundt 200 mill. kr. sammenliknet med foregående år.

I skogbruket ble det i hogstsesongen i 1954—55 avvirket anslagsvis 7,3 millioner kubikkmeter bartretømmer for salg. Sesongen før var avvirkingen 7,5 millioner kubikkmeter.

I fisket er årsfangsten i 1955 foreløpig anslått til rundt 1 650 000 tonn. Det er en del mindre enn året før, men likevel det nest største mengdeutbytte vi har hatt. Årsaken til nedgangen var at sildefisket ga mindre utbytte enn i 1954, da det ble tatt rekordfangster av sild. Torskefiskeriene og loddefisket ga større fangstmengder enn året før.

Fangstutbyttet i hvalfangsten ble mindre i sesongen 1954—55 enn i sesongen før. Norske ekspedisjoner produserte vel 869 000 fat hval- og spermolje i 1954—55 mot noe under 1 028 000 fat i 1953—54, og det totale verdiutbyttet gikk ned fra 242 mill. kr. til ca. 225 mill. kr.

På industrien falt bortimot en tredjepart eller rundt 400 mill. kr. av oppgangen i nettonasjonalproduktet fra 1954 til 1955. I 1955 utgjorde nettoproduktet i industri og bergverk i alt om lag 7,1 milliarder kroner, mot 6,7 milliarder kroner året før.

Produksjonsindeksen for industrien lå i gjennomsnitt for månedene januar—september 1955 ca. 4 prosent høyere enn i samme tidsrom foregående år. Oppgangen var størst i eksportindustrien, som hadde en produksjonsstigning på vel 6 prosent. I hjemmeindustrien økte produksjonen med om lag 3 prosent.

Av enkelte bransjer i eksportindustrien var det bare sildoljefabrikkene som hadde vesentlig mindre produksjon i 1955 enn året før. Nedgangen skyldtes mindre råstofftilgang. Den sterkeste produksjonsstigning finner vi i ferrolegeringsverkene, som fikk en kraftig bedring i sine avsetningsforhold i løpet av året, og ved bergverkene, hvor det først og fremst var den utvidede drift ved A/S Syd-Varanger som trakk produksjonstallet opp. Betydelig produksjonsøking hadde også olje- og fettraffineriene og treforedlingsindustrien. Begge bransjer arbeidde under gode avsetningsforhold, og i treforedlingsindustrien ble kapasiteten økt gjennom omfattende moderniseringsarbeider.

Innenfor hjemmeindustrien økte investeringsvareindustrien sin produksjon fra januar—september 1954 til samme periode i 1955 med 4—5 prosent. Relativt størst oppgang i produksjonen hadde rujerns-, stål- og valseverkene. Ekspansjonen her skyldtes i første rekke at jernverket i Mo i Rana kom i drift i løpet av året. Også ved sementfabrikkene fant det sted en betydelig øking i produksjonskapasiteten som muliggjorde økt produksjon. Alt i alt var det gode avsetningsforhold og stigende produksjon for alle grener av investeringsvareindustrien.

I konsumvareindustrien lå produksjonen i de tre første kvartaler av 1955 knapt 2 prosent høyere enn i samme periode året før. Særlig sterkt økte produksjonen ved bryggeriene og mineralvannfabrikkene, som i den varme sommeren hadde meget stor etterspørsel etter sine produkter. I nærings- og nytelsesmiddelindustrien ellers var det også jamt over en del oppgang i produksjonen. I tekstilindustrien gikk derimot produksjonen totalt sett ned med om lag 5 prosent. Den utenlandske konkurransen har etter hvert blitt svært følbar for tekstilindustrien, og andelen av norskproduserte tekstilvarer i det innenlandske konsum har vist synkende tendens i de siste årene. Utviklingen i 1955 var imidlertid ikke lik i alle bransjer. Således kunne ullvarefabrikkene øke sin produksjon, mens det var en betydelig nedgang i produksjonen ved bomullsvarefabrikkene og i svakere grad også ved trikotasjefabrikkene. Blant andre grener av konsumvareindustrien som hadde produksjonsnedgang det siste året, kan nevnes superfosfatfabrikkene og kullgruvene på Svalbard.

Elektrisitetsproduksjonen var 4—5 prosent større i 1955 enn året før. Det var en relativt svakere øking enn fra 1953 til 1954, da produksjonen gikk opp med 11—12 prosent. Den svakere stigning i produksjonen hang sammen med de dårlige vannforholdene i 1955. Produksjonskapasiteten økte betydelig mer i 1955 enn foregående år.

Bygge- og anleggsvirksomheten lå for 1955 under ett omtrent på samme nivå som i 1954. Sysselsettingen i byggevirksomheten lå i de tre første kvartaler av 1955 en del høyere enn i samme periode året før, men dette ble mer enn oppveid ved at tallet på

[1] De siste tall som foreligger tyder på at de økonomiske konsekvenser av tørken har vært mindre enn opprinnelig antatt og jordbrukets inntekt noe større enn oppgitt her. Dette fører til at bruttonasjonalproduktet blir noe større enn oppgitt i tabell 2.

sysselsatte i anleggsvirksomhet viste en betydelig nedgang. Alt i alt var sysselsettingen i 1. kvartal omtrent like stor i de to år, mens den i 2. og 3. kvartal lå rundt 4 prosent lavere i 1955 enn i 1954. Byggevolumet (målt ved golvflate i bygg under arbeid) var totalt sett en god del større i januar—september 1955 enn i samme tidsrom foregående år. Igangsettingstallene og oppgavene over gitte byggeløyver viser imidlertid en klart avtakende tendens i 1955, mens det i 1954 var en betydelig oppgang. Oppgavene over forbruket av byggematerialer viser samme tendens. Nedgangen i anleggsvirksomheten falt først og fremst på de offentlige anlegg. Den private anleggsvirksomhet var av om lag samme omfang som i 1954, men tendensen var også her nedadgående.

For varehandelen er det vanskelig å gi tall som på en tilfredsstillende måte kan uttrykke endringene i produksjonsvolumet. Oppgangen i vareimportens volum og i den innenlandske detaljomsetning tyder imidlertid på at det har funnet sted en viss stigning i virksomheten.

Nettoproduktet i skipsfarten gikk etter foreløpige beregninger opp fra 1954 til 1955 med om lag 450 mill. kr. til 1 610 mill. kr. Økingen representerer ca. 40 prosent av den totale stigning i nettonasjonalproduktet. Av oppgangen kan halvparten tilskrives nettoøking av tonnasjen og halvparten høyere fraktrater. Fraktene lå i hele 1955 høyere enn året før, og tendensen var stigende. Skipsoppleggene var små. Handelsflåten økte i de tre første kvartaler av 1955 med over en halv million tonn. Av dette var om lag 70 prosent tanktonnasje.

Når dette skrives, foreligger det ennå ingen fullstendige oppgaver over den samlede årsproduksjon i 1955 i andre land. Det kan derfor ikke sies noe sikkert om hvordan produksjonsframgangen i Norge totalt sett ligger an ved en internasjonal sammenlikning. Forskjellige data synes imidlertid å tyde på at produksjonsøkingen i året som gikk, var relativt noe mindre i vårt land enn i gjennomsnitt for hele Vest-Europa. Således viste høstutbyttet i jordbruket stigning fra 1954 til 1955 i de fleste vesteuropéiske land, mens tørkesommeren hos oss førte med seg mindre avling enn året før. Industriproduksjonen økte i Norge med rundt 4 prosent, men stigningen for Vest-Europa under ett var bort imot dobbelt så stor. Som omtalt i avsnittet om «Verdensøkonomien» hadde også Storbritannia, Sverige og Danmark en mindre øking i sin industriproduksjon enn gjennomsnittet for hele Vest-Europa. Den relativt svakere stigningstakt i disse land og i Norge må trolig først og fremst sees i sammenheng med at de gikk inn i konjunkturoppsvinget med langt mindre unyttede ressurser både av arbeidskraft og produksjonskapasitet enn tilfellet var i de land hvor industriproduksjonen har økt sterkere, f. eks. Tyskland, Frankrike, Italia og Belgia. Men i den gruppe land som Norge her hører til, lå industriproduksjonens volum i 1950 betydelig høyere over førkrigsnivået enn i de fleste av landene i den andre gruppen.

En tilsvarende forskjell mellom de samme to grupper av land gjorde seg gjeldende i eksportutviklingen. Norge hadde en øking i sitt vareeksportvolum fra 1.—3. kvartal 1954 til samme periode 1955 på ca. 4 prosent. Eksportvolumet økte således omtrent i samme takt som industriproduksjonen. Denne økingen var relativt sett rundt halvparten så stor som for hele Vest-Europa under ett. Vårt vareimportvolum lå i gjennomsnitt for de tre første kvartaler 1955 om lag 5 prosent høyere enn i samme tidsrom året før. Også her var økingen for hele Vest-Europa relativt sett omtrent dobbelt så stor.

Utenriksøkonomien.

Vareomsetningen med utlandet.

Handelspolitikken.

I de hovedretningslinjer for den økonomiske politikk som ble trukket opp i nasjonalbudsjettet for 1955, pekte Regjeringen særlig sterkt på nødvendigheten av å bringe underskottet i utenriksøkonomien ned. Vi skal i dette avsnitt nevne de viktigste tiltak av handelspolitisk art som har vært gjennomført i 1955 med dette for øye og kort omtale bakgrunnen for disse.

Som nevnt i Økonomisk utsyn over året 1954, er mulighetene for direkte begrensning av importen ved mengdereguleringer betydelig mindre nå enn i de første etterkrigsårene. Dette skyldes først og fremst de forpliktelser Norge har påtatt seg som medlem av internasjonale organisasjoner.

I januar 1955 vedtok rådet i Organisasjonen for européisk økonomisk samarbeid (OEEC) å utvide liberaliseringen til 90 prosent. Norge, som siden mai 1952 har hatt en liberaliseringsprosent på 75, har vært med på dette vedtaket, men det har hittil ikke vært mulig å gå videre med frilistingen. En vesentlig heving av frilisteprosenten vil ikke være mulig uten å sette blant annet tankskip og biler på friliste. Frilisting av tankskip vil bringe frilisteprosenten opp i 88. Hvis hele vår import unntatt tankskip settes på friliste, vil vi også nå ca. 88 prosent. I ingen

av disse tilfelle vil vi altså komme opp i 90 prosent. Foreløpig har det ikke vært aktuelt å frigi tankskip, og når det gjelder bilimporten, som utgjør en viktig del av den regulerte import, må det regnes med at fri import vil bety en sterk belastning på valutareservene. På den annen side er det i øyeblikket heller ikke aktuelt å innskrenke frilistingen. Et avgjørende moment er forholdet til våre eksportnæringer. Norge er i større grad enn de fleste andre land avhengig av utenriksøkonomien og må tillate en størst mulig fri import for å kunne nyte godt av frilistingen i andre land.

Uten å endre frilistingen har myndighetene søkt å skjære ned importen ved å begrense lisensieringen. Dette byr imidlertid på problemer, fordi en nedskjæring av importen i mange tilfelle kan ha betydelige skadevirkninger. Blant de varer som er undergitt regulering, er det mange råstoffer, halvfabrikater og utstyr til eksportindustrien eller til bedrifter som må konkurrere med importerte frilistevarer. En nedskjæring av importen av slike varer ville kunne føre til minsket eksport eller til økt import av frilistevarer. Også handelspolitiske hensyn begrenser mulighetene for eller hensiktsmessigheten av en begrensning av importen av en rekke varer. Under de varebytteavtaler Norge har med en rekke land, har vi bundet oss til importkontingenter for mange varer, mens vi til gjengjeld har fått kvoter for visse norske eksportvarer, som det ellers kunne være vanskelig å få avsatt. Vi har også en rekke viktige forbruksvarer som korn, sukker, kaffe og drikkevarer under den regulerte import. En nedskjæring av importen av disse varer vil vanskelig kunne gjennomføres uten at det samtidig tillates prisforhøyelser eller innføres innenlandsk rasjonering av varene.

De nevnte forhold viser at det er svært mange regulerte varer der importen meget vanskelig kan skjæres ned. Skal importen begrenses i vesentlig grad gjennom lisensieringen, må det skjæres desto kraftigere ned på importen av forholdsvis få varegrupper. Dette er bakgrunnen for at blant annet bilimporten har vært holdt nede så sterkt som tilfellet er.

Også gjennom medlemskapet i Den européiske betalingsunion (EPU) har Norge i stor utstrekning gitt avkall på å bruke mengdereguleringer og andre direkte inngrep i handelen med utlandet. I juni 1955 ble det bestemt at EPU skulle forlenges med ett år inntil 30. juni 1956. Samtidig ble det gjennomført enkelte viktige endringer i statuttene som blant annet fastsetter at oppgjøret av et lands underskott overfor de andre medlemsland etter 1. august skal skje ved innbetaling av 75 prosent i gull eller dollar, mens de gjenstående 25 prosent ytes som kreditt fra Unionen.

Mulighetene for å begrense importen ved å heve tollsatsene er ikke store. Gjennom sin tilslutning til Generalavtalen for tolltariffer og handel (GATT) har Norge gått med på å binde tollsatsene for størstedelen av importen. Dessuten har GATT bestemmelser om begrensninger i bruken av importrestriksjoner m. v. Den tredje gyldighetsperiode for GATT-avtalen om tollbindinger utløp 30. juni 1955, men partene er blitt enige om å forlenge avtalen inntil utgangen av 1957.

I februar 1954 ble den såkalte maskinanmerkning i tolltariffen endret slik at en rekke maskiner som tidligere var fritatt for toll, ble belagt med toll på 10—20 prosent av verdien. Noen endringer av tollsatsene av større betydning er ikke foretatt i 1955. Derimot ble det fra 15. februar 1955 pålagt en midlertidig 10 prosents avgift til statskassen på import av motorkjøretøyer og traktorer. Denne avgift har samme virkning som en tilsvarende tollforhøyelse. Ved beregning av avgiften bestemmes innførselsverdien etter de samme regler som gjelder for bestemmelse av tollpliktig verdi av varer som svarer verditoll, men med tillegg av toll og trafikkavgift. For importvolumet av personbiler har avgiften hittil neppe hatt noen betydning, da det likevel etterspørres flere biler enn det tillates importert.

Til februartiltakene hørte også en 10 prosents avgift på kontrahering av skip. Denne virket til å begynne med nesten som en kontraheringsstopp. I juni vedtok imidlertid Stortinget at avgiften skulle falle bort når terminbeløpene blir dekket ved lån i byggelandets valuta, ved valuta skaffet til veie ved salg av skip til utlandet eller på annen nærmere bestemt måte. Hensikten med dette er å gjøre rederne interessert i å ta opp lån i utlandet, slik at skipsimporten ikke direkte belaster våre valutareserver. Virkningen av disse endringer i avgiftsbestemmelsene lar seg ikke avgjøre med sikkerhet.

Importen fra dollarområdet er i sin helhet regulert. Importen fra dette området omfatter hovedsakelig matvarer, fôrstoffer og viktige råvarer til industrien og er i 1955 søkt opprettholdt i omtrent samme omfang som i 1954.

Også i 1955 har en betydelig del av vår utenrikshandel vært regulert ved tosidige avtaler. Disse avtaler er av forskjellig art. Noen av dem er generelle bestevilkårsavtaler, men i flere avtaler er det fastsatt bestemte kvoter for varebyttet. Norge har nå løpende avtaler med de fleste européiske land og dessuten med Argentina, Brasil, Costa Rica, Ecuador, India, Indonesia, Israel og Pakistan.

Det norske importoverskott er vesentlig oppstått i samhandelen med EPU-landene. I samhandelen med de øst-européiske land hadde

Norge i 1954 opparbeidd seg et visst eksportoverskott. Det ble derfor praktisert en forholdsvis liberal importlisensiering for varer fra disse land. Forholdene har imidlertid vært annerledes i 1955, og lisensieringen er derfor blitt holdt innenfor avtalekvotene.

Den samlede vareomsetning med utlandet.

I de tre første kvartaler av 1955 lå innførselsverdien 614 mill. kr. eller 11,7 prosent over verdien i de samme kvartaler i 1954. Av denne økingen skyldes 267 mill. kr. større innkjøp av skip og 347 mill. kr. stigning i innførselen av andre varer. Innførselen utenom skip var særlig i månedene januar—mai 1955 betydelig høyere enn i samme tidsrom året før. I månedene juni—september var det, bortsett fra august måned, liten forskjell mellom de to år.

Tabell 3. *Den samlede utenrikshandel. Mill. kr.*

	Jan.—sept. 1954	Jan.—sept. 1955
Vareinnførsel uten skip etter handelsstatistikken	4 327	4 685
Vareinnførsel utenom handelsstatistikken[1]	61	50
Innførsel av skip	864	1 131
Total innførsel	5 252	5 866
Vareutførsel uten skip etter handelsstatistikken	2 915	3 201
Vareutførsel utenom handelsstatistikken[2].....	258	279
Utførsel av skip	131	168
Total utførsel	3 304	3 648
Innførselsoverskott i alt	1 948	2 218
Innførselsoverskott uten skip og uten varer utenom handelsstatistikken	1 412	1 484

[1] Omfatter bl. a. militær innførsel på B-lisens, fløtningstømmer og varegaver.
[2] Omfatter bl. a. utførsel av hvalolje direkte fra feltet, fløtningstømmer, varegaver og norske leveranser på Off-shore-kontrakter av varer til bruk innenlands.

Verdien av den samlede utførsel i de tre første kvartaler gikk opp fra 3 304 mill. kr. i 1954 til 3 648 mill. kr. i 1955. Dette svarer til en øking på 344 mill. kr. eller 10,4 prosent. Av denne økingen skyldes 37 mill. kr. oppgang i skipssalgene. Bortsett fra juni måned var verdien av utførselen utenom skip høyere i alle måneder i de tre første kvartaler av 1955 enn i

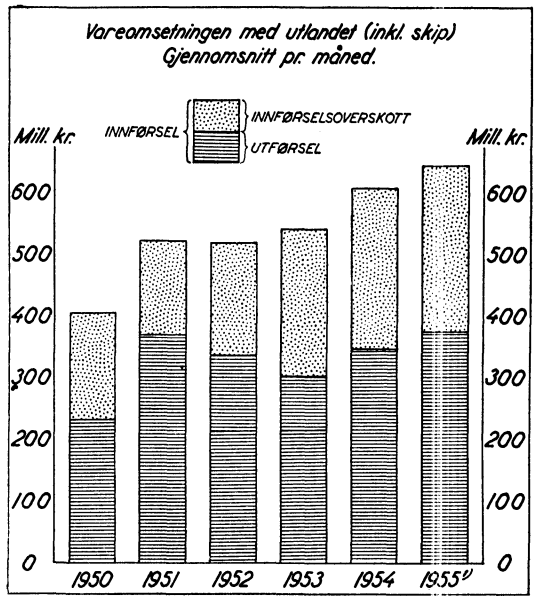

Fig. 5.

de tilsvarende måneder året før. Regnes skip med, var utførselen høyere i 1955 enn i 1954 unntatt i månedene juni og juli.

Da innførselsverdien har steget sterkere enn utførselsverdien, har det samlede innførselsoverskott økt fra 1954 til 1955. Økingen er om lag 14 prosent. Innførselsoverskottet i 1955 var 2 218 mill. kr. mot 1 948 mill. kr. foregående år. Innførselsoverskottet var i første halvår 301 mill. kr. større i 1955 enn i 1954, mens det i 3. kvartal lå på samme nivå i de to årene. Holdes verdien av innførte og utførte skip utenfor, var innførselsoverskottet 33 prosent lavere

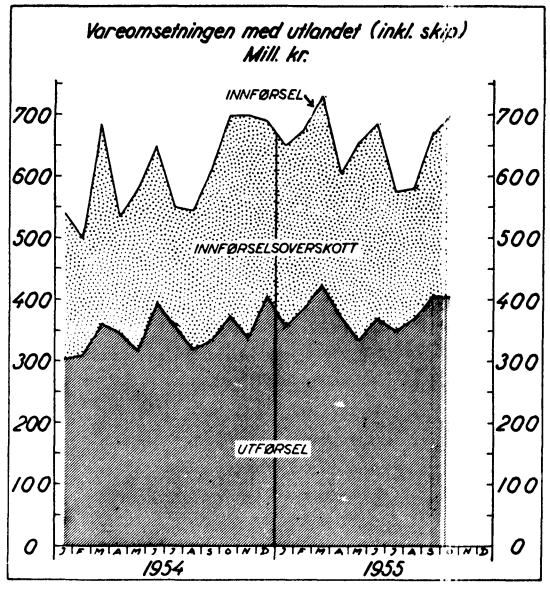

Fig. 6.

i 3. kvartal 1955 enn i tilsvarende kvartal foregående år. Vi må helt tilbake til 1. kvartal 1952 for å finne et lavere tall for innførselsoverskottet.

Tabell 4 gir en oversikt over volum- og pristallene for samhandelen med utlandet (uten skip og uten varer som ikke er med i handelsstatistikken).

Økingen i innførselsverdien fra januar—september 1954 til samme tidsrom i 1955 kan i det vesentlige tilskrives større innførte mengder, men skyldes for en del også at varene er innført til høyere priser (se også tabell 8, side 22). Volumtallet for innførselen lå i gjennomsnitt for de tre første kvartaler av 1955 om lag 5 prosent høyere enn i samme tidsrom i 1954.

Tabell 4. *Volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1949 = 100.*

Kvartal	Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet[1]
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1953 1.	131	134	133	124	93
2.	130	124	128	124	97
3.	119	132	121	123	102
4.	146	146	125	123	98
1954 1.	135	148	121	124	102
2.	148	159	122	122	100
3.	143	141	118	129	109
4.	169	156	120	127	106
1955 1.	157	163	124	129	104
2.	153	148	123	131	107
3.	138	156	124	134	108

[1] Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall.

Tabell 5. *Pristall for enkelte viktigere grupper i utenrikshandelen. 1949 = 100.*

	1954				1955		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Utførsel:							
I alt uten skip	124	122	129	127	129	131	134
Fisk, fersk og saltet	129	125	148	144	134	130	151
Olje og fett	68	73	79	77	75	76	81
Tremasse og cellulose	131	135	136	134	138	138	142
Papir og papp	123	125	129	131	135	137	137
Malmer og slagg	214	230	212	215	198	194	207
Metaller, rå og halvforarbeidde	144	146	139	148	141	146	153
Innførsel:							
I alt uten skip	121	122	118	120	124	123	124
Korn og kornvarer	106	103	97	104	104	108	105
Kolonialvarer	170	195	171	186	204	193	138
Drikkevarer og tobakk	132	128	133	131	131	126	134
Oljefrø og fete oljer	107	109	111	102	100	103	102
Spinnestoffer, garn og tråd	137	142	140	138	139	141	134
Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer	111	116	111	111	111	113	112
Brenselsstoffer	138	129	127	136	146	139	140
Malmer og slagg	110	107	111	109	112	108	112
Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	138	137	136	131	133	139	148
Arbeider av uedle metaller	132	127	128	140	128	128	125

Tabell 6. *Innførsel og utførsel (unntatt innførsel og utførsel av varer utenom handelsstatistikken) prosentvis fordelt, etter varenes bruk og bearbeidingsgrad.*

	Innførsel		Utførsel	
	Jan.—sept. 1954	Jan.—sept. 1955	Jan.—sept. 1954	Jan.—sept. 1955
Råstoffer og halvfabrikater til jordbruk, industri, handel og transport	51	54	74	73
Kapitalgjenstander til jordbruk, industri, handel og transport	36	35	6	7
Forbruksvarer	13	11	20	20
I alt	100	100	100	100
Av dette:				
a) Råvarer og andre ubearbeidde varer	22	22	21	21
b) Mindre bearbeidde varer	22	25	51	50
c) Mer bearbeidde varer	56	53	28	29

Tallet viste imidlertid en tydelig fallende tendens i løpet av året, og i 3. kvartal var det lavere enn i samme kvartal året før. Pristallet for innførselen har vært meget stabilt i 1955 og har gjennomsnittlig ligget 3 prosent høyere enn i 1954.

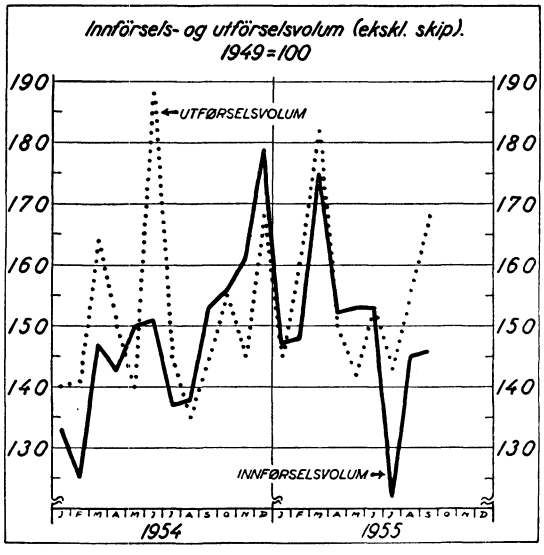

Fig. 7.

Årsaken til at verdien av vareutførselen har steget fra 1954 til 1955 er både større volum og stigende priser. Pristallet for utførselen var i tiden januar—september 1955, sett under ett, 6 prosent høyere enn i samme tidsrom året før. Pristallet viste stigning fra kvartal til kvartal i 1955, og lå i 3. kvartal vel 4 prosent høyere enn i 1. kvartal. Volumtallet økte med 4 prosent fra januar—september 1954 til samme periode 1955. På grunn av den ekstraordinært store utførsel over norsk havn av hvalolje i juni 1954, lå volumtallet for 2. kvartal 1955 lavere enn i samme kvartal året før, men både i 1. og 3. kvartal var eksportvolumet 10—11 prosent større i 1955 enn i 1954.

Tabell 4 viser også endringene i Norges bytteforhold overfor utlandet (forholdet mellom pristallet for utførselen og pristallet for innførselen) fra 1953 til og med 3. kvartal 1955. Bytteforholdet utviklet seg i gunstig retning fra 1953 til 1954 og 1955. Det beste bytteforhold hadde vi i 3. kvartal 1954. I de neste to kvartalene gikk utviklingen i motsatt retning, men fra 2. kvartal 1955 har igjen bytteforholdet utviklet seg til vår fordel. For perioden januar—september 1955 lå tallet for vårt bytteforhold overfor utlandet i gjennomsnitt på 106 mot 102 i samme periode året før.

I tabell 5 er gitt kvartalsvise pristall for noen av de viktigste varegrupper i vår utenrikshandel. Av oppgavene går det fram at pristallene for de fleste av de viktigste varegrupper i utførselen, bortsett fra malmer og slagg, i de enkelte kvartaler av 1955 ligger høyere enn i

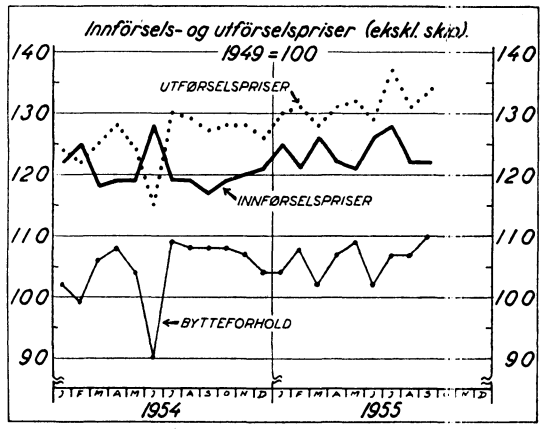

Fig. 8.

de tilsvarende kvartaler foregående år. På innførselssiden er det særlig prisene på korn og kornvarer og brenselsstoffer som har steget, mens pristallet for oljefrø og fete oljer har ligget lavere enn i 1954.

Verdien av innførselen og utførselen fordelt prosentvis etter varenes bruk og bearbeidingsgrad er gitt i tabell 6. (Innførselen og utførselen utenom handelsstatistikken er ikke regnet med.) Tallene viser at innførselsverdien av råstoffer og halvfabrikater gikk opp fra en andel på 51 prosent av vareinnførselen i tiden januar—september 1954 til 54 prosent i samme periode 1955. Dette svarer omtrent til andelen i 1953. Til tross for en sterk oppgang i innførselsverdien av skip utgjorde innførselsverdien av kapitalgjenstander en lavere andel av vareinnførselen i 1955 enn året før. Forbruksvarenes andel av innførselsverdien gikk samtidig ned fra 13 til 11 prosent. Økingen i innførselen av råstoffer og halvfabrikater skyldes i første rekke høyere innførselsverdi av malmer, uedle metaller, brenselsstoffer og korn og kornvarer. Den lavere innførselsverdi av maskiner og transportmidler (unntatt personbiler og skip) bidro sterkt til den relative nedgang i innførselsverdien av kapitalgjenstander. Av forbruksvarene var det særlig innførselen av personbiler som viste lavere innførselsverdi.

På utførselssiden viser tabell 6 bare mindre endringer i prosentandelene fra 1954 til 1955. Tallene viser en liten forskyvning i utførselen fra mindre til mer bearbeidde varer.

Innførselen av viktigere varer.

Verdien av vareinnførselen unntatt skip og unntatt varer utenom handelsstatistikken gikk opp fra 4 327 mill. kr. i januar—september 1954 til 4 685 mill. kr. i samme tidsrom i 1955. Dette svarer til en øking på 358 mill. kr. eller 8,3 prosent.

Frilisteinnførselen utgjorde i de tre første kvartaler av 1955 nær 55 prosent av vår samlede innførsel (unntatt skip og varer utenom handelsstatistikken) mot om lag 53 prosent i samme tidsrom 1954. Denne beregning må ikke forveksles med beregningen av den liberaliseringsprosent som er nevnt i avsnittet om handelspolitikken. Etter vedtak av OEEC har denne et annet grunnlag.

Tabell 7 viser til dels store endringer fra 1954 til 1955 i sammensetningen av vareinnførselen (se også tabell B i tabellverket, side *5).

Størst oppgang i innførselsverdi fra januar—september 1954 til januar—september 1955 viste uedle metaller, malmer og slagg, brenselsstoffer og korn og kornvarer (se tabell 8).

Innførselen av uedle metaller viste sterkest øking i absolutte tall. Innførselsverdien i januar—september 1955 var 30 prosent høyere enn i

Tabell 7. *Innførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere hovedgrupper.*

	Jan.—sept. 1954	Jan.—sept. 1955
Malmer, uedle metaller og arbeider herav	20	22
Maskiner, apparater, transportmidler (uten skip)	23	20
Tekstilvarer	11	11
Brenselsstoffer	10	12
Korn og kornvarer	4	4
Andre vegetabilske matvarer (kolonialvarer)	9	5
Kjemikalier m. v.	4	5
Oljefrø og fete oljer	3	3
Andre varer	16	18
I alt (uten skip)	100	100

samme periode året før, med et gjennomsnitt pr. måned på 83 mill. kr. Det tilsvarende månedsgjennomsnitt for 1954 var 64 mill. kr. I tredje kvartal 1955 lå innførselsverdien tydelig lavere enn i de to foregående kvartaler, men fremdeles en god del høyere enn i tredje kvartal 1954. Størst betydning for økingen i innførselsverdien under denne varegruppen hadde stål-, stang-, bolt- og flatjern, jern- og stålplater og nikkelkoppermatte. Pristallet for gruppen var omtrent uforandret fra 1954 til 1955, slik at økingen i sin helhet kan tilskrives større innførte mengder av de forskjellige varer.

Av malmene var det særlig innførselsverdien av sinkmalm som gikk opp. Dette skyldtes i sin helhet en sterk prisstigning fra 1954 til 1955. På de viktigste varer ellers under malmer var det nedgang i prisene. På grunn av stor øking i

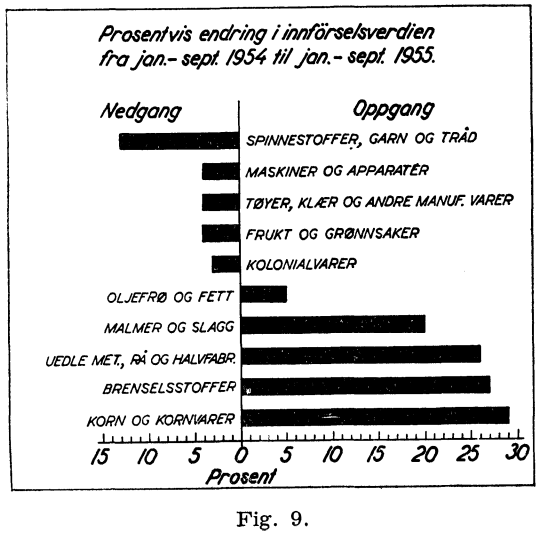

Fig. 9.

Tabell 8. *Prosentvis endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1954 til januar—september 1955 for viktigere indeksgrupper.*

	Innførsels-verdi	Volum-indeks	Pris-indeks
	%	%	%
Maskiner og apparater	— 4	— 9	+ 2
Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	+ 26	+ 25	+ 1
Malmer og slagg	+ 20	+ 19	+ 1
Brenselsstoffer	+ 27	+ 18	+ 8
Oljefrø og fett	+ 5	+ 13	— 6
Spinnestoffer, garn og tråd	— 13	— 12	— 1
Tøyer, klær og andre manufakturvarer	— 4	— 3	-
Korn og kornvarer[1]	+ 29	+ 24	+ 4
Kolonialvarer	— 3	— 1	— 1
Frukt og grønnsaker	— 4	+ 5	— 8
I alt uten skip	+ 8	+ 5	+ 3

[1] Indeksgruppen omfatter ikke mais og durra.

de innførte mengder, gikk innførselsverdien imidlertid opp. Det gjaldt spesielt manganmalm og krommalm.

Det ble innført brenselsstoffer for om lag 120 mill. kr. eller 27 prosent mer i de tre første kvartaler av 1955 enn i samme tidsrom av 1954. Prisene var høyere i 1955, men det meste av verdistigningen skyldes større innførte mengder av koks og fyringsoljer. I månedene januar—april 1955 var innførselen av brenselsstoffer vesentlig høyere enn i tilsvarende periode året før. I perioden mai—september 1955 var det bare i august at innførselen var vesentlig høyere enn i samme måned i 1954.

Innførselsverdien for gruppen korn og kornvarer var i alle måneder i 1955 høyere enn i tilsvarende måneder i foregående år. Dette skyldtes i første rekke større innførte mengder av hvete, bygg, mais og durra.

De varegrupper som viser sterkest nedgang i innførselsverdien fra januar—september 1954 til samme tidsrom i 1955 er spinnestoffer, garn og tråd, metervarer og tekstiler, maskiner og apparater og transportmidler (uten skip).

Det var særlig sterk nedgang i innførselsverdien av garn og tråd og metervarer av bomull. Dette skyldes både at de innførte mengder gikk ned og at prisene stort sett var noe lavere i 1955.

Tabell 9 gir innførselsverdien av maskiner og apparater fordelt på de viktigste grupper. I tabellen er det også søkt å skjelne mellom den del av maskinimporten som inntil den såkalte «maskinanmerkning» i tolltariffen ble opphevet fra 17. februar 1954 kunne tillates innført tollfritt, og den del av importen som var tollpliktig. Den siste gruppen omfatter også jord- og skogbrukstraktorer som hele tiden har vært tollfrie. Nedgangen i innførselsverdien av maskiner og apparater synes for en del å kunne tilskrives opphevelsen av «maskinanmerkningen». De maskiner som før 17. februar 1954 ble innført tollfritt i henhold til «maskinanmerkningen», har nemlig falt dobbelt så sterkt i innførselsverdi som maskinene i den andre gruppen. Innen hver av de to grupper har imidlertid endringene vært meget forskjellige for de ulike arter av maskiner. En nærmere gransking av månedsstatistikken viser at innførselsverdien under alle de grupper som er spesifisert i tabellen, unntatt primærkraftmaskiner og landbruksmaskiner og -redskap, i perioden mai—september 1955 lå til dels vesentlig lavere enn i de tilsvarende måneder foregående år.

Også innførselsverdien av transportmidler (unntatt skip) var i tidsrommet mai—september 1955 betydelig lavere og gikk ned fra måned til måned sammenliknet med tilsvarende tidsrom i 1954. For hele perioden januar—september 1955 sett under ett var verdien av innførte transportmidler (unntatt skip og unntatt traktorer) 19 prosent lavere enn januar—september foregående år. Dette kan vesentlig tilskrives mindre innførsel av fly, nye personbiler og andre nye motorvogner. Innførselen av fly og deler til fly gikk ned med 22 mill. kr. Det ble også innført et langt mindre antall nye personbiler og andre nye motorvogner (hvorunder vare- og lastebiler) i 1955 enn året før. Innførselsverdien av slike biler gikk ned med vel 17 mill. kr. Denne nedgangen kan, når det gjelder personbiler, i første rekke tilskrives begrensningen i tallet på innvilgede lisenser. I 1955 var det f. eks. en globalkvote for innførsel av per-

Tabell 9. *Innførselsverdien av viktigere grupper, maskiner og apparater.*[1]

	Mars–sept. 1953	Mars–sept. 1954	Mars–sept. 1955	Endringer i prosent	
				1953–1954	1954–1955
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.		
Primærkraftmaskiner	55,5	54,1	68,8	— 3	+ 25
Landbruksmaskiner og -redskap (unntatt håndredskap)	14,1	18,1	19,3	+ 27	+ 7
Maskiner for metallbearbeiding	20,6	23,6	22,5	+ 15	— 5
Andre ikke-elektriske maskiner	211,8	232,9	198,9	+ 10	— 15
Maskiner i alt under «maskinanmerkningen»	302,0	328,7	309,5	+ 9	— 6
Traktorer	35,5	58,0	46,2	+ 63	— 20
Kontormaskiner	16,3	17,9	15,4	+ 10	— 14
Elektriske maskiner, apparater og deler	163,0	166,5	174,3	+ 2	+ 5
Maskiner i alt utenfor «maskinanmerkningen»	214,8	242,4	235,9	+ 13	— 3
I alt	516,8	571,1	545,4	+ 10	— 5

[1] Maskiner og apparater er her gruppert etter Byråets nye varenomenklatur fra 1953, som bygger på SITC (Standard International Trade Classification), og verditallene svarer derfor ikke helt til tallene ellers i tekst og tabeller hvor Byråets gruppering fra 1938—1952 er brukt.

sonbiler på 1 500 biler fra EPU-området mot 3 500 året før. Likeens var det i 1955 en sterk reduksjon i globalkvotene for varebiler og drosjebiler. En mer detaljert analyse av importen av motorkjøretøyer er gitt i avsnittet om «Annen samferdsel».

Utførselen av viktigere varer.

Verdien av den samlede utførsel unntatt skip og unntatt varer utenom handelsstatistikken gikk opp med 286 mill. kr. eller nesten 10 prosent fra januar—september 1954 til januar—september 1955. Denne stigning var både absolutt og relativt mindre enn den som fant sted fra januar—september 1953 til januar—september 1954. Utførselsverdien gikk da opp med 15 prosent.

Forskjellen blir imidlertid betydelig mindre om vi ikke regner med et stort parti hvaloljе som var tatt hjem fra feltet, og som ble utført i juni 1954. Dette partiet er tatt med i handelsstatistikken, mens hvaloljeeksporten ellers, som i det alt vesentlige foregår direkte fra fangstfeltet, ikke tas med. Holdes også dette partiet utenfor statistikken, blir stigningen i utførselsverdien 12 prosent fra 1953 til 1954 og 11 prosent fra 1954 til 1955.

Fordelingen av vareutførselen på hovedgrupper er gitt i tabell C i tabellverket (side *6). Det framgår her at en vesentlig del av økingen i utførselsverdien på 286 mill. kr. kan tilskrives utførselen av rå og halvforarbeidde metaller, som steg med hele 152 mill. kr. Gruppen «Malmer, uedle metaller og arbeider herav» (se tabell 10) øker derved sin relative andel i utførselsverdien fra 22 prosent i perioden januar—september 1954 til 25 prosent i samme tidsrom siste år.

Tabell 10. *Utførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere hovedgrupper.*

	Jan.—sept. 1954	Jan.—sept. 1955
Papirmasse og papir	25	24
Malmer, uedle metaller og arbeider herav	22	25
Fisk og fiskehermetikk	17	17
Olje- og fettprodukter	8	6
Kjemikalier, gjødning o. l.	10	9
Fôrstoffer	6	5
Tekstilvarer	2	2
Trevarer	2	2
Andre varer	8	10
I alt (uten skip)	100	100

Utviklingen har vært noe ulik for de enkelte varegruppene. Utførselsverdien av treforedlingsprodukter steg med 7 prosent i de

Tabell 11. *Prosentvis endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1954 til januar—september 1955 for viktigere indeksgrupper.*

	Utførsels-verdi	Volum-tall	Pris-tall
	%	%	%
Tremasse og cellulose	+ 7	+ 2	+ 5
Papir og papp	+ 7	— 1	+ 8
Malmer og slagg	+ 6	+ 16	— 9
Metaller, rå og halvforarbeidde	+ 31	+ 27	+ 3
Fisk, fersk og saltet	+ 11	+ 7	+ 4
Fiskehermetikk	— 2	— 3	+ 2
Dyre- og plantefett, olje og voks	— 17	— 21	+ 5
Gjødning	–	+ 1	— 1
I alt uten skip	+ 10	+ 4	+ 6

Tabell 12. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav.*

	Januar—september 1954			Januar—september 1955		
	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk masse[1]	282,3	138,1	489	312,2	156,9	503
Kjemisk masse[1]	216,9	242,5	1 118	211,0	248,8	1 179
Papp og kartong[2]	29,7	37,5	1 263	30,2	41,6	1 379
Avispapir	97,7	87,3	894	98,8	95,5	966
Pakkpapir	40,4	61,8	1 530	41,7	69,1	1 657
Trykkpapir og skrivepapir[2]	68,9	101,1	1 467	63,6	101,6	1 598
Greaseproof og pergamyn	19,0	33,0	1 733	18,7	35,1	1 875
Annet papir og papp og arbeider herav	5,6	8,8	1 571	5,8	9,7	1 672
I alt	760,5	710,1	..	782,0	758,3	..

[1] Beregnet tørrvekt.
[2] Skrive- og trykkartong inngår i tallene for trykkpapir og skrivepapir.

Tabell 13. *Utførsel av viktigere malmer og metaller.*

	Januar—september 1954			Januar—september 1955		
	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 tonn	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	648,9	56,0	86	838,2	59,0	70
Svovelkis	323,5	36,7	113	334,6	35,1	105
Ferrosilisium	43,7	38,2	874	60,1	50,7	844
Ferrokrom	6,6	17,8	2 677	18,8	40,3	2 136
Ferromangan	35,1	45,3	1 288	49,3	61,5	1 247
Ferrosilicomangan	16,5	18,5	1 121	23,6	24,8	1 048
Rått kopper	8,9	39,4	4 438	9,7	55,1	5 678
Rått aluminium	34,9	105,5	3 021	41,2	126,3	3 068
Rå sink	23,4	38,0	1 624	23,6	42,7	1 808
Rå nikkel	11,7	106,9	9 167	12,7	133,1	10 465
I alt	1 153,2	502,3	..	1 411,8	628,6	..

tre første kvartaler i 1955 sammenliknet med samme tidsrom året før. Denne stigning kan i det vesentlige tilskrives høyere priser. Således steg gjennomsnittsprisen på mekanisk masse 3 prosent, på kjemisk masse 5 prosent, på avis- og pakkpapir 8 prosent og på trykkpapir og skrivepapir 9 prosent.

Volumet av malmeksporten har gått opp, først og fremst fordi utførselen av jernmalm har økt sterkt (se tabell 13). Også salget av svovelkis har vært noe større enn i 1954. Det prisfall som gjorde seg gjeldende i 1954 både for jernmalm og svovelkis fortsatte en tid utover i 1955, men siden mars—april har eksportprisene vist en del oppgang. I gjennomsnitt for perioden januar—september 1955 lå imidlertid prisene for begge disse malmer lavere enn i samme periode året før. For svovelkis henger dette til dels også sammen med kvalitetsforandringer.

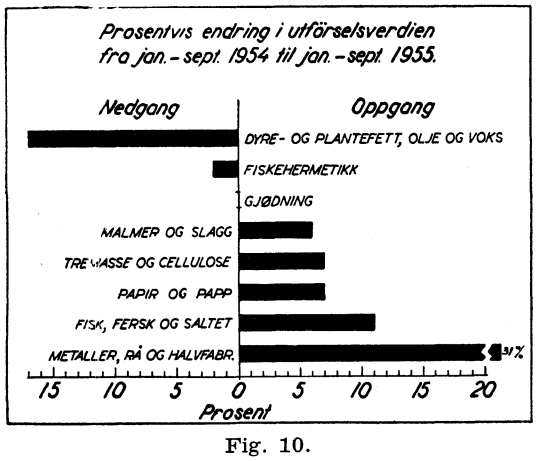

Fig. 10.

Utførselsvolumet av ferrolegeringer har økt med 49 prosent, og også av aluminium ble det i 1955 utført et betydelig større kvantum enn året før. I aluminiumsindustrien ble det tatt i bruk ny produksjonskapasitet (Sunndalsøra), og ved ferrolegeringsverkene ble den eksisterende kapasitet utnyttet langt bedre enn under de dårlige avsetningsforholdene året før.

Utførselen av kopper, sink og nikkel har vært noe større og prisene har ligget noe høyere i de tre første kvartaler av 1955 enn i tilsvarende periode året før.

Tabell 14. *Utførsel av fisk og fiskeprodukter.*

	Jan.—sept. 1954		Jan.—sept. 1955	
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.
Fersk og frossen sild	87,2	41,0	112,0	55,5
Fersk og frossen fisk og filet	36,5	81,6	37,7	91,7
Tørrfisk	17,3	80,6	15,9	71,5
Klippfisk	26,7	96,4	31,0	115,6
Saltet sild	83,2	64,2	83,9	68,1
Saltet fisk	0,3	0,5	0,1	0,3
Røykt sild og fisk	2,1	3,1	2,4	3,4
Skalldyr	1,8	13,8	1,9	15,2
Hermetikk	24,2	111,1	23,9	109,0
Sild- og fiskemjøl	158,6	159,3	120,8	144,2
Dampmedisintran	3,4	8,9	3,8	10,0
Annen tran	9,3	17,8	7,0	14,5
Saltet torskerogn	3,1	3,6	3,4	4,7
I alt	453,7	681,9	443,8	703,7

Tabell 15. *Innførselen og utførselen*[1] *fordelt på land og valutaområder jan.—sept. 1954 og jan.—sept. 1955. (Mill. kr.)*

	Januar—september 1954			Januar—september 1955		
	Innførsel	Utførsel	Innførselsoverskott	Innførsel	Utførsel	Innførselsoverskott
Land tilsluttet Den européiske betalingsunion (EPU)	3 913,1	2 154,9	1 758,2	4 380,8	2 434,7	1 946,1
Andre land i Europa[2]	343,6	357,6	—14,0	336,1	349,2	—13,1
Land som tilhører dollarområdet	726,6	339,9	386,7	889,8	340,7	549,1
Øvrige land[3]	207,6	193,3	14,3	209,8	244,2	—34,4
I alt	5 190,9	3 045,7	2 145,2	5 816,5	3 368,8	2 447,7
Land tilsluttet Organisasjonen for européisk økonomisk samarbeid[4]	3 865,4	1 990,9	1 874,5	4 327,8	2 256,2	2071,6

[1] Innførsel etter produksjonsland, utførsel etter forbruksland.
[2] Finnland, Spania og de østeuropéiske land.
[3] Oversjøiske land som ikke går inn under EPU, OEEC eller dollarområdet.
[4] OEEC: EPU unntatt Indonesia og følgende sterlingland: Sør-Afrika-Sambandet, Libya, Burma, Ceylon, India, Irak, Pakistan, Jordan, Australsambandet og New Zealand.

For gruppen fisk og fiskeprodukter steg utførselsverdien med 22 mill. kr. eller vel 3 prosent (tabell 14). Denne stigning kan vesentlig tilskrives at det er utført større mengder fersk og frossen sild og klippfisk, og at eksportprisene på fersk og frossen fisk og filet er gått opp. Utførselen av tørrfisk er gått ned med om lag 8 prosent, og gjennomsnittsprisen har vært noe lavere enn i 1954.

Ellers var utførselen av hermetikk ubetydelig lavere enn foregående år, mens utførselen av sild- og fiskemjøl gikk ned med hele 24 prosent. Her må tas i betraktning at utførselen av sildmjøl var svært stor i januar—september 1954.

Gruppen «Dyre- og plantefett m. v.» viser en nedgang i utførselsverdien fra januar—september 1954 til januar—september 1955 på 17 prosent. Dette skyldes at det i 1954 ble tatt hjem og levert fra Norge rå hvalolje for 47 mill. kr. mer enn i 1955.

Som det framgår av tabell 10 har gruppen «Andre varer» økt sin relative andel av utførselsverdien fra 8 prosent i 1.—3. kvartal 1954 til 10 prosent i samme periode 1955. Gruppens utførselsverdi steg fra 187 til 247 mill. kr. Økingen gjaldt i første rekke maskiner og apparater, huder og skinn, matvarer fra jordbruket (kjøtt og kjøttvarer, meierivarer og egg) og ammunisjon.

Utenrikshandelens fordeling på land.

Verdien av innførselen fra land tilsluttet Den européiske betalingsunion (EPU) lå i januar—september 1955 12 prosent høyere enn i samme periode året før. Disse landenes andel av den samlede innførselsverdi i de 9 første måneder av 1955 utgjorde i alt 75 prosent. Det er det samme som for de tilsvarende måneder i 1954.

I samme tidsrom steg utførselen til EPU-landene med 13 prosent, og deres andel i den samlede utførselsverdi økte dermed fra 71 til 72 prosent.

Underskottet i handelen med EPU-området utgjorde i januar—september 1955 i alt 1 946 mill. kr. eller 80 prosent av det samlede underskott i varebyttet med utlandet. Dette er en stigning fra samme periode året før på 188 mill. kr.

Av européiske land som står tilsluttet EPU, svarer Storbritannia og Nord-Irland, Sverige og Vest-Tyskland for 68 prosent av innførselen fra hele EPU-området i tiden januar—september 1955. Den samme relative andelen hadde disse landene i 1954. Deres andel av utførselsverdien til området utgjorde i januar—september 1954 55 prosent og i januar—september 1955 59 prosent.

Innførselen fra Storbritannia og Nord-Irland fortsatte å stige også i 1955. I de 9 første måneder var innførselsverdien 91 mill. kr. eller om lag 9 prosent større enn i de samme måneder året før. Av denne øking skyldes nær 60 mill. kr. større skipsinnførsel. Videre økte innførselen av brenselsstoffer, smøreoljer o. l. med 44 mill. kr. og innførselen av sukker og sukkervarer med 25 mill. kr. Men samtidig med at sukkerimporten fra Storbritannia økte, gikk den tilbake fra andre land, særlig fra Danmark, Øst-Tyskland og Polen, og alt i alt var innførselen av sukker ikke større i 1955 enn året før. Innførselen av maskiner og apparater fra Storbritannia og Nord-Irland gikk ned med 20 mill. kr., og innførselen av garn, metervarer og ferdige tekstiler sank med 17 mill. kr.

Det ble i januar—september 1955 utført varer til Storbritannia og Nord-Irland for 172 mill. kr. eller for nesten 30 prosent mer enn i samme tidsrom året før. Dette skyldes først og fremst utførselen av uedle metaller, som økte med 78 mill. kr. eller 124 prosent. Ellers var det en betydelig øking i utførselsverdien for treforedlingsprodukter og kjemiske råstoffer og forbindelser.

Verdien av vareinnførselen fra Sverige gikk opp med 231 mill. kr. eller 29 prosent fra januar—september 1954 til januar—september 1955. Av dette kan 180 mill. kr. tilskrives økt innførsel av skip. Ellers økte innførselen av tre, trelast og kork med over 21 mill. kr. og innførselen av uedle metaller med over 16 mill. kr. I samme tidsrom økte utførselsverdien med 14 mill. kr. eller 5 prosent.

Det ble i januar—september 1955 etter handelsstatistikken et underskott i varehandelen med Sverige på i alt 719 mill. kr. Dette er det største underskott Norge har i samhandelen med noe enkelt land. Underskottet kan først og fremst tilskrives innførselen av skip, som kom opp i 550 mill. kr.

Vest-Tyskland er vår tredje største handelspartner. Innførselen derfra beløp seg til 833 mill. kr. i januar—september 1955. Dette er en stigning fra samme periode foregående år på vel 1 prosent. Innførselen av brenselsstoffer, smøreoljer o. l. steg til det dobbelte, fra 24 til 48 mill. kr., og innførselen av uedle metaller og kjemiske råstoffer og forbindelser gikk også betydelig opp. Innførselen av transportmidler gikk ned med over 31 mill. kr. Skipsinnførselen alene viser et fall på vel 8 mill. kr. Verdien av innførte maskiner og apparater gikk ned med 13 mill. kr.

Utførselen til Vest-Tyskland i de 9 første måneder i 1955 var om lag 69 mill. kr. eller 22 prosent større enn i samme periode i 1954. Denne øking kan vesentlig tilskrives utførselen av uedle metaller, som steg med 60 mill. kr. Skipsutførselen økte med 13 mill. kr.

I varebyttet med de andre européiske land som står tilsluttet EPU hadde Norge et underskott på i alt 400 mill. kr. i januar—september

1955. Av dette falt på Nederland 199 mill. kr., på Belgia og Luxembourg 128 mill. kr. og på Frankrike 70 mill. kr. Noe mindre underskott hadde vi i samhandelen med Danmark og Sveits, mens varebyttet med Østerrike, Italia, Portugal, Hellas og Tyrkia viste små overskott.

Handelen med de européiske land som ikke er medlemmer av EPU, det vil si landene i Øst-Europa, Finnland og Spania, viser samlet en mindre nedgang fra januar—september 1954 til januar—september 1955. På grunn av den store innførselen av kubb økte innførselsverdien fra Finnland fra 38 til 61 mill. kr. Utførselsverdien dit steg samtidig fra 59 til 80 mill. kr., noe som for en stor del skyldes økt utførsel av skip.

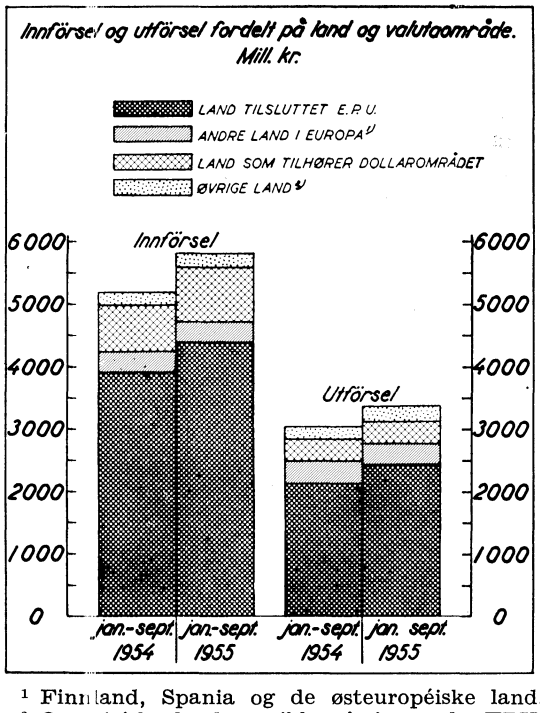

[1] Finnland, Spania og de østeuropéiske land.
[2] Oversjøiske land som ikke går inn under EPU, OEEC eller dollarområdet.

Fig. 11.

Også innførselen fra Sovjet-Samveldet gikk opp. Den lå i januar—september 1955 i alt 24 mill. kr. høyere enn for samme periode året før. Økingen skyldes større innførsel av korn og kornvarer, malmer og metallavfall og nye personbiler.

Utførselen til Sovjet-Samveldet gikk i samme tidsrom ned med 51 mill. kr. Mens det i 1954 ble utført skip for over 16 mill. kr., har det ikke vært noen skipsutførsel i 1955. Heller ikke har det i 1955 vært utførsel av papir og papp, som i de 9 første måneder i 1954 kom opp i en utførselsverdi på nesten 11 mill. kr.

Verdien av vår innførsel fra dollarområdet gikk opp med 163 mill. kr. eller 22

Tabell 16. *Inn- og utførselsverdien prosentvis fordelt på land.*

Produksjonsland/ forbruksland	Innførsel jan.—sept.			Utførsel jan.—sept.		
	1938[1]	1954	1955	1938[1]	1954	1955
Europa	71,4	77,3	76,3	79,5	73,6	74,3
Afrika	1,9	2,3	2,1	3,2	5,4	6,1
N.-Amerika, Mellom-Amerika og Vest-India	16,1	14,1	15,4	8,9	10,8	9,9
Sør-Amerika	3,1	3,7	3,6	2,6	4,3	4,5
Asia	7,2	2,2	2,4	4,1	3,5	3,0
Oseania	0,3	0,4	0,2	0,8	2,4	2,2
For ordre ..	–	–	–	0,9	–	–
Belgia og Luxembourg	3,3	3,7	3,7	2,9	3,4	2,6
Danmark ..	3,7	3,5	3,6	4,4	7,0	5,5
Finnland ...	0,5	0,7	1,0	1,5	1,9	2,4
Frankrike ..	2,7	3,3	3,6	7,1	3,6	4,1
Italia	1,9	1,5	1,2	3,2	3,0	2,3
Nederland..	3,3	5,3	5,3	2,7	3,8	3,3
Polen	1,9	0,8	0,3	1,3	0,9	0,5
Portugal ...	0,5	0,4	0,3	2,1	0,4	0,7
Sovjet-Samv.	1,7	1,4	1,7	2,1	4,4	2,4
Spania	0,4	1,3	1,2	1,1	1,7	2,0
Storbrit. og N.-Irland	16,2	20,1	19,4	23,7	18,9	22,2
Sveits	1,0	1,1	1,0	0,7	0,5	0,7
Sverige	11,1	15,2	17,5	8,9	9,4	8,9
Tsjekkoslov.	2,0	0,7	0,8	1,1	1,0	1,3
Vest-Tyskland..	18,8	15,8	14,3	15,8	10,3	11,4
Øst-Tyskland..		1,2	0,6		1,3	1,4
Sør-Afrika-Sambandet	0,1	0,2	0,2	0,7	1,0	1,1
Canada	3,7	4,0	4,1	0,3	0,3	0,4
Sambandsstatene ..	10,2	8,3	8,8	7,9	9,0	8,2
Argentina ..	1,9	0,4	0,2	1,3	0,3	0,4
Brasil	0,4	2,3	2,0	0,7	3,2	3,3
China og Hong Kong	0,6	0,4	0,2	0,4	0,2	0,2
India, Pakistan, Burma	1,1	0,1	0,2	0,8	1,3	1,3
Indonesia ..	2,0	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4
Austral-Sambandet ..	0,2	0,3	0,1	0,7	2,1	1,9
Andre land.	10,8	7,8	8,5	8,4	10,7	11,1
I alt....	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

[1] Januar—oktober.

prosent fra januar—september 1954 til januar —september 1955. Utførselsverdien var den samme i de to periodene. Dette gjør at dollarområdets andel i vår samlede innførsel er økt fra 14 til 15 prosent, mens områdets andel i utførselsverdien er sunket fra 11 til 10 prosent. Underskottet økte med 42 prosent.

Den sterke stigning i innførselsverdien kan for en stor del tilskrives merinnførsel av korn og kornvarer fra Sambandsstatene på 60 mill. kr. Innførselsverdien av disse varer fra Sambandsstatene ble dermed mer enn fordoblet. Det var ellers en forholdsvis sterk øking i innførselen av brenselsstoffer, smøreoljer o. l. fra Sambandsstatene og av uedle metaller fra Canada. Fra Panama er det i januar—september 1955 blitt hjemført eldre skip som norske redere har vært interessert i, til en verdi av 24,6 mill. kr. I 1954 var det ingen slik innførsel.

Handelsbalansen med andre oversjøiske land, dvs. land utenom Europa som ikke tilhører EPU eller dollarområdet, er betydelig bedret, idet underskottet etter handelsstatistikken for januar—september 1954 på i alt 14,3 mill. kr. er endret til et overskott på 34,4 mill. kr. i de samme måneder i 1955.

Betalingsbalansen overfor utlandet.

Vår driftsbalanse overfor utlandet viste for de tre første kvartaler av 1955 et underskott som er beregnet til 531 mill. kr., eller omtrent det samme som i tilsvarende periode året før. Underskottet på vare- og tjenestebalansen var en del mindre i 1.—3. kvartal 1955 enn foregående år. Når driftsbalansen ikke viste samme bedring som vare- og tjenestebalansen, hang det sammen med den ugunstige utviklingen av rente- og stønadsbalansen.

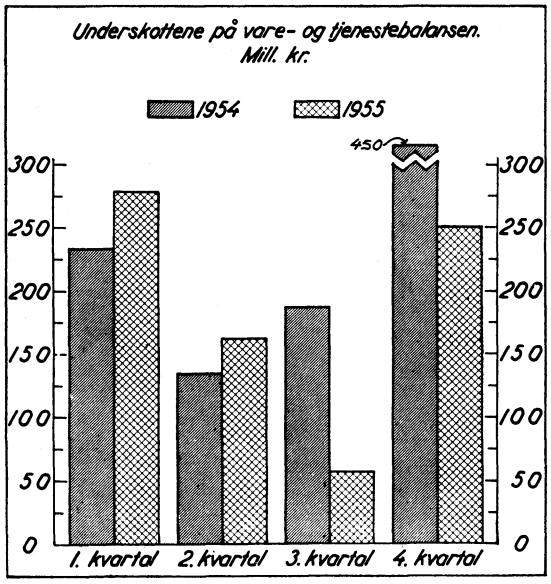

Fig. 12. Nye beregninger tyder på at underskottet i 4. kvartal 1955 blir 200 mill. kr. og ikke 250 mill. kr. som vist i figuren.

Tabell 17 gir en oppstilling over driftsbalansen for 1.—3. kvartal 1954 og 1955 og kvartalsvise tall for 1955. Av de siste tallene framgår at det fra kvartal til kvartal i 1955 fant sted en kraftig bedring i vår vare- og tjenestebalanse. Underskottet på 279 mill. kr. i 1. kvartal ble redusert til 163 mill. kr. i 2. kvartal og kom i 3. kvartal ned i 57 mill. kr., som er det minste kvartalsunderskott vi har hatt på 2 år.

Utviklingen i vare- og tjenestebalansen henger sammen både med pris- og mengdeendringer.

Nettofraktinntektene[1]) økte med 370 mill. kr. eller 28 prosent fra januar—september 1954 til januar—september 1955, mens tonnasjen i utenriksfart i løpet av samme tidsrom hadde en tilvekst, medregnet nedgangen i opplagte skip, på rundt 11 prosent. Økingen i den fraktede godsmengde var trolig noe større, og det ser således ut til at pris- og mengdeendringer har bidratt omtrent like meget til oppgangen i nettofraktinntektene.

Importoverskottet av skip var 230 mill. kr. større i de tre første kvartaler av 1955 enn i samme periode året før. Dette var for det meste et resultat av mengdeendringer. Volumet av skipsimporten økte med hele 45 prosent fra januar—september 1954 til samme periode 1955, mens det var en nedgang på rundt 10 prosent i de gjennomsnittlige importprisene for skip. Denne nedgangen skyldtes først og fremst at eldre skip utgjorde en langt større del av importen i 1955 enn året før, og selv om prisene på slike skip gikk betydelig opp, førte den endrede sammensetning av importen til lavere gjennomsnittspriser totalt sett. For nye skip lå importprisene i 1.—3. kvartal 1955 gjennomsnittlig litt i underkant av nivået i samme periode 1954. Eksporten av skip består hovedsakelig av eldre tonnasje, solgt til utenlandske redere eller til opphogging. Salgene til utenlandske redere, som utgjør det vesentligste av eksporten, var i volum noe mindre i 1955 enn

[1]) Nettofraktinntektene i tabell 17 er regnet på opptjent basis. Det er en tidsforskjell mellom opptjeningen av fraktene og registreringen av de innkasserte fraktene i Norges Banks valutastatistikk. Denne tidsforskjellen er avhengig blant annet av betalingsvanene og handelsflåtens fordeling på fartstyper. Byrået regner med en tidsforskjell på tre måneder. Tallet for nettofraktinntekter i de tre første kvartalene av 1954 bygger på foreløpige tall fra Byrået skipsfartsstatistikk for 1954, fordelt på kvartaler i samme forhold som Norges Banks tall for netto innkasserte frakter med tre måneders tidsforskyvning. Nettofraktinntektene i de to første kvartalene av 1955 bygger på Norges Banks tall for henholdsvis 2. og 3. kvartal, mens tallet for nettoinntjente frakter i 3. kvartal er beregnet på grunnlag av utviklingen i fraktindekser og oppgaver over flåtens størrelse.

foregående år, mens gjennomsnittsprisene viste en oppgang på rundt 30 prosent.

Vareutførselen og vareinnførselen (uten skip) etter handelsstatistikken steg med henholdsvis 286 mill. kr. og 358 mill. kr. fra 1.—3. kvartal 1954 til 1955. Det betyr at importoverskottet etter handelsstatistikken gikk opp med 72 mill. kr. Vareutførselen utenom handelsstatistikken steg bl. a. på grunn av at en større del enn i 1954 av hvaloljeleveransene til utlandet gikk direkte fra fangstfeltet og ikke er kommet med i handelsstatistikken. Videre var det oppgang i leveransene i forbindelse med Det amerikanske oppkjøpsprogram i Europa. På den andre siden var eksporten under NATO's fellesfinansierte bygge- og anleggsprogram (dvs. bygge- og anleggsarbeider i Norge finansiert ved NATO-midler) en del lavere enn i samme tidsrom i 1954. Innførselen utenom handelsstatistikken gikk noe ned. Samlet importoverskott for varer utenom skip er derfor bare gått opp med 40 mill. kr. Posten «andre inntekter, netto» viser en forholdsvis stor nedgang.

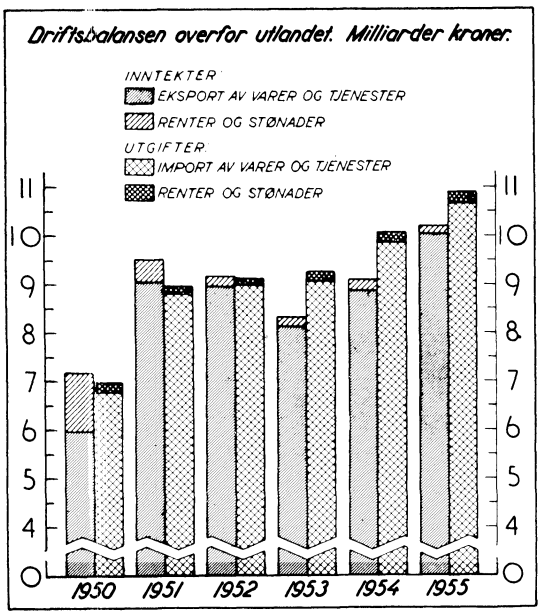

Fig. 13.

Ser vi på prisutviklingen i vårt varebytte med utlandet, viser en indeks for bytteforholdet (forholdet mellom eksportpriser og importpriser uten skip) en bedring på ca. 3—4 prosent fra januar—september 1954 til samme tidsrom 1955, idet eksportprisene gjennomsnittlig steg noe mer enn importprisene. En indeks for volumforholdet i de to samme perioder viser en svak nedgang i eksporten i forhold til importen. Stigningen i importvolumet var nemlig litt større enn stigningen i eksportvolumet.

Følger vi utviklingen av bytteforholdet i varehandelen i løpet av året 1955, finner vi at det bedret seg fra kvartal til kvartal. I de to første kvartalene, og særlig i 2. kvartal, var bytteforholdet gunstigere enn i tilsvarende kvartaler 1954. I 3. kvartal var imidlertid bytteforholdet litt dårligere i 1955 enn i 1954, da det var ekstraordinært godt. Når likevel vareimportoverskottet etter handelsstatistikken i 3. kvartal 1955 ble mer enn en fjerdepart mindre enn i samme tidsrom året før, og viste en nedgang på 30—40 prosent fra de to første kvartalene av 1955, skyldtes det de meget gunstige mengdeendringer. Mellom 3. kvartal 1954 og samme periode 1955 steg eksportvolumet i forhold til volumet av importen med vel 12 prosent.

Det er vanlig at vårt bytteforhold overfor utlandet utvikler seg i gunstig retning i perioder av internasjonal konjunkturoppgang, fordi prisstigningen for våre eksportvarer pleier være relativt større enn importprisstigningen. I etterkrigsårene er det imidlertid bare en gang tidligere at bytteforholdet for varer har vært så godt som det vi har hatt fra høsten 1954 til høsten 1955. Det var under høykonjunkturen 1951—52, og selv ikke da holdt det gunstige prisforholdet seg over et så langt tidsrom som denne gang. Nettobedringen i vare- og tjenestebalansen var likevel større under oppgangen i 1951—52, og vi hadde betydelige overskott både i de to siste kvartaler av 1951 og i 1. kvartal 1952, mens vi under den siste oppgangsperioden hele tiden har hatt underskott. Denne forskjellen henger i første rekke sammen med at netto-

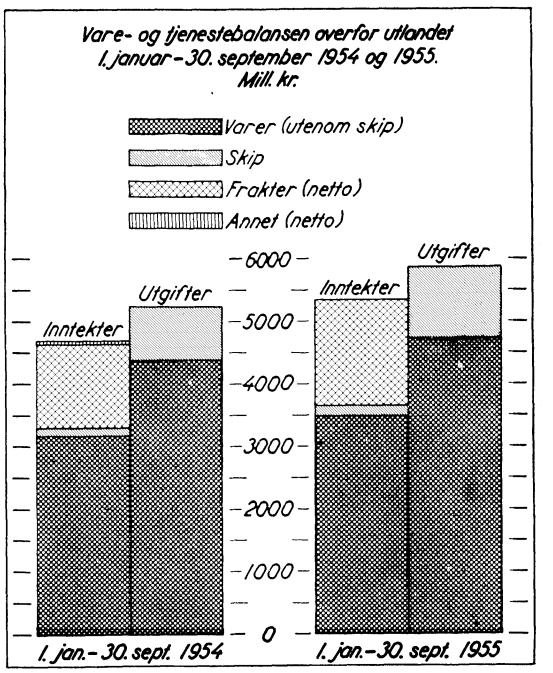

Fig. 14.

Tabell 17. *Driftsbalansen overfor utlandet 1. januar—30. september 1954 og 1955. Mill. kr.*

	1. jan.—30. sept.		1955		
	1954	1955	1. kv.	2. kv.	3. kv.
A. Vare- og tjenestebalansen.					
1. *Inntekter:*					
Vareutførsel (uten skip) etter handelsstatistikken fob	2 915	3 201	1 105	1 008	1 088
Utførsel av skip	131	168	60	70	38
Vareutførsel utenom handelsstatistikken	258	279	69	160	50
Nettofraktinntekter av norske skip i utenriksfart	1 335	1 705	545	560	600
Andre inntekter netto	56	14	11	3	–
Inntekter i alt	4 695	5 367	1 790	1 801	1 776
2. *Utgifter:*					
Vareinnførsel (uten skip) etter handelsstatistikken cif	4 327	4 685	1 646	1 589	1 450
Innførsel av skip	864	1 131	410	354	367
Vareinnførsel utenom handelsstatistikken	61	50	13	21	16
Utgifter i alt	5 252	5 866	2 069	1 964	1 833
3. Underskott på vare- og tjenestebalansen (2 — 1)	557	499	279	163	57
B. Rente- og stønadsbalansen.					
1. Sivile varegaver under «Det gjensidige sikkerhetsprogram»	54	6	6	–	–
2. Andre stønader netto	26	31	9	11	11
3. Nettorenter til utlandet	48	69	16	32	21
4. Underskott på rente- og stønadsbalansen (3 — 1 — 2)	— 32	32	1	21	10
C. Underskott på driftsbalansen (A3 + B4)	525	531	280	184	67

fraktinntektene økte relativt betydelig sterkere under høykonjunkturen i 1951—52 enn de hittil har gjort under det siste oppsvinget.

Rente- og stønadsbalansen for de tre første kvartalene av 1955 viser et underskott på 32 mill. kr. mot et like stort overskott i samme periode i 1954. Dels skyldes dette at hjelpen under Det gjensidige sikkerhetsprogram er så godt som falt bort, og dels er årsaken at de store offentlige og private låneopptak fører med seg større rentebetalinger til utlandet.

Kvartalsstatistikken over kapitaloverføringer til og fra utlandet er meget ufullstendig. På grunnlag av de tilgjengelige oppgaver er det i tabell 18 gitt en oversikt over enkelte hovedposter på kapitalbalansen overfor utlandet i de tre første kvartalene i 1954 og 1955.

I tillegg til underskottet på driftsbalansen på 531 mill. kr. har Norge i de tre første kvartalene av 1955 finansiert avdrag på utenlandsk gjeld med 114 mill. kr. Dette tilsvarer om lag halvparten av gjeldsavdragene i samme periode i 1954. De store betalingene da skyldtes hovedsakelig de ekstraordinære avdrag i forbindelse med konsolideringen av en del av gjelden til EPU. Gjeldsavdragene i de tre første kvartalene av 1955 består av avdrag på den konsoliderte gjeld til EPU på 29 mill. kr. og avdrag på andre offentlige lån med i alt 85 mill. kr.

Til tross for det store underskottet på driftsbalansen og avdrag på gjeld til utlandet har nettovalutabeholdningen, slik den registreres i Norges Bank, gått opp med 344 mill. kr. i løpet av de tre første kvartalene av 1955. Netto

valutabeholdningen består da av kortsiktige tilgodehavender overfor utlandet hos Norges Bank, valutabankene, rederne og forsikringsselskapene, med fradrag av de samme institusjoners kortsiktige gjeld til utenlandske kreditorer. (Gjelden til EPU (utnyttet kreditt) er her ikke trukket fra. (I fig. 15 er bare Norges Banks og forretningsbankenes nettobeholdninger tatt med.)

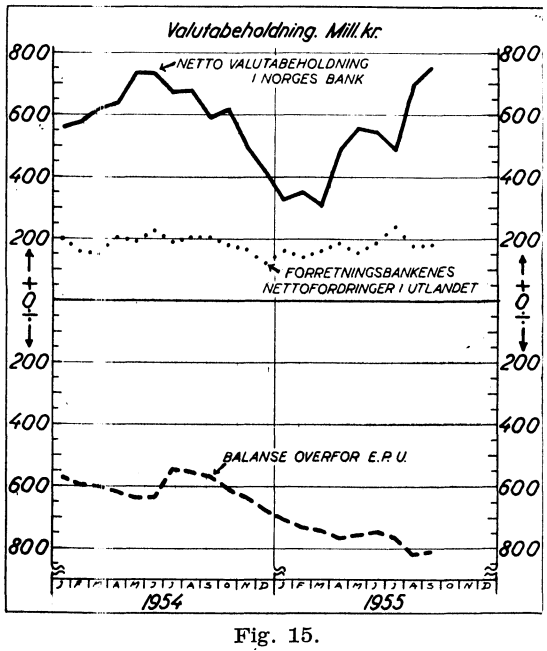

Fig. 15.

Til delvis dekning av underskottet overfor EPU i de tre første kvartalene av 1955 har Norge kunnet trekke på sin kredittkvote for i alt 129 mill. kr. Til ut juli ble halvparten av underskottet gjort opp ved trekk på kredittkvoten, mens resten måtte betales i gull eller dollar. I den nye EPU-avtalen som under visse betingelser vil gjelde fra 1. august 1955 til 30. juni 1956, ble det bl. a. bestemt at den del av et lands underskott som kan dekkes ved trekk på kredittkvoten, skulle settes ned fra halvparten til 25 prosent av underskottet i vedkommende måned. Norge hadde imidlertid overskott i betalingene overfor EPU-området i august og september og fikk derfor 75 prosent av overskottet i de to månedene utbetalt i dollar, mens 25 prosent gikk med til å betale ned vår ikke konsoliderte gjeld til EPU.

I de tre første kvartalene av 1955 er det tatt opp offentlige lån i utlandet for i alt 387 mill. kr. De omfatter statens lån i Nederland på 35 mill. gylden, i USA på $ 15 mill. og i Verdensbanken på $ 25 mill., videre Oslo kommunes lån i Sveits på sv.frcs. 25 mill. Kjent privat opplåning i utlandet utgjør 21 mill. kr. Nettoopplåning i forbindelse med skipsimport beløp seg til 440 mill. kr. i de tre første kvartalene av 1955 mot 334 mill. kr. i samme tidsrom i 1954.

«Netto av diverse kapitalposter» er en saldopost som må føres inn på grunn av ufullstendig statistikk. Hvis underskottet på driftsbalansen er riktig beregnet, må det være tatt opp lån i utlandet eller nyttet utenlandske tilgodehavender, regnet netto, for i alt det beløp posten viser. En må imidlertid ikke se bort fra at anslaget over underskottet på driftsbalansen kan avvike fra det riktige tall, og at saldoposten kan henge sammen med dette avvik.

Tabell 18. *Kapitalbalansen overfor utlandet 1. januar—30. september 1954 og 1955. Mill. kr.*

	1. jan.—30. sept.	
	1954	1955
1. *Kapitalutgifter:*		
Underskott på driftsbalansen	525	531
Avdrag på konsolidert gjeld til EPU-land	116	29
Avdrag på annen gjeld	118	85
Øking av nettovalutabeholdningen	100	344
Kapitalutgifter i alt	859	989
2. *Kapitalinntekter:*		
Trekk på kredittkvoten i EPU	143	129
Opptak av lån	269	408
Nettoopplåning på skipsimport	334	440
Netto av diverse kapitalposter (saldo)	113	12
Kapitalinntekter i alt	859	989

Produksjon og sysselsetting.

Sysselsettingen.

I årene etter krigen har det funnet sted store forskyvninger i arbeidskraftens fordeling på næringer. Folk har søkt bort fra jordbruk, skogbruk og husarbeid og over i andre næringer, først og fremst industrien. Utviklingen etter krigen er en fortsettelse av tendenser som har gjort seg gjeldende gjennom lange tider, og som henger sammen med den alminnelige vekst i vår økonomi. I tiårsperioden 1945—55 har fragangen av arbeidskraft i jordbruk og skogbruk i seg selv bidratt til en sterk relativ bedring i lønns- og inntektsforholdene i disse næringer, og når endringene likevel har vært så store i denne tiden, skyldes det ikke minst at den økonomiske ekspansjonen har vært særlig sterk i forhold til økingen i ervervsbefolkningen.

Den løpende statistikk over sysselsettingen omfatter bare pliktig syketrygdede eller med andre ord praktisk talt alle sysselsatte lønnsmottakere. Arbeidsdirektoratet har imidlertid foretatt beregninger over den totale yrkesbefolkning fordelt på næringer. Over femårsperioden 1950—55 var det en nedgang i tallet på sysselsatte i jordbruket på ca. 65 000 personer. Det vil si at jordbrukets andel av yrkesbefolkningen er gått ned fra vel 25 til under 21 prosent (se tabell 19). Tendensen var det siste året noe svakere enn før.

Tabell 19. *Yrkesbefolkningen prosentvis fordelt på næringer.*[1]

	Sommeren			
	1950	1953	1954	1955
Jordbruk, skogbruk	25,3	22,0	21,1	20,6
Fiske og fangst	4,0	4,1	4,1	4,0
Bergverksdrift m. v.	0,6	0,7	0,7	0,7
Industri	24,0	24,8	25,3	25,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,1	8,8	8,9	8,5
Kraft- og vannforsyning	0,8	0,9	0,8	0,8
Varehandel	9,2	9,8	10,2	10,4
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	1,1	1,2	1,3	1,4
Sjøtransport	3,6	3,8	3,7	3,9
Annen samferdsel	5,3	5,8	5,7	5,7
Offentlig administrasjon og forsvar	4,9	5,2	5,3	5,5
Offentlig og privat tjenesteyting	7,1	7,2	7,3	7,5
Personlig tjenesteyting	6,0	5,7	5,6	5,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

[1] Beregninger foretatt av Arbeidsdirektoratet.

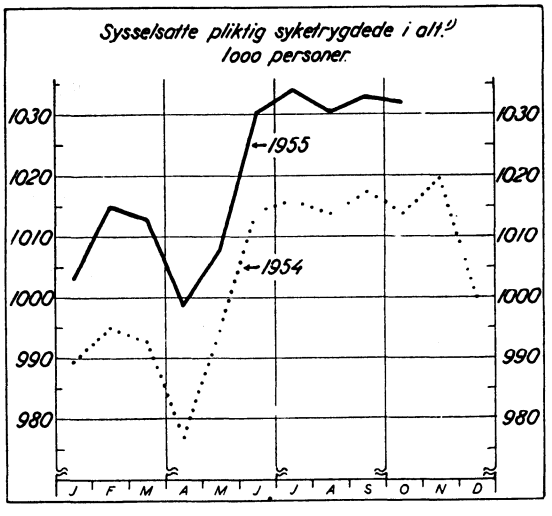

[1] Nordmenn på norske skip i utenriksfart og fast ansatte ved Norges Statsbaner er tatt med.

Fig. 16.

Etter Arbeidsdirektoratets oppgaver var det ved utgangen av september 1955 sysselsatt 1 033 000 lønnsmottakere. Sett i forhold til samme måned året før, var dette en stigning på 12 000 eller 1,2 prosent. Tallet på lønnsmottakere har økt sterkere enn den beregnede tilvekst i yrkesbefolkningen. Det er særlig tallet på mannlige lønnsmottakere som er gått opp. Økingen kan derfor ikke skyldes at husmødre i større utstrekning har søkt arbeid utenfor hjemmet. Forklaringen må være at det fortsatt finner sted overgang av arbeidskraft fra selvstendig virksomhet og ulønt familiearbeid til lønt arbeid. Dessuten er det grunn til å tro at tallet på sysselsatte i aldersklassene over 65 år er steget noe.

Tabell 20 gir fordelingen av lønnsmottakere på næringer. Ved en vurdering av tallene må en være oppmerksom på at bare vel en femte-

part av yrkesbefolkningen i jord- og skogbruk er lønnsmottakere, mens dette gjelder om lag 90 prosent av yrkesbefolkningen i industri, bergverksdrift, kraftforsyning og sjøtransport.

Tallet på sysselsatte lønnsmottakere var i 3. kvartal 1955 nesten 12 000 høyere enn i 3. kvartal 1954. Den største relative øking har funnet sted i sjøtransport, der det i 3. kvartal 1955 var sysselsatt 3 700 eller 7 prosent flere enn i tilsvarende kvartal 1954. Behovet for sjøfolk er økt sterkt som følge av stor nettotilvekst til handelsflåten og lite opplegg i forhold til de to foregående år. Sysselsettingsøkingen har også vært forholdsvis stor for offentlig og privat tjenesteyting.

I varehandelen var det i 3. kvartal sysselsatt 3 600 eller 3 prosent flere lønnsmottakere enn i 1954. I de første årene etter krigen fram til 1949 fant det sted bare en svak øking i sysselsettingen, men senere er tallet på sysselsatte i varehandelen økt fra år til år. Sterkest var stigningen fra 1953 til 1954 med en tilvekst på 6 prosent.

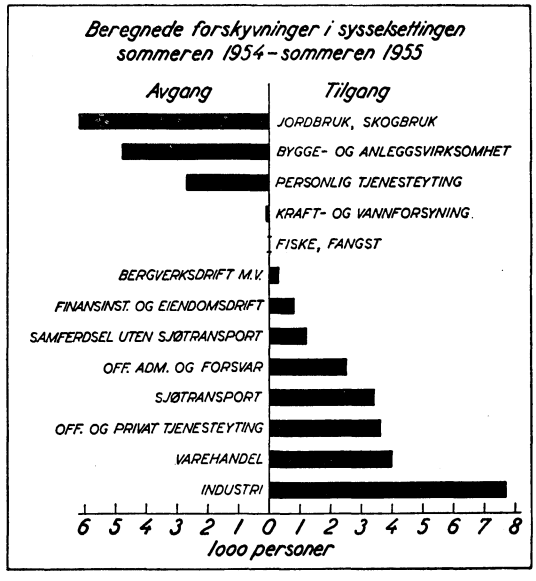

Fig. 17.

Tabell 20. *Sysselsatte lønnsmottakere.*[1]

	3. kv. 1953	3. kv. 1954	3. kv. 1955	Endringer 3. kv. 1954–3. kv. 1955	Prosentvis endring
Jordbruk og skogbruk	71 307	68 609	66 533	— 2 076	—3,0
Fiske og fangst	3 660	3 570	3 615	45	1,3
Bergverksdrift m. v.	9 946	10 100	10 648	548	5,4
Industri	316 723	324 438	332 368	7 930	2,4
Bygge- og anleggsvirksomhet	112 591	112 285	106 706	— 5 579	—5,0
Kraft- og vannforsyning	12 569	12 543	12 536	— 7	–
Varehandel	111 983	118 059	121 713	3 654	3,1
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	18 079	19 425	19 963	538	2,8
Sjøtransport (inkl. utenriksfart)	52 358	52 139	55 848	3 709	7,1
Annen samferdsel (inkl. N. S. B.)	69 232	70 698	72 328	1 630	2,3
Offentlig administrasjon og forsvar	52 878	55 870	56 088	218	0,4
Offentlig og privat tjenesteyting	92 787	95 913	99 704	3 791	4,0
Personlig tjenesteyting	73 344	71 956	69 326	— 2 630	—3,7
I alt	997 457	1 015 605	1 027 376	11 771	1,2

[1] Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Sysselsettingen i industrien økte med nesten 8 000 lønnsmottakere fra høsten 1954 til høsten 1955. Bortsett fra i 1952 har tallet på sysselsatte i industrien steget hvert år etter krigen. Fra 1951 til 1952 gikk tallet på lønnsmottakere ned med 4 000 sysselsatte. Nedgangen var særlig kraftig i hermetikk- og tekstilindustrien. Tallet på sysselsatte og endringene i sysselsettingen i de viktigste industrigrupper de 3 siste årene er gitt i tabell 21. Tallene i denne tabellen er gitt pr. 30. september og er derfor ikke direkte sammenliknbare med tallene i tabell 20.

For en rekke industrigrupper viser tallene merkbare endringer siste år. En tydelig nedgang gjør seg gjeldende i tekstilindustrien der det var sysselsatt 1 100 færre enn i 1954. I primær jern- og metallindustri økte tallet på sysselsatte lønnsmottakere med 2 400 eller 15 prosent. Det er særlig sysselsettingstallene for Jernverket og Aluminiumsverket på Sunndalsøra som slår ut her. Mens det fra 1953 til 1954

Tabell 21. *Lønnsmottakere i industrien pr. 30. september.*

	1953	1954	1955	Endring 1953–1954	Endring 1954–1955
Fiske- og kjøtthermetikkindustri	8 210	7 666	9 149	— 544	1 483
Næringsmiddelindustri (ikke hermetikk) og drikkevare- og tobakksindustri	37 937	38 934	40 201	997	1 267
Tekstilindustri	20 833	21 027	19 891	194	— 1 136
Skotøyindustri	6 549	6 651	6 533	102	— 118
Annen bekledningsindustri m. v.	24 050	23 215	22 786	— 835	— 429
Sagbruk og høvlerier	11 628	11 703	11 678	75	— 25
Annen treindustri og møbel- og innredningsindustri	19 409	20 391	20 267	982	— 124
Treforedlingsindustri	25 052	26 053	26 835	1 001	782
Grafisk industri, forlag m. v.	17 651	18 006	18 420	355	414
Lærindustri	2 452	2 653	2 550	201	— 103
Gummivareindustri	3 582	3 500	3 619	— 82	119
Olje- og fettindustri	4 378	4 659	4 808	281	149
Kjemisk grunnindustri, kjemisk industri ellers og kull- og mineraloljeforedling	14 442	15 329	15 763	887	434
Jord- og steinvareindustri	12 341	12 878	12 679	537	— 199
Primær jern- og metallindustri	16 140	16 612	19 055	472	2 443
Annen jern- og metallindustri	46 699	49 939	51 581	3 240	1 642
Elektroteknisk industri	13 236	13 838	14 162	602	324
Skipsindustri	25 793	26 909	27 541	1 116	632
Diverse industri	5 598	5 598	5 579	–	— 19
I alt	315 980	325 561	333 097	9 581	7 536

var et fall i sysselsettingen i hermetikkindustrien på vel 500, økte sysselsettingen siste år med nesten 1 500. Forholdsvis stor sysselsettingsøking har det også vært i annen næringsmiddelindustri og treforedlingsindustrien.

I bygge- og anleggsvirksomhet fant det sted en vesentlig nedgang i sysselsettingen fra 1954 til 1955. Tallene for 3. kvartal 1955 viste vel 5 500 eller 5 prosent færre sysselsatte enn i samme kvartal året før. I hele etterkrigstiden har bygge- og anleggsvirksomheten vært stor sammenliknet med før krigen, og fram til 1950 var det en tydelig stigning i sysselsettingen. Ut på året 1950 kom et omslag, og sysselsettingen høsten 1951 var vel 6 000 lavere enn tilsvarende kvartal foregående år. Sysselsettingen økte så igjen sterkt fram til 1954. Tabell 22 viser tallet på sysselsatte lønnsmottakere i bygge- og anleggsvirksomhet pr. kvartal. Myndighetene har de siste årene satt i verk tiltak for å motvirke sesongnedgangen i bygge- og anleggsvirksomheten, og virkningen av disse tiltakene gir seg tydelige utslag i kvartalstallene. Sammenlikner vi sysselsettingen i 1. kvartal med 3. kvartal (laveste og høyeste kvartal) finner vi at i 1953 lå 3. kvartal hele 36 prosent høyere enn 1. kvartal mot 19 prosent i 1954 og 14 prosent i 1955.

Tabell 22. *Sysselsatte lønnsmottakere i bygge- og anleggsvirksomhet.*[1]

1953	1. kvartal	82 792
	2. »	98 818
	3. »	112 591
	4. »	107 697
1954	1. kvartal	94 073
	2. »	101 567
	3. »	112 285
	4. »	107 327
1955	1. kvartal	93 621
	2. »	96 086
	3. »	106 706

[1] Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Det er bare i anleggsvirksomheten at sysselsettingen er gått ned. Ved utgangen av september 1955 var det beskjeftiget vel 40 000 anleggsarbeidere, dvs. vel 5 500 færre enn i samme måned året før. Størst har nedgangen vært i statens anleggsvirksomhet. Av nedgangen her skyldes nærmere en tredjedel fullføringen av

Jernverket og Aluminiumsverket på Sunndalsøra, og en tredjedel forsvarets bygge- og anleggsarbeider. Den private anleggsvirksomhet og kommunale og fylkeskommunale anleggsvirksomhet viser også en del nedgang.

Sysselsettingen i byggevirksomheten viser noe oppgang sammenliknet med 1954. Det er den private byggevirksomhet som har økt, mens statens byggevirksomhet og den kommunale og fylkeskommunale byggevirksomhet er gått ned. I tabell 23 er det gitt tall for endringene i sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomheten mellom utgangen av de tre første kvartaler i 1954 og 1955.

Tabell 23. *Endring i tallet på sysselsatte lønnsmottakere i bygge- og anleggsvirksomhet 1954—1955.*

	31. mars 1954— 31. mars 1955	30. juni 1954— 30. juni 1955	30. sept. 1954— 30. sept. 1955	Sysselsetting pr. 30. sept. 1955
Kommunal og fylkeskommunal byggevirksomhet	— 303	— 287	— 308	2 163
Statens byggevirksomhet	— 445	— 483	— 699	1 127
Privat byggevirksomhet	2 953	1 798	1 114	63 410
Byggevirksomhet i alt	2 205	1 028	107	66 700
Kommunal og fylkeskommunal anleggsvirksomhet	— 662	— 1 355	— 326	16 591
Statens anleggsvirksomhet	— 2 993	— 5 134	— 4 714	17 418
Privat anleggsvirksomhet	998	— 20	— 646	6 111
Anleggsvirksomhet i alt	— 2 657	— 6 509	— 5 686	40 120

Arbeidsløysa var i 1955, totalt sett, noe lavere enn i 1954. Tallet på meldte helt arbeidsløse ved arbeidskontorene ved utgangen av hvert kvartal var lavere enn for de tilsvarende kvartaler året før. Tabell 24 viser tallet på meldte helt arbeidsløse ved arbeidskontorene ved utgangen av hvert kvartal. Fra og med februar 1954 er registrerte arbeidsløse gårdbrukere med mer enn 20 dekar jordbruksareal ikke tatt med i tallene.

Tabell 24. *Meldte helt arbeidsløse ved arbeidskontorene (utgangen av kvartalet).*

	I alt	Bygge og anleggsvirksomhet	
		Arbeidsløse	I pct. av alle
1954. 1. kvartal	20 900	9 400	45,0
2. »	4 100	1 400	29,3
3. »	6 500	2 000	30,8
4. »	20 600	12 000	58,3
1955. 1. kvartal	19 300	10 100	52,3
2. »	3 500	1 500	42.9
3. »	5 300	1 500	28,3

Det var også i 1955 et stramt arbeidsmarked. Tallene på arbeidsløse i 2. og 3. kvartal var bare om lag 4 000 personer. Selv om vinterarbeidsløysa totalt sett er liten, byr den likevel på problemer i enkelte distrikter. Om lag en tredjedel av de arbeidsløse i vinterhalvåret hørte hjemme i de tre nordligste fylkene, som tilsammen har bare en tiendepart av hele landets sysselsetting. Vinterarbeidsløysa er søkt motarbeidd ved tiltak fra myndighetenes side. I budsjettåret 1954—55 ble det av sysselsettingsmidlene (kap. 402 på statsbudsjettet) nyttet 11,5 mill. kr. til igangsetting av ekstraordinært arbeid. Disse arbeidene har i det vesentlige foregått i månedene januar—april og har anslagsvis sysselsatt 4 500 mann, hvorav nærmere 3 000 i Nord-Norge. Sammenliknet med vinteren 1953—54 var bevilgningen vinteren 1954—55 forholdsvis beskjeden, og driften ved de ekstraordinære anlegg pågikk derfor over en kortere periode enn foregående år.

Jordbruk.

Planteavl.

Korndyrkingen har fortsatt økt, siste år med vel 40 000 dekar eller 2 prosent. Arealet av høsthvete var noe større enn i 1954, mens vårhveten gikk tilbake med ca. 13 prosent, til omtrent samme areal som i 1953. Byggdyrkingen er fortsatt økt, siste år med vel 8 prosent. Det var også noe mer blandkorn og erter enn i 1954. Havrearealet er gått tilbake med 3 prosent. Av fylkene hadde Hedmark noe mindre bygg enn i 1954 og noe nedgang i samlet kornareal. Kornarealet økte i de andre østlandsfylkene og i Rogaland og Nord-Trøndelag, mens det ellers var nedgang.

I forhold til 1949 er kornarealet økt med 26 prosent. Byggarealet er 2 ½ ganger så stort, og det er også øking for høsthvete. For de andre kornslagene var arealene i 1955 mindre enn i 1949.

Potetarealet økte siste år med 16 000 dekar eller 3 prosent. Det var øking særlig i Hedmark, Oppland og Nord-Trøndelag, ellers var det for det meste små endringer. Potetarealet i 1955 var noe mindre enn i 1949.

Arealet av rotvekster og fôrmargkål gikk ned med ca. 7 prosent.

Grønnsakarealet økte med 23 prosent fra forrige år. Arealet i 1955 er større enn i 1949, men ikke så stort som i 1953. Det var øking siste år i de fleste fylkene.

Den økte korndyrkingen har fortsatt ført til noe øking i arealet av åker og hage i alt. Økingen siste år var ca. 3 prosent og siden 1949 ca. 15 prosent. Det er særlig Østlandet, Rogaland og Trøndelag som har økt åkerarealet siden 1949.

Arealene av eng til slått er fortsatt gått tilbake, både på dyrket jord og natureng, mens beitearealene på innmark er økt. Jordbruksarealet i alt er noe mindre enn forrige år, men arealet av dyrket jord er økt noe.

Forbruket av kunstgjødsel var i alt 89,8 mill. kg verdistoff i 1955 mot 89,2 mill. kg i 1954. Økingen faller i sin helhet på kvelstoffgjødselen.

Over hele landet var våren kjølig. I april—mai var det til dels store nedbørsmengder over hele Sør-Norge, mange steder i form av sludd og snø helt ut til midten av mai. Forholdene for våronna var vanskelige, og stort sett ble våronna forsinket med 1—3 uker. Godvær i slutten av mai satte fart i arbeidet.

I juni var det lite nedbør sønnafjells. Til dels var det skarp vind, og det ble ikke skikkelig sommervarme før omkring 20. juni. I juli var det varmt og fortsatt meget tørt over hele Øst- og Sørlandet og det meste av Vestlandet. Det kom noe nedbør i midten av august, men på langt nær nok. Nordafjells var det mer normal nedbør i juni og juli, men for det meste mindre enn normal nedbør i august. Vekstvilkårene var gunstige i Møre og Romsdal og i Trøndelag, men i Nord-Norge fortsatte det kjølige været i juni og juli og for det meste også i august.

I september var temperaturen høyere enn normalt i hele landet. I de tørkeramte strøkene kom ved månedsskiftet august—september den første rotbløyte på lang tid. Over Vestlandet var nedbørsmengden til dels meget stor, men i Møre og Romsdal og i Trøndelag mindre enn normalt. De fleste strøk av landet hadde tilstrekkelig godværsdager for innhøstingen, og Troms hadde den fineste høsten på lenge. Det var ikke nattefrost av betydning i september.

Over avlingsmengden i jordbruket foreligger det, når dette skrives, bare foreløpige beregninger pr. utgangen av september.

Den langvarige tørken sønnafjells satte avlingene sterkt tilbake, men høstutsiktene for en del av åkervekstene hadde bedret seg ved utgangen av september. Den samlede avling er foreløpig anslått til 1 679 mill. fôrenheter, eller 79 prosent av et middelsår. Det er det laveste prosenttall for samlet høstutbytte siden 1902. Høstutbyttet i 1954 var 2 150 mill. fôrenheter eller 101 prosent av et middelsår. Med et middelsår betegner en den avlingsmengde som en regner med å få i jamt gode år, når ikke noe uforutsett støter til.

Enga kom sent i vekst. Det var til dels tynne førsteårsenger etter legden forrige år. På grunn av tørken ble høyavlingene små i Sør-Norge. De fleste østlandsfylkene fikk fra 60 til 70 prosent av middelsårsavl. Prosenttallene var noe høyere i Hedmark, Agderfylkene og på Vestlandet. Trøndelag fikk omkring middelsårsavl og Nord-Norge ca. 90 prosent. Samlet høyavl fra eng på dyrket jord og natureng er anslått til 2 387 000 tonn og 83 prosent av middelsårsavl, mot 3 114 000 tonn og 106 prosent i 1954. Over det meste av landet var det gode bergingsforhold og god kvalitet på høyet. Kyststrøkene i Nordland og Troms hadde ugunstig bergingsvær, og høykvaliteten ble mindre god.

Det ble stort sett små avlinger av engfrø.

Kornet ble sent sådd på grunn av den sene våren, og til dels ble vårhvete byttet ut med bygg av den grunn. Spiringen gikk også sent, men det varme og tørre været i juli og august drev kornet sterkt fram. Kornbergingen foregikk under gunstige forhold, og kornavlingene ble bedre enn ventet i tørkedistriktene. Kornet

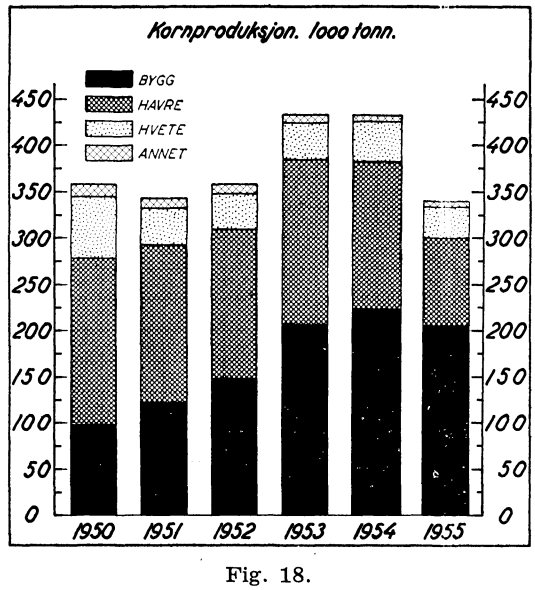

Fig. 18.

er i mange tilfelle smått, men vannprosenten er lav. Høstsæden hadde overvintret bra og ga forholdsvis bra avlinger. For landet under ett regner en med at bygget gir 81 prosent av middelsårsavl, med størst avling i Møre og Romsdal og i Trøndelag. Avlingen av vårhvete er anslått til 70 prosent av middelsåret. Havren tålte tørken dårligst og regnes å gi 62 prosent av middelsårsavl. Samlet avl av korn og erter er anslått til 340 000 tonn, 73 prosent av middelsårsavl, mot 433 000 tonn og 94 prosent i 1954. Halmen ble gjennomgående kort og ga 65 prosent av middelsårsavl. I Nord-Norge ble en del bygg og havre slått som grønnfôr.

Også potetene kom sent i jorda. Potetåkrene klarte seg lenge bra i tørkedistriktene, men ut i august var utsiktene for potetavlingene meget dårlige, helt ned til 1/3 av middelsårsavl i noen fylker. Regnet i september rettet noe på forholdet, og avlingene ble noe bedre enn ventet i Sør-Norge, men både avlingsmengde og kvalitet varierte meget sterkt. Avlingene for landet under ett er anslått til 1 005 000 tonn og 79 prosent av middelsårsavl, mot 1 130 000 tonn og 92 prosent i 1954. Størst er avlingene på Vestlandet og i Trøndelag. Potetgraset holdt seg lenge friskt og er delvis lagt i silo.

Rotvekstene ble satt sterkt tilbake av tørken, men tok seg opp en del i september. Etter de foreløpige oppgavene blir avlingene betydelig under et middelsår, lavest for kålrot med 73 prosent, høyest for fôrnepe med 84 prosent, regnet for landet under ett. Grønnfôravlingen er anslått til 82 prosent av middelsårsavl.

Beitene kom sent i vekst i 1955, og det var full vinter i fjellet helt til midten av juni. I tørkedistriktene var det utover sommeren nesten ingen gjenvekst på beite og slåtteng. Etter regnet i september kom veksten i gang igjen. Det varme været ga gode fjellbeiter.

Utviklingen av frukt, bær og grønnsaker ble i 1955 flere uker forsinket på grunn av den sene våren. Det var en del frostskade på frukttrær og bærbusker, særlig solbær og bringebær. Fruktreblomstringen kom noe sent, men var gjennomgående god. Tørken forårsaket til dels unormalt stort kartfall. Avlingsutsiktene for frukten var gjennomgående meget dårlige i august, men senere forandret forholdene seg vesentlig. Frukten ble gjennomgående stor og velutviklet og godt farget.

I alt er fruktavlingen i 1955 beregnet til 67 400 tonn mot 95 600 tonn i 1954, som var et særlig rikt fruktår.

Utbytet av sommer- og høstepler er beregnet til 16 100 tonn eller 77 prosent av middelsår, mot 24 100 tonn i 1954.

For vinterepler er avlingen beregnet til 27 800 tonn eller 74 prosent av middelsår, mot 45 300 tonn i 1954.

Pærene slo forholdsvis best til med 102 prosent av middelsår eller 9 000 tonn, mot 6 600 tonn i 1954.

Plommeavlingen i 1955 er beregnet til 10 700 tonn eller 77 prosent av middelsår, mot 15 000 tonn i 1954.

For kirsebær og moreller er avlingen i 1955 beregnet til 3 800 tonn eller 85 prosent av middelsår, mot 4 600 tonn i 1954.

Den samlede bæravling i 1955 er beregnet til 22 500 tonn, mot 27 800 tonn i 1954. Best slo ripsen til med 91 prosent av middelsårsavl, dårligst bringebærene med 56 prosent av middelsåret.

Arealet av grønnsaker på friland var noe større i 1955 enn i 1954, men særlig kålen og løken ga noe mindre avling pr. dekar. I alt er avlingen av grønnsaker på friland beregnet til vel 99 000 tonn i 1955, mot 96 000 tonn i 1954.

Både agurker og tomater under glass ga noe større avling i 1955 enn i 1954. For agurker er avlingen i 1955 beregnet til 2 300 tonn, for tomater til 8 200 tonn.

Maskiner og redskaper.

Mekaniseringen av jordbruket har fortsatt. En kan nevne at det i de 9 første måneder av 1955 ble innført 5 696 traktorer til jord- og skogbruk, omtrent like mange som tilsvarende tid i 1954. Tallet på skurtreskere er økt med ca. 700 til ca. 2 700.

Etter oppgaver fra Driftskredittkassen for jordbruket var det pr. 1. juli 1955 i drift 2 513 maskinstasjoner med 2 729 traktorer, 2 859 ploger, 3 238 harver og 1 424 traktorslåmaskiner, foruten et betydelig maskinutstyr ellers.

Husdyrhold.

Hesteholdet er fortsatt gått tilbake, siste år med vel 5 prosent. Nedgangen siden 1949 er nå ca. 24 prosent. I enkelte fylker var det vel så mange føll som forrige år, men det var ellers fortsatt lite unghest. Tallet på eldre hest økte. Tallet på storfe i alt viste forholdsvis liten endring fra forrige år. Det var noe færre kalver i mange av fylkene sønnafjells, men jamt over var det øking i tallet på okser og kviger. Tallet på kyr viste fortsatt nedgang, siste år ca. 3 prosent. Nedgangen var forholdsvis sterkest på Østlandet, med ca. 8 prosent i Østfold og Vestfold. Tallet på kyr har gått tilbake med vel 14 prosent siden 1949, mens tallet på storfe i alt er minket med 4 prosent.

Saueholdet gikk tilbake med 1,5 prosent siste året. Det var noe øking i Nord-Norge, ellers for det meste nedgang. Tallet på sau var likevel 11 prosent større enn i 1949. Geiteholdet gikk også tilbake, med nesten 6 prosent for landet under ett. Også her var det noe øking i Nord-

Norge. Geiteholdet er i alt gått tilbake med 21 prosent siden 1949.

Tallet på svin pr. 20. juni 1955 var i alt 464 000. Det er det høyeste tall som er beregnet noe år, unntatt 1934. Økingen fra forrige år var vel 14 prosent for landet under ett. Det var øking i nesten alle fylkene, men i forskjellig grad. For Østlandet var økingen gjennomsnittlig ca. 10 prosent, i Sør-Norge ellers omkring 20 prosent og i Nord-Norge ca. 30 prosent. Tallet på avlssvin var økt sterkt i de fleste fylkene. I forhold til 1949 var svineholdet økt med ca. 11 prosent for hele landet under ett. Fylkesvis var det stor forskjell. Sterkest øking var det i Rogaland med vel 60 prosent, og i Nord-Trøndelag med bortimot 40 prosent. Ellers var det øking opp til ca. 20 prosent, men noen fylker hadde mindre svinehold enn i 1949.

Tallet på voksne høns gikk tilbake siste år med ca. 2 prosent, mens kyllingtallet økte med ca. 13 prosent. Etter fjorårets kyllingtall skulle det være noe færre 1-års høner i 1955 enn forrige år, mens tallet på 2-års høner trolig er vel så stort som forrige år. I alt var det 6 prosent færre voksne høns i 1955 enn i 1949. Kyllingtallet i 1949 var særlig stort, og tallet i 1955 var 36 prosent mindre enn dette.

Oppgaver fra Statens Kornforretning over omsetningen av kraftfôr viser at det i de 9 første månedene av 1955 ble omsatt ca. 391 000 tonn mot ca. 264 000 samme tid i 1954. Den samme rasjoneringsordning som i sesongen 1954/55 gjelder inntil videre for neste sesong. På grunn av tørken ble det gitt tilleggsrasjoner for visse distrikter på ca. 300 kg pr. mjølkeku i sesongen 1955/56.

Den innveide mjølkemengden ved meieriene var for de 9 første månedene av 1955 under ett like stor som i samme tidsrom i 1954. I alle månedene til og med juli — med unntak av mars — var den innveide mjølkemengden større enn i den tilsvarende måned i 1954. August viste en nedgang på 2 prosent og september en nedgang på 10 prosent i forhold til året før. En del av nedgangen i september må tilskrives leveringsstoppen 12. og 13. september. Det er særlig de tørkeramte lavlandsdistrikter på Østlandet som viser nedgang i mjølkemengden. Smørproduksjonen har i de samme 9 månedene vært 2 prosent større enn i 1954, mens osteproduksjonen har vært 5 prosent mindre, både for hvit og brun ost.

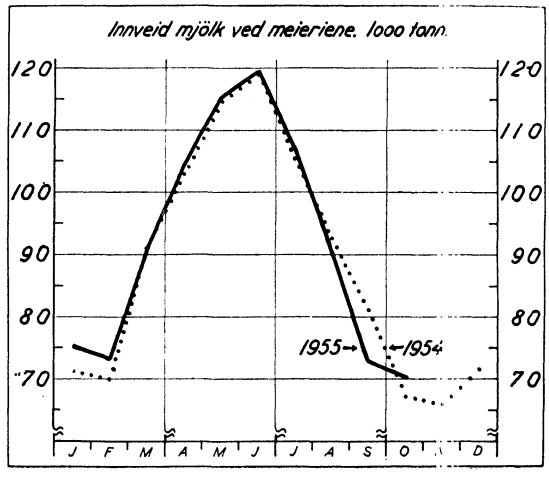

Fig. 19.

Tabell 25. *Tallet på kontrollerte slakt.*

	Storfe	Hest	Svin	Sau	Geit	Spekalv	Gjøkalv
Førstegangskontroll:							
1. kvartal 1954	41 514	1 937	82 471	18 488	12 602	55 585	4 080
—»— 1955	51 443	1 654	110 886	18 969	10 497	58 410	3 850
2. kvartal 1954	54 514	1 628	95 669	8 654	2 866	47 978	6 376
—»— 1955	65 750	1 089	111 310	8 646	3 406	61 359	6 783
3. kvartal 1954	43 218	1 745	72 692	141 952	2 196	17 196	4 749
—»— 1955	58 947	1 156	96 009	143 035	1 685	22 873	5 683
Jan.–sept. 1954	139 246	5 310	250 832	169 094	17 664	120 759	15 205
—»— 1955	176 140	3 899	318 205	170 650	15 588	142 642	16 316
Etterbesiktiget:							
Jan.–sept. 1954	27 821	736	57 343	69 811	4 048	7 795	953
—»— 1955	28 355	624	77 944	62 690	6 773	16 352	2 118
I alt kontrollert:							
Jan.–sept. 1954	167 067	6 046	308 175	238 905	21 712	128 554	16 158
—»— 1955	204 495	4 523	396 149	233 340	22 361	158 994	18 434

Tabell 25 viser tallet på **førstegangskontrollerte slakt** i hvert av de tre første kvartaler i 1954 og 1955, og tallet på etterbesiktigede slakt og kontrollerte slakt i alt for de 9 første månedene under ett. Holder en seg til tallene for førstegangskontrollerte, viser de 9 første månedene under ett en betydelig øking i tilførslene av storfe, svin og kalv, litt øking for sau, men nedgang for hest og geit.

Tallet på førstegangskontrollerte storfeslakt i de 9 første månedene av 1955 var 26,5 prosent større enn samme tid i 1954. For de enkelte kvartalene er økingen henholdsvis 23,9, 20,6 og 36,4 prosent. For svin er økingen i alt 26,9 prosent, for de enkelte kvartaler henholdsvis 34,5, 16,3 og 32,1 prosent. For spekalv er økingen i alt 18,1 prosent, for de enkelte kvartaler henholdsvis 5,1, 27,9 og 33,0 prosent. Tilførselen av saueslakt var i de to første kvartalene omtrent som i 1954, tredje kvartal viste litt øking. Hovedtilførselen av sau kommer i regelen ikke før i oktober. Etterat tørken hadde begynt å gjøre seg gjeldende, ble det en sterk pågang for å få levere slakt, så tilførslene måtte reguleres, samtidig som det ble gitt adgang til å utføre en del kjøtt.

Byrået's beregninger over **husdyrproduksjonen** viser følgende tall for produksjon i tonn:

	1949/50	1952/53	1953/54
Kumjølk	1 609 024	1 650 000	1 640 000
Geitmjølk	21 120	18 400	18 670
Kjøtt.....	54 066	53 385	54 456
Flesk	42 628	37 783	36 629
Egg	26 665	23 360	25 610
Ull	3 067	3 536	3 534

Beregningene gjelder perioden mellom to tellinger (20. juni—20. juni). Under kjøtt er ikke tatt med fjørfe, reinsdyr og vilt. Reduksjon av buskapen er ikke regnet som produksjon i året.

Den sterke økingen i husdyrproduksjonen i de første etterkrigsår kulminerte stort sett i 1949—50. Siden har endringene vært forholdsvis små og gått i begge retninger.

Priser og lønninger m. m.

Prisavtalen for jordbruket for budsjettåret 1954/55 omfattet en øking av prisene på mjølk og mjølkeprodukter og endringer i tilskottsreglene for disse varene. Videre skulle det innføres en ulltrygd mot prisfall på salgsullen, endringer i frakttilskottsordningen for slakt og i tilskottssatsene for kunstgjødsel for mindre bruk. Hovedavtalen ble forlenget for tilsvarende tid. Dersom avtalen ikke ble oppsagt fra en av sidene innen avtalt frist, skulle avtalen gjelde fortsatt inntil 30. juni 1956.

I slutten av mai 1955 ble korttidsavtalen oppsagt av Norges Bondelag, mens Norsk Bonde- og Småbrukarlag ville drøfte prisspørsmålene med myndighetene uten å gå til oppsigelse av avtalen.

Finansdepartementet godtok ikke dette som gyldig oppsigelse og anså jordbruksavtalen forlenget til 30. juni 1956. I denne situasjonen var det delte meninger, dels om sakens formelle side, dels om prioriteten for særtiltak, som den aktuelle tørkesituasjon betinget, framfor mer generelle tiltak.

I løpet av august ble det forhandlet mellom Regjeringens og jordbrukets representanter, og 2. september ga Regjeringen melding om en rekke tiltak for å avhjelpe de verste følgene av tørken. Det skal ytes ekstrarasjoner av subsidiert kraftfôr til mjølkekyr i østlandsfylkene, Agderfylkene og Rogaland og deler av Sør-Trøndelag. Fra 1. september 1955 til 1. mars 1956 skal det gis et ekstra tilskott til mjølkeprisen på 8 øre pr. kg til produsent i de samme distrikter, unntatt Rogaland. For alle bruk under 100 dekar skal driftsvanske-tilskottet for mjølk forhøyes med 50 prosent. Staten skal dekke ekstraordinære kostnader til mjølketransport og betale frakten for stråfôr fra Trøndelag til tørkeskadde områder. Staten skal også medvirke til eksport av kjøtt og skal dekke frakttilskott for slakt etter gjeldende regler, utover tidligere bevilget beløp. Det skal også gis høve til en utvidd driftskreditt. Det ble videre foreslått at det blir tatt opp forhandlinger i januar 1956 med sikte på en ny prisavtale med gyldighet fra 1. mars 1956. I begynnelsen av desember bevilget Stortinget 40,5 millioner kroner til dekning av de anslåtte utgifter til hjelpetiltakene.

Etter jordbrukets prisindeks som blir beregnet ved Norges Landbrukshøgskole, var indekstallet for jordbruksprodukter i alt for driftsåret 1954/55 326 mot 296 året før (1938—39 = 100). Det var øking særlig for poteter og grønnsaker, men også for korn og for de fleste husdyrproduktene. Prisutviklingen i 1955 går fram av tabell 26, som viser månedsindeksen beregnet som uveide kvartalstall.

Indekstallet for planteprodukter var høyere i 1955 enn forrige år, særlig i tredje kvartal. Tallet for husdyrprodukter viste sesongmessig nedgang i annet kvartal og kom i tredje kvartal ikke opp på høyde med forrige år. For jordbruksprodukter i alt var indekstallet for september 326 mot 331 i september 1954.

Kornprisene for 1955 års avl er de samme som forrige år, med henholdsvis 90, 83, 70 og 61 øre pr. kg for hvete, rug, bygg og havre. Trygdesatsene er også uforandret.

Potetprisene lå i første halvår av 1955 på omtrent samme nivå som forrige år. I løpet av

Tabell 26. *Jordbrukets prisindekser.*
1938—39 = 100.

	Prisindeks for jordbruksprodukter			Prisindeks for produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1953:				
3. kvartal	297	293	297	248
4. »	309	294	312	248
1954:				
1. kvartal	315	343	310	249
2. »	310	364	300	249
3. »	333	318	336	247
4. »	333	317	337	246
1955:				
1. kvartal	325	346	321	245
2. »	317	370	306	245
3. »	336	440	317	245

tredje kvartal steg prisene på poteter og grønnsaker sterkt. Da denne prisstigningen kunne gi avgjørende utslag i levekostnadsindeksen, ble det fra 12. august innført maksimalpriser på matpoteter og de viktigste grønnsakslagene. Tilførslene ble etter hvert rikeligere, og maksimalprisene ble opphevet fra 4. oktober. Prisene på frukt og bær har stort sett vært høyere enn i 1954.

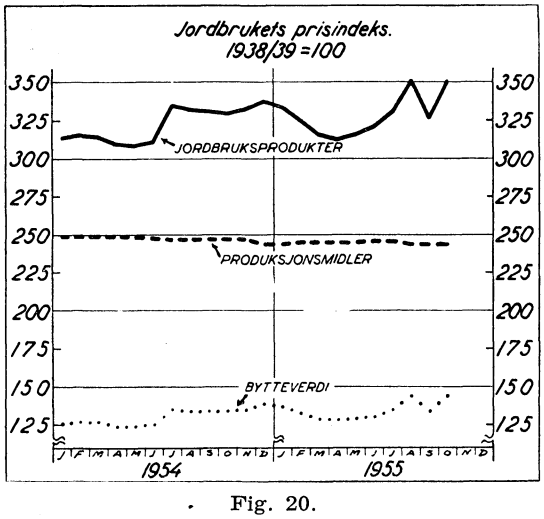

Fig. 20.

Fra 25. august var det maksimalpriser på høy. Ved salg fra produsent var prisen kr. 25,00 pr. 100 kg presset vare.

Kjøtt- og fleskeprisene gikk noe ned i de første måneder av 1955 og har senere ligget noe lavere enn forrige år. Prisene i september var 5—10 prosent lavere enn i september 1954.

Utsalgsprisene på mjølk og mjølkeprodukter er ikke endret siden juli 1954. Maksimalprisen for mjølk ble da satt til 53 øre pr. liter løst mål i sone I. Pris- og tilskottsøkingen høsten 1955 blir dekket ved økte statstilskott.

Eggprisene var lave i hele første kvartal av 1955. Prisene steg sterkt i annet kvartal, men gikk deretter noe ned. Gjennomsnittsprisen i september var kr. 4,55 til produsent. For det meste har eggprisene i 1955 vært noe høyere enn i tilsvarende måneder forrige år.

Noteringsprisene for norsk ull har i det vesentligste vært uforandret siden oktober 1954. For helårsull og halvårs høstull klasse I var prisen til produsent kr. 9,75 pr. kg.

I sesongen 1954/55 ble det omsatt pelsskinn for ca. 27 mill. kroner ved Oslo-auksjonene, mot 14 mill. kroner forrige sesong. Det var fortsatt godt marked for minkskinn med høyere priser enn forrige sesong. Frambudet av mutasjonsmink var økt sterkt. Også for reveskinn var priser og avsetning bedre enn før, men avtok ut i sesongen. Verdien av pelsskinneksporten (unntatt sel og kobbe) var 29,2 mill. kroner i året 1954 og 28,4 mill. kroner i januar—september 1955.

Prisnivået for jordbrukets produksjonsmidler har for det meste vært som forrige år. Prisen på durra er gått ned. Ellers er prisene på kraftfôr og kunstgjødsel stort sett uforandret. Det har vært noen prisstigning for innførte maskiner og redskaper, og i februar ble det lagt en 10 prosents importavgift på traktorer og motorkjøretøyer. Landbrukshøgskolens indeks for produksjonsmidler var 244 for september 1955, mot 247 i september 1954.

Lønningene i jordbruket lå etter Byrået statistikk noe høyere i driftsåret 1954/55 enn året før. Økingen var stort sett 5—9 prosent. Tarifflønnen for jordbruksarbeidere ble fastsatt ved lønnsnemnd våren 1954 med en ledende sats på kr. 2,80 pr. time. Tariffsatsene gjelder til 15. januar 1956.

Prisnivået for jordbrukseiendommer, uttrykt ved den gjennomsnittlige skyldmarksverdi, steg med 3 prosent fra 1953 til 1954. Året før var stigningen vel 17 prosent.

I mars 1955 vedtok Stortinget en ny jordlov, som skal virke for en mest mulig gagnlig nytting av landets jordvidder. Staten får i visse høve rett til forkjøp eller ekspropriasjon av grunn og rettigheter. Loven har også bestemmelser om flertallstiltak i sameie og sams tiltak i jord- og skogbruk.

Nedskjæring av statsbankenes utlånsvirksomhet og tilstramming av lånemarkedet ellers har sammen med det økte rentenivå ført til ugunstigere kredittforhold enn før. Utlånsøkingen i Hypotekbanken og Småbruk- og Bolygbanken var i 1954/55 ca. 90 mill. kroner mot ca. 124

mill. kroner året før. Tilsvarende tall for Driftskredittkassen for jordbruket var 6,2 mill. kroner mot 7,3 mill. året før. Særlig på grunn av tørken i 1955 har Driftskredittkassen fått nødvendig kapital til å yte driftslån i de tørkeskadde områder, og også andre særtiltak er foreslått.

Etter de gårdsregnskaper som blir utarbeidd ved Norges Landbruksøkonomiske Institutt, økte både inntekter og kostnader også i driftsåret 1953/54. Forrentingen pr. dekar og i prosent av jordbrukskapitalen var noe større enn året før, og lønnsevnen viste fortsatt stigning. Lønnsevnen gir her uttrykk for samlet vederlag for eget og leid arbeid. I driftskostnadene er tatt med også godtgjøring for eget og leid arbeid. Hovedresultatene er gitt i tabell 27.

Tabell 27. *Driftsresultater etter regnskapsundersøkelsene.*

	Produksjonsinntekter	Driftskostnader	Forrenting	Forrentingsprosent	Lønnsevne
	Kr. pr. dekar	Kr. pr. dekar	Kr. pr. dekar		Kr. pr. dekar
1938/39 ..	90,81	81,09	9,72	2,8	32,05
1951/52 ..	228.75	218,88	9.87	1,7	112.98
1952/53 ..	244,99	237,15	7,84	1,3	115,95
1953/54 ..	256,17	245,12	11,05	1,7	119,30

Fra og med 1954 blir regnskapsresultatene beregnet for kalenderåret, som også er regnskapstermin for jordbruk med noterings- eller regnskapsplikt etter skatteloven.

Skogbruk.

På grunn av meget vanskelige og langvarige forhandlinger både om tømmerpriser og skogstariffer kom skogdriften 1954—55 sent i gang og gikk ikke for fullt før langt over årsskiftet 1954—55.

Driftsforholdene i sesongen 1954—55 var meget gode over praktisk talt hele landet, så hogst og framdrift gikk raskt unna uten særlige hindringer av snø og sterk kulde. En jamt kjølig vår gjorde at driftsforholdene også var gode i de 14 dager sesongen ble forlenget med i 1955.

Som mål for tømmeravvirkingen i 1954—55 var det av Regjeringens Tømmerutvalg satt opp 6,5 mill. m³. De foreløpige rapporter pr. 30. juni 1955 går ut på at det ble avvirket ca. 6,86 mill. m³ eller omtrent 100 000 m³ mindre enn året før. Etter erfaringene fra tidligere år kan man regne med at det endelige tall vil ligge noe høyere.

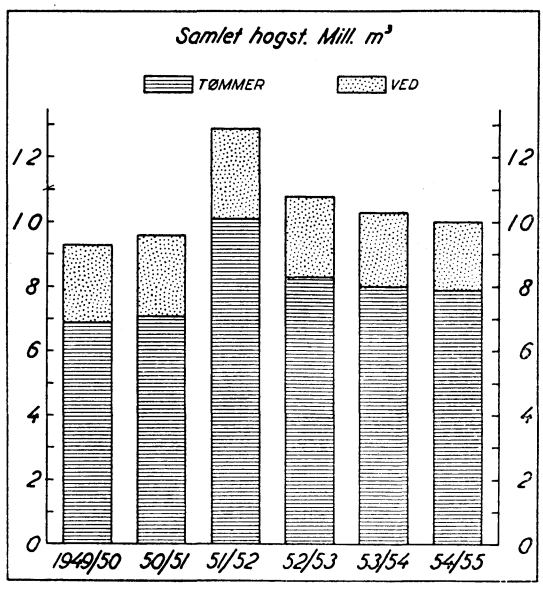

Fig. 21.

For inneværende driftssesong er det som mål for avvirkingen satt opp 8,0 mill. m³.

Tabell 28. *Samlet hogst. Mill. m³.*

Driftsår	Til salg		Husbehovsvirke på gårdene	Samlet hogst
	Tømmer	Ved		
1949/50	6,4	0,5	2,8	9,7
1950/51	6,5	0,6	2,8	9,9
1951/52	9,5	0,8	2,8	13,1
1952/53	7,7	0,6	2,5	10,8
1953/54	7,5	0,4	2,5	10,4
1954/55*	7,3	0,4	2,5	10,2

Rapporten om tømmerdriften pr. 15. november 1955 viser at det var hogd 1 580 600 m³ tømmer, og at det var 17 250 hoggere i arbeid. Til samme tid i 1954 var det hogd 1 306 465 m³, og det var 14 767 hoggere i arbeid.

Arbeidskraftsituasjonen for skogbruket var i mange distrikter betydelig bedre enn før. For avvirking og framdrift har det i de senere år stort sett vært tilfredsstillende tilgang på arbeidskraft, mens det i enkelte perioder og distrikter fremdeles har vært vanskelig å dekke behovet fullt ut for arbeidskraft til de planlagte kulturarbeider.

Forhandlinger om tømmerprisene for 1954—55 tok til i september 1954. De ble vanskelige og langvarige og ble avsluttet ved utgangen av november 1954 uten resultater.

Dette førte til at det ble vedtatt bestemmelser om prisregulering for tømmer og kubb i driftsåret 1954—55 ved kongelig resolusjon av 3. de-

Tabell 29. *Hoggere i arbeid. Etter rapporter fra skogdirektøren.*

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56
Pr. 15. november	20 583	20 444	13 043	17 499	14 767	17 250
» 15. desember	25 672	26 615	21 113	25 274	19 918	..
» 15. februar	23 975	29 367	27 081	24 245	23 514	..
» 15. mars	22 222	25 372	23 312	20 243	23 136	..
» 15. april	15 150	6 914	2 325	9 405	12 025	..

Tabell 30. *Antall sysselsatte menn i skogbruk og fløting*[1]. *Etter Arbeidsdirektoratets oppgaver over pliktig syketrygdede.*

Dato	1950	1951	1952	1953	1954	1955
28. februar	42 900	41 900	47 100	42 200	37 300	36 400
31. mai	28 000	30 100	26 300	21 600	21 200	21 100
31. august	26 300	30 900	23 900	20 800	21 900	22 800
30. november	37 600	40 200	31 400	32 400	29 100	..

[1] Tallene avrundet til nærmeste hundre.

sember 1954. Resolusjonen fastsatte kr. 70 pr. m³ fast mål som maksimalpris på midtmålt, øksebarket tømmer av gran fra skoger på Østlandet og Sørlandet ved levering i vassdrag eller opplastet jernbane. For de andre virkesgrupper og distrikter fikk departementet myndighet til å fastsette maksimalprisene.

Resolusjonen av 3. desember 1954 fastsatte videre at bedrifter som produserer cellulose, tremasse, cellull, papir, papp, kartong, fiberplater eller treull, skulle svare en avgift av kr. 11 pr. m³ fast mål eller kr. 8 pr. m³ løst mål for virke av gran innmålt eller framdrevet i 1954—55. Samme avgift skulle også svares av virke som bedriftene hadde på lager 3. desember 1954. Departementet skulle fastsette avgiften for virke av furu.

Avgiften fra bedriftene skulle gå til «Prisreguleringsfondet for tømmer». Fra dette fond ville det så senere bli gitt tilskott til skogeierne for alt tømmer levert i 1954—55. Størrelsen av tilskottet kunne ikke fastsettes før det forelå endelige oppgaver over driftskvantumet for 1954—55 og fordeling av dette på de enkelte tømmersortimenter var kjent. En forhåndsberegning under forutsetning av vanlige tømmerkvanta viste at avgiftsbeløpet ville gjøre det mulig å utbetale et tilskott til skogeierne på vel kr. 6 pr. m³ i tillegg til maksimalprisen på kr. 70. Vedtektene for «Prisreguleringsfondet for tømmer» ble senere fastsatt ved kongelig resolusjon av 14. januar 1955.

Selger- og kjøperorganisasjonene fant at bestemmelsene om prisregulering for tømmer var utilfredsstillende. Etter nye forhandlinger mellom Norges Skogeierforbund, Norges Treforedlingsråd og Norges Trelastforbund kom partene fram til en ny frivillig avtale om tømmerprisene for 1954—55, som ble framlagt 14. desember 1954.

Denne avtale bygde på en pris pr. m³ midtmålt grantømmer på Østlandet av kr. 79,50 og 208 prosent tillegg til gjeldende grunnpristabell for toppmålt gran. Avtalen forutsatte stigning i de innenlandske skurlastpriser, men industrien var villig til ved en særskilt avgiftsordning å skaffe de beløp som trengtes for nedskrivning av prisene på trelast til boligbygging og driftsbygninger i landbruket.

I brev av 20. desember 1954 meddelte Regjeringen at den ikke fant å kunne godkjenne den nye avtale. Resolusjonen av 3. desember 1954 ble derfor fastholdt.

På grunn av den situasjon som oppsto etter Regjeringens avgjørelse om tømmerprisene, ble det i brev fra Norges Skogeierforbund av 21. desember 1954 til Finansdepartementet gitt forhåndsvarsel om at det ville bli aktuelt for forbundet å sette i verk motvirkningstiltak etter Prislovens § 45 eller å oppfordre til det. Regjeringen meddelte at den ikke kunne anse dette forhåndsvarsel for lovlig, fordi det ikke ga de nødvendige opplysninger om hva motvirkningstiltakene gikk ut på. Norges Skogeierforbund sendte da i brev av 7. januar 1955 nytt forhåndsvarsel etter Prislovens § 45 og underrettet om at det utvidde styre hadde besluttet at leveringen av gran- og furutømmer fra medlem-

mene for inneværende driftsår skulle innskrenkes med en tredjedel av gjennomsnittet av leveringene for de fem siste driftsår. Innskrenkningen skulle ikke gjelde spesialtømmer av furu og midtmålt furutømmer (sulfat).

Ved stortingsbeslutning av 21. januar 1955 ble fristen for iverksetting av det varslede motvirkningstiltak forlenget til 5. februar 1955.

I mellomtiden pågikk det forhandlinger med selger- og kjøperorganisasjonene for å få løst konflikten om tømmerprisene. Forhandlingene førte til at Norges Skogeierforbund trakk tilbake vedtaket om leveringsinnskrenkning, og at de kongelige resolusjoner av 3. desember 1954 om «Bestemmelser om prisregulering for tømmer og kubb» og av 14. januar 1955 om «Vedtekter for Prisreguleringsfondet for tømmer» ble avløst av:

1) Kongelig resolusjon av 4. februar 1955 om «Bestemmelser om avgifter og tilskudd for tømmer og kubb»;
2) Kongelig resolusjon av 4. februar 1955 om «Nye vedtekter for Prisreguleringsfondet for tømmer»;
3) Prisdirektoratets kunngjøring nr. 7 av 4. februar 1955 om «Prisbestemmelser for tømmer og kubb».

Etter prisbestemmelsen av 4. februar 1955 ble basisprisen for 1954—55 for Østlandet og Sørlandet kr. 70 pr. m³ for midtmålt grantømmer, kr. 61 for midtmålt furutømmer og kr. 69 for skurslip av furu. For toppmålt tømmer ble gitt et tillegg på 172 prosent for gran og 162 prosent for furu til pristabell av 26. april 1952. Dette svarer til kr. 81,60 for toppmålt grantømmer og kr. 78,60 for toppmålt furutømmer.

For Trøndelag, Møre og Romsdal og Helgeland, hvor grunnpristabeller av 7. september 1939 legges til grunn, ble tillegget for midtmålt grantømmer 715 prosent, for midtmålt furutømmer 585 prosent, for toppmålt grantømmer 715 prosent og for toppmålt furutømmer 695 prosent. For midtmålt tømmer svarer dette til kr. 65,20 pr. m³ for gran og kr. 54,80 pr. m³ for furu. For toppmålt tømmer svarer det til kr. 76,10 pr. m³ for gran og kr. 74,25 pr. m³ for furu.

I tillegg til disse basispriser kommer tilskottene som ble fastsatt ved kongelig resolusjon av 4. februar 1955 om «Bestemmelser om avgifter og tilskudd for tømmer og kubb». Tilskottet var kr. 9 pr. m³ fast mål for sliperi- og cellulosetømmer av gran, skurtømmer av gran og furu og vedtømmer av gran. For skurslip av furu var det kr. 4,50 pr. m³ fast mål og for alle sorter kubb av gran kr. 6,50 pr. m³ løst mål.

For Østlandet og Sørlandet gir dette en prisstigning fra 1953—54 til 1954—55 (inkl. investeringsavgiften) på kr. 12 pr. m³ eller ca. 18 prosent for midtmålt gran og kr. 12,60 pr. m³ eller ca. 16 prosent for toppmålt gran. For midtmålt furu er prisstigningen kr. 6 pr. m³ eller ca. 11 prosent og for skurslip av furu kr. 8,50 eller ca. 13 prosent. For Trøndelag gikk prisene opp med kr. 13,25 eller nesten 22 prosent for midtmålt gran og med kr. 11,50 eller ca. 15,5 prosent for toppmålt gran.

Prisreguleringsfondet for tømmer utbetaler tilskottene til skogeierne. De avgifter som skulle innbetales til dette fond fra produsenter av cellulose, tremasse, cellull, papir, papp, kartong, fiberplater og treull, ble ved resolusjon av 4. februar 1955 fastsatt til kr. 11 pr. m³ fast mål eller kr. 8 pr. m³ løst mål for avgiftspliktig virke på lager pr. 3. desember 1954 eller innmålt, levert eller drevet fram i tidsrommet 3. desember 1954—4. februar 1955. For avgiftspliktig virke innmålt, levert eller framdrevet etter 4. februar 1955 skulle avgiften være kr. 17 pr. m³ fast mål eller kr. 12,30 pr. m³ løst mål. Avgiftsplikt gjaldt bare for virke av gran. Sevjebarket virke hogd sommeren 1954 var unntatt fra avgiftsplikten.

Investeringsavgiften for tømmer framdrevet i 1954—55 ble satt til kr. 9 pr. m³ fast mål for sliperi- og cellulosetømmer av gran, skurtømmer av gran og furu, vedtømmer av gran og midtmålt furutømmer i hele lengder i Numedal og Møre og Romsdal, kr. 6 pr. m³ for skurslip, kr. 3 pr. m³ for midtmålt furuslip og vedtømmer av furu, kr. 6,50 pr. m³ løst mål for alle sorter grankubb og kr. 2 pr. m³ løst mål for alle sorter furukubb. Ved rotsalg uten sortimentsfordeling beregnes investeringsavgiftene etter kr. 8 pr. m³ fast mål.

For grensetømmer ble investeringsavgiften satt til kr. 12 pr. m³ fast mål for alt tømmer av gran og furu unntatt kubb og kr. 8,50 pr. m³ løst mål for alle sorter kubb. Ved rotsalg av grensetømmer ble investeringsavgiften beregnet etter kr. 12 pr. m³ fast mål.

For sevjebarket (bastfri) gran hogd sommeren 1955 ble prisene fastsatt til kr. 63 pr. m³ løst mål for kubb, kr. 92 pr. m³ fast mål for midtmålt tømmer og 257 prosent tillegg til grunnprisskalaen for toppmålt tømmer svarende til kr. 107,10 pr. m³ fast mål. Dette er en stigning fra 1954 på kr. 3 pr. m³ eller 5 prosent for kubb, kr. 4 pr. m³ eller ca. 4,5 prosent for midtmålt tømmer og kr. 4,80 pr. m³ eller knapt 5 prosent for toppmålt tømmer.

Under prisforhandlingene for 1954—55 reiste de interesserte parter spørsmålet om den framtidige ordning av tømmerprisforhandlingene, og Regjeringen var enig i at saken ble drøftet. Dette førte til at Norges Skogeierforbund, Skogbruksforeningen av 1950, Norges Treforedlingsråd, Norges Trelastforbund og Norske Wallboardfabrikkers Forening inngikk en avtale 21. april 1955 om kjøp og salg av tømmer og kubb.

Formålet med avtalen, som gjelder for driftssesongene 1955/56 og 1956/57, var å søke å få fastsatt tømmerprisene ved frivillige forhandlinger på et så tidlig tidspunkt som mulig, å skape ordnede omsetningsforhold og å fremme rasjonell og billig transport av virket fram til kjøper.

Avtalen fastsetter at prisforhandlingene om sevjebarket tømmer og kubb skal foregå i april måned og for tømmer i august måned. Hvis det ikke oppnås enighet om prisene senest 1. mai, respektive 1. september, skal prisspørsmålet gå til megling for en nøytral meglingsmann, oppnevnt av de interesserte organisasjoner i fellesskap eller eventuelt av Riksmeglingsmannen. Fører ikke meglingen fram til enighet innen 15. mai, respektive 30. september, kan prisene fastsettes av en voldgiftsrett. Da avtalen etter kgl. resolusjon av 19. mars 1954 kom inn under forskriftene om meldeplikt for konkurransereguleringer og storbedrifter, ble den innbrakt for Prisrådet, som godkjente avtalen ved avgjørelse av 20. juni 1955.

Forhandlingene om tømmerprisene for 1955/56 ble gjennomført etter denne avtalen, og partene kom til enighet før 1. september 1955.

Overenskomsten om prisavtalen forutsatte at ordningen for driftsåret 1954/55 med avgifter til og tilskott fra Prisreguleringsfondet for tømmer skulle falle bort. Partene ble enige om å foreslå for Regjeringen å sette opp prisene på trelast innenlands med kr. 90 pr. standard. Samtidig tilbød treforedlingsindustrien Regjeringen å skaffe 12 mill. kr. til subsidiering av boligbyggingen. Videre forbeholdt treforedlingsindustrien seg rett til å ta opp til senere behandling med Regjeringen spørsmålet om å få redusert det store innenlandske forbruk av papir.

Under den videre behandling av overenskomsten om tømmerprisene mellom representanter for Regjeringen, Landbruksdepartementet, Prisdirektoratet og de interesserte parter viste det seg at myndighetene ikke kunne gå med på de forutsetninger som overenskomsten bygde på. De videre forhandlinger førte imidlertid til en ordning med maksimalpriser for tømmer og kubb, fastsatt ved Prisdirektoratets kunngjøring nr. 47 av 21. oktober 1955, og avgifter og tilskott i likhet med ordningen for driftsåret 1954/55, fastsatt ved Kronprinsregentens resolusjon av 21. oktober 1955.

I forbindelse med tømmerprisordningen forutsettes visse forhøyelser av innenlandsprisene for papir, papp og kartong, unntatt avispapir, fra våren 1956. Dessuten ble det forutsatt at detaljprisene for trelast skal forhøyes med kr. 35 pr. standard fra våren 1956.

Maksimalprisene pr. m³ for de viktigste tømmersortimenter for driftsåret 1955/56 ble for Østlandet og Sørlandet kr. 75 for midtmålt gran, ca. kr. 87,60 og 84,60 for toppmålt gran og furu og kr. 75 for skurslip av furu. For Trøndelag, Møre og Romsdal og Helgeland kr. 69,92 for midtmålt gran, ca. kr. 81,60 for toppmålt gran og ca. kr. 79,55 for toppmålt furu.

I tillegg til de fastsatte maksimalpriser får skogeierne tilskott fra Prisreguleringsfondet for tømmer og kubb med kr. 8,50 pr. m³ midtmålt gran, kr. 10 pr. m³ for toppmålt gran og furu og kr. 5 pr. m³ for skurslip av furu.

Stigningen i de fastsatte tømmerpriser fra 1954/55 til 1955/56, inklusive tilskott og uten fradrag av investeringsavgift, er for Østlandet og Sørlandet kr. 4,50 pr. m³ eller 5,7 prosent for midtmålt gran, kr. 7 pr. m³ eller 7,7 prosent for toppmålt gran og ca. 8 prosent for toppmålt furu, kr. 6,50 pr. m³ eller 8,8 prosent for skurslip av furu. For Trøndelag m. v. er stigningen kr. 4,22 pr. m³ eller 5,7 prosent for midtmålt gran, kr. 6,50 pr. m³ eller 7,6 prosent for toppmålt gran og kr. 6,30 pr. m³ eller 7,6 prosent for toppmålt furu. For midtmålt furu (sulfat) er det vel 13 prosent stigning både på Østlandet og i Trøndelag.

Den avgift som produsenter av cellulose, tremasse, cellull, papir, papp, kartong eller fiberplater skal svare til Prisreguleringsfondet for tømmer og kubb for driftsåret 1955/56 er fastsatt til kr. 18 pr. m³ fast mål eller kr. 12,60 pr. m³ løst mål. Avgiften svares av norsk grantømmer og øksebarket grankubb, men omfatter ikke vedtømmer eller grensevirke.

Investeringsavgiften for driftsåret 1955/56 ble satt til kr. 10 pr. m³ fast mål for spesialtømmer, toppmålt tømmer av gran og furu, midtmålt furutømmer i hele lengder i Numedal, på Sørlandet og i Møre og Romsdal, svillefuru og rotsalgstømmer. For midtmålt grantømmer er investeringsavgiften kr. 8,50 og for skurslip og midtmålt furuslip (sulfatfuru) kr. 5 pr. m³ fast mål. For øksebarket grankubb er den kr. 6 pr. m³ løst mål og for øksebarket furukubb kr. 3 pr. m³ løst mål.

For ved ble nye noteringspriser gjeldende fra 1. april 1955 fastsatt av Norges Skogeierforbund. Prisene som gjelder for Østlandet til og med Telemark og Trøndelag, og for levering ved jernbane eller kai, er pr. favn 60 cm lang ved kr. 105 for bjørk og annen hardved, kr. 80 for barved og kr. 65 for osp og annen lausved. Dette er en stigning på henholdsvis kr. 15, kr. 8 og kr. 6 pr. favn. For 3 meter lang ved er de nye priser pr. favn kr. 340 for bjørk m. v., kr. 310 for barved og kr. 210 for osp m. v. Her er stigningen i prisene henholdsvis kr. 52, kr. 31 og kr. 21 pr. favn.

Overenskomsten om arbeidslønningene i skogbruket ble oppsagt av Norsk Skog- og Landarbeiderforbund i juni 1955, og den ble

da også oppsagt av Skogbrukets Arbeidsgiverforening. Forhandlingene om den nye tariff tok til i begynnelsen av juli med behandling av de almindelige bestemmelser og særavtaler.

Lønnsspørsmålet ble først tatt opp til behandling 23. august 1955. Da meglingsmannen ikke fant grunnlag for å sette fram noe forslag, ble partene enige om å utsette videre forhandlinger og prolongere gjeldende overenskomst inntil videre, med eventuell etterbetaling fra 1. september.

Nytt forhandlingsmøte tok til 16. september, og meglingsmannen satte fram forslag til overenskomst 17. september. Svar på dette skulle avgis 6. oktober. Forslaget ble da forkastet av Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.

Nytt meglingsforslag ble framsatt samme dag. Dette ble sendt til uravstemning, og svar skulle avgis 27. oktober. Forslaget ble forkastet av arbeiderne, og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund oppsa derfor plassene fra 12. november 1955.

Den 4. november 1955 satte imidlertid Regjeringen fram proposisjon om tvungen megling, og plassoppsigelsene ble trukket tilbake.

Tabell 31. *Utdrag av tariffene for hogst og kjøring.*

	Driftsår				
	1939—40[1]	1945—46[1]	1953—54	1954—55	1955—56
Vedhogst:					
1-meters reis ..... kr.	..	1,20	2,15	2,40	2,55
Bjørk (pr. meterfavn fra rot) ... »	6,75	15,50	27,50	30,00	31,50
Barved (pr. meterfavn fra rot) .. »	5,60	13,60	24,75	27,00	28,30
Tømmerhogst:[2]					
Merkingstømmer..... kr. pr. m³	[3] 2,06	4,06	7,45	8,50	9,15
tillegg pr. stokk:					
rot ..... øre	6	11,8	45	50	50
midt og topp ..... »			20	20	20
Ubarket skurtømmer..... kr. pr. m³	1,08	2,14	4,20	4,75	[5]
tillegg pr. stokk:					
rot ..... øre	3	6,6	25	28	
midt og topp ..... »			11	11	
Skogkjøring:					
Lunning ..... kr. pr. m³	1,04	1,85	[4] 3,45	[4] 3,85	[4] 4,20
På- og avlessing..... » » »	0,55	0,99	1,75	1,95	2,05
Kjøring pr. km:					
inntil 2 km ..... » » »	0,50	0,92	1,75	2,00	2,25
2—4 km..... » » »	0,45	0,81			
fra og med 4 km..... » » »	0,39	0,74			

[1] Sone 1. [2] I 1939—40 + 12 % tillegg ved tømmerhogst. [3] Inkl. øying. [4] Samme gangtillegg for lunning som for hogst. [5] 56 % av lønn for hogst av merkingstømmer.

Den framsatte proposisjon om tvungen megling ble vedtatt av Stortinget 18. november 1955, og den nedsatte lønnsnemnd avsa kjennelse for ny overenskomst 2. desember 1955. Med enkelte justeringer ble riksmeglingsmannens forslag av 17. september og tilleggsforslag av 6. oktober gjort gjeldende som overenskomst for skogbruket for 1955—56.

I overenskomsten ble det foruten endringer i de generelle arbeidsbestemmelser også gjennomført lønnsmessig øking, men tilleggene vekslet betydelig for de enkelte tariffsatser. For hogst av tømmer utgjør økingen mellom 5 og 6 prosent og for hogst av ved mellom 6 og 7 prosent. For lunning er tillegget vel 9 prosent, for på- og avlessing vel 5 prosent og for kjøring med hest 12,5 prosent. For timebetalt arbeid i skogen er økingen 11,9 prosent. For driftsutgiftene i sin helhet betyr den nye overenskomst en øking på ca. 7 prosent fra 1954—55 til 1955—56.

På grunnlag av oppgavene over tømmerpriser og tariffoverenskomster for skogsarbeid er det i tabell 32 gjengitt beregninger over de gjennomsnittlige tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet til og med sesongen 1954/55. Forutsetningene for disse beregninger er nærmere omtalt i «Økonomisk utsyn over året 1949», side 43. En vil gjøre merksam på at det ved beregning av driftsutgiftene er gått ut fra «vanlige» drifts-

Tabell 32. *Tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet for midtmålstømmer av gran og barket og ubarket toppmålstømmer.*[1] *Beregnet i kroner pr. m³.*

	1939/40	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56
Cellulosetømmer av gran:					
Pris for framdrevet tømmer	16,45	61,50	61,50	70,00	75,00
Driftsutgifter	9,12	37,15	37,20	42,38	..
Av dette arbeidslønn ca.	7,05	29,15	29,20	33,30	..
Tømmerets rotverdi	7,33	24,35	24,30	27,62	..
Driftsutgifter i % av pris	55,4	60,4	60,5	60,5	..
Skurtømmer, barket:					
Pris for framdrevet tømmer[2]	19,00	72,50	71,00	80,10	86,10
Driftsutgifter	8,48	36,76	36,72	41,94	..
Av dette arbeidslønn ca.	6,50	28,50	28,50	32,55	..
Tømmerets rotverdi	10,52	35,74	34,28	38,16	..
Driftsutgifter i % av pris	44,6	50,7	51,7	52,4	..
Skurtømmer, ubarket:					
Pris for framdrevet tømmer[2]	19,00	67,82	66,41	75,29	80,93
Driftsutgifter	7,98	31,42	31,33	35,63	..
Av dette arbeidslønn ca.	5,80	22,85	22,80	25,90	..
Tømmerets rotverdi	11,02	36,40	35,08	39,66	..
Driftsutgifter i % av pris	42,0	46,3	47,2	47,3	..

[1] Investeringsavgift kommer i tillegg. [2] Middelpris for gran og furu.

Tabell 33. *Bruttoverdi, driftsutgifter og rotverdi for bartretømmer til salg.*[1] *Mill. kr.*

	1939/40	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55*
Bruttoverdi	94,3	647,0	537.9	518,3	591,0
Driftsutgifter	47,2	338,5	275,7	268,0	306,0
Av dette arbeidslønn ca.	35,9	262,4	213,1	206,5	236,0
Rotverdi	47,1	308,5	262,2	250,3	285,0
Driftsutg. i % av bruttoverdi	49,9	52,4	51,2	51,7	51,8

[1] Investeringsavgift medregnet.

forhold. Vansker som fører til økte driftsutgifter er det ikke mulig å ta med i beregningene. Det har heller ikke vært mulig å ta hensyn til at «vanskelighetstillegg» kan være brukt hvor dette etter tariffen ikke skulle forekomme. Det kan også nevnes at en ikke har hatt materiale til å revidere utgiftene til administrasjon, som er satt til 6 prosent av tømmerprisene.

Fiske.

Det samlede fangstresultat.

Årsfangsten i 1955 kommer etter foreløpige anslag opp i ca. 1 650 000 tonn, som er 254 000 tonn mindre enn i 1954, men 251 603 tonn større enn i 1953. Årets fangstresultat er det nest største en har hatt. Årsaken til fangstnedgangen i forhold til 1954 er at vintersildfisket

Tabell 34. *Samlet fangstutbytte.*

	Mengde i tonn	Verdi i 1000 kr.
Gj.snitt 1935—1939	950 670	89 316
Gj.snitt 1945—1949	993 797	271 022
1953	1 398 397	486 002
1954	1 904 881	567 760
1955*	1 650 000	583 000

og feitsild- og småsildfisket har gitt mindre utbytte. Torskefiskeriene og loddefisket har gitt større fangstutbytte enn i 1954. Den samlede fangstverdi er foreløpig anslått til 583 mill. kr. I 1954 var fangstverdien 567 mill. kr. Årsaken til verdiøkingen er vesentlig det større og i forhold til sild bedre betalte torskefiske.

Sysselsetting.

Tallet på fiskere i alt går fortsatt noe ned. De siste tall som foreligger gjelder 1954.

Ar	Antall fiskere i alt	Herav med fiske som		
		eneyrke	hovedyrke	biyrke
1952	94 630	27 774	38 182	28 674
1953	93 940	29 029	37 110	27 801
1954	92 506	28 397	36 021	28 088

Fra 1953 til 1954 gikk tallet på fiskere ned med i alt 1 434 mann. Mens det tidligere er gruppen biyrkesfiskere som har avtatt, falt denne gang nedgangen på ene- og hovedyrkesfiskere.

For lofotfisket var det i 1955 en ytterligere tilbakegang i tallet på deltakere. Det samlede belegg på tellingsdagen er oppgitt til 14 437 mann, mens den samlede mannskapsstyrken på samme tidspunkt i 1954 utgjorde 20 441 mann. I de øvrige skreifiskeriene var deltakingen litt større enn året før. For vårtorskefisket i Finnmark var det også en mindre oppgang.

I vintersildfisket var det flere med enn i noen tidligere sesong. Den totale deltakingen er beregnet til 26 900 mann, eller ca. 1 000 flere enn i foregående sesong. Økingen faller på snurpefarkostene og på hjelpervirksomheten. Av garnfiskere var det noe færre enn tidligere.

Sildefisket ved Island samlet en deltaking på 180 farkoster med om lag 2 100 mann. Det var noe færre enn i 1954, da det deltok 199 farkoster med 2 289 mann. I trålsildfisket i Nordsjøen og Skagerak var deltakingen om lag den samme som i 1954, da det var med i alt 72 farkoster med en beregnet mannskapsstyrke på 540 mann.

Deltakingen i linefisket ved Vest-Grønland satte igjen rekord med en samlet deltaking på 73 farkoster mot 67 linefarkoster foregående år. Oppgangen skyldtes større interesse for kveitefiske. Torskefisket ved Island og Færøyane antas å ha vært drevet i om lag samme utstrekning som i 1954. For Bjørnøya og Spitsbergen er det i 1955 meldt om en deltaking på 52 linefarkoster mot 16 linefarkoster i 1954.

I alt regner en med at det i fiskeriene i fjerne farvann har vært sysselsatt omkring 6 300 mann.

Kapitalutstyr.

Av fiskefarkoster var det pr. 1. juli 1955 registrert i alt 12 521 dekte farkoster med maskin og 23 778 åpne motorfarkoster. De dekte og åpne fiskefarkostene med maskin hadde en beregnet bruttotonnasje på i alt 353 397 tonn. Siden 1. juli 1954 var tallet på dekte farkoster økt med 93 og tallet på åpne motorfarkoster med 960.

Redskapsverdien for vintersildfisket kom etter oppgave fra vintersildoppsynet opp i 76,9 mill. kr. i 1955. Islandssildflåten var i 1955 utstyrt med 15 108 drivgarn og 43 snurpenøter til en samlet verdi av 6,3 mill kr.

Torskefiskeriene.

Lofotfisket. Oppsynet ble satt 31. januar. Det var gjennom hele lofotsesongen heller lite fisk til stede. Samtidig var det godt fiske i Troms og Vesterålen. Deltakingen i lofotfisket var betraktelig mindre enn i 1954. For garn, line og juksa lå imidlertid fiskeforholdene bra til rette, og disse bruksartene hadde mesteparten av fisketiden gode fangster. Notfisket som begynte 14. mars, dvs. 4 dager senere enn i 1954, ble lite på grunn av de spredte og tynne fiskeforekomster. Da oppsynet ble hevet den 25. april, var det oppfisket 46 364 tonn skrei i Lofoten mot 45 773 tonn i 1954. Den største deltakingen falt i uken til 19. mars med 3 191 båter og 14 555 mann, mot året før 4 286 båter og 20 465 mann. Av lofotkvantumet ble 36 pct. fisket med not og 64 pct. av de øvrige redskapsklasser mot henholdsvis 49 og 51 pct. i 1954. Det var høye priser på fisken og biproduktene.

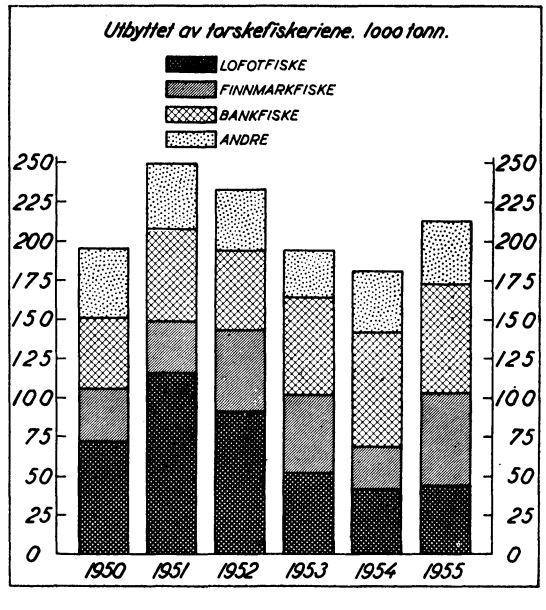

Fig. 22.

Vinterfisket i Finnmark. Fangstutbyttet ble 13 490 tonn mot 6 761 tonn året før. Fangsten er den største etter krigen. Troms hadde et godt skreifiske. Det ble ilandbrakt 10 124 tonn mot 5 361 tonn i 1954. Vesterålen og Lofotens ytterside hadde et skreiutbytte på 6 509 tonn mot 4 448 tonn i 1954. Loddetorskefisket i Finnmark slo godt til. Av torsk ga det 47 105 tonn mot 20 339 tonn i 1954. Deltakingen var størst i uken til 14. mai, nemlig 1 790 båter og 9 217 mann mot 1 592 båter og 6 729 mann på samme tidspunkt året før.

Tabell 35. *Skrei og loddetorsk. Bruken av fangsten.*

	Totalfangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damptran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	tonn	tonn	tonn	tonn	hl	hl	hl
Gj.sn. 1935—39	155 902	68 188	80 218	7 496	58 563	153 342	74 068
» 1945—49	151 975	35 506	74 777	41 692	62 712	158 610	74 165
1953.....	114 033	56 099	44 948	12 986	28 012	117 326	55 883
1954.....	85 643	36 502	32 757	16 384	37 724	92 145	45 023
1955*.....	128 243	64 465	41 015	22 763	47 750	121 825	57 617

Trålfisket og fisket i fjerne farvann.

Stortrålerne fisket på de vanlige felt langs den nordnorske kyst og på bankene utenfor Finnmark og ved Bjørnøya. Noen trålere fisket i vintersesongen en tid etter sei på feltene utenfor Stad og Sunnmøre. I vårsesongen fisket 4 trålere dessuten ved Vest-Grønland. Pr. 31/10 var det anmeldt ilandbrakt av stortrålere 6 062 tonn saltfisk, 8 362 tonn ferskfisk og 553 tonn biprodukter til en samlet verdi av 14,5 mill. kr. Fangstverdien er om lag 4 mill. kr. større enn til samme tid i 1954.

Linefisket ved Vest-Grønland samlet en deltaking på 73 linebåter, hvorav 10 drev utelukkende kveitefiske, og 4 trålere. Et av linefartøyene baserte driften bare på produksjon av fersk torsk, og drev fisket med basis i Færingerhavn. Linefisket var hemmet av gjennomgående dårlige værforhold, og dette ga seg utslag i en mindre produksjon av saltet torsk enn året før. Kveitebåtene, hvorav 4 var helt nye skip med frysemaskineri, hadde delvis vellykket drift. De fire trålerne hadde en god sesong. Trålerne førte hjem 1 300 tonn salttorsk, linefartøyene medbrakte på egen kjøl 12 170 tonn, og dessuten ble det hjemført 2 000 tonn salttorsk av fraktfartøyer. Salttorskutbyttet ble dermed 15 470 tonn. Av kveite ble det hjemført 826,4 tonn. I Færingerhavn ble det levert 45 tonn fersk torsk, som ble eksportert frosset derfra.

Linesesongen på feltene utenfor Island (herunder Danmarkstredet) ga med samme turtall som i fjor et noe større utbytte, nemlig 2 750 tonn salttorsk og 310 tonn fersk kveite mot henholdsvis 2 672 og 253 tonn året før.

Linefisket ved Bjørnøya og Spitsbergen var større enn i tidligere år etter krigen. Fra dette felt er det ført 4 fangster på tilsammen 143 tonn salttorsk til Møre og Romsdal. I Tromsø har 52 fartøyer levert 72 fangster på i alt 1 827 tonn saltfisk og 103 tonn ferskfisk.

Sildefiskeriene.

Vintersildfisket. De første drivgarnfangstene ble tatt på Svinøyfeltet utenfor Sunnmøre den 12. januar. Det var dårlige værforhold, og til 29. januar var det brakt i

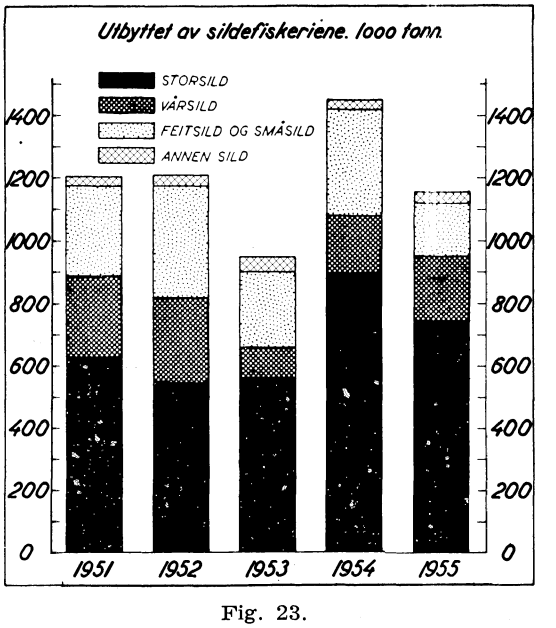

Fig. 23.

land bare 2,7 mill. hl storsild mot 4,5 mill. hl året før, da fisket først begynte 16. januar. Omkring månedsskiftet foregikk fisket på hele strekningen Griphølen—Bulandet. I uken til 12. februar ble det tatt drivgarnfangster så langt sør som på feltene utenfor Skotningen (Sunnhordland). Da storsildfisket sluttet 14. februar kl. 24, var det brakt i land 8 034 939 hl mot 9 693 628 hl i 1954 og 6 093 945 hl i 1953. Fisket falt i det hele mer ujamt enn i 1954.

Under vårsildfisket var det mesteparten av tiden skarp kulde, og silda syntes som i de to foregående år helst å stå dypt på de feltene sørpå hvor det blir fisket med settegarn. Værforholdene var vekslende. Imidlertid lot det til å være større forekomster i det sørlige område enn året før, og alt i alt ble vårsildfisket litt bedre enn i 1954 og 1953. Det ble tatt opp 2 345 846 hl vårsild mot 2 050 782 hl i 1954 og 1 111 254 hl i 1953. Av fangsten ble vel 1,7 mill. hl tatt i Haugesund- og Egersunddistriktene mot 0,4 mill. hl i 1954.

Samlet vintersildkvantum utgjorde 10 380 785 hl mot 11 744 410 hl i 1954 og 7 205 199 hl i 1953. Årsfangsten er den nest største en har hatt. Førstehåndsverdien av fangsten beløp seg til 194,7 mill. kr. mot 201,2 mill. kr. året før og 124,2 mill. kr. i 1953.

Tabell 36. *Fangsten av vintersild fordelt etter redskapenes art. 1000 hl.*

	1953	1954	1955
Snurpenot	4 634	7 870	6 681
Garn	2 446	3 783	3 601
Landnot	125	91	99
I alt....	7 205	11 744	10 381

Tabell 37. *Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Total-fangst	Av dette brukt til:					
		Fersk eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1935—39	[1] 4 542	845	429	2 856	126	72	140
» 1945—49	5 567	949	1 057	3 187	175	80	119
1953.....	7 205	620	986	5 395	113	41	50
1954.....	11 744	904	1 129	9 504	123	35	49
1955.....	10 381	1 248	1 200	7 714	119	53	47

[1] Av dette 74 000 hl med uoppgitt anvendelse.

Feit- og småsildfisket ga et betraktelig mindre utbytte enn i 1954. I vintersesongen januar—februar i Nord-Norge var det dårlig og kaldt vær, og silda sto dypt. I mars ebbet fisket ut, og det kom ikke i gang igjen før etter loddesesongen i mai.

Vårsesongen langs vestkysten etter forfangstsild og småsild ble skuffende på grunn av det kalde, mindre gode vårvær.

I sommersesongen var det sterk varme langs vestkysten sør for Stad. I Møre og Romsdal og Trøndelag var forholdene normale, mens det var overveiende dårlig vær i Nord-Norge. Det ble ingen fart i fisket i noen av distriktene. Først i november ble det en bedring i Nord-Norge.

Den samlede årsfangst av feitsild og småsild er anslått til 1,8 mill. hl mot 3,7 mill. hl i 1954.

Brislingfisket begynte 1. juni og ble dårlig i de fleste distrikter både vest- og østpå. Den 24. oktober var det etter Sild- og Brislingsalslagets oppgaver fisket og levert til hermetikk (brislingsardiner) 242 140 skjepper mot 449 471 skjepper på samme tidspunkt i 1954. Det så da ut til at fisket ebbet ut.

Tabell 38. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Feitsild		Småsild	
	1954	1955*	1954	1955*
Fersk eksport....	59	4	5	5
Salting.....	24	18	8	2
Mjøl og olje.....	1 241	602	2 071	882
Hermetikk	7	12	139	170
Agn	130	100	12	16
Fersk innenlands.	12	14	2	5
I alt.....	1 473	750	2 237	1 080

I siste halvpart av oktober kom flytetrålfisket på feltene i Skagerak i gang. Dette tegnet forholdsvis bra, og i løpet av 3 uker ble det levert ca. 8 000 skjepper trålbrisling til ansjosprodusentene ved Oslofjorden. Notfisket i Oslofjorden til samme tid var ytterst smått.

Det kan nevnes at det i tiden 1. januar—14. februar foregikk flytetrålfiske etter brisling i Skagerak. Det ble fisket 41 000 skjepper,

hvorav det meste ble pakket hermetisk som sildesardiner.

Sildefisket ved Island. I juli måned lå forholdene på feltene ved Nord-Island godt til rette for snurpefiske. Flere av snurperne hadde meget hurtige turer, og de fleste sikret seg full last. Drivgarnfisket trakk i langdrag med overveiende små fangster både i juli og august, og først i september ble det bedring. I oktober foregikk det en del fiske på Færøyfeltet, og det ble ført hjem både saltet sild og frossen sild derfra med spesialskip. Det ble utrustet 181 fartøyer og foretatt 213 turer med et samlet tønnetall på 241 247 tønner. Det regnes med at totalutbyttet blir nærmere 200 000 tønner. I 1954 var utbyttet 168 738 tønner på 213 turer.

Trålsildfisket. Det var større deltaking i trålsildfisket på Fladengrunn enn i de nærmest foregående år. Da det var små utsikter for salg av større mengder saltet sild, ble mesteparten av fangsten levert fersk til fryserier og sildoljefabrikker. En enkelt båt leverte fangster direkte fra fiskefeltet til vesttysk havn. Etterat Fladensesongen var slutt, drev en del trålere fabrikksildfangst i Skagerak med levering i Randesund. Det er meldt ilandført i Norge 52 717 hl, hvorav saltet ombord 6 302 hl, levert til sildoljefabrikker 31 749 og til frysing (agn) 14 666 hl. I 1954 var fangsten 34 820 hl.

Loddefisket. Omkring 20. mars satte det inn med godt loddefiske ved Vadsø, hvor det til 28. mars var stengt 166 000 hl. Deretter kom en periode med spredt fiske og mindre gode værforhold. Innsigene av lodde bredte seg vestover helt til Honningsvåg. Det gikk bra med avsetningen av lodden til sildoljefabrikkene, idet det var sørget for en betydelig fraktonnasje. Loddefangsten nådde opp i 427 904 hl, hvorav 425 972 hl gikk til fabrikker og 1 932 hl til agn. I 1954 var fangsten 304 429 hl. Det var stor deltaking i fisket, men det ble hemmet av værforholdene.

Andre fiskerier.

Makrellfisket på strekningen Svenskegrensen—Stad ble omtrent som i 1954. Fisket kom noe sent i gang i drivgarnsesongen, som ikke ble så god som året før. Sommersesongen og høstsesongen med snurpefisket på Revet var imidlertid vellykket.

Seifisket i Finnmark og Troms har vært litt større enn i 1954, i Nordland antakelig litt mindre. Alt i alt regnes det med at fisket vil gi et utbytte omtrent som forrige års fangst på 59 693 tonn eller noe mer.

Bankfisket fra Møre og Romsdal og fra Sogn og Fjordanes nordlige del slo godt til. Ved månedsskiftet oktober—november var det i Møre og Romsdal og til Måløy og omegn brakt i land 22 572 tonn lange, brosme, skate, pigghå og kveite mot 18 340 tonn i 1954. Kveitepartiet var på 1 010 tonn. Av pigghå ble det fisket 12 279 tonn eller ca. 700 tonn mer enn i 1954. Fisket foregikk ved Shetland, på Tampen, Storegga og på Halten- og Sklinnabankene.

Tabell 39. *Makrell, pir og gyt omsatt av Norges Makrellag. Tonn.*

	1954	1955*
Fersk innenlands	4 423	3 956
Fersk eksport	249	132
Frysing	4 588	2 859
Salting	226	41
Hermetikk	729	1 430
Filetering	16	1 950
Agn	190	174
Fôrmjøl	71	622
Røyking	96	59
Diverse	37	3
I alt	10 625	11 226

Håbrannfisket har vært noe mer omfattende enn i 1954. Flere havgående kuttere har deltatt, og dessuten har den mer tilfeldige fangsten i kystfarvann vært en del større. Ved utgangen av oktober var det fisket 690 tonn til en verdi av 2,7 mill. kr. På samme tid året før var utbyttet 349 tonn til en verdi av 1,1 mill. kr.

Makrellstørjefisket begynte i juli måned og var av forholdsvis betydelig omfang i Trøndelag, på Nordmøre, i Sogn og Fjordane og Hordaland. Det ble fisket 10 343 tonn til en samlet verdi av 16,5 mill. kr., hvorav 2 767 tonn i Norges Råfisklags distrikt (Finnmark—Nordmøre), 2 973 tonn i Sogn og Fjordane og 3 869 tonn i Hordaland. Av fangsten ble 4 697 tonn iset for eksport og det meste av restpartiet frosset.

Skalldyrfiskeriene. Det regnes med at rekefisket i 1955 i alle fall vil gi like stort fangstutbytte som i 1954, da det var på 4 961 tonn. Hummerfisket vil kanskje bli noe dårligere enn i 1954, fordi det kalde været i vinter- og vårsesongen virket hemmende. Også for høstsesongen meldes det fra flere distrikter at fisket ser ut til å være mindre enn året før. Krabbefisket i Møre og Romsdal og Trøndelag har vært bra.

Priser.

I Norges Råfisklags distrikt ble prisene satt opp fra 1. februar 1955, etter at det hadde vært ført prisforhandlinger mellom Norges Rå-

fisklag og et forhandlingsutvalg oppnevnt av Regjeringen. Resultatet av prisforhandlingene var at Råfisklaget hevet minsteprisen for sløyd torsk uten hode over 42 cm, ilandbrakt i den sørlige del av Troms og distriktene sønnenfor, med 6 øre pr. kg. I resten av Troms ble minsteprisen satt opp med 5 øre og i Finnmark med 4 øre pr. kg. Prisforhøyelsen gjaldt både for fisk til fersk forbruk og til annen anvendelse. Minsteprisen for torsk under 42 cm ble satt 10 øre lavere pr. kg. I de to siste årene har minsteprisen for torsk brakt i land på strekningen fra og med Gildeskål i Nordland fylke og nordover vært den samme uansett anvendelse, mens det i distriktene sønnenfor har vært fastsatt høyere minstepriser for torsk til fersk bruk enn til annen anvendelse.

For sløyd sei på minst 43 cm ble minsteprisen hevet med 5 øre pr. kg i hele lagets distrikt, mens det for mindre størrelser ble satt samme minstepris som i 1954. Minsteprisen for sløyd hodeløs lange til alle anvendelser og for sløyd hodeløs blålange til fersk bruk ble satt opp med 9 øre pr. kg i alle prisdistrikter. Minsteprisene for disse sortene kom derved opp på det samme som for torsk.

Pristillegget for sløyd hodeløs brosme og for blålange til annet bruk enn fersk utgjorde 5 øre pr. kg. Det ble ikke foretatt noen endringer i minsteprisen for hyse, steinbit og blåkveite.

For de andre sortene og for biprodukter ble prisene fastsatt etter forhandlinger mellom salgslaget og kjøpernes organisasjoner. For torskelever ble minsteprisen satt opp med 5 øre pr. liter i Finnmark og med 10 øre i de andre prissonene, og rognprisen ble hevet til 1 kr. pr. liter for rogn til fersk anvendelse og til 60 øre pr. liter for rogn til salting.

Ved levering direkte til fryseri skulle det som i 1954 betales et pristillegg på 3 øre pr. kg for alle fiskeslag unntatt torsk, lange og brosme. Prisen for uer ved direkte levering til fryseri ble imidlertid satt ned fra 42 til 30 øre pr. kg.

Fra Råfisklagets side var det en forutsetning for fastsetting av disse minsteprisene at den gjeldende subsidieordning for fiskeredskaper skulle opprettholdes. Subsidiebeløpet var begrenset oppover til 6,5 mill. kr., dvs. det beløp som ble utbetalt i 1954.

En ytterligere forutsetning for avtalen mellom Råfisklaget og Finansdepartementet var at pristilskottene fra Prisreguleringsfondet for fisk skulle opprettholdes uforandret. Bestemmelsene om pristilskottene gikk ut på at fondet skulle dekke 4 øre pr. kg av prisen for torsk brakt i land i Finnmark, 3 øre pr. kg for torsk brakt i land i Nord-Troms og 1 øre pr. kg av prisen i resten av Troms fylke og en del av Nordland. Tilskottet fra fondet for torsk under 42 cm utgjorde 2 øre pr. kg i Finnmark og 1 øre pr. kg i Nord-Troms.

For sei ble det bare utbetalt tilskott ved leveranse til ising og frysing, og tilskottene utgjorde 4 øre pr. kg for sei brakt i land i Finnmark og Nord-Troms, 3 øre pr. kg for ilandbringelse i den øvrige del av Troms og 2 øre pr. kg ved ilandbringelse i Nordland til og med Gildeskål.

Disse tilskottssatsene gjaldt sløyd hodeløs fisk. For sløyd fisk med hode skulle satsene reduseres med 25 pct.

Minsteprisen til fisker for torsk kom etter disse bestemmelsene til å ligge på 65 øre pr. kg i Finnmark og 67 øre pr. kg i Lofoten, sammenliknet med 61 øre pr. kg i begge områdene i 1954. I prisen for 1954 er ikke regnet med det ekstraordinære tilskottet på 5 øre pr. kg som ble gitt fra og med 12. april. Tilsvarende bestemmelser kom ikke til anvendelse i 1955.

Under lofotfisket lå råfiskprisen under hele sesongen over minsteprisen, og det ble gjennomsnittlig betalt 85 øre pr. kg sammenliknet med 75 øre pr. kg i 1954. For skrei i Finnmark ble gjennomsnittsprisen 70 øre pr. kg sammenliknet med 61 øre pr. kg i 1954 og for loddetorsk henholdsvis 66 og 61 øre pr. kg.

Når det gjaldt innenlandsomsetningen, ble det bestemt at forhøyelsen i minsteprisene for sløyd hodeløs torsk og sei skulle møtes ved en tilsvarende forhøyelse av tilskottet til pakker fra Prisreguleringsfondet for fisk. For Finnmark ble således tilskottet hevet fra 5 øre til 9 øre pr. kg, og tilsvarende forhøyelser ble foretatt for distriktene sønnenfor. Slike tilskott ble ikke betalt for fisk til frysing eller til hermetikk.

Det tidligere tilskott på 10 øre pr. kg for saltfisk av torsk som var fanget i fjerne farvann, falt bort i 1955. I stedet ble tilskottet for salttorsk brakt i land på Grønland av norske fiskefarkoster og mottatt av A/L Utrustning hevet fra 5 øre pr. kg til 16 øre pr. kg. I de senere årene er det ellers bare en mindre del av fangsten som er blitt levert på Grønland.

For levende torsk i Norges Levendefisklags distrikt gikk gjennomsnittsprisen til fisker opp fra 83 øre pr. kg i 1954 til 87 øre pr. kg i 1955 (januar—september). Gjennomsnittsprisen for levende sei gikk opp fra 47 øre til 48 øre pr. kg.

For storsild ble de garanterte minsteprisene til fisker satt opp fra kr. 18,50 til kr. 19,75 pr. hl og for vårsild fra kr. 15,50 til kr. 16,75 pr. hl. Gjennomsnittsprisen til fisker ble kr. 19,40 pr. hl for storsild og kr. 16,58 pr. hl for vårsild, eller for all vintersild under ett kr. 18,76 mot kr. 17,13 pr. hl i foregående sesong.

Med omsyn til prisene ved salg fra Noregs Sildesalslag ble det fastsatt følgende priser ved levering til mjøl og olje:

For levering til og med 31. jan. kr. 21,15 pr. hl
For levering fra og med 1. februar til og med 14. februar » 20,10 » »
For levering fra og med 15. februar til og med 6. mars.. » 18,05 » »
For levering etter 6. mars... » 17,80 » »

Disse prisene er noe høyere enn året før. For sild til annen anvendelse gjaldt de samme prisene som i forrige sesong, nemlig kr. 21,00 pr. hl for levering til og med 14. februar og kr. 18,00 pr. hl for levering etter denne dato.

Mens prisene for feitsild og småsild til hermetikk ble fastsatt ved forhandlinger mellom fiskernes og kjøpernes organisasjoner, ble det for feitsild og småsild som leveres til mjøl og olje og til salting m. v. fastsatt maksimalpriser. Maksimalprisene ved levering til sildmjølfabrikk ble forandret fra 1. januar 1955. Det ble for enkelte størrelsesgrupper satt høyere priser ved levering i Sør-Trøndelag og distriktene sønnenfor enn ved levering i fylkene nordenfor. Maksimalprisene for sild til annen anvendelse ble endret fra 1. juli.

Gjennomsnittsprisen til fisker for småsild omsatt i første halvår 1955 utgjorde kr. 16,39 pr. hl mot kr. 9,06 pr. hl i samme tidsrom 1954, og gjennomsnittsprisen for feitsild i første halvår 1955 var kr. 16,69 pr. hl mot kr. 14,73 i samme periode 1954. Prisstigningen for småsild skyldtes at det i første halvdel av 1955 ble foretatt større leveranser av småsild til hermetikk.

Maksimalprisen for lodde til mjøl og olje ble hevet 1. mars 1955 fra kr. 6,10 til kr. 7,75 pr. hl. Gjennomsnittsprisen til fisker gikk opp fra kr. 6,10 i 1954 til kr. 7,60 pr. hl i 1955.

Førstehåndsprisene for brisling fastsettes ved forhandlinger mellom industrien og fiskerne. I 1955 var prisen for leveranse til hermetikk av brisling av størrelse 9—11,5 cm og med minst 7 prosent fettinnhold kr. 21,00 pr. skjeppe. For brisling over 11,5 cm og med minst 7 prosent fettinnhold var prisen kr. 9,50 pr. skjeppe, mens prisen for brisling med mindre enn 7 prosent fettinnhold var satt til kr. 8,75 pr. skjeppe. Ved leveranse til ansjos var prisen for notfanget brisling av størrelse 11—14 cm kr. 21,75 pr. skjeppe og for trålfanget brisling kr. 20,50 pr. skjeppe. Brisling over 14 cm ble betalt med kr. 10,00 pr. skjeppe ved levering til ansjos.

For makrellstørje satte fiskesalgslagene ved salg til fersk eksport en minstepris som inklusive frakt lå på kr. 1,83 pr. kg. Den tilsvarende pris ved levering til frysing og til hermetikk var kr. 1,69 pr. kg. Fiskerne fikk utbetalt gjennomsnittlig kr. 1,61 pr. kg sammenliknet med kr. 1,56 pr. kg i 1954.

For alle viktigere fiskesorter er det beregnet en indeks for prisbevegelsen med gjennomsnittsfangsten i årene 1946—50 som vektgrunnlag. Med 1938 = 100 lå denne indeksen i 1953 på 438 og i 1954 på 441. Den gjennomsnittlige øking i førstehåndsprisene til fisker fra 1953 til 1954 var således helt ubetydelig. En foreløpig beregning tyder på at førstehåndsprisene i 1955 har gått opp gjennomsnittlig med ca. 8 prosent.

Prisbevegelsen i de senere år for en del fiskesorter går ellers fram av tabell 40.

Tabell 40. *Gjennomsnittspriser i kroner pr. tonn.*

	1939	1952	1953	1954	1955*
Sild og brisling	54	187	209	188	210
Torsk	136	613	706	696	820
Sei	108	416	348	435	460
Hyse	145	601	546	545	545
Makrell	286	529	547	671	690
Makrellstørje ..	324	1 405	1 221	1 558	1 610
Kveite.....	965	2 606	2 706	2 948	2 970

Selfangst.

Etter de foreløpige oppgaver som er utarbeidd for selfangsten i 1955 deltok det 64 fartøyer med en besetning på 1 141 mann. Foregående år deltok det 66 fartøyer og 1 171 mann. Tallet på fangstturer gikk imidlertid opp fra 83 i 1954 til 88 i 1955. Det ble foretatt 10 turer til feltene ved Newfoundland, 44 til Vesterisen, 8 til Nordisen, 16 til Østisen og 10 til Grønlandsstredet.

Fangsten ble på i alt 293 500 dyr i 1955 mot vel 259 000 foregående år. Oppgangen skriver seg i sin helhet fra fangsten ved Newfoundland. Fangsten av grønlandssel økte sterkt i forhold til foregående år, mens fangsten av klappmyss gikk noe tilbake. Spesielt kan nevnes at fangsten av hårfaste kvitunger (whitecoat) ble nesten fordoblet i forhold til året før, mens fangsten av klappmyssunger (blueback) gikk tilbake.

Tabell 41. *Utbytte av selfangsten.*

	1954	1955*
Antall fartøyer	66	64
Besetning	1 171	1 141
Innklarerte fangstturer	83	88
Fangst:		
Dyr i alt stk.	259 194	293 500
Av dette:		
Grønlandssel »	169 030	222 058
Klappmyss »	86 797	69 377
Storkobbe »	3 095	1 716
Snadd »	125	54
Isbjørn »	147	295
Spekk tonn.....	5 230	5 584
Innklareringsverdi 1 000 kr.	14 131	15 189

Prisene på selfangstproduktene har steget hvert år siden 1952, og også fra 1954 til 1955 var det en del oppgang for de fleste sorter. Imidlertid har ikke totalverdien steget tilsvarende, da som nevnt fangsten av klappmyss, som er de mest verdifulle dyrene, har gått tilbake i forhold til foregående år.

Verdien av selfangsten er ved innklarering oppgitt til 15,2 mill. kr. I 1954 var innklareringsverdien 14,1 mill. og i 1953 8,5 mill. kr.

Det var fredningsbestemmelser for selfangsten både ved Newfoundland, i Vesterisen og i Grønlandsstredet. Fredningsbestemmelsene var omtrent de samme i 1955 som i 1954.

Også i 1955 var det hjelpefartøy i Vesterisen.

Hvalfangst.

Den norske hvalkokeriflåten har siden 1952 bestått av 9 flytende kokerier på tilsammen 132 000 br.tonn. Ved utgangen av 1955 var tonnasjetallet økt til 135 000 br.tonn på grunn av ombygging av et av kokeriene. Hvalbåtflåten ble redusert med 11 enheter i 1954 og med 7 enheter i 1955. På den annen side kom det i 1955 til en ny hvalbåt, og ved utgangen av 1955 besto hvalbåtflåten av 128 båter på tilsammen ca. 63 000 br.tonn.

Reduksjonen av hvalbåtflåten henger delvis sammen med den minskede bruk av hvalbåter, som har vært gjennomført i den pelagiske fangst fra og med sesongen 1953—54. For denne sesong ble det sluttet en avtale mellom de fleste deltakende fangstselskaper om å begrense bruken av hvalbåter pr. flytende kokeri for å få en bedre økonomisk utnytting av hvalbåtmateriellet. Avtalen gikk ut på at de store kokerier skulle nytte maksimum 13 hvalbåter, de mellomstore 10 og de minste 8 båter. I sesongen 1952—53 hadde de store kokerier nyttet opp til 18 hvalbåter. Avtalen ble med noen mindre endringer gjort gjeldende også for sesongen 1954—55. Tabell 42 viser nedgangen de siste sesongene i gjennomsnittstallene for hvalbåter nyttet pr. kokeri.

Tabell 42. *Gjennomsnittlig hvalbåttall pr. flytende kokeri.*

Sesong	Alle ekspedisjoner	Norske ekspedisjoner
1951—52	13,8	13,2
1952—53	14,4	13,6
1953—54	12,1	11,1
1954—55	12,3	11,2

I Antarktis-sesongen 1954—55 nyttet de norske ekspedisjoner 101 hvalbåter i den pelagiske fangst mot 100 i foregående sesong. Ellers var det norske fangstapparatet som i foregående sesong, nemlig 9 flytende kokerier og landstasjonen i Husvik Harbour med 7 hvalbåter.

Tallet på nordmenn sysselsatt i Antarktisfangsten 1954—55 var omtrent det samme som i foregående sesong. På norske ekspedisjoner var det sysselsatt 4 671 nordmenn og på utenlandske ekspedisjoner 2 608 nordmenn. I foregående sesong var de tilsvarende tall henholdsvis 4 590 og 2 650. De norske og utenlandske ekspedisjoner sysselsatte i alt 14 282 mann i sesongen 1954—55 mot 12 591 i sesongen 1953—54. Den sterke stigning skyldes at det deltok 2 utenlandske ekspedisjoner mer enn i foregående sesong. Mannskapsstyrken i 1954—55 var den største som har forekommet i Antarktis, men det var relativt færre nordmenn enn noen sesong tidligere. Nordmennene utgjorde bare 51 prosent av den samlede mannskapsstyrken, mens tallet var oppe i mellom 65 og 69 prosent i de første etterkrigssesongene.

Tabell 43. *Sysselsettingen på hvalfangstekspedisjonene.*

Sesong	Nordmenn	Utlendinger	I alt	Nordmenn i pct. av alle
1938/39	7 517	5 188	12 705	59,2
1950/51	7 489	5 593	13 082	57,2
1951/52	7 934	6 271	14 205	55,9
1952/53	6 787	6 012	12 799	53,0
1953/54	7 240	5 351	12 591	57,5
1954/55	7 279	7 003	14 282	51,0

Etter den Internasjonale Hvalfangstkonvensjon har det i årene etter krigen vært gjennomført en stadig sterkere begrensning av hvalfangsten i Antarktis. De viktigste bestemmelser har gjeldt begrensning av fangsttiden og av totalfangsten i den pelagiske bardehvalfangst.

Fangsttiden for den pelagiske bardehvalfangst er stadig blitt forkortet ved at åpningsdagen for den er skjøvet lenger og lenger framover. I sesongen 1945—46 var fangsttiden fastsatt til 4 måneder fra 24. november til 24. mars, mens den i sesongen 1953—54 var fra 2. januar til 7. april (for fangst av blåhval fra 16. januar til 7. april). For sesongen 1954—55 ble fangstperioden av samme lengde som i foregående sesong, men den ble skjøvet ytterligere 5 dager fram og gjaldt fra 7. januar til 12. april (for fangst av blåhval fra 21. januar til 12. april).

Den tillatte maksimalfangst var i sesongene til og med 1952—53 fastsatt til 16 000 blåhvalenheter. (Som en blåhvalenhet regnes 1 blåhval eller 2 finnhval eller 2½ knølhval eller 6 seihval.) For sesongene 1953—54 og 1954—55 var

maksimalkvoten satt ned til 15 500 blåhvalenheter.

Den sterke konkurranse mellom de deltakende ekspedisjoner for å oppnå størst mulig andel av den tillatte fangstkvoten har ført til at kvoten i de fleste etterkrigssesongene er blitt nådd på atskillig kortere tid enn den fastsatte fangstperiode. I 1951—52, da fangstmateriellet var større enn i noen annen sesong, ble fangstkvoten nådd etter bare 64 dagers forløp. I sesongene 1953—54 og 1954—55 var fangsttiden henholdsvis 76 dager og 72 dager. Denne stigning i fangsttiden, til tross for at fangstkvoten i begge sesonger var satt ned til 15 500 blåhvalenheter, henger delvis sammen med nedgangen i tallet på hvalbåter.

Forskyvningen av den pelagiske fangstperioden med stadig senere åpningsdag for fangsten har vært foretatt for å minske beskatningen av blåhvalen. Den internasjonale hvalfangststatistikk viser nemlig for tidligere år at blåhvalforekomstene i alminnelighet er størst i de Antarktiske vårmåneder, dvs. november og desember, mens finnhvalen opptrer hyppigst senere i sesongen. Som det framgår av tabell 44 nedenfor er blåhvalfangsten etter hvert blitt sterkt redusert, mens finnhvalfangsten er gått over til å bli den helt dominerende. Av fangstkvotens blåhvalenheter utgjorde blåhvalen 55 prosent og finnhvalen 40 prosent i 1946—47 mot henholdsvis 13 prosent og 84 prosent i sesongen 1954—55. Knølhvalen og seihvalen spiller en ganske ubetydelig rolle. Pelagisk fangst av knølhval var forbudt i de første etterkrigssesongene og fra og med 1949—50 har den vært sterkt begrenset.

Tabell 44. *Pelagisk fangst av bardehval, etter art.*

Sesong	Blåhval	Finnhval	Knølhval	Seihval	Fanget hval i alt[1]	Blåhval i pct. av fanget blå- og finnhval i alt	
						Hele fangsttiden	21. jan.—5. mars
1938/39	13 849	19 477	883	3	36 681	41,6	26,1
1946/47	8 865	12 877	1	2	23 043	40,8	32,5
1950/51	6 966	17 474	1 630	367	31 180	28,5	30,1
1951/52	5 124	20 520	1 546	32	32 575	20,0	21,0
1952/53	3 866	21 197	954	123	28 325	15,4	15,4
1953/54	2 684	24 971	594	251	31 200	9,7	12,8
1954/55	2 163	25 878	493	146	34 388	7,7	10,7

[1]) Her er også tatt med spermhval.

Blåhvalens prosentvise andel av den samlede blåhval- og finnhvalfangst i de enkelte sesonger (vist i tabell 44, nest siste rubrikk) var i 1946—47 40,8 prosent og sank deretter helt ned til 7,7 prosent i 1954—55. Det er uvisst hvor meget av denne nedgangen i blåhvalfangsten skyldes den beskyttelse blåhvalen har fått ved forskyvningen av fangstperioden og hvor meget skyldes nedgangen i blåhvalbestanden. I siste rubrikk i tabell 49 er imidlertid gitt prosenttallene for blåhvalens andel av den samlede blåhval- og finnhvalfangst i tidsrommet fra og med 21. januar til og med 5. mars i hver sesong. I dette tidsrommet har både blåhval- og finnhvalfangsten foregått fullt ut i alle sesonger. Disse prosenttall, som er regnet ut av kontoret for Internasjonal Hvalfangststatistikk i Sandefjord, tyder på at det har vært en betydelig nedgang i blåhvalforekomstene i etterkrigssesongene. Prosenttallet for blåhval gikk således ned fra 32,5 i sesongen 1946—47 til 10,7 i siste sesong.

Fangsten i Antarktis ble i sesongen 1954—55 drevet av 8 land med 19 flytende kokerier, 3 landstasjoner og 254 hvalbåter. I foregående sesong deltok 7 land med 17 kokerier, 3 landstasjoner og 227 hvalbåter. Stigningen i siste sesong skyldes at det panamaiske selskap med flytende kokeri «Olympic Challenger» igjen opptok fangsten, og at japanerne denne gang nyttet 3 flytende kokerier mot 2 i forrige sesong.

Som det framgår av tabell 45 ble det i Antarktis i sesongen 1954—55 fanget ca. 2 800 hval mer enn i foregående sesong. Oljeproduksjonen ble derimot vel 43 000 fat mindre enn i sesongen før og utgjorde i alt 2 242 555 fat. Spermhvalfangsten, som går inn i disse tallene, var usedvanlig stor i sesongen 1954—55. Det ble fanget i alt 5 790 spermhval og produsert 285 876 fat spermolje, mot i sesongen 1953—54 2 879 spermhval og 144 518 fat spermolje. Holdes spermhvalfangsten utenfor, viser det seg at tallet på fanget bardehval var temmelig nær det samme i begge sesonger, mens hvaloljeproduksjonen i alt var 187 135 fat lavere (i den pelagiske fangst 184 927 fat lavere) i sesongen 1954—55 enn i foregående sesong. Den pelagiske totalfangst i blåhvalenheter var bare 133 enheter lavere i sesongen 1954—55 enn i sesongen før.

Tabell 45. *Samlet fangstutbytte og anvendt materiell.*

Sesong og land	Hval fanget	Olje-produksjon	Land-stasjoner	Kokerier	Fangst-båter
1954—55:		fat			
Norge	14 491	869 241	1	9	108
Storbritannia	7 912	471 315	1	3	47
Nederland ..	848	64 739	–	1	12
Japan	5 958	366 915	–	3	36
Sovj.-Samv..	3 290	172 088	–	1	15
Panama	2 512	147 880	–	1	16
Sør-Afrika-Samband	1 696	99 809	–	1	13
Argentina...	947	50 568	1	–	7
I alt	37 654	2 242 555	3	19	254
1953—54:					
Norge	14 928	1 027 807	1	9	107
Storbritannia	7 620	537 774	1	3	47
Nederland ..	1 711	97 596	–	1	12
Japan	4 218	252 677	–	2	26
Sovj.-Samv..	3 086	169 117	–	1	15
Sør-Afrika-Samband	2 226	147 271	–	1	13
Argentina...	1 083	53 478	1	–	7
I alt	34 872	2 285 720	3	17	227

Nedgangen skyldes vesentlig at minstemålsstørrelsen for fangst av finnhval var satt ned fra 60 til 57 fot, og at fangstresultatet var dårlig i de siste uker av sesongen, da hvalen pleier å være fetest.

Det gjennomsnittlige oljeutbytte pr. beregnet blåhvalenhet, som for den pelagiske fangst i sesongene 1952—53 og 1953—54 lå på henholdsvis 128,0 og 128,6 fat, gikk i sesongen 1954—55 ned til 117,2 fat.

Fangstutbyttet for de norske ekspedisjonene ble i sesongen 1954—55 betydelig lavere enn i foregående sesong. I alt ble det av norske ekspedisjoner fanget 14 491 hval og produsert 869 241 fat hval- og spermolje, mot 14 928 hval og 1 027 807 fat i sesongen 1953—54. For begge sesonger er tatt med fangstutbyttet fra landstasjonen i Husvik Harbour på Sør-Georgia, som i sesongen 1954—55 var 1 063 hval og 59 753 fat olje mot 1 296 hval og 64 722 fat olje i sesongen før.

Også de norske ekspedisjonene hadde en usedvanlig stor spermoljeproduksjon i sesongen 1954—55, nemlig 139 729 fat, mot 35 252 fat i sesongen 1953—54. Trekkes spermoljen fra, ble Norges hvaloljeproduksjon i sesongen 1954—55 bare 729 512 fat mot 992 555 fat i forrige sesong, dvs. en nedgang på 263 043 fat. Denne nedgang skyldes for en stor del at fangstkvotens 15 500 blåhvalenheter denne gang måtte deles på 2 ekspedisjoner mer enn i forrige sesong.

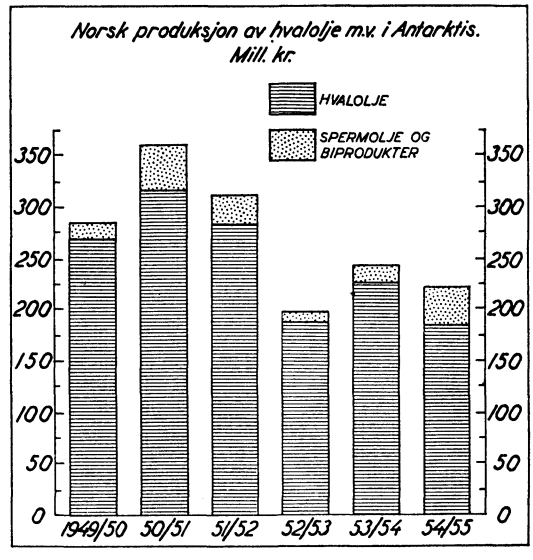

Fig. 24.

Norges andel i den samlede bardehval- og spermhvalfangst (etter tabell 45) ble i sesongen 1954—55 en god del mindre enn i foregående sesong. Av tallet på fanget hval i alt og av samlet oljeproduksjon falt på Norge henholdsvis 38 prosent og 39 prosent, mot i foregående sesong henholdsvis 43 og 46 prosent.

Av Norges hvaloljeproduksjon i de 2 siste sesonger ble følgende kvanta levert til Norge og til utlandet:

	1953—54 Long ton	1954—55 Long ton
Norge	48 439	40 549
Vest-Tyskland	53 244	32 324
Storbritannia	15 546	2 851
Sverige	14 402	–
Danmark	12 082	14 286
Frankrike	8 572	7 846
Nederland.....	7 681	20 374
Belgia	5 203	3 517
I alt..	165 169	121 747

Den oppnådde pris for den norske hvaloljen fra sesongen 1954—55 ble £ 75 pr. ton for 79 000 long ton, £ 80 pr. ton for 23 000 long ton og £ 76.10 og 77.10 pr. ton for den resterende del. Gjennomsnittsprisen ble £ 76.4.8 pr. ton, mot gjennomsnittlig £ 68.9.1 i foregående sesong. Verdiutbyttet av hvaloljen fra sesongen 1954—55 ble 186 mill. kr. I sesongen før var verdiutbyttet 227 mill. kr.

Verdien av spermoljeproduksjonen i sesongen 1954—55 ble ca. 31,2 mill. kr. (inkl. beregnet verdi for et mindre usolgt parti). Verdiutbyttet for sesongen 1953—54 var bare 7,3 mill. kr.

Verdien av biproduktene i sesongen 1954—55 ble ca. 8 mill. kr. etter en foreløpig beregning. Biproduktene var på i alt ca. 6 700 long ton, og de fordelte seg slik på de forskjellige produkter:

Kjøttmjøl	5 413	long ton
Lever	113	» »
Leverolje	84	» »
Kjøtt- og leverekstrakt	69	» »
Hvalkjøtt	73	» »
Flytende fôrstoffer	949	» »
Andre biprodukter	29	» »

Verdien alt i alt av den norske produksjon av hvalolje, spermolje og biprodukter i sesongen 1954—55 utgjorde etter dette ca. 225 mill. kr. I sesongen 1953—54 var verdiutbyttet 242 mill. kr. og i sesongen 1952—53 198 mill. kr.

Lønnsinntekten for nordmenn på utenlandske ekspedisjoner i Antarktis i sesongen 1954—55 er beregnet til ca. 30 mill. kr. Den var i foregående sesong ca. 28 mill. kr.

I inneværende Antarktis-sesong 1955—56 deltar i den pelagiske bardehvalfangsten de samme land som i foregående sesong og med samme antall kokerier. Det tidligere hollandske kokeri på 10 600 br.tonn er imidlertid skiftet ut med et nytt på 26 800 br.tonn. Den avtale om begrensning av hvalbåttallet som gjaldt for de to foregående sesonger, ble ikke fornyet for sesongen 1955—56, og tallet på nyttede hvalbåter er økt til 257 fra 233 i sesongen før. Norge nytter denne gang 110 hvalbåter mot 101 i forrige sesong.

Etter vedtak på Hvalfangstkommisjonens møte i Moskva juli 1955 er maksimalkvoten for den pelagiske bardehvalfangst i inneværende sesong satt ned fra 15 500 til 15 000 blåhvalenheter. Den pelagiske fangstperioden er den samme som i foregående sesong, fra og med 7. januar til og med 12. april, men fangst av blåhval er ikke tillatt før fra 1. februar (i foregående sesong fra 21. januar). Knølhvalfangsten skal som i foregående sesong bare finne sted dagene 1.—4. februar. Videre er for inneværende sesong det tidligere fredede område i Antarktis mellom 70° vest og 160° vest blitt åpnet for pelagisk fangst.

For landstasjonene på Sør-Georgia gjelder en fangstperiode på 6 måneder fra 1. oktober 1955. I de 9 siste sesonger har fangsten vært drevet fra de samme 3 landstasjoner med tilsammen 21 hvalbåter.

Gruvedrift, industri og kraftforsyning.

Produksjonen i disse næringene fortsatte å øke fra 1954 til 1955. Gjennomsnittet av den månedlige produksjonsindeksen for månedene januar—oktober gikk opp med om lag 4 pct. fra 136 i 1954 til 142 i 1955. Den månedlige produksjonsindeksen gir imidlertid ikke alltid et helt pålitelig uttrykk for endringene i produksjonsvolumet. For jern- og metallindustrien, som har om lag $^1/_5$ av næringenes samlede produksjon, beregnes indekstallet bare på grunnlag av timeverksoppgaver. Når produksjonen pr. timeverk stiger, vil derfor indekstallet for denne bransjen ligge for lavt. I årene etter krigen har det vist seg at stigningen i den årlige indeksen, som beregnes på grunnlag av oppgaver over produserte mengder av de ulike varene, har vært sterkere enn stigningen i månedsindeksen. Det er rimelig å anta at det samme vil være tilfelle også for 1955.

På den andre siden er det uvisst om produksjonen i de 2 siste månedene av året vil ligge like høyt over foregående års produksjon som gjennomsnittet av de 10 første månedene. En vet bl. a. ikke hvor sterk virkningen av kraftmangelen kan bli. Alt i alt kan det likevel regnes med at den samlede industriproduksjon vil være omtrent 4 pct. høyere i 1955 enn i 1954. En vesentlig årsak til denne produksjonsøkingen er at etterspørselen etter industriens produkter har økt sterkt på flere viktige felter.

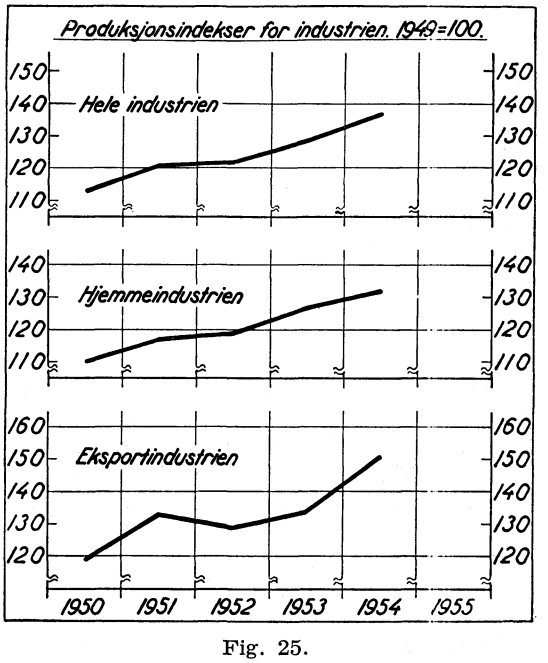

Fig. 25.

Ser vi på de kvartalsvise endringene i produksjonsindeksen for hele industrien, finner vi at det er relativt liten forskjell i stigningen fra

1954 til 1955 for de tre første kvartalene i året. Settes det gjennomsnittlige indekstallet for tilsvarende kvartal i foregående år lik 100, blir indekstallet for 1. kvartal 1955 lik 104,0, for 2. kvartal 104,2 og for 3. kvartal 103,6. Nedgangen i stigningsprosenten fra 1. og 2. kvartal til 3. kvartal er antakelig av mer tilfeldig natur. Ser vi på indekstallene for de enkelte månedene i 3. kvartal, finner vi at det er tallet for august som er årsak til nedgangen i stigningsprosenten. I juli og september 1955 lå indekstallet henholdsvis 5,4 og 4,1 pct. over indekstallet for samme måned i 1954, mens indekstallet for august bare lå 1,9 pct. over tallet for august året før.

Økingen i produksjonen var sterkest i eksportindustrien med en gjennomsnittlig stigning i forhold til året før på vel 6 pct. Når en for denne gruppen setter produksjonen i de enkelte kvartalene i 1954 lik 100, var den i 1955 lik 104,5 i 1. kvartal, 107,9 i 2. kvartal og 106,7 i 3. kvartal. Årsaken til at stigningen fra 1954 var noe mindre for 1. enn for 2. og 3. kvartal er hovedsakelig at produksjonen ved sildoljefabrikkene, som for den vesentligste delen foregår i 1. kvartal, var lavere i 1955 enn foregående år. Av de enkelte bransjene innen eksportindustrien var det særlig bergverkene, cellulosefabrikkene, papp- og papirfabrikkene, olje- og fettraffineriene og ferrolegeringsverkene som økte produksjonen i 1955. Vesentlig nedgang i produksjonen var det bare ved sildoljefabrikkene.

I hjemmeindustrien økte produksjonen med om lag 3 pct. i 1955. Kvartalsvise indekstall beregnet på samme måte som ovenfor var for denne gruppen 103,8 i 1. kvartal, 102,9 i 2. og 102,4 i 3. kvartal. Innen hjemmeindustrien var produksjonsøkingen sterkest ved bryggeriene, mineralvannfabrikkene, papp- og papirvarefabrikkene, maling- og lakkfabrikkene og rujerns-, stål- og valseverkene. I den siste gruppen skyldes økingen først og fremst at jernverket i Mo i Rana kom i drift i 1955. Sterkest nedgang i produksjonen var det ved kullgruvene, bomullsvarefabrikkene, superfosfatfabrikkene og sprengstoffabrikkene. Av hjemmeindustrien var det særlig investeringsvareindustrien som økte produksjonen i 1955. For denne gruppen var produksjonsøkingen om lag 4,6 pct., mens den for konsumvareindustrien bare var om lag 1,7 pct.

På grunnlag av den månedlige produksjonsindeks er det vanskelig å finne noen klar tendens i produksjonsutviklingen i løpet av året. Produksjonsøkingen har vært relativt jamn både i eksportindustrien og i hjemmeindustrien. Som før nevnt er det imidlertid, når dette skrives, ennå ikke mulig å si noe sikkert om virkningene av kraftmangelen, som i årets siste måneder gjorde seg gjeldende over store deler av landet.

Tabell 46. *Månedlig produksjonsindeks. Gjennomsnitt av de månedlige indekstall. 1949 = 100.*

	Jan.—okt. 1953	Jan.—okt. 1954	Jan.—okt. 1955
Hele industrien	128	136	142
Bryting av kull og malm	137	134	143
Nærings- og nytelsesmiddelindustri i alt ..	108	108	112
Av dette: Hermetikkfabrikker	74	72	78
Tekstilindustri	110	113	107
Bekledningsindustri i alt	136	136	139
Av dette: Skotøyfabrikker	92	97	96
Trevare- og møbelindustri	115	117	117
Treforedlingsindustri i alt	121	138	151
Av dette: Papirfabrikker	104	119	125
Kjemisk industri i alt ..	158	194	192
Av dette: Elektrokjemisk industri	166	195	201
Jord- og steinvareindustri	139	162	188
Primær jern- og metallindustri	137	139	164
Annen jern- og metallindustri	135	135	136
Andre industrier.....	111	112	115
Gass- og elektrisitetsverk	122	138	144
Eksportindustri	134	151	160
Hjemmeindustri i alt ...	126	131	135
Av dette: Konsumvareindustri.....	121	127	129
» » Investeringsvareindustri.	131	136	143

Tabell 47. *Prosentvis stigning i den månedlige produksjonsindeks.*

	Hele industrien	Eksportindustrien	Hjemmeindustrien
1953—1954	6,4	12,7	4,0
1954—1955*	3,9	6,2	3,0
1. kv. 1953 — 1. kv. 1954	8,3	19,7	3,6
2. kv. 1953 — 2. kv. 1954	5,5	12,6	2,6
3. kv. 1953 — 3. kv. 1954	5,6	7,0	5,1
4. kv. 1953 — 4. kv. 1954	6,1	10,1	4,6
1. kv. 1954 — 1. kv. 1955	4,0	4,5	3,8
2. kv. 1954 — 2. kv. 1955	4,2	7,9	2,9
3. kv. 1954 — 3. kv. 1955	3,6	6,7	2,4

Vi vil antakelig finne de sterkeste virkninger i eksportindustrien, som er mer avhengig av elektrisk kraft enn hjemmeindustrien. Innen hjem-

meindustrien viste investeringsvareindustrien en jamn produksjonsstigning gjennom de ti første måneder av året, mens produksjonsøkingen i konsumvareindustrien stoppet opp i de siste månedene. Dette skyldes imidlertid delvis at elektrisitetsproduksjonen i månedene august—oktober var mindre i 1955 enn året før, mens den til og med juli var vesentlig større enn i 1954.

Produksjonsutstyret i industrien har også i 1955 vært gjenstand for sterk utbygging, men det regnes med at investeringene alt i alt var noe mindre enn i 1954. De tiltakene som er satt i verk bl. a. for å bremse på investeringene, har trolig hatt en viss virkning, men det er ennå ikke mulig å si noe om hvor sterk den har vært. Dessuten er anleggsperioden ved jernverket i Mo i Rana og aluminiumsverket på Sunndalsøra nå slutt, og dette vil antakelig slå ut i lavere investeringstall for gruppen primær jern- og metallindustri.

Tilgangen på råstoffer har alt i alt vært god også i 1955. Av innenlandske råstoffer var tilgangen på tømmer om lag den samme som i 1954. Fangsten av vintersild var, bortsett fra rekordåret 1954, større enn i noe tidligere år. Brislingfisket ga derimot et svært dårlig fangstutbytte i 1955.

Sysselsettingen i industrien fortsatte å stige i 1955. Ved utgangen av september var den 2,4 pct. høyere enn på samme tid i 1954. En rekke bransjer har imidlertid fremdeles vansker med å skaffe seg tilstrekkelig faglært arbeidskraft. Utviklingen av sysselsettingen er ellers nærmere omtalt i et tidligere avsnitt.

Produksjonsøkingen i industrien på om lag 4 pct. fra 1954 til 1955 var større enn sysselsettingsøkingen. Produksjonen pr. arbeider viste således oppgang i 1955. Tallene gir imidlertid ikke grunnlag for å beregne hvor stor produktivitetsøkingen har vært.

Produksjonsutviklingen i de enkelte industrigrener.[1]

Ved kullgruvene på Svalbard gikk produksjonen ned fra 339 000 tonn i 1954 til om lag 310 000 tonn i 1955. Også i 1955 har det bare vært drift ved gruvene i Longyearbyen.

Produksjonen ved bergverkene under ett økte med om lag 10 pct. fra 1954 til 1955. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober 1955 var produksjonsindeksen 163 mot 149 i samme periode 1954. Det er særlig økingen i produksjonen av jernmalm som er årsak til stigningen i indekstallet. I 1955 regnes det med en produksjon av jernmalm og titanjernstein på om lag 1,35 mill. tonn mot 1,21 mill. tonn foregående år. Det meste av produksjonsøkingen skyldes utvidd drift ved A/S Syd-Varanger. I de 10 første månedene av året ble det eksportert 1 046 000 tonn jernmalm i 1955 mot 821 000 tonn i 1954.

Produksjonen av svovelkis vil antakelig utgjøre om lag 820 000 tonn i 1955 mot 779 000 tonn i 1954. For de øvrige bergverksprodukter var det øking i produksjonen av sink- og blykonsentrat, mens produksjonen av koppermalm og kopperkonsentrat var om lag den samme som i 1954.

Nærings- og nytelsesmiddelindustrien under ett økte sin produksjon med om lag 4 pct. fra 1954 til 1955. Det gjennomsnittlige indekstallet for månedene januar—oktober 1955 var 112 mot 108 i samme periode 1954.

Ved hermetikkfabrikkene regnes det alt i alt med en liten øking i produksjonen fra 1954 til 1955. Produksjonen av brislinghermetikk var vesentlig mindre enn året før, mens pakkingen av småsild økte sterkt. Etterspørselen har holdt seg godt oppe, og det regnes med om lag samme eksport i 1955 som foregående år. Eksporten av brisling var noe mindre enn i 1954, mens eksporten av røykt småsild økte noe.

1955 var et svært dårlig år for brislingpakkingen fordi brislingfisket slo feil. Til utgangen av november var det i alt pakket om lag 250 000 kasser mot om lag 420 000 kasser til utgangen av oktober året før og 680 000 kasser til samme tid i 1953. Som kippers ble det i 1955 pakket nærmere 102 000 hl mot 112 000 hl i 1954. Pakkingen av småsild økte derimot sterkt. Til utgangen av november var det pakket om lag 950 000 kasser mot knapt 510 000 kasser til samme tid i 1954.

Produksjonen ved møllene var om lag den samme i 1955 som foregående år. Importen av hvetemjøl var litt mindre enn i 1954.

Ved sjokolade- og dropsfabrikkene gikk produksjonen ned med om lag 7 pct. fra 1954 til 1955. Nedgangen skyldes svikt i etterspørselen.

Margarinproduksjonen fortsatte å øke i 1955. Det regnes med at produksjonen vil utgjøre om lag 92 000 tonn mot vel 87 000 tonn i 1954. Produksjonsøkingen skyldes hovedsakelig økt eksport.

Bryggeriene og mineralvannfabrikkene økte produksjonen sterkt fra 1954 til 1955. For øl var produksjonsøkingen om lag 15 pct. og for mineralvann om lag 35 pct. Produksjonsøkingen skyldes hovedsakelig økt etterspørsel på grunn av den varme sommeren i store deler av landet. Det meste av økingen fant således sted i sommermånedene.

[1] I tabellverket side *11 og *12 er det gitt oppgaver over produksjonen av visse viktige varer.

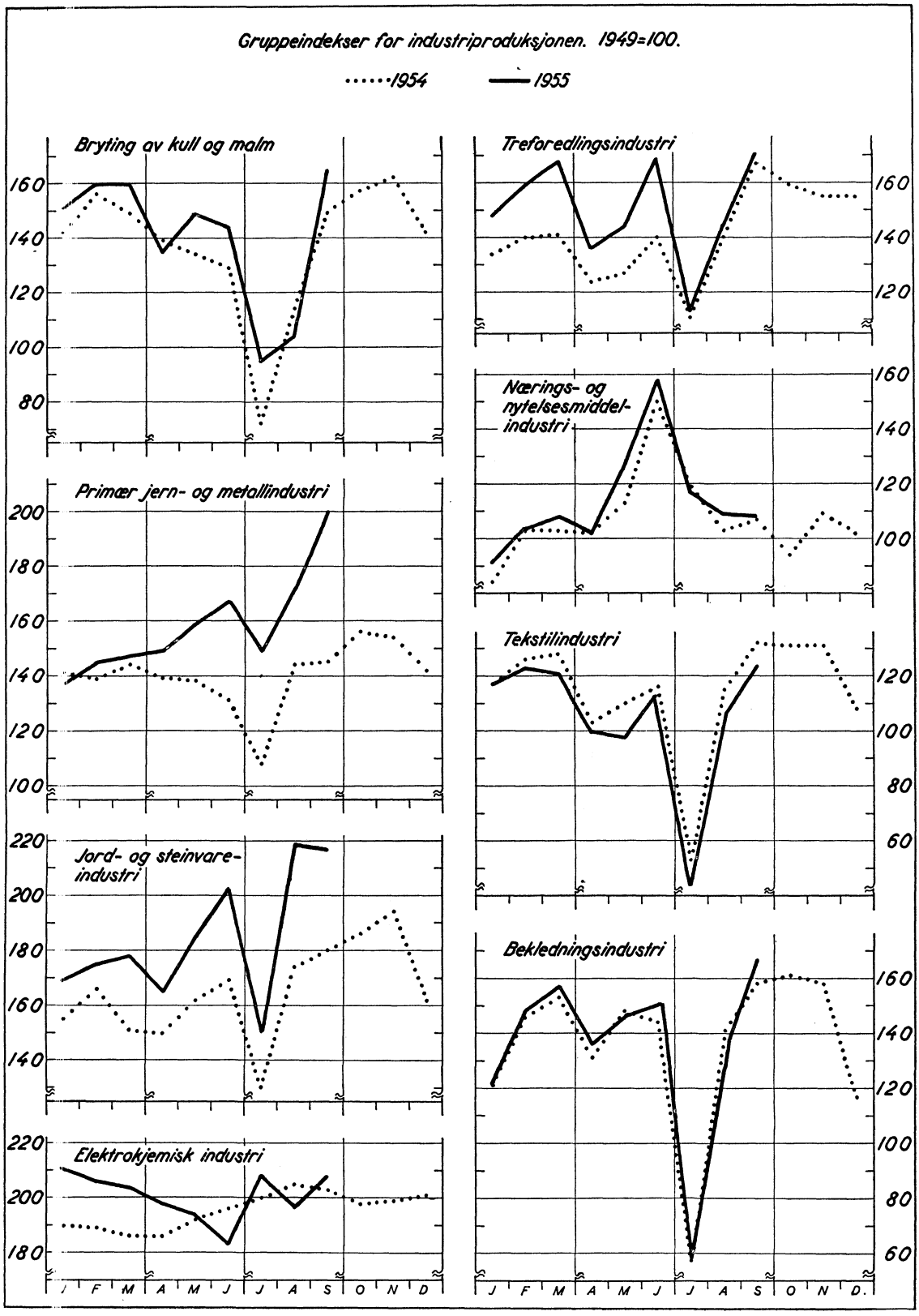
Gruppeindekser for industriproduksjonen. 1949=100.
1954
1955
Bryting av kull og malm
Treforedlingsindustri
Nærings- og nytelsesmiddel-industri
Primær jern- og metallindustri
Tekstilindustri
Jord- og steinvare-industri
Bekledningsindustri
Elektrokjemisk industri
J F M A M J J A S O N D

Fig. 26.

Ved tobakksfabrikkene var det ingen nevneverdig endring i produksjonen i 1955.

I tekstilindustrien sett under ett gikk produksjonen ned med om lag 5 pct. i 1955. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober var produksjonsindeksen 107 i 1955 mot 113 i 1954. Utviklingen har imidlertid ikke vært den samme i alle bransjene. Ullvarefabrikkenes produksjon gikk opp med 3—4 pct., mens produksjonen ved bomullsvarefabrikkene (inkl. rayon- og rayonvarefabrikkene) var nesten 15 pct. mindre enn året før. Også trikotasjefabrikkene hadde noe lavere produksjon i 1955 enn foregående år.

Tekstilindustrien har ikke i noe år kommet opp i samme produksjonsvolum som i 1951, det siste året før frilistingen av tekstilvarer. Den utenlandske konkurransen er meget følbar, og andelen av norskproduserte tekstilvarer i det innenlandske konsum har vist synkende tendens i de siste årene. Enkelte bedrifter har også vært hemmet av mangel på arbeidskraft.

For bekledningsindustrien under ett gikk produksjonen litt opp fra 1954. I gjennomsnitt for de 10 første månedene av året var indekstallet 139 i 1955 mot 136 i 1954. Ved konfeksjonsfabrikkene økte produksjonen med om lag 3 pct. Etterspørselen etter konfeksjonsvarer har vært god. Ved skotøyfabrikkene var det ingen nevneverdig endring i produksjonen i 1955.

Produksjonen ved sagbrukene og høvleriene lå høyt også i 1955, og bedriftene har ikke hatt vansker med å dekke det innenlandske behovet. Eksporten var om lag den samme som i 1954.

Ved møbel- og innredningsfabrikkene var det ingen vesentlig endring i produksjonsvolumet fra 1954 til 1955. Avsetningsforholdene, som for en stor del er avhengig av byggevirksomheten, har vært gode.

Produksjonen i treforedlingsindustrien under ett gikk opp med om lag 9 pct. fra 1954 til 1955. I gjennomsnitt for månedene januar—oktober var indekstallet 151 i 1955 mot 138 i 1954. Det er særlig ved papp- og papirvarefabrikkene at produksjonen er økt. Holdes denne bransjen utenfor, blir produksjonsøkingen om lag 5 pct. Etterspørselen etter treforedlingsprodukter har holdt seg godt oppe også i 1955, og prisene på eksportmarkedet har vært stabile. Kapasiteten er økt på grunn av omfattende moderniseringsarbeider, og råstofftilgangen har vært god. Produksjonen har i 1955 vært større enn i noe tidligere år.

Ved tresliperiene økte produksjonen med om lag 1 pct. fra 1954 til 1955. I alt regnes det med en produksjon på om lag 650 000 tonn hvit tremasse (tørr beregnet) mot 643 000 tonn i 1954. I tidsrommet januar—oktober 1955 ble det eksportert 339 000 tonn tremasse til en verdi av 170,8 mill. kr. mot 316 000 tonn til en verdi av 153,9 mill. kr. i 1954.

Cellulosefabrikkene hadde en produksjonsøking på om lag 5 pct. fra 1954 til 1955. I alt regnes det med en produksjon på om lag 620 000 tonn i 1955 mot 590 000 tonn året før. Eksporten av cellulose i tidsrommet januar—oktober 1955 utgjorde 236 000 tonn til en verdi av 278,7 mill. kr. mot 238 000 tonn til en verdi av 266,9 mill. kr. i samme periode 1954.

Ved papir- og pappfabrikkene økte produksjonen fra 570 000 tonn papir, papp og kartong i 1954 til noe over 600 000 tonn i 1955. I månedene januar—oktober 1955 ble det eksportert 284 000 tonn papir og papp til en verdi av 388,9 mill. kr. mot 291 000 tonn og 369,5 mill. kr. i samme tidsrom 1954. Hele produksjonsøkingen er gått til økt forbruk på hjemmemarkedet.

Wallboardfabrikkene hadde en liten øking i produksjonen fra 1954 til 1955. I alt regnes det med en produksjon på om lag 95 000 tonn mot 93 000 tonn i 1954.

Innen grafisk industri har bedriftene fremdeles vansker med å dekke den høye etterspørselen på grunn av mangel på faglært arbeidskraft.

Garveriene økte produksjonen litt fra 1954 til 1955. Produksjonen ligger imidlertid fremdeles nesten 50 pct. lavere enn i 1949 som er basis for Byråets produksjonsindeks.

Innen kjemisk og elektrokjemisk industri gikk produksjonen alt i alt litt ned fra 1954 til 1955. Gjennomsnittet av den månedlige produksjonsindeksen for tidsrommet januar—oktober var 192 i 1955 mot 194 i 1954.

I de tre første kvartalene av 1955 lå produksjonen av kvelstoffprodukter litt over produksjonen i samme tidsrom foregående år. Det regnes imidlertid med at produksjonen i fjerde kvartal på grunn av kraftmangelen vil bli noe mindre enn i 1954, slik at årsproduksjonen for 1955 blir om lag den samme som i 1954. Ved Norsk Hydro's bedrifter ble det i 1954 produsert vel 200 000 tonn beregnet rent kvelstoff. Ved Norsk Hydro's nye fullgjødselfabrikk i Glomfjord tok prøvedriften til i september måned, og det regnes med at fabrikken kommer i full drift i løpet av 1955. Fabrikken har en kapasitet på om lag 100 000 tonn fullgjødsel i året. Eksporten av kalksalpeter gikk litt ned i 1955 etter å ha økt sterkt fra 1953 til 1954. I de 10 første månedene av året utgjorde den 766 000 tonn i 1955 mot 783 000 tonn i 1954 og 705 000 tonn i 1953.

Produksjonen av karbid gikk litt ned i 1955. I de 10 første månedene av året ble det pro-

dusert 33 500 tonn mot 34 700 tonn i samme tidsrom 1954. Her er ikke tatt med karbid som nyttes til framstilling av cyanamid. Denne produksjonen gikk litt opp i 1955. I januar—oktober 1955 ble det produsert 14 200 tonn cyanamid mot 12 600 tonn i samme periode 1954. Produksjonen av superfosfat gikk sterkt ned i 1955. Det regnes med at produksjonen i 1955 blir om lag 100 000 tonn mot 125 000 tonn foregående år. Produksjonen av cellull var om lag den samme som i 1954.

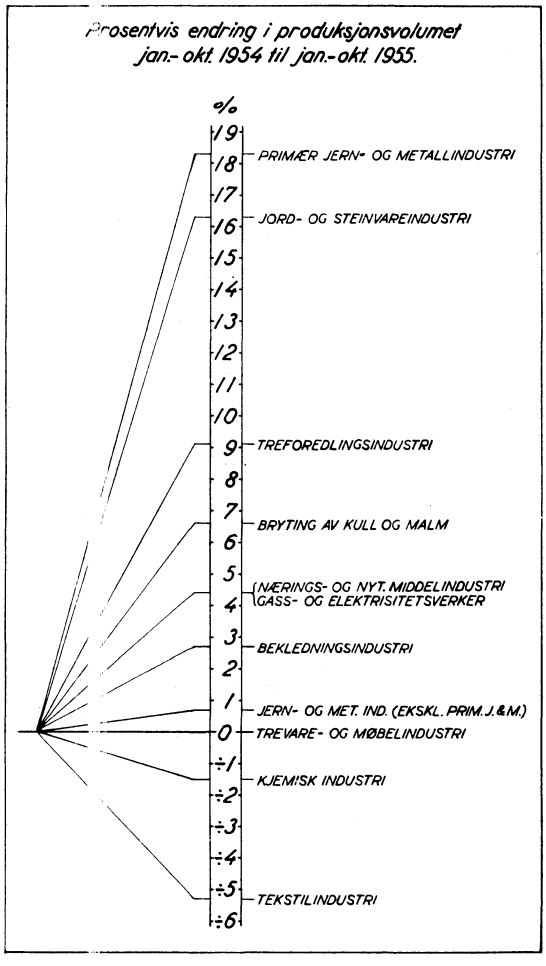

Fig. 27.

Ved sildoljefabrikkene gikk produksjonen noe ned fra 1954 til 1955. I 1955 regnes det med en produksjon på om lag 72 000 tonn sildolje og 180 000 tonn sildmjøl mot 95 000 tonn olje og 235 000 tonn mjøl i 1954. Årsaken til produksjonsnedgangen er at fangsten av vintersild var noe mindre enn i rekordåret 1954. Eksporten av sildmjøl gikk også ned i 1955. I tidsrommet januar—oktober 1955 ble det eksportert 129 000 tonn sildmjøl til en verdi av 154,3 mill. kr. mot 160 000 tonn og 161,3 mill. kr. i 1954.

Ved olje- og fettraffineriene økte produksjonen med om lag 8 pct. i 1955. Økingen var noe sterkere for oljemøllene enn for raffineriene. Omsetningsforholdene var gode også i 1955. Eksporten av herdet spisefett i tidsrommet januar—oktober var om lag den samme i 1955 som i 1954, da den utgjorde vel 55 000 tonn i denne perioden.

Maling- og lakkfabrikkenes produksjon viste fortsatt stigning, og økte med om lag 12 pct. fra 1954.

Jord- og steinvareindustrien under ett økte produksjonen med om lag 16 pct. fra 1954 til 1955. Det gjennomsnittlige indekstallet for månedene januar—oktober gikk opp fra 162 i 1954 til 188 i 1955.

Av de enkelte bransjene viste teglverkene omtrent samme produksjon som i 1954. Det gode været i sommersesongen og en del moderniseringstiltak som er gjennomført har trukket i retning av økt produksjon. Dette ble imidlertid for en stor del motvirket av mangel på arbeidskraft i sesongen og ved at et par verk har vært herjet av brann.

Ved glassverkene var det ingen vesentlig endring i produksjonsvolumet fra 1954 til 1955. Produksjonen av vindusglass økte litt, mens produksjonen av servise- og belysningsglass gikk en del ned. Produksjonen ved porselens- og fajansefabrikkene økte med om lag 10 pct. i 1955. Det var særlig produksjonen av sanitærporselen som økte.

Sementfabrikkene hadde øking i produksjonen også i 1955. I alt regnes det med en produksjon på om lag 820 000 tonn sement mot 784 000 tonn i 1954. Importen av sement var noe mindre i 1955 enn i 1954. Produksjonskapasiteten ved sementfabrikkene er i løpet av året økt med om lag 150 000 tonn pr. år. Denne kapasitetsøkingen vil imidlertid ikke slå ut i økt produksjon før i 1956.

Produksjonen av lettbetong økte sterkt fra 1954 til 1955.

For primær jern- og metallindustri under ett gikk produksjonsindeksen opp fra 139 i tidsrommet januar—oktober 1954 til 164 i samme periode 1955. Økingen var sterkest ved rujerns-, stål- og valseverkene, først og fremst fordi jernverket i Mo i Rana kom i gang med produksjonen i vår- og sommermånedene. Produksjonen av rujern blir ventelig om lag 105 000 tonn i 1955 mot 57 000 tonn i 1954.

Også ved ferrolegeringsverkene økte produksjonen sterkt fra 1954 til 1955. Produksjonen av ferrosilicium gikk opp fra 93 000 tonn (45 % Si) i 1954 til om lag 106 000 tonn i 1955. For andre ferrolegeringer var produksjonsøkingen enda sterkere. For disse regnes

det med en produksjon på om lag 120 000 tonn i 1955 mot 83 000 tonn foregående år. Avsetningsforholdene for ferrolegeringer, som var vanskelige gjennom mesteparten av året 1954, har etter hvert bedret seg betraktelig, og må for 1955 betegnes som gode.

Produksjonen av aluminium fortsatte å øke fra 1954 til 1955. I alt regnes det med en produksjon på 70 000 tonn mot 65 000 tonn i 1954. Økingen skyldes hovedsakelig det nye verket på Sunndalsøra som kom i drift i 1954. På grunn av kraftmangel har ovnskapasiteten ved aluminiumsverkene ikke vært fullt utnyttet.

For kopper og nikkel var det også oppgang i produksjonen i 1955. Produksjonen av svovel var om lag den samme som i 1954, mens produksjonen av sink viste en liten nedgang.

I jern- og metallindustrien ellers er det vanskelig å gi noe sikkert mål for produksjonsvolumet i 1955. Den månedlige produksjonsindeksen bygger bare på oppgaver over utførte timeverk ved et utvalg av for det meste større bedrifter. Det gjennomsnittlige indekstallet for de 10 første månedene av året var 136 i 1955 mot 135 i 1954. Det er imidlertid sannsynlig at produksjonsøkingen fra 1954 til 1955 har vært noe sterkere enn disse tallene gir uttrykk for. For det første har en grunn til å anta at produksjonsindeksen viser for liten øking p.gr.a. utvalgets sammensetning. Dessuten vil indeksen, fordi den er en ren timeverksindeks, ikke registrere en eventuell øking i produksjonen pr. timeverk. Alt i alt må det derfor regnes med at produksjonen økte med minst 3—4 pct. fra 1954 til 1955.

Produksjonsnivået har vært høyt for de fleste bransjene også i 1955, og avsetningsforholdene har stort sett vært gode. Skipsverftene økte den leverte tonnasjen fra 128 000 br.reg.tonn i 1954 til mellom 140 000 og 150 000 br.reg.-tonn i 1955. Tilgangen på nye ordrer har vært god, særlig når det gjelder større skip, og stålskipsverftene sett under ett er dekket med ordrer fram til 1959 med den nåværende kapasiteten. Også tilgangen på reparasjonsarbeider har vært god. I den elektrotekniske industrien har det funnet sted en jamn produksjonsøking i 1955. Tilgangen på materialer har vært god også i 1955, men mangelen på faglært arbeidskraft gjør seg fremdeles sterkt gjeldende.

Ved gassverkene var produksjonen i 1955 om lag den samme som i 1954, da det ble produsert 48,6 mill. m³ gass.

Elektrisitetsverker.

Elektrisitetsproduksjonen ved verker på 1 000 kW og over vil sannsynligvis bli om lag 22 200 mill. kWh i 1955. Dette er en øking på 850 mill. kWh fra 1954, eller ca. 4 pct. Stigningen er betydelig mindre enn forrige år da den var 11,5 pct. Dette skyldes de gjennomgående dårlige vannforhold i 1955, særlig på Østlandet, idet økingen i produksjonskapasiteten var betydelig større i 1955 enn i 1954.

Tabell 48. *Elektrisitetsproduksjonen ved verker på 1 000 kW og over.*

Område	Januar–september mill. kWh		Stigning pct.
	1954	1955	
Østlandet	8 897	9 157	2,9
Sørlandet	951	1 048	10,2
Vestlandet	3 683	4 154	12,8
Trøndelag	800	792	—1,0
Nord-Norge	1 183	1 192	0,8
Hele landet	15 514	16 343	5,3

I de tre første kvartaler av 1955 økte produksjonen i alt med 829 mill. kWh, eller 5,3 pct. Over halvparten av økingen falt på Vestlandet. Østlandet, med om lag 60 pct. av den samlede elektrisitetsproduksjon, hadde bare 30 pct. av produksjonsøkingen.

Tabell 49. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning pr. 30. september. Mill. kWh.*

	Østlandsområdet	Landet ellers	I alt
1951	4 572	2 641	7 213
1952	4 080	2 985	7 065
1953	4 486	3 501	7 987
1954	4 923	3 487	8 410
1955	4 313	4 110	8 423

Tabell 49 viser at magasinenes energibeholdning på Østlandet pr. 30. september 1955 var 610 mill. kWh eller 12,4 pct. mindre enn til samme tid året før. Energibeholdningen for landet ellers viste derimot en stigning på 623 mill. kWh, eller 17,9 pct., bl. a. fordi Røssåga nå er kommet med. Ved utgangen av september 1955 må vannfyllingen i magasinene på Østlandet karakteriseres som dårlig. I Trøndelag og Nord-Norge var magasinfyllingen også forholdsvis dårlig, mens den på Vestlandet var om lag som normalt for årstiden. På Sørlandet var magasinene praktisk talt fulle.

Ved utgangen av oktober 1955 var tilsiget på Østlandet om lag 60 pct. av det normale, i Trøndelag 50 pct. og i Nord-Norge bare 40 pct. På Sørlandet og Vestlandet var tilsiget langt bedre, men også her under det normale.

Den utbygde vannkraft ved regulert lavvann-

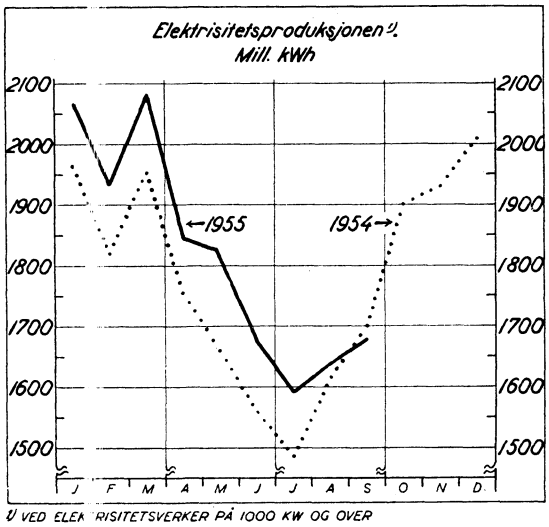

1/ VED ELEKTRISITETSVERKER PÅ 1000 KW OG OVER

Fig. 28.

føring og 75—80 pct. effekt, dvs. årgangskraft, var ved utgangen av 1954 kommet opp i 2,43 mill. kW. Dette tallet vil øke med 270 000 kW til 2,7 mill. kW i løpet av 1955. Økingen faller vesentlig på storanleggene Hol, Vinstra, Åbjøra, Moflåt, Aura og Røssåga.

I femårsperioden 1951—55 har det vært en tilgang på utbygd vannkraft på 155 000 kW årgangskraft pr. år. Dette er noe over dobbelt så mye som i femårsperioden 1946—50 da det var en årlig utbygging på 74 000 kW. Til sammenlikning kan nevnes at det i femårsperioden 1935—39 bare ble utbygd 16 000 kW pr. år.

Bygge- og anleggsvirksomhet.

For å begrense investeringene gjennomførte myndighetene allerede i 1954 en sterk nedskjæring av lånetilsagnene fra statsbankene og en reduksjon av innvilgede byggeløyver. Fra 1953 til 1954 ble lånetilsagnene fra statsbankene skåret ned med om lag en tredjedel, og innvilgede byggeløyver ble redusert med nærmere 10 prosent. I 1955 ble både lånetilsagnene og volumet av gitte byggeløyver skåret ytterligere ned. Samtidig ble det gjennomført en rekke andre tiltak med sikte på å redusere bygge- og anleggsvirksomheten. Disse tiltak er nærmere omtalt foran i avsnittet «Hovedtrekk av den realøkonomiske utvikling».

I løpet av 1955 har det etter hvert kunnet merkes forskjellige virkninger av disse tiltak. Anleggsvirksomheten har i hele 1955 vært vesentlig mindre enn året før. Dette gjelder særlig statens anlegg, men fra og med 3. kvartal har sysselsettingen også ved private anlegg ligget klart under foregående år. For byggevirksomheten har utviklingen vært noe annerledes. Her har sysselsettingen i 1955 ligget over foregående års i alle måneder fram til oktober, som er den siste måned det foreligger tall for når dette skrives. Forskjellen er imidlertid blitt stadig mindre i løpet av året.

De tiltak som ble satt i verk i 1954 og 1955 tok sikte på å redusere omfanget av igangsatte byggearbeider. Det må nødvendigvis ta tid før dette kommer til syne i redusert byggevolum. Byggetiden er for de fleste typer av bygg så lang at en nedgang i tallet på igangsatte bygg først vil merkes i byggevolumet og tallet på fullførte bygg 1 til 2 år senere. Den høye byggevirksomhet i 1955 skyldes således for en stor del at det fremdeles har vært arbeidd på bygg som skriver seg fra byggeløyver gitt i 1953, da tallet på gitte byggeløyver var større enn i noe annet år.

Det er imidlertid nokså klart at vi nå står overfor et omslag i byggeaktiviteten. Det var således langt færre leiligheter under arbeid ved utgangen av 3. kvartal 1955 enn på samme tidspunkt i 1954. Endringen inntrådte tidlig på høsten. Mens tallet på leiligheter under arbeid i 1955 lå over 1954 de 7 første måneder av året, var det i august og september kommet under foregående års tall. Samtidig må det regnes med at en forholdsvis stor del av de bygg som var under arbeid ut over høsten 1955 var nær fullføring, idet tallet på igangsatte nybygg ut over sommeren og høsten 1955 var relativt lite. Nedgangen i tallet på bygg under arbeid vil fortsette ut over vinteren etter hvert som leiligheter bygd på byggeløyver fra 1953 og 1954 blir ferdige.

Det må regnes med at tendensen til nedgang i byggevolumet vil bli forsterket i 1956. Det byr på vansker å bedømme hvor stor nedgangen vil bli, og når den vil slå ut med full styrke, men dersom det tar fra ett til to år mellom innvilget byggeløyve og lånetilsagn og fullført investering, skulle vi kunne vente en sterk reduksjon i byggevirksomheten ut over våren og forsommeren 1956.

I første kvartal 1955 var den samlede sysselsetting i bygg og anlegg om lag like stor som i samme kvartal året før. I annet og tredje kvartal 1955 var derimot sysselsettingen omtrent 4 pct. lavere enn i de samme kvartaler 1954. Nedgangen i sysselsettingen falt i sin helhet på anleggsvirksomheten. Tallet på sysselsatte i byggevirksomheten var noe høyere i 1955 enn i 1954, men forskjellen ble mindre fra kvartal til kvartal.

På samme måte som i tidligere år ble det også i 1955 satt i gang visse tiltak for å redusere vinterarbeidsledigheten i bygge- og anleggsvirksomheten. Dette er nærmere omtalt i avsnittet om sysselsettingen.

Rasjoneringen av murstein og sement har vært opprettholdt også i 1955. Hverken for

Tabell 50. *Sysselsatte syketrygdpliktige bygge- og anleggsarbeidere. Kvartalstall i pct. av tallet for tilsvarende kvartal året før.*[1]

	Bygg	Anlegg	Sum
1954. 1. kvartal	112,6	115,1	113,7
2. »	106,7	97,9	102,9
3. »	104,3	93,9	99,7
4. »	103,3	94,3	99,6
1955. 1. kvartal	104,6	94,1	100,2
2. »	102,7	86,1	95,7
3. »	102,0	90,0	96,0

[1] Tallene er korrigert for endringer som skyldes oppheving av inntektsgrensen for de trygdepliktige.

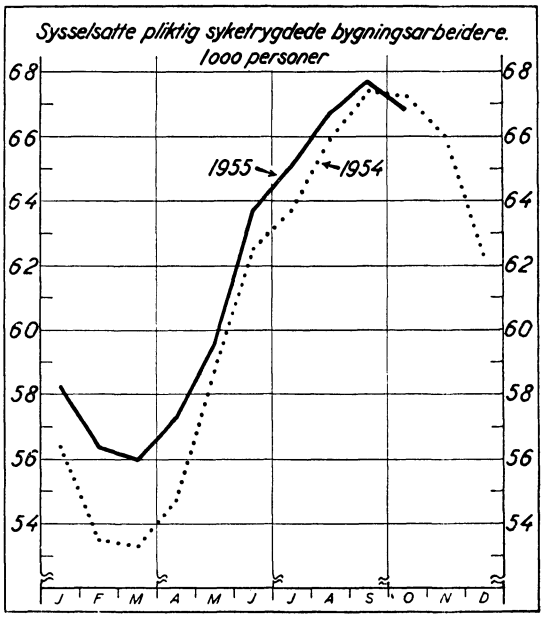

Fig. 29.

rasjonerte eller andre byggematerialer har det vært egentlige forsyningsvansker, men det har vært nødvendig med en import på om lag 100 000 tonn sement for å dekke behovet. Importen var imidlertid 50 000 tonn større i 1954. Nedgangen her skyldes økt innenlandsk produksjon og mindre forbruk, særlig i forsvarssektoren.

Tabell 51. *Forbruket av enkelte byggematerialer.*[1]

	1953	1954	1.—3. kvartal 1954	1.—3. kvartal 1955
Trelast, stds.	359 000	390 000	..	[2] 375 000
Murstein, 1 000 stk.	106 900	113 100	79 100	75 500
Sement, tonn	919 400	936 800	708 200	695 000
Armeringsstål, tonn	74 000	75 000	50 000	67 000
Trefiberplater, tonn	63 000	68 000	49 200	46 000
Spiker og stift, tonn	13 000	13 500	10 000	10 400
Vindusglass, tonn	13 700	14 700	9 900	11 200
Lettbetong, 1 000 mursteinsenheter	95 000	113 300	83 300	95 500

[1] Norsk produksjon pluss import minus eksport etter oppgaver fra Boligdirektoratet. [2] Gjelder hele året.

Selv om sementmarkedet var anstrengt i sommer- og høstmånedene, oppsto det neppe noen alvorlige forsinkelser i byggevirksomheten på grunn av materialmangel. Sementindustrien har satt i gang omfattende arbeider for å øke sin produksjonskapasitet, og produksjonen i 1956 vil ventelig nå opp på godt og vel samme nivå som forbruket i 1954.

Det ble også importert et mindre kvantum murstein på vårparten, da forsyningssituasjonen særlig i Osloområdet var anstrengt.

Oppgavene over tilgangen på trelast er usikre, men forbruket har trolig vært noe mindre i 1955 enn året før.

Produksjonen av lettbetong, som for alvor tok til i 1948 og siden har steget raskt, har fortsatt å øke også i 1955.

Det kvartalsvise forbruk av byggematerialer i 1955 avspeiler den markerte forskjell det er i utviklingen i byggevirksomheten i 1955 sammenliknet med 1954. Det ble i første halvår 1955 brukt ca. 20 000 tonn mer sement enn i første halvår 1954. I 3. kvartal 1955 var forbruket derimot ca. 35 000 tonn lavere enn i 1954. Mursteinsforbruket i første halvår 1955 var ca. 1 mill. stein høyere enn i 1954, mens det i 3. kvartal var ca. 4,5 mill. stein lavere.

Det ble sommeren 1955 fastsatt kvote for det antall kvadratmeter golvflate fylkesforsyningsnemndene kunne gi byggeløyve til utenom landbruksbygg. Dette ble gjort som et ledd i arbeidet med å begrense investeringene. Den kvote som ble fastsatt, svarte til hva det i Nasjonalbudsjettet var regnet med at fylkesforsyningsnemndene ville gi byggeløyve til i løpet av året. Dette betydde faktisk en reduksjon i for-

hold til 1954 på vel 22 pct. Lånetilsagnene fra Bustadbanken og Husbanken var allerede ved opplegget av nasjonalbudsjettet skåret ytterligere ned i forhold til 1954.

I de tre første kvartaler av 1955 ble det gitt byggeløyve til 22 800 leiligheter. Dette var en nedgang i forhold til de tre første kvartaler av 1954 på 14 pct. Innvilgningene i de tre første kvartaler av 1955 lå også lavere enn de gjorde i 1952 og 1953. Bare for driftsbygninger i landbruket ble det i 1.—3. kvartal 1955 gitt byggeløyve for et større areal enn i samme tidsrom 1954. For andre bygg ble det sammenlagt gitt byggeløyve for ca. 15 pct. mindre golvflate enn i de tre første kvartalene i 1954.

Igangsettingstallene var også mindre i de tre

Tabell 52. *Byggeløyve gitt i årene 1951—55 i 1 000 m² flate.*

	1951	1952	1953	1954	1.—3. kvartal 1954	1.—3. kvartal 1955
Boliger[1]	2 545	2 404	2 909	2 601	2 024	1 789
Industribygg	283	382	400	363	285	222
Landbruksbygg	304	346	426	388	367	397
Andre bygg	412	531	902	931	607	450
Leiligheter, i alt	34 490	33 487	39 724	33 650	26 480	22 823

[1] Arealet av leiligheter i andre bygg enn boligbygg er tatt med.

Tabell 53. *Bygg under arbeid ved utgangen av hvert kvartal. Golvflate i 1 000 m².* (Boligdirektoratets tall.)

	Boligbygg	Industri	Landbruk[1]	Andre	I alt
1953. 3. kvartal	2 442	514	343	841	4 140
4. »	2 225	536	269	889	3 919
1954. 1. kvartal	1 911	487	261	927	3 586
2. »	2 029	448	410	950	3 837
3. »	2 472	462	375	1 018	4 327
4. »	2 368	427	281	1 143	4 219
1955. 1. kvartal	[2] 2 040	419	269	1 205	3 933
2. »	[2] 2 218	417	448	1 213	4 296
3. »	[2] 2 431	378	425	1 235	4 469

[1] Grunnflate. [2] Beregnet på grunnlag av et antatt gjennomsnittsareal på 78 m² pr. leilighet.

første kvartalene av 1955 enn i 1954. Av boligbygg ble det i 1955 påbegynt 23 000 leiligheter mot 25 700 i 1954. Av den samlede nedgang på 2 700 leiligheter falt imidlertid 2 300 på månedene juli—september.

Oppgavene over bygg under arbeid viser gjennomgående betydelig høyere tall for de tre første kvartaler av 1955 enn i samme tidsrom i 1954. Det var forholdsvis sterk oppgang i byggevolumet for landbruksbygg, kontor- og forretningsbygg og skoler og sykehus. For industribygg var imidlertid tallene i 1955 markert lavere. For boligbygg var stigningen ikke særlig stor i 3. kvartal, og ved utgangen av kvartalet lå tallet for boligbygg under arbeid endog noe lavere enn i 1954.

Mens byggevolumet samlet lå en del høyere i de tre første kvartaler av 1955 enn i 1954, synes utviklingen å vise en avtakende tendens i byggevirksomheten i 1955, mens det var en markert stigning i 1954. Det var særlig i 3. kvartal at denne utviklingen kom til syne. Antall leiligheter under arbeid økte fra halvårsskiftet til utgangen av 3. kvartal med 2 700 leiligheter i 1955 mot 5 500 i 1954. Byggevolumet samlet for de øvrige grupper av bygg sank i 3. kvartal 1955 med ca. 2,5 prosent, mens det i 3. kvartal 1954 steg med ca. 3,5 prosent.

I de 9 første måneder av 1955 ble det tatt i bruk om lag 22 000 nye leiligheter. Dette var en nedgang i forhold til året før på om lag 1 000 leiligheter. I de siste tre måneder av 1955 regnes det imidlertid med at det vil bli fullført så mange leiligheter at tallet for hele året vil bli om lag 33 000 eller noe lavere enn i 1954.

For andre bygg enn boliger ble det i de tre

Tabell 54. *Bygg tatt i bruk. Golvflate i 1 000 m².* (Boligdirektoratets tall.)

	Boligbygg	Industri	Landbruk[1]	Andre	I alt
1954. 1. kvartal	566	125	32	104	827
2. »	550	125	35	106	816
3. »	590	80	148	198	1 016
4. »	904	148	132	238	1 422
1955. 1. kvartal	565	82	34	138	819
2. »	[2] 550	66	32	134	782
3. »	[2] 582	81	173	235	1 071

[1] Grunnflate. [2] Beregnet på grunnlag av et antatt gjennomsnittsareal på 78 m² pr. leilighet.

første kvartaler av 1955 tatt i bruk tilsammen 975 000 m². Det var litt mer enn i samme tidsrom året før.

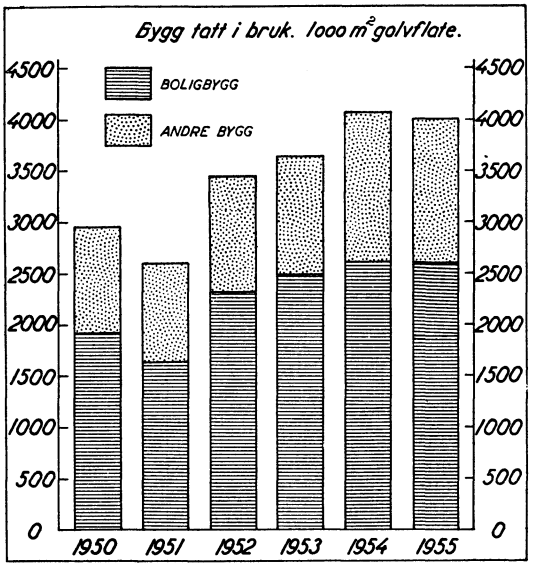

Fig. 30.

Ifølge Boligdirektoratets oppgaver er det i 10-års perioden 1946—55 bygd 235—240 000 leiligheter. Av dette ble 155—160 000 leiligheter ferdigbygd i siste halvpart av perioden. Det er noe over 30 000 leiligheter pr. år. For den første 5-års perioden etter krigen var gjennomsnittstallet ca. 16 000 leiligheter pr. år.

Det er fremdeles en akutt boligmangel i visse strøk av landet. Det gjelder særlig de største byene med nærmeste omegn, men det er også en betydelig boligmangel i en rekke tettbygde strøk. I mange landdistrikter er det nå en stor boligmasse i forhold til befolkningens størrelse og sammensetning. Byggeviljen holder seg imidlertid fortsatt høy også i disse strøk, fordi den eldre boligmasse bygningsteknisk er meget dårlig og moden for sanering.

Arbeidsdirektoratets sysselsettingstall er den viktigste kilde til å belyse utviklingstendensen i anleggsvirksomheten. Etter arbeidsdirektoratets nåværende definisjon på anleggsvirksomhet skal de personer som er sysselsatt med daglig vedlikehold (daglig stell og pass), ikke regnes som anleggsarbeidere, men som arbeidere i vedkommende næring, f. eks. elektrisitetsforsyning og samferdsel. Dette er en endring fra tidligere år, da også vedlikeholdsarbeid ble tatt med under anleggsvirksomhet, og det har ført til at tallene for sysselsatte anleggsarbeidere i tabell 55 ikke er sammenliknbare med de tall som er offentliggjort i de tidligere årganger av Økonomisk utsyn.

Sysselsettingstallene viser at det var en betydelig nedgang i den offentlige anleggsvirksomhet fra 1954 til 1955 både for de anlegg som drives av kommuner, og de som drives av staten. Den private anleggsvirksomhet, som er av forholdsvis liten betydning sammenliknet med den offentlige anleggsvirksomhet, var av omlag samme omfang i 1955 som året før, men med nedadgående tendens.

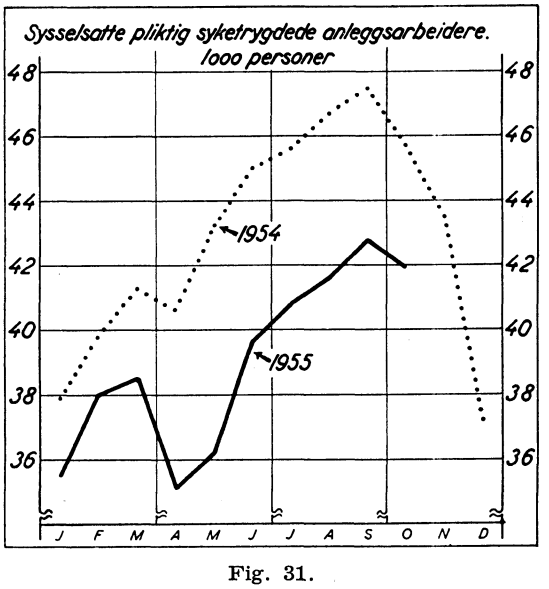

Fig. 31.

Tabell 55. *Sysselsatte pliktig syketrygdede anleggsarbeidere.*[1]

	Kommunal og fylkeskommunal	Statlig	Privat	I alt
1954. 1. kvartal	14 286	21 217	4 162	39 665
2. »	15 154	22 161	5 617	42 932
3. »	16 203	23 432	6 994	46 629
4. »	15 736	20 145	6 277	42 158
1955. 1. kvartal	13 624	18 224	5 160	37 008
2. »	13 799	17 027	5 597	36 423
3. »	15 877	18 718	6 348	40 943

[1] Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Tabell 56. *Sysselsettingen ved statens sivile anlegg.*[1]

	Veivesenet	Norges Statsbaner	Telegrafverket	Vassdrags- og elektr.-vesenet[2]	Havnevesenet	Diverse anlegg	I alt
1954. 1. kvartal	9 248	1 656	3 119	1 754	344	815	16 936
2. »	8 288	1 714	3 235	1 935	652	1 071	16 895
3. »	7 631	1 835	3 327	2 080	642	1 007	16 522
4. »	7 451	1 680	3 175	1 654	667	1 000	15 627
1955. 1. kvartal	7 833	1 627	3 180	1 487	341	1 201	15 669
2. »	7 424	1 667	3 280	1 326	460	1 147	15 304
3. »	7 120	1 746	3 349	1 634	486	847	15 182

[1] Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.
[2] Omfatter ikke funksjonærer. Tallet på disse varierer mellom ca. 150 og 200.

Nedgangen i aktiviteten i anleggsvirksomheten fra 1954 til 1955 skyldes for en del de tiltak som er satt i verk for å redusere investeringene. En vesentlig del av sysselsettingsnedgangen har imidlertid hatt spesielle årsaker, nemlig at det har vært en sterk reduksjon i tallet på anleggsarbeidere ved jernverket i Mo i Rana, ved aluminiumsverket i Sunndalsøra og ved forskjellige militære anlegg. Tilsammen regnes det med at det ved disse anlegg var en nedgang i sysselsettingen på om lag 5 000 mann.

Ved statens sivile anlegg var det også mindre sysselsetting i de tre første kvartaler av 1955 enn i de samme kvartaler året før. Tallet på anleggsarbeidere viste betydelig nedgang for alle etater, bortsett fra ved Telegrafverkets anlegg hvor det lå på omtrent samme nivå begge år, og gruppen diverse anlegg som viser en noe ujamn tendens.

Skipsfart.

Handelsflåten.

Handelsflåten har hatt en fortsatt sterk vekst i 1955. Ifølge de siste oppgaver som foreligger pr. 1. oktober, var nettotilgangen til flåten i de tre første kvartaler av året på i alt 529 000 br.tonn. Med denne nettotilgang besto handelsflåten pr. 1. oktober 1955 av 6 060 registreringspliktige skip på tilsammen 7 630 000 br.tonn. Her er tatt med alle registreringspliktige skip, dvs. skip på over 25 br.tonn (inklusive fiske- og fangstskip). Den samlede tonnasje fordelte seg med 86,8 prosent på store skip på over 2 500 br.tonn, 7,6 prosent på skip i «småskipsklassen» dvs. på mellom 500 og 2 500 br.tonn og 5,6 prosent på mindre skip på under 500 br.tonn.

Holdes de registreringspliktige fiske- og fangstskip og hvalfangstflåten utenfor, omfattet den egentlige handelsflåte pr. 1. oktober 1955 om lag 3 090 skip med en samlet tonnasje på ca. 7 230 000 br.tonn. Av disse var om lag 1 930 skip på over 100 br.tonn med en samlet tonnasje på tilsammen ca. 7 170 000 br.tonn. Tankskipene (eksklusive flytende hvalkokerier) utgjorde 4 192 000 br.tonn eller 58 prosent av denne tonnasjen.

Nettotilgangen til flåten i de tre første kvartaler av 1955 var, som det framgår av tabell 58, betydelig større enn den årlige nettotilgang i de nærmest foregående år.

Bruttotilgangen til flåten i de tre første kvartaler av 1955 var i alt 185 skip på tilsammen 757 000 br.tonn (se tabell 57). Størstedelen av denne tilgang besto av nybygde skip innført

fra utlandet, i alt 65 på tilsammen 484 000 br.tonn. Disse fordelte seg slik etter type og innførselsland:

Fra land:	Tankskip Skip	Tankskip Br.tonn	Tørrlastskip Skip	Tørrlastskip Br.tonn
Sverige	13	177 433	14	75 187
Storbritannia .	10	119 964	4	30 527
Vest-Tyskland	3	28 735	15	23 868
Danmark	1	12 723	1	2 856
Nederland....	–	–	3	12 573
Frankrike	–	–	1	481
I alt	27	338 855	38	145 492

Av den innførte nybygde tonnasje i alt representerte 70 prosent tanktonnasje. For hele året 1954 var den tilsvarende prosent for tanktonnasje 82.

Fra norske verksteder ble det i de tre første kvartaler av 1955 levert i alt 79 nye skip på tilsammen 146 000 br.tonn. Dette er den største tonnasje som noen gang er bygd i Norge i så kort tidsrom (se tabell 57). I hele året 1954 utgjorde den norskbygde tonnasje 132 000 br.tonn. Størstedelen av de norskbygde skipene i de tre første kvartaler av 1955 var ganske små, idet 58 av dem på tilsammen 7 700 br.tonn var på under 500 br.tonn. Resten fordelte seg med 5 (tilsammen 10 000 br.tonn) i størrelsesgruppen 500—2 499 br.tonn og 16 (tilsammen 128 000 br.tonn) i gruppen for store skip på over 2 500 tonn. Skipene i den siste gruppen var 7 motortørrlastskip på tilsammen 35 000 br.tonn og 9 motor tankskip på tilsammen 93 000 br.tonn. Av de 9 tankskipene var et på 20 450 br.tonn. Gjennomsnittsstørrelsen av de norskbygde skipene på over 100 br.tonn i de tre første kvartaler av 1955 var 3 010 br.tonn, mens de innførte nybygginger på over 100

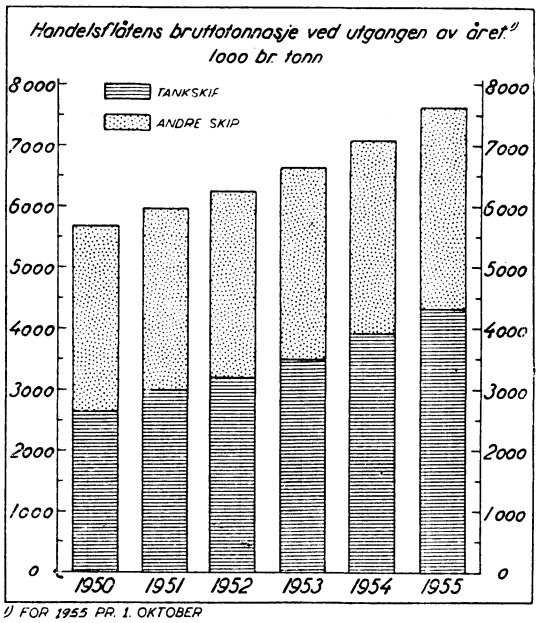

Fig. 32.

Tabell 57. *Tilgang og avgang i handelsflåten i månedene januar—september 1955.*

	I alt[1]		100—499 br.tonn		500–2499 br.tonn		2500 br.t. og over	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Flåten 1. januar 1955	5 952	7 100 791	1 165	254 128	443	588 025	785	6 093 876
Tilgang jan.—sept.:								
Nybygg i utlandet	65	484 349	9	4 159	10	13 030	46	467 160
Eldre skip kjøpt fra utlandet..	41	126 534	20	4 567	2	4 380	15	117 238
Nybygg i Norge	79	146 130	27	6 020	5	9 971	16	128 484
Tilgang i alt ..	185	757 013	56	14 746	17	27 381	77	712 882
Avgang jan.—sept.:								
Skip solgt til utlandet	63	217 602	13	4 353	18	26 533	29	186 510
Forlis, kondemn. etc.	24	13 382	6	1 165	4	5 603	2	6 067
Avgang i alt ..	87	230 984	19	5 518	22	32 136	31	192 577
Annen tilgang og avgang, netto	10	3 207	— 1	— 200	–	–	1	3 099
Netto tilgang i alt	108	529 236	36	9 028	— 5	— 4 755	47	523 404
Flåten 1. oktober 1955	6 060	7 630 027	1 201	263 156	438	583 270	832	6 617 280

[1] Inklusive størrelsesgruppen 25—99 br.tonn, som ikke er nevnt særskilt.

br.tonn i samme tidsrom var på gjennomsnittlig 7 450 br.tonn. For norske og innførte nybygde skip på over 100 br.tonn i hele 1954 var gjennomsnittsstørrelsen henholdsvis 2 520 og 8 160 br.tonn.

Av eldre skip ble det i de tre første kvartaler av 1955 innført fra utlandet 41 på tilsammen 127 000 br.tonn. Dette er den største innførsel av eldre skip siden de første etterkrigsårene 1946—1948, da innførselen av slike skip var ekstraordinær høy. I hele året 1954 utgjorde innførselen av eldre tonnasje 65 000 br.tonn og i 1953 bare 43 000 br.tonn. Av de innførte eldre skip i 1955 var 24 på under 500 tonn og 2 i gruppen 500—2 499 tonn. Av de resterende 15 skip i størrelsesgruppen 2 500 br.tonn og over var det 5 tørrlastskip på tilsammen 18 400 br.tonn eller på gjennomsnittlig 3 680 br.tonn. De fleste av disse var bygd under eller like etter krigen og hadde en gjennomsnittsalder på 11 år. De andre skipene i denne gruppen var 10 motor tankskip på tilsammen 99 000 br.tonn. Et av disse tankskipene var bygd i 1930, 2 i 1938, 2 i 1941 og 1 i 1949, mens 4 var bygd i 1952 eller 1953. De to tankskipene fra 1938 ble innført for å bygges om til malmskip. De var hver på ca. 9 500 br.tonn.

Avgangen fra handelsflåten var i de tre første kvartaler av 1955 i alt 87 skip på tilsammen 231 000 br.tonn. Herav utgjorde salget av eldre skip til utlandet 63 skip på tilsammen 218 000 br.tonn. Til sammenlikning nevnes at salget av eldre tonnasje til utlandet i hele året 1954 var 309 000 br.tonn og i 1953 156 000 br.tonn. Salget i 1955 var ikke særlig stort når en tar i betraktning at prisene på second hand tonnasje i dette året etter hvert har steget meget sterkt. Rederne har imidlertid stilt seg avventende på grunn av de stadig stigende priser og på grunn av vanskeligheten med å skaffe seg ny tonnasje til noenlunde rimelig tid og pris.

Av de 63 skipene som ble solgt til utlandet i de tre første kvartaler av 1955 var 16 små skip på under 500 br.tonn, mens 18 var på mellom 500 og 2 499 br.tonn. De resterende 29 skip, som alle var på over 2 500 br.tonn, besto

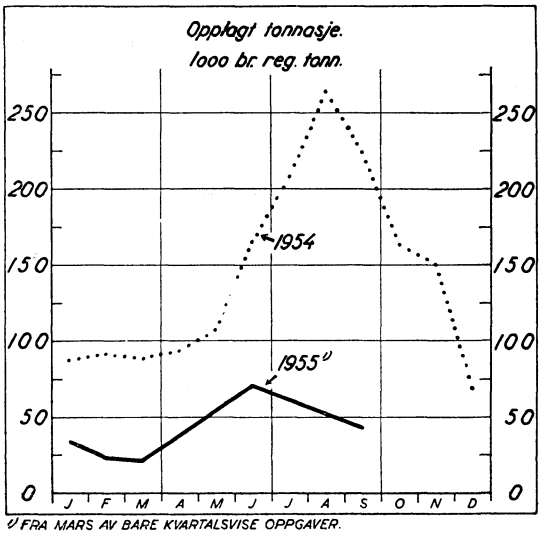

Fig. 33.

av 14 tørrlastskip på tilsammen 67 000 br.tonn og 15 tankskip på tilsammen 119 000 br.tonn. Av de 14 tørrlastskipene som ble solgt til utlandet, var ett bygd i 1955, mens de andre var mellom 10 og 46 år gamle eller gjennomsnittlig 26 år. Av tankskipene var også ett bygd i 1955, mens de andre 14 hadde en gjennomsnittsalder på 23 år. De solgte tankskip var på gjennomsnittlig 7 950 br.tonn.

Avgangen ved forlis og kondemnering i de tre første kvartaler av 1955 utgjorde i alt 24 skip på tilsammen 13 400 br.tonn. Ved forlis gikk det fra 2 tørrlastskip i størrelsesgruppen 100—499 tonn og 4 tørrlastskip i gruppen 500—2 499 tonn. Av større skip forliste et tørrlastskip på 2 968 br.tonn og et tankskip på 3 099 br.tonn.

Tilgangen, avgangen og nettoøkingen i flåten i de tre første kvartaler av 1955 er i tabell 63 sammenliknet med de tilsvarende årlige tall tilbake til 1950.

Den samlede tilgang og avgang i handelsflåten i de tre første kvartaler av 1955 fordelte seg slik på de forskjellige typer av skip (gjelder bare skip over 100 br.tonn):

Tabell 58. *Tilgang og avgang i flåten. 1 000 bruttotonn.*

Ar	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Eldre skip fra utl.	Avgang i alt	Forlist, kondemnert	Solgt utl.	Nettoøking i alt	Herav tankskip
1950.....	629	65	557	5	231	42	189	381	359
1951.....	718	75	613	25	430	25	405	294	359
1952.....	505	106	346	38	238	22	216	274	255
1953.....	561	116	400	43	175	19	156	386	305
1954.....	778	132	579	65	327	18	309	451	409
1955, jan.—sept...	757	146	484	127	231	13	218	529	399

	Tilgang		Avgang	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Motor tørrlastskip	91	193 400	14	29 360
Damp tørrlastskip	13	41 140	38	76 760
Motor tankskip ..	44	476 630	18	111 670
Damp tankskip ..	3	46 930	3	12 640
Tilsammen	151	758 100	73	230 430

Mens handelsflåten alt i alt har hatt en betydelig nettoøking hvert år etter krigen har «småskipsflåten» hvortil en vanligvis regner skipene i størrelsesgruppen 500—2 499 br.tonn, i de fleste av disse årene hatt en nettoavgang i tonnasjen. De vanskelige driftsforhold småskipene har hatt etter krigen, har ført til at det etter hvert er blitt solgt til utlandet eller hogd opp et betydelig antall eldre småskip. Tilgangen til småskipsflåten har vesentlig bestått av nye, moderne og gjennomgående større skip enn dem som har gått fra, men som oppstillingen nedenfor viser har tilgangen ikke vært tilstrekkelig til å dekke avgangen i de senere år. (Fiske- og fangstskip er her holdt utenfor.)

Ar	Tilgang		Avgang		Nettotilgang eller avgang
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Br.tonn
1950.....	37	45 570	41	59 350	—13 780
1951.....	21	38 690	44	46 910	— 8 220
1952.....	22	36 910	34	38 120	— 1 210
1953.....	23	37 540	25	33 630	+ 3 910
1954.....	16	29 140	21	33 285	— 4 118
1955, jan.— sept.	17	27 381	20	30 902	— 3 521

Som nevnt foran ble det i de tre første kvartaler av 1955 innført 2 eldre tankskip for ombygging til malmskip. Foruten disse har norske redere i 1955 også hatt 7 eldre norske tankskip under liknende ombygging. Tre av disse var ferdig ombygd pr. 1. oktober.

Tabell 59. *Flåtens aldersfordeling etter bruttotonnasjen ved utgangen av året. Prosent.*

	1939	1946	1952	1953	1954
Under 5 år ...	25	17	44	42	42
5— 9 år.....	21	21	19	19	21
10—14 år.....	18	10	10	13	12
15—19 år.....	15	22	8	8	9
20—29 år.....	14	19	11	10	9
30 og over ...	7	11	8	8	7
I alt	100	100	100	100	100

De siste oppgaver over handelsflåtens fordeling etter skipenes alder gjelder pr. utgangen av 1954. Disse oppgaver, som i tabell 59 er sammenliknet med tilsvarende oppgaver for en del tidligere år, viser omtrent samme gunstige aldersfordeling for flåten som i de to foregående år. Prosenten for tonnasje under 5 år var i 1952 oppe i 44, men gikk ned til 42 i 1953 og 1954. For tonnasjen i gruppen 5—9 år gikk prosenten derimot opp til 21 i 1954, fra 19 i de 2 foregående år. For den overårige del av flåten, dvs. skip på 20 år og over, var det en ytterligere nedgang i 1954. Prosenten for denne del av flåten sank fra 19 i 1952 til 18 i 1953 og 16 i 1954. Særskilt for tankskipflåten (som er inkludert i tallene i tabell 59) var i 1954 56 prosent av tonnasjen under 5 år, 19 prosent mellom 5 og 10 år og bare 8 prosent over 20 år. Tallene for de tilsvarende aldersgrupper i 1953 var henholdsvis 54, 18 og 11 prosent.

I 1955 har det foregått en betydelig nykontrahering av tonnasje til handelsflåten. Etter oppgaver fra Skipsfartsavdelingen i Handelsdepartementet ble det i de tre første kvartaler av 1955 gitt kontraheringslisenser (netto) for nybygginger ved utenlandske verksteder på i alt 820 000 br.tonn. Herav gjaldt 291 000 br.tonn tørrlastskip og 529 000 br.tonn tankskip. Nettokontraheringene for norsk regning ved utenlandske verksteder har de siste årene fordelt seg slik:

Ar	Tørrlasttonnasje 1 000 br.t.	Tanktonnasje 1 000 br.t.	I alt 1 000 br.t.
1951.....	488	1 144	1 632
1952.....	154	599	753
1953.....	— 1	— 35	— 36
1954.....	304	64	368
1955 1.-3. kv.	291	529	820

Det meste av kontraheringen i de tre første kvartaler av 1955 foregikk i 3. kvartal, da det ble kontrahert i alt 578 000 br. tonn. I 1. og 2. kvartal ble det bare kontrahert henholdsvis 104 000 og 138 000 br.tonn.

Høsten 1954 utvidde de norske redere i sterk grad kontraheringen av skip i utlandet. I månedene oktober og november alene ble det kontrahert 35 store tørrlastskip på tilsammen henimot 200 000 br.tonn. I januar 1955 utgjorde kontraheringene i utlandet ca. 45 000 br.tonn (også bare tørrlasttonnasje). Stortingets vedtak av 14. februar 1955 om innføring av kontraheringsavgift førte til at det ble omtrent stopp i kontraheringene for norsk regning i de følgende måneder. Først etter at det ved Stor-

tingsvedtak av 22. juni 1955 ble gjort betydelige lempninger i avgiftsbestemmelsene, kom det ny fart i kontraheringen. Særlig siden sommeren 1955 har det over hele verden vært en livlig kontraheringsvirksomhet, og denne gjorde seg sterkt gjeldende også hos oss i 3. kvartal.

De endrede bestemmelser i Stortingets vedtak av 22. juni går ut på at kontraheringsavgiften bortfaller i den utstrekning terminbetalingene blir dekket ved

a) lån i byggelandets valuta eller i valuta som fritt kan konverteres til byggelandets valuta, forutsatt at lånet ikke forfaller til betaling før tidligst 1. juli 1957. Dog kan netto fraktinntekter av vedkommende skip brukes til avdrag på lånet før dette tidspunkt.
b) valuta skaffet til veie ved salg av skip til utlandet eller ved forliserstatninger, når bruken av disse valutabeløp for dette formål er i samsvar med innvilget lisens.

Ved norske verksteder ble det i de tre første kvartaler av 1955 kontrahert skip på i alt 390 000 br.tonn, hvorav tørrlasttonnasje 70 000 og tanktonnasje 320 000 br.tonn. I hele 1954 var kontraheringene ved norske verksteder på bare ca. 50 000 br.tonn.

Den samlede kontrahering for norsk regning i utlandet og i Norge utgjorde i de tre første kvartaler av 1955 1 210 000 br.tonn. Av dette var 362 000 br.tonn tørrlasttonnasje og 848 000 br.tonn tanktonnasje. Med den sterke bedring på tankmarkedet i 1955 er det igjen blitt stor interesse for kontrahering av tankskip. Mens kontraheringene i 1954 vesentlig gjaldt tørrlastskip, var tankskipskontraheringene dominerende i 1955.

Den samlede kontraktbestand for norsk regning pr. 1. oktober 1955 utgjorde 2 931 000 br.tonn, hvorav ved utenlandske verksteder 2 122 000 br.tonn og ved norske verksteder 809 000 br.tonn. Av kontraktbestanden var 987 000 br.tonn tørrlastskip og 1 944 000 br.tonn tankskip. (Når disse tall ikke stemmer helt overens med tallene i tabell 60, skyldes det at de leveringer som er beregnet å ville finne sted i 4. kvartal 1955 ikke er med i tabellen.)

Tabell 60 viser de norske nybyggingskontraktene i utlandet og i Norge med fordeling etter byggeland og sannsynlig leveringstid.

Tabell 60. *Norske nybyggingskontrakter fordelt etter byggeland og sannsynlig leveringsår. Beregnet etter kontraktbestanden pr. 1. oktober 1955.*

1 000 bruttotonn.

Land	1956	1957	1958	1959	I alt	Herav tank
Belgia	16	–	26	–	42	38
Danmark ...	20	–	34	15	69	26
Frankrike ...	24	47	13	9	93	35
Nederland...	25	51	50	–	126	110
Storbritannia	199	103	19	19	340	215
Sverige	295	221	200	111	[1] 847	571
Vest-Tyskl...	165	95	112	–	372	155
Andre land..	15	40	–	–	55	26
Sum utland..	759	557	454	154	[1] 1 944	1 176
Norge	166	164	174	113	[2] 785	620
I alt	925	721	628	267	2 729	1 796

[1] Herunder er tatt med 20 000 bruttotonn for levering fra Sverige i 1960 og senere. [2] Herunder er tatt med 168 000 br.tonn for levering fra norske verksteder i 1960 og senere.

Beskjeftigelsen.

Oversikten nedenfor, som er utarbeidd av Fraktkontrollen i Norges Rederforbund, viser hvordan handelsflåtens tonnasje var plasert innen de forskjellige fartsgrupper pr. 1. oktober 1955 sammenliknet med 1. november foregående år. Oversikten gjelder for 1955 bare skip på over 1 000 dødvekttonn (ca. 700 br.tonn), for 1954 derimot for skip på over 500 dødvekttonn (ca. 350 br.tonn), og er gitt særskilt for tørrlastskip, herunder frukt- og passasjerskip, og for tankskip. Fiske- og fangstskip er holdt utenfor.

Forskjellen i avgrensningen av oppgavene i de 2 år betyr ikke stort. Skip som går på konsekutive reisecertepartier av mer enn 3—4 måneders varighet, er tatt med i gruppen «konsekutive reiser». Hvis varigheten er kortere, er de regnet med under «løsfart».

Oversikten viser at tørrlastflåten bare var ca. 60 000 br.tonn større i 1955 enn i 1954, mens tankflåten var økt med ca. 440 000 br.tonn.

For tørrlastskipene har det i 1955 vært en sterk overgang fra linjefart og løsfart til tidsbefraktning. Regnet etter tonnasjen gikk pr. 1. oktober 1955 43 prosent av tørrlastskipene i linjefart og 16 prosent i løsfart, mens 38 prosent var tidsbefraktet. Pr. 1. november 1954 var de tilsvarende prosenttall henholdsvis 51, 18 og 29.

Den store tilveksten til tankflåten i 1955 fordelte seg omtrent likt på tonnasjen i løsfart og på tidscerteparti. Prosenten for tanktonnasjen i løsfart steg fra 18 pr. 1. november 1954 til 23 pr. 1. oktober 1955, mens den for den tidsbefraktede tanktonnasjen i samme tidsrom bare steg fra 68 til 69 prosent.

	Pr. 1. nov. 1954 Br.tonn	Pr. 1. okt. 1955 Br.tonn
Tørrlastskip:		
I løsfart	490 000	426 000
I linjefart	1 350 000	1 171 000
På tidscerteparti og konsekutive reiser	770 000	1 027 000
I opplag eller under reparasjon	55 000	97 000
I alt ca.	2 665 000	2 721 000
Tankskip:		
I løsfart	660 000	953 000
På tidscerteparti	2 550 000	2 895 000
På konsekutive reiser	360 000	258 000
I opplag eller under reparasjon	160 000	61 000
I alt ca.	3 730 000	4 167 000

Fraktmarkedet.

Den fraktoppgang som satte inn på tørrlastmarkedet i september 1954, fortsatte utover vinteren. Bakgrunnen for fraktoppgangen var først og fremst den sterke etterspørsel etter tramptonnasje til kullskipninger fra USA til Europa. Samtidig var det et ikke ubetydelig behov for korntonnasje på grunn av den dårlige høst i mange européiske land. Fra september 1954 og fram til årsskiftet var det en stigning i ratene for tørrlastskip på om lag 25—30 prosent. I de første måneder av 1955 lå fraktene på omtrent det nivå de var nådd ved årsskiftet, men i mars kom et tilbakeslag fordi etterspørselen etter kulltonnasje ble mindre. De fleste land i Europa hadde på det tidspunkt lagt seg opp så store kullreserver at de var dekket for resten av vintersesongen. Resultatet ble en nedgang i kullfraktene på mellom 5 og 10 prosent. Samtidig oppsto en svikt i etterspørselen etter korntonnasje og synkende fraktrater også for dette marked.

Denne sesongmessige nedgang i fraktmarkedet ble imidlertid av kort varighet. Selv om det øyeblikkelige behov for kull i Europa var dekket, var det allerede våren 1955 klart at de européiske land ikke kunne regne med å dekke sitt stigende behov for kull ved leveranser fra européiske land. Importørene gjorde derfor tidlig forberedelser til å møte neste fyringssesong, dels ved å befrakte skip i løsfart for transport av kull og dels ved langsiktige engasjementer. Etterspørselen etter tonnasje ble snart så sterk at fraktene i siste del av april igjen begynte å gå opp. Mens kullratene fra østkysten av USA til Amsterdam, Rotterdam og Antwerpen i mars var kommet ned i 45 shilling pr. tonn, var de i juni oppe i 57 shilling og steg videre til et maksimum på 71 shilling 3 pence i oktober. Det var en oppgang på mellom 55 og 60 prosent. Samtidig med den livlige etterspørselen etter kulltonnasje har det også vært stort behov for trampskip til andre markeder, og den alminnelige knapphet på tonnasje har ført til en oppgang på hele markedet, selv om stigningen ikke har vært like sterk over alt. Norwegian Shipping News indeks for turfrakter, som gir et uttrykk for gjennomsnittsfraktene i en rekke fartsområder, var i januar 1955 oppe i 146,8 (1949 = 100). I april, som var den svakeste måned i 1955, var indeksen nede i 140,9, men steg igjen i oktober til 182,7.

I det hektiske jag for å skaffe tonnasje i september—oktober 1955 overvurderte befrakterne etter alt å dømme knappheten på tonnasje og tilbød rater som lå i overkant av det markedets stilling skulle tilsi. Tilbudet av ny tonnasje til de høye rater var så stort at det i annen halvdel av oktober igjen kom et tilbakeslag med nedgang på om lag 5 shilling i ratene for kullskipninger fra den amerikanske østkyst til Europa. Årsaken til nedgangen er ikke en tilbakegang i kullskipningene, idet det tvert om ser ut til at behovet for amerikanske kull vil bli enda større i tiden framover, men heller at tilgangen på ledig tonnasje har vært større enn ventet. På grunn av tilbakeslaget i kullfraktene sank indekstallet ned til 171,0 i november.

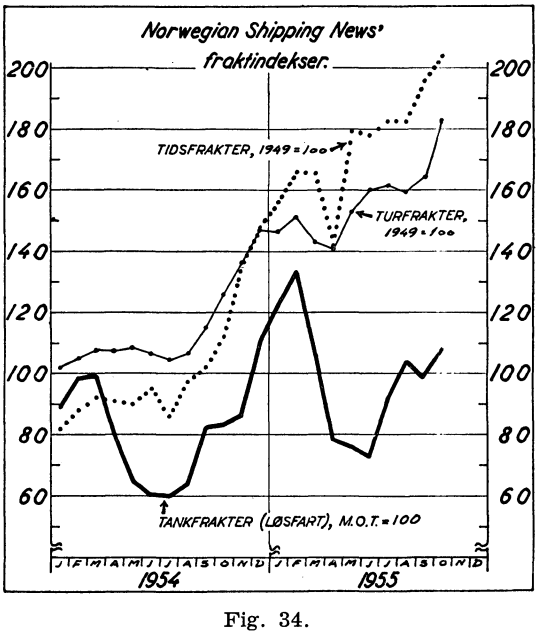

Fig. 34.

For tidscertepartifraktene har bevegelsen stort sett vært den samme som for turfrakter, men som i tidligere oppgangsperioder har fraktstigningen for tidsbefrakterne vært noe raskere enn turfraktene. Nedgangen i november var også relativt sterkere enn for turcertepartier.

I annen halvdel av november stoppet nedgangen på tørrlastmarkedet opp, og ratene holdt seg for det meste stabile i de følgende uker. I midten av desember var markedet igjen meget fast, men ratene holdt seg fortsatt på nivået for siste halvdel av november.

For linjeskip var det også fraktstigning i 1955. Linjeskipenes fraktsatser fastsettes ved avtale mellom de linjer som trafikerer samme område i såkalte linjekonferanser. Fraktsatsene holdes gjerne stabile over lengre perioder og endres bare når det er nødvendig for å få kompensert en stigning i driftsomkostningene. Først og fremst som følge av oppgangen i driftsomkostninger og i laste- og losseutgifter, erklærte praktisk talt alle linjekonferanser i løpet av våren og sommeren at de la på satsene for de aller fleste varer med fra 10—15 opp til 25 prosent. Denne fraktjusteringen omfatter så mange linjer at fraktratene for de aller fleste linjer faktisk lå fra 10 til 25 prosent høyere ved utgangen av 1955 enn ved årets begynnelse.

Tankmarkedet utviklet seg vesentlig gunstigere i 1955 enn i 1954. Overskottet på tanktonnasje førte til meget lave rater for skip i løsfart i størstedelen av 1954, inntil det i desember måned inntraff en plutselig og kraftig fraktoppgang. I begynnelsen av desember lå ratene gjennomsnittlig på Scale minus 17,5 prosent. I løpet av en måneds tid steg de til Scale + 50 prosent. Dette førte til at de fleste av de skip som hadde ligget i opplag ble satt i fart igjen i løpet av desember, januar og februar. Oppgangen var av typisk sesongmessig karakter, skapt av et øyeblikkelig behov for i første rekke fyringsolje, og mot slutten av vintersesongen gikk fraktene ned igjen. I april sank således ratene fra Scale minus 10 prosent i begynnelsen av måneden til Scale minus 25 prosent ved månedens utgang. I de følgende tre måneder holdt markedet seg omtrent på dette nivå, som var en del høyere enn på samme tid året før. Det var ellers den store forskjellen mellom de to sommersesonger at mens det i 1954 var et meget betydelig opplegg av tanktonnasje fordi ratene ikke var tilstrekkelige til å dekke driftsomkostningene, var det sist sommer ikke opplegg av betydning. Det skyldtes dels den større etterspørsel etter tanktonnasje, dels at mange eldre skip i årets løp enten var blitt hogd opp eller trukket ut av oljefarten for å bygges om til malmskip.

Den stadig stigende etterspørsel etter olje rundt om i verden ga seg et nytt utslag på løsfraktmarkedet for tankskip allerede i juli, da ratene igjen begynte å bevege seg oppover. I august, september og oktober holdt ratene seg på omkring Scale flat. I siste halvpart av oktober måned ble imidlertid etterspørselen så stor at ratene begynte en rask oppgang. Allerede i slutten av måneden lå ratene på Scale + 30–35 prosent. Stigningen fortsatte med stigende tempo i november måned og nådde omkring 20. november opp i Scale + 130 prosent. I begynnelsen av desember ble det betalt opp til Scale + 170 prosent og omkring midten av måneden opp til Scale + 200 prosent. Det er de høyeste rater som er betalt for tankskip i løsfart siden vinteren 1951—52.

Også for tankskip på langsiktige certepartier var markedet godt i 1955. Det ble sluttet et stort antall nye kontrakter både for skip som allerede er i fart og for skip som skal bygges i de kommende årene. Ratene var stort sett vesentlig bedre enn de som ble betalt i 1954.

Annen samferdsel.

Etter Arbeidsdirektoratets beregning vil tallet på sysselsatte i annen samferdsel enn skipsfart øke fra ca. 80 700 i vintersesongen 1954—55 til ca. 82 000 i vintersesongen 1955—56. Fordelingen av arbeidsstyrken på de forskjellige grener av samferdselen er vist i tabell 61. Tallene bygger på nye definisjoner og grupperinger og er ikke sammenliknbare med de tall som ble offentliggjort i «Økonomisk utsyn over året 1954».

Tabell 61. *Sysselsetting i vintersesongen.*

	1954—55	1955—56
Selvstendige	12 000	12 000
Lønnsmottakere i alt	68 700	70 000
I alt	80 700	82 000
Av lønnsmottakerne sysselsatt i:		
Jernbaner og sporveier..	26 600	26 800
Biltransport	12 200	12 500
Landtransport ellers ...	1 900	2 000
Lufttransport.....	1 700	1 700
Tjenester i tilknytning til transport.....	1 900	2 000
Lagring	700	800
Post, telefon, telegraf ..	23 700	24 200

Jernbanetransport.

Den 1. desember 1955 ble den 32 km lange strekning fra Lønsdal til Saltdal på Nordlandsbanen åpnet for ordinær trafikk. Samtidig ble en strekning på ca. 15 km videre nordover til Rognan åpnet for leilighetsvis godstrafikk. Elektrifiseringsarbeidet har fortsatt på Vestfoldbanen og på Sørlandsbanen fra Egersund

til Stavanger. Disse arbeider ventes ferdig i løpet av de nærmeste par årene.

Omleggingen av jernbanetrafikken fra dampdrift til elektrisk drift og olje- og bensindrift viste seg i driftsåret 1954—55 bl. a. i en sterk reduksjon i bestanden av damplokomotiver. Ved utgangen av driftsåret hadde Norges Statsbaner 411 slike lokomotiver mot 451 et år før. Samtidig var det en nettotilvekst på 6 elektriske lokomotiver, 7 elektriske motorvogner og 5 diesellokomotiver, slik at Statsbanene pr. 30. juni 1955 i alt hadde 109 elektriske lokomotiver, 71 elektriske motorvogner, 5 diesellokomotiver og 95 diesel- og bensinmotorvogner.

Personvognparken økte i driftsåret med 15 vogner og besto av 1 223 vogner pr. 30. juni 1955. Godsvognparken besto samtidig av 12 512 vogner, dvs. en øking på 48 vogner fra året før.

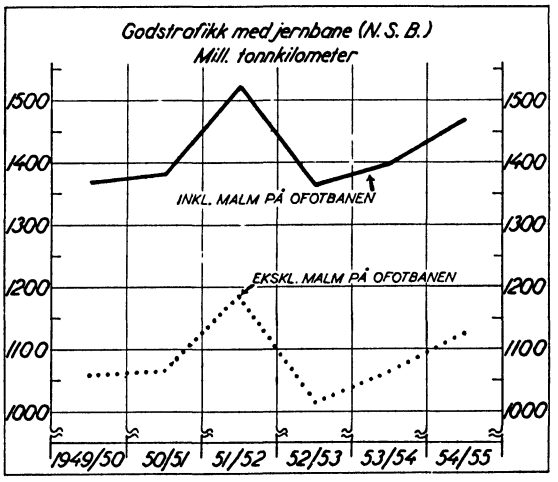

Fig. 35.

Både persontrafikken og godstrafikken med jernbane økte fra driftsåret 1953—54 til driftsåret 1954—55. Persontrafikken steg med 6 prosent målt i antall reiser og med 2 prosent målt i personkilometer. De absolutte tall i siste driftsår var 41,5 mill. reiser og 1 570 mill. personkilometer. Holdes malmtrafikken på Ofotbanen utenfor, økte godstrafikken med 7 prosent målt i transporterte tonn og med 6 prosent målt i tonnkilometer, og utgjorde henholdsvis 5,9 mill. tonn og 1 125 mill. tonnkilometer i driftsåret 1954—55. Trafikkøkingen på Ofotbanen var relativt svakere enn økingen av godstrafikken ellers. Inklusive malmtrafikken økte godstrafikken på Statsbanene i alt til henholdsvis 14,6 mill. tonn og 1 471 mill. tonnkilometer i driftsåret 1954—55, dvs. en øking på 5 prosent både målt i transporterte tonn og i tonnkilometer.

Tellinger som Norges Statsbaner har foretatt på noen av de viktigste jernbanestrekninger viser at reisetrafikken med jernbane sommeren 1955 økte med 4 prosent sammenliknet med sommeren 1954. Tallet på reisende til og fra utlandet økte med 5 prosent, mens tallet på reisende på de innenlandske strekningene økte med 3 prosent.

Tabell 62. *Jernbanetrafikken (Norges Statsbaner).*

	1953—54	1954—55
Persontrafikk		
Antall reiser (1000)	39 154	41 485
Personkilometer (Mill.) .	1 534	1 570
Godstrafikk		
Ekskl. malm på Ofotbanen		
Tonn transportert (1000)	5 509	5 898
Tonnkilometer (Mill.).	1 063	1 125
Inkl. malm på Ofotbanen		
Tonn transportert (1000)	13 865	14 555
Tonnkilometer (Mill.).	1 397	1 471

En stadig mindre del av trafikken ved Norges Statsbaner blir avviklet med damptrekkkraft. Fra driftsåret 1953—54 til driftsåret 1954—55 gikk således andelen av damptrekkkraft, målt i trafikktogkilometer, ned fra 40 prosent til 35 prosent. På den annen side økte andelen av elektrisk trekkkraft fra 45 prosent til 48 prosent og andelen av diesel- og bensintrekkkraft fra 15 til 17 prosent. Målt i vognakselkilometer i trafikktog gikk dampens andel ned fra 50 prosent til 44 prosent, mens elektrisitetens andel gikk

Tabell 63. *Økonomiske resultater av jernbanedriften (N.S.B.). Mill. kr.*

	1953—54	1954—55
Inntekter ved jernbanedriften		
Persontrafikk	149,7	152,5
Godstrafikk	198,4	203,8
Reisegods, post og annet	19,3	20,8
I alt	367,4	377,1
Utgifter ved jernbanedriften	453,8	443,7
Underskott ved jernbanedriften	86,4	66,6

opp fra 49 til 54 prosent og andelen av olje og bensin gikk opp fra 1 til 2 prosent.

De økonomiske resultater av jernbanedriften er vist i tabell 63. Inntektene i alt økte med 9,7 mill. kr. og utgjorde 377,1 mill. kr. i driftsåret 1954—55. Utgiftene gikk samtidig ned med 10,1 mill. kr. til 443,7 mill. kr., slik at underskottet ble redusert fra 86,4 mill. kr. i driftsåret 1953—54 til 66,6 mill. kr. i driftsåret 1954—55. Inntektsøkingen er oppnådd uten takstforhøyelse. Tvert imot ble billettprisene for personbefordring på 2. klasse satt ned med 17 prosent fra 1. oktober 1954. Ved siden av 13 mill. kr. mindre avsetning til fornyelsesfond er den iverksatte rasjonalisering med reduksjon av personalet den viktigste årsak til nedgangen i driftsutgiftene.

Den 1. november 1955 ble persontakstene på jernbanen forhøyd med ca. 15 prosent for vanlige enkeltbilletter og billettkort. Samtidig falt hurtigtogstillegget bort. I stedet ble det innført et særtillegg på enkelte langdistansetog for reiser over kortere strekninger.

Veitransport.

Den samlede offentlige veilengde utenom byene var 47 445 km pr. 30. juni 1955. Dette er en øking på 666 km eller 1,4 prosent siden året før. Både absolutt og relativt økte lengden av bygdeveiene mer enn dobbelt så mye som lengden av hovedveiene. Bygdeveiene utgjør nå 52 prosent av den samlede offentlige veilengde utenom byene. I byene er den samlede vei- og gatelengde 2 618 km, hvorav 812 km i Oslo.

Tabell 64. *Lengden av de offentlige veier.*

	Veilengde i alt			Veilengde med fast dekke		
	Km pr. 30/6–55	Km tilvekst 1954—55	Relativ fordeling 30/6–55	Km pr. 1/10–54	Km tilvekst 1953—54	Relativ fordeling 1/10–54
Utenom byene.						
Riksveier	16 109	61	33,9	1 854	108	70,8
Fylkesveier	6 856	134	14,5	417	36	15,9
Hovedveier	22 965	195	48,4	2 271	144	86,7
Bygdeveier	24 480	471	51,6	348	24	13,3
I alt	47 445	666	100,0	2 619	168	100,0
I byene.						
Veier og gater i alt (1953)	2 618	..	..	..	..	..

Lengden av veier med fast dekke økte med 168 km fra 1. oktober 1953 til 1. oktober 1954 eller med 6,9 prosent. Pr. 1. oktober 1954 var det i alt 2 619 km offentlige veier med fast dekke utenom byene. Av dette falt 87 prosent på hovedveier og 13 prosent på bygdeveier. I alt hadde 5,5 prosent av veiene fast dekke. For hovedveiene særskilt var det tilsvarende tall 9,9 prosent.

Ved utgangen av 1954 var det registrert i alt 197 434 sivile motorvogner, 48 401 motorsykler og 10 492 tilhengere i Norge. Sammenliknet med bestanden et år før betyr dette en øking på henholdsvis 14, 28 og 17 prosent. Bruken av dieseldrevne biler blir stadig mer alminnelig, og tallet på motorvogner med dieseldrift har

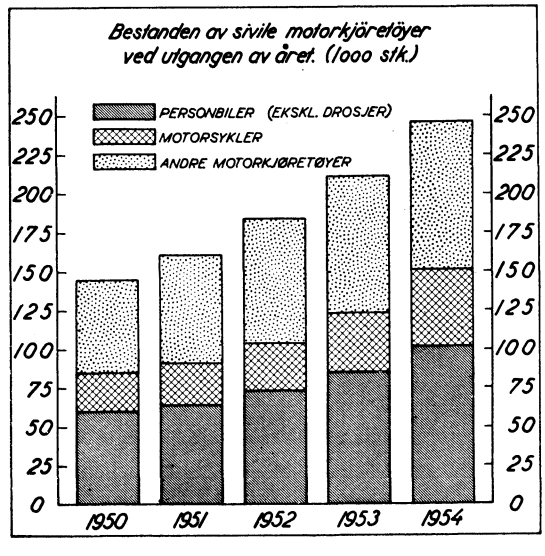

Fig. 36.

Tabell 65. *Bestanden av sivile motorkjøretøyer og tilhengere.*

	31/12 1953		31/12 1954		Prosentvis øking 1953/54	
	Alle	Diesel i % av alle	Alle	Diesel i % av alle	Alle	Diesel
Personvogner:						
Busser og turbiler	4 269	39,3	4 499	45,0	5,4	20,8
Drosjer o. l.	5 200	2,7	5 362	7,2	3,1	180,4
Personbiler	85 256	–	102 339	–	20,0	43,8
Varevogner:						
Rutebiler	31	3,2	21	4,8	— 32,3	–
Leiebiler	229	–	256	–	11,8	–
I egentransport	28 657	–	30 394	0,1	6,1	85,7
Lastevogner og komb. vogner:						
Rutebiler	1 701	27,0	1 745	33,1	2,6	25,4
Leiebiler	9 914	16,1	10 087	23,6	1,7	49,2
I egentransport	30 181	5,1	33 277	7,4	10,3	59,5
Spesialvogner:						
Brann-, syke- og servisebiler	1 043	1,5	1 107	2,1	6,1	43,8
Tankbiler	627	9,6	647	10,2	3,2	10,0
Traktorer og motortraller	5 706	33,6	7 700	36,1	34,9	44,8
Motorvogner i alt	172 814	4,3	197 434	5,5	14,2	44,5
Motorsykler	37 797	–	48 401	–	28,1	–
Tilhengere	8 985	–	10 492	–	16,8	–

i de senere år økt relativt betydelig mer enn tallet på motorvogner i alt. Utviklingen fra 1953 til 1954 framgår av tabell 65. En vil se at det særlig er busser, lastebiler og traktorer som nytter dieseldrift. Den relativt sterkeste øking av dieseldriften fra 1953 til 1954 hadde imidlertid drosjebilene.

Økingen av bil- og motorsykkelparken har fortsatt i 1955. Fullstendige registreringstall foreligger ikke ennå, men oppgaver som Opplysningsrådet for Biltrafikken har innhentet fra bilforhandlerne over førstegangsregistrerte nye biler viser at det i første halvår 1955 ble registrert i alt 10 672 nye biler. Av disse var 7 366 personbiler, stasjonsbiler og drosjer, 922 varebiler, 2 176 lastebiler og spesialbiler og 208 busser. Av laste- og spesialbilene var 35 prosent dieseldrevet og av bussene 97 prosent.

Importstatistikkens tall for månedene januar—september 1955 viser at det i denne perioden ble innført i alt 22 394 motorkjøretøyer eller 8 prosent færre enn i tilsvarende periode året før. Det var nedgang for alle grupper unntatt for brukte personbiler, der innførselstallet steg med 15 prosent. Tallet på innførte nye personbiler var bare vel 1 prosent lavere i 1955 enn i 1954, og tallet på innførte personbiler i alt steg med 2 prosent. Tallet for innførte motorkjøretøyer i januar—september 1955 fordelte seg med 56 prosent på personbiler, 21 prosent på motorsykler og 23 prosent på andre motorkjøretøyer.

Når tallet på importerte motorkjøretøyer i alt har gått ned i 1955, henger det trolig delvis sammen med at skattene og avgiftene på biler, motorsykler og tilhengere er økt meget sterkt siden forrige år. For det første ble det den 21. februar 1955 innført en helt ny avgift, som utgjør 10 prosent av verdien av importerte motorkjøretøyer og traktorer. For det andre ble den årlige «luksusavgiften» på private personbiler og motorsykler satt betydelig opp fra 1. juli 1955. For det tredje ble fra samme dato den årlige vektavgiften, som betales for bruken av ikke-bensindrevne motorkjøretøyer og tilhengere, økt mer eller mindre for de fleste grupper av kjøretøyer. Som eksempel kan nevnes at avgiften for dieseldrevne lastebiler ble økt fra kr. 45 pr. 100 kg til mellom kr. 80 og kr. 100 pr. 100 kg, alt etter bilens lasteevne. For dieseldrevne personbiler og drosjer økte avgiften fra kr. 70 til kr. 100 pr. 100 kg. Avgiften for tilhengere over 800 kg ble satt opp fra kr. 6 til kr. 60 pr. 100 kg og for tilhengere under 800 kg fra kr. 6 til kr. 30 pr. 100 kg. Dieseldrevne

Tabell 66. *Innførte motorkjøretøyer fordelt etter art.*

	Aret 1954	Januar–september 1954	Januar–september 1955	Prosentvis endring jan.-sept. 1954—jan.-sept. 1955	Relativ fordeling jan.-sept. 1955
Personbiler, komplette, nye	13 878	9 610	9 477	— 1,4	42,3
—»— brukte	3 630	2 634	3 022	+ 14,7	13,5
Personbiler, komplette, i alt	17 508	12 244	12 499	+ 2,1	55,8
Motorsykler og sidevogner, nye	6 401	5 964	4 520	— 24,2	20,2
—»— brukte	241	213	135	— 36,6	0,6
Motorsykler og sidevogner, i alt	6 642	6 177	4 655	— 24,6	20,8
Varebiler, nye			1 244		
Lastebiler, komplette og understell med førerhus	7 411	5 393	3 556	— 10,4	21,6
Spesialbiler, nye			30		
Understell til personbiler	31	24	18	— 25,0	0,1
—»— busser	393	301	296	— 1,7	1,3
—»— andre motorvogner	146	107	96	— 10,3	0,4
Understell til motorkjøretøyer i alt	570	432	410	— 5,1	1,8
I alt	32 131	24 246	22 394	— 7,6	100,0

busser fikk ingen avgiftsforhøyelse, men avgiften for trolleybusser økte fra kr. 9 til kr. 70 pr. 100 kg eller til samme nivå som dieselbussene hadde på forhånd.

Skatte- og avgiftsforhøyelsene kommer ventelig til å virke inn på bilparkens størrelse og sammensetning, men det er vanskelig å si noe bestemt om utviklingen før de endelige registreringstallene pr. 31. desember 1955 er utarbeidd. Foreliggende oppgaver synes imidlertid å tyde på at overgangen til dieseldrift iallfall foreløpig har stoppet opp for lastebilenes vedkommende. Statistikken fra Opplysningsrådet for Biltrafikken viser at tallet på førstegangsregistrerte nye lastebiler med dieseldrift gikk ned med om lag 22 prosent fra 1. til 2. kvartal 1955, mens tallet på nye lastebiler i alt samtidig økte med 2,5 prosent. Av alle nye lastebiler som ble registrert i 1. kvartal var 40 prosent dieseldrevne, mens dieselandelen falt til 30 prosent i 2. kvartal. For nyregistrerte busser steg derimot dieselandelen fra 96 til 97 prosent, men for dieselbussene har det heller ikke vært noen forhøyelse av vektavgiften.

For godstransportens vedkommende vil det også være av spesiell interesse å følge utviklingen av semitrailerne. Det er opplyst at 1954 var et gjennombrottsår for bruken av semitrailere i Norge, men at utviklingen har stagnert noe i 1955. Det er særlig bedrifter — transportbedrifter og andre — med meget stort og jamt transportbehov som har økonomisk fordel av å bruke slike tilhengere. Det kan antakelig regnes med at bortimot halvparten av de semitrailerne som brukes går i egentransport. Noe mer enn fjerdeparten går i leietransport og noe mindre i rutetransport.

Som nevnt ovenfor var personbilene den eneste gruppe av motorkjøretøyer som viste stigning i innførselstallene fra 1954 til 1955. Det er tydelig at det er et så stort behov til stede for slike biler at de økte avgiftene her neppe har hatt noen innflytelse. Salget av både personbiler, varebiler og motorsykler fra de vestlige land er fortsatt strengt rasjonert, mens slike motorkjøretøyer fra de øst-europeiske land kan omsettes fritt. I tabell 67 er foretatt en nærmere analyse av importen av nye personbiler og motorsykler. Det framgår at mens tallet på importerte personbiler fra øst-europeiske land steg med 46 prosent fra 1954 til 1955, sank tallet på nye personbiler fra andre land med 21 prosent. Av det samlede antall nye personbiler i 1955 kom 42,5 prosent fra Øst-Europa. Importen av nye motorsykler i alt gikk ned med 24 prosent. For øst-europeiske motorsykler var nedgangen noe

Tabell 67. *Innførte nye personbiler og motorsykler fordelt etter land.*

	Året 1954	Januar–september 1954	Januar–september 1955	Prosentvis endring jan.–sept. 1954—jan.–sept. 1955	Relativ fordeling jan.–sept. 1955
Personbiler, nye					
Sovjet-Samveldet	1 636	1 369	2 281	+ 66,6	24,0
Tsjekkoslovakia	596	384	963	+ 150,8	10,2
Øst-Tyskland	1 085	1 004	784	— 21,9	8,3
Øst-Europa i alt	3 317	2 757	4 028	+ 46,1	42,5
Andre land	10 561	6 853	5 449	— 20,5	57,5
I alt	13 878	9 610	9 477	— 1,4	100,0
Motorsykler, nye					
Sovjet-Samveldet	236	236	600	+ 154,2	13,3
Tsjekkoslovakia	2 886	2 846	1 737	— 39,0	38,4
Øst-Tyskland	697	651	563	— 13,5	12,5
Ungarn	130	130	126	— 3,1	2,8
Øst-Europa i alt	3 949	3 863	3 026	— 21,7	67,0
Andre land	2 452	2 101	1 494	— 28,9	33,0
I alt	6 401	5 964	4 520	— 24,2	100,0

mindre enn for motorsykler fra andre land. Av det samlede antall i 1955 kom 67 prosent fra Øst-Europa.

Foreløpige oppgaver over rutebiltrafikken i 1954 tyder på at persontrafikken økte med om lag 10 prosent fra året før, mens godstrafikken var omtrent uforandret. Opplysninger som foreligger om persontrafikken i 1955 tyder på at økingen har fortsatt også i dette året.

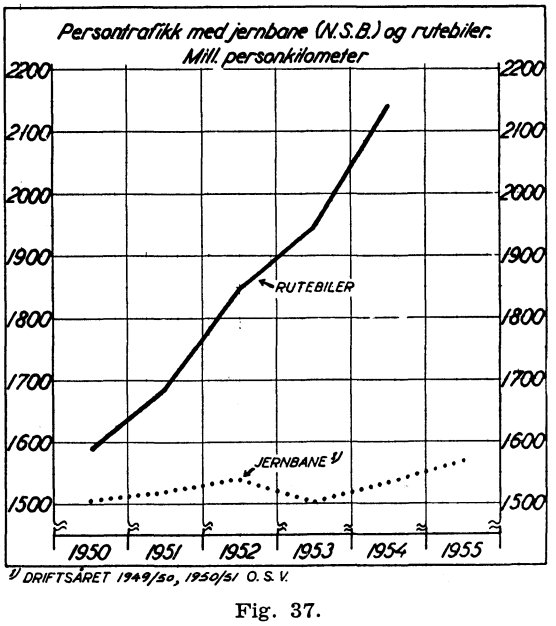

Fig. 37.

En indikator på trafikkutviklingen på veiene gir oppgavene over befordrede motorkjøretøyer over ferjestrekningene. Ved de ferjesamband som var i drift i begge år, økte tallet på motorkjøretøyer med 15 prosent fra 1953 til 1954. Tallet på befordrede personbiler økte med 26 prosent, tallet på motorsykler med 35 prosent og tallet på busser med 10 prosent. Tallet på lastebiler gikk derimot ned med 3 prosent.

Oppgavene over motorkjøretøyer som passerer grensen viser også at veitrafikken har økt sterkt de siste årene. Tallet på innpasserte utenlandske motorkjøretøyer i alt steg med 48 prosent fra 1953 til 1954 og med 22 prosent fra januar—september 1954 til tilsvarende periode i 1955. Tallet på utpasserte norske motorkjøretøyer i alt økte i de samme to tidsrom med henholdsvis 39 prosent og 31 prosent.

Innenlandsk sjøtransport.

I kyst- og lokalrutefart m. v. var det i 1953 sysselsatt i alt 593 skip på tilsammen 151 000 bruttotonn. Det ble befordret i alt 11,4 mill. passasjerer og transportert 2,3 mill. tonn gods.

Rutefartens samlede kostnader (ekskl. avskrivning) i 1953 utgjorde 184 mill. kr. og

ruteinntektene 162 mill. kr. Det gir et underskott på 22 mill. kr. når avskrivning ikke regnes med. Staten ytte imidlertid samtidig tilskott på i alt 34 mill. kr. til rutefarten, hovedsakelig til lokalrutefarten.

Hurtigruten på Nord-Norge, som inngår i oppgavene foran[1] over kyst- og lokalrutefarten, befordret i 1954 i alt 508 000 passasjerer med et transportarbeid på 178 mill. passasjerkilometer. Det er en øking på henholdsvis 6 prosent og 12 prosent siden året før. Den alt overveiende del av trafikkøkingen falt utenom turistsesongen. Passasjerfraktene innbrakte 23 mill. kr. i 1954 eller 6 prosent mer enn i 1953.

Det ble i 1954 transportert 56 379 tonn stykkgods med hurtigruten. Det er vel 700 tonn mindre enn året før. Det var nedgang både i nordgående og sørgående trafikk. Transporten av post nordover økte imidlertid med 9 prosent til 36 168 m³ og transporten av ferskfisk sørover med 4 prosent til 42 150 tonn i 1954.

Foreløpige oppgaver over passasjertrafikken med hurtigruten i første halvår 1955 viser en nedgang i passasjertallet på nordturene på 1 prosent siden tilsvarende periode året før.

Flytransport.

Ved utgangen av 1954 var det i Norge innregistrert i alt 118 sivile motorfly og 39 glidere. Dette er en oppgang på henholdsvis 3 og 7 siden utgangen av 1953.

I 1954 ble det fløyet i alt 11,7 mill. flykilometer i norsk ruteflyging (inkl. Norges andel i SAS) og utført et transportarbeid på 264,5 mill. passasjerkilometer og 8,0 mill. tonnkilometer ved transport av gods og post.

I første halvår 1955 ble det i alt fløyet en distanse på 6,1 mill. flykilometer eller 19 prosent mer enn i samme tidsrom i 1954. Samtidig økte passasjertrafikken med 25 prosent og gods- og posttrafikken med 9 prosent til henholdsvis 142,1 mill. passasjerkilometer og 4,2 mill. tonnkilometer i første halvår 1955.

I månedene januar—september 1955 reiste i alt 125 576 passasjerer med norske og utenlandske fly fra de tre største flyplassene i Norge (Fornebu, Kjevik og Sola). Dette er en øking på 34 prosent sammenliknet med tilsvarende periode året før. Økingen var noe større for innenlandstrafikken enn for trafikken på utlandet. Av det totale antall passasjerer fra de tre flyplassene i januar—september 1955 reiste 59 prosent til flyplasser i utlandet mot

Tabell 68. *Innreiste utlendinger.*[1]

	Året 1954	Januar–september		Prosentvis øking jan.–sept. 1954—jan.–sept. 1955	Relativ fordeling jan.–sept. 1955
		1954	1955		
Nasjonalitet:					
Svensker	567 703	506 404	542 110	7,1	68,0
Dansker	74 335	67 222	81 722	21,6	10,3
Finner	28 370	26 449	26 767	1,2	3,4
Briter	44 303	41 737	45 395	8,8	5,7
Vest-tyskere	15 201	13 508	17 100	26,6	2,1
Franskmenn	9 409	9 015	10 178	12,9	1,3
Andre europeere	21 444	20 148	22 832	13,3	2,9
Nord-amerikanere	37 744	34 785	41 236	18,5	5,2
Andre	8 692	7 391	9 085	22,9	1,1
I alt	807 201	726 659	796 425	9,6	100,0
Innreisemåte:					
Landeveien	537 532	483 326	532 306	10,1	66,8
Jernbane	141 356	125 342	123 871	— 1,2	15,6
Båt	95 841	91 029	106 245	16,7	13,3
Fly	32 472	26 962	34 003	26,1	4,3
I alt	807 201	726 659	796 425	9,6	100,0

[1] Ekskl. utlendinger som opholdt seg i Norge mindre enn et døgn.

60 prosent i samme tidsrom i 1954. De tre flyplassene har om lag 80 prosent av trafikken ved alle flyplasser i landet.

Reiseliv.

Strømmen av utenlandske reisende til Norge, som har steget praktisk talt for hvert år etter krigen, økte også i 1955. I løpet av månedene januar—september 1955 kom det i alt 796 425 utlendinger (ekskl. endagsreisende) til landet mot 726 659 i tilsvarende periode året før. Dette svarer til en stigning på 10 prosent, mens innreisetallet fra januar—september 1953 til januar—september 1954 steg med 16 prosent.

I 1955 økte tallet på innreiste utlendinger av alle nasjonaliteter. Sterkest var økingen for vest-tyskere, dansker og reisende fra land utenfor Europa. Av de utlendinger som kom til landet i januar—september 1955, var 68 prosent svenske, 10 prosent danske, 6 prosent briter og 5 prosent nord-amerikanere.

Den mest alminnelige innreisemåte var landeveien med bil eller andre kjøretøyer. Om lag 67 prosent av utlendingene i januar—september 1955 kom landeveien, 16 prosent kom med jernbane, 13 prosent med båt og 4 prosent med fly. Stigningen i tallene siden januar—september 1954 var imidlertid relativt størst for fly. Her steg tallet på innreiste utlendinger med 26 pro-

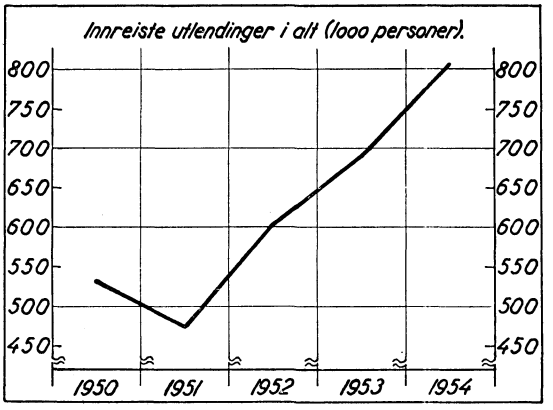

Fig. 38.

Tabell 69. *Innpasserte utenlandske motorkjøretøyer.*

	Året 1954	Januar–september 1954	Januar–september 1955	Prosentvis øking jan.–sept. 1954—jan.–sept. 1955	Relativ fordeling jan.–sept. 1955
Nasjonalitet:					
Endagskjøretøyer:					
Svenske	156 764	113 400	141 456	24,7	99,3
Finske	543	433	961	121,9	0,7
I alt	157 307	113 833	142 417	25,1	100,0
Andre motorkjøretøyer:					
Svenske	106 447	94 777	113 917	20,2	81,3
Danske	7 536	6 979	8 213	17,7	5,9
Finske	5 166	4 821	4 257	— 11,7	3,0
Britiske	2 835	2 711	3 098	14,3	2,2
Vest-tyske	2 856	2 421	3 514	45,1	2,5
Franske	1 822	1 778	2 011	13,1	1,4
Andre europeiske	2 541	2 371	2 858	20,5	2,1
Nord-amerikanske	2 001	1 681	1 950	16,0	1,4
Andre	179	168	233	38,7	0,2
I alt	131 383	117 707	140 051	19,0	100,0
Alle motorkjøretøyer	288 690	231 540	282 468	22,0	
Art (ekskl. endagskjøretøyer):					
Personbiler	113 612	101 179	125 871	24,4	89,9
Motorsykler	11 453	10 997	10 295	— 6,4	7,4
Busser	3 193	2 977	2 311	— 22,4	1,6
Lastebiler	3 125	2 554	1 574	— 38,4	1,1
I alt	131 383	117 707	140 051	19,0	100,0

sent. Med båt kom 17 prosent flere enn året før, og landeveien kom 10 prosent flere. Med jernbane kom det derimot 1 prosent færre utlendinger.

Oppgavene over biltrafikken fra utlandet viser at det i januar—september 1955 kom 140 051 utenlandske motorkjøretøyer (ekskl. svenske og finske endagskjøretøyer) til Norge. Dette er 19 prosent flere enn i samme periode i 1954. Det var imidlertid bare tallet på personbiler som steg, nemlig med 24 prosent, mens tallet på motorsykler, busser og lastebiler gikk ned med henholdsvis 6 prosent, 22 prosent og 38 prosent.

Når tallet på utlendinger som kom landeveien til Norge bare steg med 10 prosent i 1955, tross i en øking på 19 prosent av innpasserte utenlandske motorkjøretøyer i alt (ekskl. endagskjøretøyer, henger det i første rekke sammen med den sterke nedgangen i tallet på utenlandske busser og dermed i tallet på innreiste utlendinger med buss.

Tallet på svenske og finske endagskjøretøyer, dvs. svenske og finske motorkjøretøyer som passerte inn og ut samme dag over samme tollstasjon ved grensen mot henholdsvis Sverige og Finnland, viste en oppgang på 25 prosent i de første ni måneder av 1955 sammenliknet med tilsvarende periode året før. Tallet for 1955 var 142 417.

Trafikken av norske motorkjøretøyer til utlandet økte i sterkere grad enn trafikken av utenlandske motorkjøretøyer til Norge. I januar—september 1955 passerte 121 567 norske kjøretøyer grensen, dvs. en øking på 31 prosent i forhold til januar—september 1954.

For hotellene var vintersesongen (februar—april) 1955 stort sett bedre enn tilsvarende sesong året før. Beleggsprosenten for turist- og høyfjellshotellene viste en meget sterk stigning fra 56,8 prosent vinteren 1954 til 65,7 prosent vinteren 1955. Det var samtidig en svak oppgang i beleggsprosenten for byhotellene, mens beleggsprosenten for landhotellene derimot viste en mindre nedgang. Den sterke oppgang i belegget på turist- og høyfjellshotellene skyldes så å si utelukkende en øking i tallet på utenlandske gjester. Andelen av utenlandske gjestedøgn på turist- og høyfjellshotellene steg fra 34,3 prosent vinteren 1954 til 40,7 prosent vinteren 1955. På byhotellene økte også andelen av utenlandske gjestedøgn noe, mens tilsvarende tall for landhotellene viste en svak nedgang.

For alle tre grupper av hoteller var beleggsprosenten i sommersesongen (juni—august) 1955 praktisk talt uforandret sammenliknet med tilsvarende sesong året før. Andelen av utenlandske gjestedøgn på turist- og høyfjellshotellene viste en markert stigning fra 48,3 prosent sommeren 1954 til 52,6 prosent sommeren 1955. Tilsvarende tall for byhotellene og landhotellene steg bare meget svakt.

Tabell 70. *Hotellbelegget.*

	Vintersesong (feb.–april)		Sommersesong (juni–aug.)	
	1954	1955	1954	1955
Beleggsprosenter:				
Turist- og høyfjellshoteller	56,8	65,7	67,0	67,1
Byhoteller	66,1	67,0	95,8	95,5
Landhoteller	45,2	44,1	58,5	58,1
Utenlandske gjestedøgn i prosent av alle gjestedøgn:				
Turist- og høyfjellshoteller	34,3	40,7	48,3	52,6
Byhoteller	16,9	18,7	38,8	40,0
Landhoteller	22,3	21,2	26,5	26,6

Postverket.

I året 1954 gikk postverket med et overskott på 3,8 mill. kr. eller 0,4 mill. kr. mindre enn året før. I månedene januar—september 1955 var det et underskott på 6,1 mill. kr. mot et underskott på 3,5 mill. kr. i tilsvarende periode i 1954. Renter av statens kapital er tatt med blant utgiftene når overskottet eller underskottet er regnet ut.

Det foreligger ennå ingen oppgaver over mengden av vanlig portopliktig brevpost og liknende sendinger i 1955. Av bokførte sendinger ble det registrert 10,0 mill. (ekskl. girosendinger) fra postkontorene i månedene januar—september 1955. Dette er en øking på 0,3 mill. sendinger sammenliknet med tilsvarende periode året før.

Telegrafverket.

Stasjonenes bruttoinntekter var i 1954 om lag 4,9 mill. kr. større enn driftsutgiftene (inkl. renter av statens kapital). Tilsvarende tall for 1953 var 2,1 mill. kr. lavere. I de første åtte månedene av 1955 var bruttoinntektene 2,8 mill. kr. høyere enn driftsutgiftene, mens inntektene i tilsvarende periode året før lå 0,6 mill. kr. under utgiftene.

Økingen i rikstelefontrafikken fortsatte i 1955. Tallet på samtaler var 30,3 mill. i månedene januar—august under ett, mot 29,3 mill. i samme tidsrom i 1954. Telegramtrafikken viste imidlertid fortsatt nedgang, idet tallet på ekspederte telegrammer falt fra 3,9 mill. i de første åtte måneder av 1954 til 3,8 mill. i tilsvarende periode i 1955.

Inntekter og inntektsnytting.

Inntekter.

I de fleste av årene etter krigen har nettoverdien av nasjonens vare- og tjenesteproduksjon — nettonasjonalproduktet — vært mellom 1 og 2 milliarder kroner høyere enn foregående år. De viktigste unntak er 1951, da verdien av årets produksjon lå 3.5 milliarder kroner høyere enn foregående år, og 1953 da verdien av nettonasjonalproduktet ikke steg i forhold til 1952. Gjennomsnittlig for perioden 1946—1955 har nettonasjonalproduktet steget med 1.4 milliard kroner pr. år. Fra 1954 til 1955 steg nettonasjonalproduktet med 1.2 milliard kroner, eller med 6 prosent.

Disse tall kan tolkes på to måter. På den ene side viser de hvordan verdien av nasjonens nettoproduksjon har steget fra år til år. På den annen side viser de stigningen i de inntekter som produksjonsvirksomheten har kastet av seg for fordeling mellom det offentlige og de private. For en analyse av den realøkonomiske utvikling er det nasjonalproduktet som uttrykk for produksjonen og fordelingen av det på konsum, investering etc., og særlig de mengdemessige endringer i disse størrelser, som først og fremst er av interesse. For en analyse av inntektsutviklingen er det ikke tilsvarende behov for å splitte verdiendringene i en pris- og mengdekomponent. Her er det særlig de løpende inntekter som interesserer. Det vi først og fremst ønsker å klarlegge, er hvilke næringer og hvilke samfunnsgrupper som har fått endret sine inntekter.

I dette avsnitt blir først gitt en oversikt over inntektsutviklingen for de enkelte næringer. Deretter følger en oversikt over fordelingen av produksjonsinntektene på ulike grupper av arbeidstakere og kapitaleiere, og videre en oversikt over de privat-disponible inntekter, dvs. av ervervsinntektene etterat korreksjon er gjort for inntektsoverføringer til og fra det offentlige og utlandet. Alle tall som nyttes for å belyse disse forhold, stammer fra nasjonalregnskapet, og særlig for 1955 er de beheftet med til dels store feilmarginer. Analysen sikter ikke på noe mer enn å finne fram til de store trekk av utviklingen. Til slutt i avsnittet er det gitt mer detaljerte tall for lønnsutviklingen i siste år.

Inntektsfordeling.

Av oppgangen i nettonasjonalproduktet på nær 1 200 millioner kroner fra 1954 til 1955 tilfalt ca. 250 millioner kroner det offentlige i form av indirekte skatter. Da utbetalingen av subsidier ikke økte nevneverdig, steg faktorinntekten, eller det beløp som er disponibelt for godtgjøring til arbeid og kapital, med ca. 950 millioner kroner fra 1954 til 1955. Av denne øking falt vel 700 mill. kroner på industri og sjøtransport. Som følge av tørken gikk imidlertid jordbrukets faktorinntekt ned med ca. 200 millioner kroner, slik at de øvrige næringer, som tilsammen beskjeftiger vel halvparten av de aktive yrkesutøvere, hadde en oppgang i sin faktorinntekt på ca. 450 millioner kroner.

Oppgangen i industriens faktorinntekt på om lag 4 pct. skyldtes hovedsakelig reell produksjonsøking. De priser industrien oppnådde ved salg til utlandet, gikk opp med 5—6 prosent fra 1954 til 1955, og for salg på innlandet gikk prisene opp med 1—2 prosent. Sammenlagt gir dette en gjennomsnittlig prisstigning på 2—3 prosent for industriens bruttoproduksjon, og dette svarer temmelig nær til prisstigningen for de varer industrien bruker.

Tabell 71. *Næringenes faktorinntekt. Mill. kroner.*[1]

	Absolutte tall				Endringer fra år til år		
	1952	1953	1954*	1955*	1952—53	1953—54	1954—55
Jordbruk	1 133	1 228	1 443	1 255	95	215	— 188
Skogbruk	890	734	727	810	— 156	— 7	83
Fiske og fangst	497	418	527	518	— 79	109	— 9
Bergverk og industri	5 407	5 713	6 281	6 555	306	568	274
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 399	1 579	1 717	1 730	180	138	13
Kraft- og vannforsyning	280	303	374	398	23	71	24
Varehandel	2 217	2 258	2 492	2 490	41	234	— 2
Sjøtransport	1 828	1 261	1 185	1 642	— 567	— 76	457
Annen samferdsel	731	777	834	873	46	57	39
Andre tjenesteytende næringer	2 753	3 047	3 348	3 599	294	301	251
Faktorinntekt	17 135	17 318	18 928	19 870	183	1 610	942

[1] Se note side 15.

Oppgangen i skipsfartens faktorinntekt fra 1954 til 1955 er foreløpig beregnet til 40 prosent. Oppgangen i brutto fraktinntektene er beregnet til ca. 20 prosent, hvorav om lag halvparten skyldes øking av tonnasjen og halvparten høyere fraktrater. Beregningene bygger videre på at det i 1955 ikke har funnet sted vesentlige prisforhøyelser for skipsfartens vare- og tjenesteforbruk, og at kapitalslitet kan baseres på omtrent samme priser i 1955 som i 1954.

Nedgangen i jordbrukets nettoprodukt som følge av tørken er vanskelig å beregne. Jordbrukets salgsinntekter i 1955 var trolig 3—4 prosent høyere enn i 1954. Men dette resultat er bare oppnådd ved at husdyrbestanden er redusert i årets løp, og beholdningene av fôrstoffer er vesentlig lavere nå enn for et år siden. Videre økte utgiftene til kjøp av kraftfôr betydelig fra 1954 til 1955.

Endringer i næringenes faktorinntekt som de er vist i tabell 71, kan betraktes fra to synsvinkler. På den ene side viser de hver enkelt nærings bidrag til den øking som fra år til annet finner sted i den samlede godtgjøring til arbeid og kapital. Men endringene kan også betraktes som uttrykk for hvordan de enkelte næringer har klart å skaffe sine utøvere større eller mindre andel av nasjonalproduktet enn før. Ved betraktninger av sistnevnte art må det imidlertid tas tilbørlig hensyn til de endringer som samtidig har funnet sted i sysselsettingen og produksjonsutstyret i de enkelte næringer.

En helt annen betraktningsmåte er å undersøke hvordan faktorinntekten blir fordelt mellom ulike grupper av arbeidstakere og kapitaleiere. I nasjonalregnskapet sondres det her mellom det offentliges og utlandets nettoinntekter av kapital på den ene siden, og private inntekter av arbeid og kapital på den annen. For denne siste gruppe skilles det videre mellom lønnsinntekter, selvstendiges inntekter av jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv og andre private inntekter. Tallene for 1939 og årene siden 1950 er vist i tabell 72.

Det offentliges og utlandets andel av faktorinntekten i form av renter, utbytter og tilbakeholdt overskott i bedriftene utgjør nær 2 prosent regnet brutto. Men da det offentliges og utlandets rente- og dividendebetalinger til de private tilsvarer vel 1 prosent av faktorinntekten, har det offentliges og utlandets nettoinntekt av kapital i de senere år bare utgjort ca. ½ prosent av faktorinntekten. Fordelingen av den private ervervsinntekt på de tre kategorier som er gitt i tabell 72, viser i meget grove trekk hvordan

Tabell 72. *Godtgjøring til arbeid og kapital. Mill. kr.*

	1939	1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Nettonasjonalprodukt	5 349	13 758	17 314	18 840	18 883	20 630	21 782
— indirekte skatter	398	1 832	2 403	2 804	2 646	2 803	3 048
+ subsidier	81	1 020	1 039	1 099	1 081	1 101	1 136
Faktorinntekt	5 032	12 946	15 950	17 135	17 318	18 928	19 870
— offentlig og utlendingers nettoinntekt av kapital	30	146	98	52	60	94	103
Privat inntekt av arbeid og kapital	5 002	12 800	15 852	17 083	17 258	18 834	19 767
Av dette:							
Lønn[1]	2 490	6 942	7 911	9 036	9 667	10 363	10 971
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv	543	1 668	2 005	2 204	2 093	2 422	2 326
Andre private inntekter	1 969	4 190	5 936	5 843	5 498	6 049	6 470
Prosentfordeling av privat inntekt, av arbeid og kapital:							
Lønn[1]	49.8	54.2	49.9	52.9	56.0	55.0	55.5
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv	10.9	13.0	12.7	12.9	12.1	12.9	11.8
Andre private inntekter	39.3	32.8	37.4	34.2	31.9	32.1	32.7

[1] Foruten kontraktsmessig kontant- og naturallønn omfatter posten også arbeidsgivers bidrag til trygdepremier og andre ytelser til beste for lønnstakerne.

fordelingen av inntektene mellom arbeid og kapital har utviklet seg. Posten «Andre private inntekter» omfatter riktignok personlige arbeidsinntekter for selvstendige i blant annet industri, byggevirksomhet, varehandel og transport, men den vesentligste del av posten utgjøres av aksjeselskapenes overskott før skatter og utbytter er betalt, av personlige renteinntekter og av de selvstendige bedrifters overskott utover rimelig godtgjøring til innehavernes arbeidsinnsats.

Utviklingen av disse grove fordelingsandeler fra 1950 til 1954 er karakterisert ved at bøndene, skogeierne, fiskerne og de selvstendige utøvere av liberale erverv har beholdt en temmelig konstant inntektsandel på mellom 12 og 13 prosent. Den sterke prisstigning i 1951, særlig for eksporten, førte til en kraftig øking i bedriftsinntektene, og selv om også lønningene steg med ca. 1 milliard kroner, falt lønnsandelen fra 54 til 50 prosent. Også i 1952 hadde eksportnæringene høye inntekter, men da lønnsforhøyelsene dette år økte de totale lønnsutbetalinger med 1.1 milliard kroner, falt bedriftsandelen, og lønnsandelen gikk opp til 53 prosent. I 1953 falt bedriftenes inntekter betydelig, og da lønningene samtidig gikk opp med 600 millioner kroner, steg lønnsandelen til 56 prosent. Dette er den høyeste andel lønnsmottakerne har hatt i de tjue år det er satt opp detaljerte nasjonalregnskap for. Fra 1953 til 1954 økte lønnsinntektene med 700 mill. kroner, men da bedriftenes og de selvstendiges inntekter relativt økte noe sterkere, gikk lønnsandelen ned til 55 prosent.

På grunnlag av de oppgaver som foreligger når dette skrives, ser det ut til at lønnsmotakerne i 1955 økte sine inntekter med ca. 600 mill. kroner, og de opprettholdt med det sin prosentvise andel av faktorinntekten. Tørken førte imidlertid til en merkbar nedgang i bøndenes andel. Som nevnt knytter det seg stor usikkerhet til anslaget for lagerendringene i jordbruket i 1955, men etter de beregninger som er gjort, falt de selvstendiges inntekt av jordbruk fra 6.6 prosent av faktorinntekten i 1954 til 5.4 prosent i 1955. Også fiskernes andel gikk noe ned i 1955. Bedriftenes inntekter derimot steg siste år. Oppgangen utgjorde ca. 450 mill. kroner og kan for størstedelen føres tilbake til de betydelig økte inntekter av skip i utenriksfart.

Ved vurdering av den utvikling lønnsandelen har hatt siden 1950 bør det tas hensyn til at lønnsmottakerne samtidig har utgjort en stadig stigende del av landets yrkesutøvere. Andelen steg fra 70.3 prosent i 1950 til 71.9 prosent i 1955. Tilsvarende bør det ved vurderingen av de selvstendiges inntekt av jordbruk tas hensyn til at tallet på selvstendige inklusive familiearbeidskraften har gått ned fra ca. 285 000 til ca. 240 000 personer.

Disponible inntekter.

Behandlingen foran gjaldt fordelingen av ervervsinntektene, dvs. den primære godtgjørelse til private arbeidstakere og kapitaleiere. For flere formål er det imidlertid av større interesse å kjenne den disponible inntekt de private sitter igjen med, etterat det til ervervsinntektene er gjort tillegg for stønader fra det offentlige og utlandet, og fradrag for direkte skatter til det offentlige og stønader til utlandet. Den disponible inntekt kan nyttes til konsum eller ta form av kapitaltilvekst. En oversikt over den privat disponible inntekt og dens fordeling er gitt i tabell 73.

Stort sett har omfanget av direkte skatter og stønader i de senere år økt noenlunde i takt med de private ervervsinntekter, slik at stigningen i den privat disponible inntekt har vært omtrent den samme som for ervervsinntektene.

Den private kapitaltilvekst som det er gitt tall for i tabell 73, er definert som differansen mellom privat disponibel inntekt og privat

Tabell 73. *Privat disponibel inntekt. Mill. kr.*

	1939	1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Privat inntekt av arbeid og kapital	5 002	12 800	15 852	17 083	17 258	18 834	19 767
+Stønader fra det offentlige	218	733	847	994	1 112	1 236	1 329
+ Stønader fra utlandet (netto)	—1	20	16	17	26	32	31
Bruttoinntekt	5 219	13 553	16 715	18 094	18 396	20 102	21 127
— Direkte skatter o. l.	639	2 490	2 762	3 115	3 321	3 389	3 599
Privat disponibel inntekt	4 580	11 063	13 953	14 979	15 075	16 713	17 528
Privat konsum	4 131	10 275	11 581	12 905	13 459	14 521	15 198
Privat kapitaltilvekst	449	788	2 372	2 074	1 616	2 192	2 330

konsum. Serien tilsvarer ikke «privat sparing» etter vanlig bedriftsøkonomisk terminologi, blant annet fordi tallene er upåvirket av eventuelle opp- eller nedskrivninger av kapital, og fordi de er framkommet etter fradrag, ikke av bedriftenes faktiske avskrivninger, men av beregnet kapitalslit basert på gjenanskaffelsespriser.

Tallene for den private kapitaltilvekst viser en markert bølgebevegelse med topp i høykonjunkturåret 1951, fall gjennom 1952 og 1953 og ny sterk stigning gjennom 1954 og 1955. Disse svingninger henger i vesentlig grad sammen med utenriksnæringenes fortjenester, og

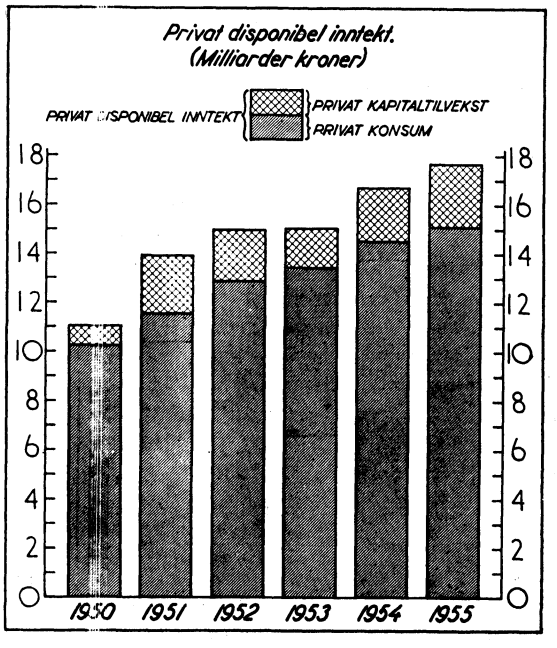

Fig. 39.

gjenspeiler den bølgebevegelse som finnes i tallene for «Andre private inntekter» i tabell 72.

For flere formål vil det være av verdi å få splittet tallene for privat disponibel inntekt og kapitaltilvekst i en personlig del og en bedriftsdel. For en analyse av etterspørselsforholdene har det særlig stor interesse å kjenne de personlig disponible inntekter, og for analyse av kapitaldannelsen er det av vesentlig interesse å vite hvor mye som spares av de personlige inntektstakere og hvor mye av bedriftene. Det foreligger imidlertid ikke tilstrekkelig statistisk grunnmateriale til at det i nasjonalregnskapet kan skilles mellom de personlig disponible inntekter og den del av de private inntekter som faller på bedriftene, dvs. bedriftenes fondsopplegg. For å gi et tilnærmet bilde av hvordan disse to serier har utviklet seg, kan det imidlertid gjøres følgende grove kalkyle:

Lønnsmottakerne og selvstendige i jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv og personlig tjenesteyting utgjør ca. 90 prosent av ervervsbefolkningen. Disse gruppers inntekt av virksomhet i de nevnte erverv er gitt i tabell 72. Om vi rent anslagsvis setter de personlige inntekter for de resterende 10 prosent av yrkesbefolkningen, og personlig formuesinntekt etc. for hele befolkningen, til i alt 25 prosent av inntektene for de ovennevnte grupper, får vi tall for de totale personlige ervervsinntekter. Dette er gjort i tabell 74. Legger vi videre til stønader fra det offentlige (som i sin helhet regnes å tilfalle personer) og personlige gaver etc. fra utlandet og gjør fradrag for personlige skatter, får vi tall for de personlig disponible inntekter som skulle gi iallfall et grovt inntrykk av utviklingen. Stønader fra det offentlige og utlandet er gitt i tabell 73, og personlige skatter

Tabell 74. *Utviklingen av personlig disponibel inntekt. Mill. kr.*

	1951	1952	1953	1954*	1955*
1. Lønnsinntekter	7 911	9 036	9 667	10 363	10 971
2. Selvstendiges inntekter av jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv	2 005	2 204	2 093	2 422	2 326
3. Andre personlige inntekter[1]	2 479	2 810	2 940	3 196	3 323
4. Personlig ervervsinntekt i alt	12 395	14 050	14 700	15 981	16 620
5. Stønader fra det offentlige og utlandet (netto)	863	1 011	1 138	1 268	1 360
6. Personlig bruttoinntekt	13 258	15 061	15 838	17 249	17 980
7. Personlige skatter[2], trygdepremier	1 633	1 880	2 125	2 356	2 560
8. Personlig disponibel inntekt[3]	11 625	13 181	13 713	14 893	15 420

[1] Rent anslagsvis satt til 25 pct. av summen av postene 1 og 2.
[2] Personlige inntektsskatter på antatt inntekt under kr. 30 000.
[3] Tallene kan ikke nyttes som uttrykk for det absolutte nivå av de personlige disponible inntekter. De tar i første rekke sikte på å vise endringenes retning og størrelsesorden.

er funnet ved rent anslagsvis å nytte tallene for skatter utliknet på personer med antatt inntekt under kr. 50 000. Alle disse tall er gitt i tabell 74.

De tall som her er beregnet for de personlig disponible inntekter, er for usikre til at vi ved å sammenlikne med det private konsum kan slutte noe om nivået av den personlige sparing. Heller ikke kan det legges nevneverdig vekt på mindre avvik mellom de to seriers stigningstakt, selv om slike avvik i prinsippet skulle gi uttrykk for endringer i den personlige sparekvote.

Tabell 75. *Årlig stigning i personlig disponibel inntekt og privat konsum.*

	Personlig disponibel inntekt	Privat konsum
	%	%
1951—1952	13.4	11.4
1952—1953	4.0	4.3
1953—1954	8.6	7.9
1954—1955	3.5	4.7
I alt 1951—1955	32.6	31.3

Som tallene står, gir de uttrykk for at den personlige sparing steg fra 1951 til 1952. Dette synes også plausibelt i betraktning av den sterke lønnsstigning som fant sted i denne perioden. Tallene peker videre i retning av at den personlige sparing var omtrent uforandret fra 1952 til 1954, men at den falt noe igjen i 1955. For stor vekt skal en ikke legge på disse tallene. Men om det virkelig har vært et fall i den personlige sparing siste år, henger dette trolig i første rekke sammen med inntektsnedgangen i jordbruket. Det kan være grunn til å tro at bøndene, bl. a. fordi inntektssvikten først vil slå fullt ut i pengeinntektene for 1956, har opprettholdt sitt konsum på et forholdsvis høyere nivå enn inntektene.

Lønnsutviklingen.

Det statistiske materiale en har til å belyse lønnsutviklingen går bare fram til sommeren 1955 og for enkelte grupper bare til tiden omkring årsskiftet 1954—55. Hovedtendensen siden 1951 er vist i tabell 76, som gir lønnstall for en del viktigere lønnstakergrupper. Da det statistiske grunnmateriale for disse tall er noe ulikeartet, må en være varsom med å jamføre lønnsnivået gruppene imellom.

Tabell 76. *Gjennomsnittsfortjenesten for en del viktige grupper av lønnsmottakere.*

	Absolutte tall — kroner				Relative tall 1949 = 100		
	1951	1952	1953	1954	1952	1953	1954
Menn:							
Jordbruk, tjenestegutter, driftsåret[1], pr. år	3 347	3 679	3 773	4 011	132	136	144
Jordbruk, dagarb., egen kost, sommer, pr. dag	22,15	24,28	25,23	26,68	132	137	145
Skogsarbeidere, egen kost, vinter .. pr. dag	24,80	26,66	27,77	29,11	136	141	148
Industri, voksne arbeidere[2] .... pr. time	3,67	4,09	4,28	4,50	135	141	148
Privat bygge- og anleggsvirksomhet, voksne arbeidere[3] ..... pr. time	4,61	5,18	5,38	5,71	130	136	144
Sjøfart, matros i utenriksfart[1], ... pr. mnd.	766[4]	859[4]	862[4]	880[5]	132	132	
Privat landtransport, sjåfører, lagerarbeidere og liknende ..... pr. time	3,37	3,72	3,94	4,15	132	140	147
Statstjenestemenn, byråsjefer[6] ..... pr. år	16 132	18 208	18 900	19 550	129	134	138
Statstjenestemenn, sekretær I og II[6], pr. år	9 640	11 285	11 650	11 813	133	138	140
Kvinner:							
Jordbruk, tjenestejenter, driftsåret .. pr. år	2 041	2 251	2 334	2 531	134	139	151
Jordbruk, dagarbeidere, egen kost, sommer, pr. dag	15,08	16,40	17,31	18,54	132	140	150
Industri, voksne arbeidere[2] ..... pr. time	2,49	2,82	2,93	3,06	142	148	155
Statstjenestemenn, telegraf- og telefonassistenter[6] ..... pr. år	7 410	8 380	8 615	8 756	136	139	142
Statstjenestemenn, assistenter I og II[6], pr. år	6 920	7 830	7 950	8 088	135	138	140
Hushjelp i byer[1] ..... pr. år	2 100	2 220	2 424	2 568	128	139	148

[1] Til dette kommer kost og losji.
[2] Etter oppgaver fra et utvalg av organiserte og uorganiserte bedrifter.
[3] Bedrifter i N.A.F.
[4] November måned.
[5] Mars måned 1955.
[6] Statens lønnsregulativ. Gjennomsnitt av lønnsklassenes begynner- og toppsatser. Bruttolønn.

Fra 1952 til 1953 fant det i de fleste gruppene sted en lønnsstigning fra 3 til 6 prosent. Fra 1953 til 1954 var stigningen noe sterkere, unntatt for statstjenestemennene som hadde en lønnsstigning fra 1 til 3 prosent.

I 1954 fant det sted tariffrevisjoner for de fleste grupper. De nye tariffene ble gjort gjeldende fra forskjellige tidspunkter i året, og de lønnsforbedringer som ble oppnådd vil først bli registrert fullt ut i tallene for 1955.

For første halvår 1955 har en fortjenestetall for arbeidere i industri, privat bygge- og anleggsvirksomhet og privat landtransport. (Se tabell 77).

Tabell 77. *Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og privat bygge- og anleggsvirksomhet.*

	1954 1. halvår	1955 1. halvår	Øking fra 1. halvår 1954 til 1. halvår 1955
			Øre
Absolutte tall i kroner.			
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet .	5,49	5,84	35
Voksne menn i industrien	4,45	4,76	31
Voksne kvinner i industrien	3,03	3,22	19
Voksne menn i privat landtransport	4,13	4,37	24
			Prosent
Relative tall 1949 = 100.			
Voksne menn i privat bygge- og anleggsvirksomhet .	138	147	6
Voksne menn i industrien	146	157	7
Voksne kvinner i industrien	153	163	6
Voksne menn i privat landtransport	146	155	6

I disse gruppene har det vært en lønnsstigning fra 1. halvår 1954 til 1. halvår 1955 på 6—7 prosent. Lønnsstigningen skyldes først og fremst tariffrevisjonene i 1954. I 1. halvår 1955 har avtalen om betaling for bevegelige helgedager til timelønns- og akkordarbeidere fått full virkning for alle grupper. Det kan derfor ventes at stigningen i årsgjennomsnittene fra 1954 til 1955 blir noe mindre enn for 1. halvår.

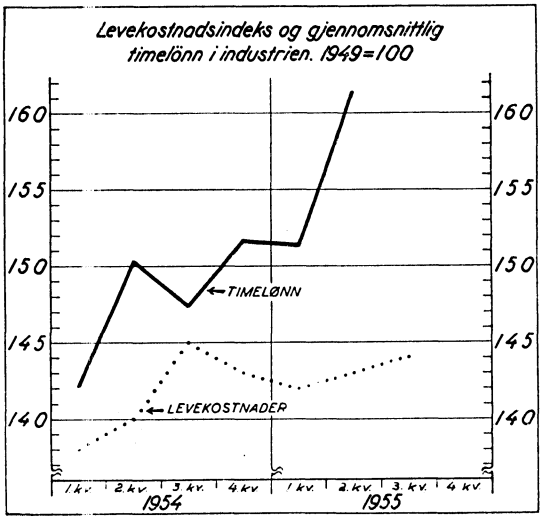

Fig. 40.

Lønnsstigningen for industriarbeidere var også i 1955 noe sterkere enn prisstigningen, slik at reallønnen gikk opp. Hvor meget reallønnen steg er vanskelig å si, da prisutviklingen har vært ulik for de forskjellige vare- og tjenestegrupper. Den prisindeks som lønningene må deflateres med for å gi riktig tall for reallønnen, vil avhenge temmelig mye av hvilken forbrukssammensetning som legges til grunn for indeksen. For utviklingen gjennom de siste 5 år er det grunn til å tro at levekostnadsindeksen, som bygger på forbruket hos arbeiderfamilier med gjennomsnittlig 1.6 barn, viser sterkere prisstigning enn en indeks basert på barnløse og ensliges forbrukssammensetning ville ha vist.

Regnet på grunnlag av levekostnadsindeksen var reallønnen for voksne industriarbeidere i første halvår 1955 4 pct. høyere enn i første halvår 1954. Over 5-års perioden fra første halvår 1950 til første halvår 1955 steg reallønnen etter dette beregningsgrunnlag 9 pct.

I 1954 ble de langt fleste tariffavtalene revidert, og de nye avtalene fikk 2 års varighet med utløpstid i 1956. 1955 kan betegnes som et rolig tariffår. Det har vært tariffoppgjør bare for 40—50 000 arbeidere og funksjonærer i det private næringsliv. Dessuten er lønnsregulativet for statens tjenestemenn endret i løpet av året.

I det følgende gis oversikt over de viktigste avtalerevisjonene i 1955.

I utenriksfarten var avtalen sagt opp fra 1. november 1954. Det lyktes ikke partene å komme til enighet, og saken ble bragt inn for Lønnsnemnda. Lønnsnemndas kjennelse, som falt i januar 1955, ga et generelt tillegg på 2 prosent på hyresatsene og et tillegg på 10 til 20 øre pr. time på overtidssatsene. Overenskomsten ble gjort gjeldende fra 1. november 1954 med 2 års varighet. Avtalen har samme indeksbestemmelse som for industrien. Avtalen gjelder ca. 35 000 mann.

Overenskomsten for arbeidere i privat anleggsvirksomhet løp ut 31. desember 1954. Revisjonen medførte små endringer i tariffsatsene. Avtalen fra våroppgjøret 1954 om betaling for bevegelige helgedager og lønn under fravær, som skyldes bedriftsulykker, ble gjort gjeldende. Overenskomsten fikk varighet fra 1. januar 1955 til 15. oktober 1956.

Ved revisjonen av overenskomsten for personalet ved rutebilselskapene utenfor Oslo og omegn — om lag 2 000 mann — fikk sjåførene et tillegg som varierte fra kr. 5,00 pr. uke på første og annen sats til kr. 10,00 pr. uke på toppsatsene. For verkstedarbeiderne ble det en overgang til ukelønn med sjåførlønnen som en garantert minstelønn for fagarbeidere. Avtalen ble gjort gjeldende for tidsrommet 1. januar —31. desember 1955.

Overenskomsten i landtransporten og sjøtransporten på strekningen Halden—Namsos løp ut 31. oktober 1955. Overenskomsten omfatter om lag 6 500 mann i landtransporten og 4 000 mann i sjøtransporten — vesentlig laste- og lossearbeidere. Forhandlinger førte ikke til resultat, og det utbrøt streik fra arbeidstidens slutt 25. november.

I hvalfangsten ble overenskomstene revidert for om lag 5 300 mann sommeren 1955. Overenskomstene mellom Hvalfangstens Arbeidsgiverforening og Norsk Sjømannsforbund og Det Norske Maskinistforbund ble endret ved megling, for styrmennenes vedkommende ved kjennelse i Lønnsnemnda. Alle hyresatser ble forhøyd med 6 prosent. Beregnet part, overtidsbetaling og hvalbåttilleggene ble forhøyd tilsvarende. Overenskomsten gjelder i tiden 1. september 1955—1. september 1957.

Standardoverenskomsten mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund gjelder om lag 8 500 industrifunksjonærer. Ved revisjonen ble det innført et nytt prinsipp for lønnsfastsetting. Funksjonærene deles etter arbeidets art i 3 grupper. Gruppe 1 omfatter funksjonærer med enkle og rutinepregede arbeidsoperasjoner hvor arbeidet krever ingen eller bare kortvarig videregående utdannelse og kort øvelsestid. Gruppe 2 omfatter funksjonærer med arbeidsoperasjoner som er vanskeligere og medfører større ansvar og selvstendighet enn arbeid under gruppe 1. Gruppe 3 omfatter funksjonærer med arbeidsoperasjoner som krever bedre kvalifikasjoner og større fagkunnskap enn arbeid nevnt under gruppe 2, og som utføres selvstendig og på eget ansvar. Arbeidet krever i alminnelighet lengre, vidtgående utdannelse og øvelsestid enn arbeid nevnt under gruppe 2. I gruppe 1 regnes det med en øvelsestid på 3 år med normallønnssatser. I gruppe 2 er øvelsestiden 4 år. Etter endt øvelsestid fastsettes personlige lønninger for de enkelte funksjonærer. Til hjelp under lønnsfastsettelsen er det utarbeidd et vurderingsskjema hvor funksjonærene gis karakter etter visse kriterier. Det er ikke mulig å beregne hvor stor lønnsøking denne nye overenskomsten vil medføre. Overenskomsten har indeksklausul og ble gjort gjeldende fra 1. april 1955 til 31. mars 1957.

Overenskomsten mellom Meierienes Arbeidsgiverforening og Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund, som gjelder funksjonærene på meierienes kontorer og utsalg, fikk ved revisjonen innført det samme lønnssystem som industrifunksjonærene.

Lønnsregulativet for statens tjenestemenn ble revidert med virkning fra 1. januar 1955. Ordningen fra revisjonen i 1954 med et halvt antesipert alderstillegg ble utvidd til å gjelde alle tjenestemenn i lønnsklasse 1 til og med 15, og tillegget ble utbetalt antesipert allerede fra og med grunnlønnssatsen. Resten av tillegget utbetales etter 8 års tjeneste. Forhandlinger om ytterligere endringer i regulativet ble tatt opp igjen i august 1955, og endringene ble vedtatt av Stortinget i desember. Det nye regulativet ble gjort gjeldende fra 1. oktober 1955. Den gjeldende antesiperingsordning for utbetaling av alderstillegg falt bort, slik at det halve antesiperte alderstillegget ble innregulert i regulativlønnen, og slik at det (halve) 4. alderstillegg ble hevet til et helt alderstillegg i lønnsklassene 1 til 15. Tjenestemenn i lønnsklasse 16 til 28 fikk en tilsvarende forhøyelse av regulativlønnen. Dessuten ble det gitt til alle tjenestemenn et lønnstillegg på 10 prosent av den samlede lønn, begrenset oppad til kr. 2 585.— pr. år.

I Sentraladministrasjonen og andre etater med samme kontortid som denne, ble kontortiden forlenget med 15 minutter de 5 første dagene i uken i tiden 15. september til og med 14. mai.

I skogbruket løp tariffavtalen ut 31. august 1955. Avtalen omfatter om lag 15 000 skogsarbeidere. Etterat megling ikke førte fram, ble plassene oppsagt til fratredelse 12. november. For å unngå arbeidsstans ble saken brakt inn for tvungen lønnsnemnd.

For jordbruket var tariff-forhandlinger for 6—8 000 arbeidere i gang ved utgangen av året.

Inntil november 1955 hadde det vært 12—14 arbeidskonflikter som medførte anslagsvis 1 500 tapte arbeidsdager. Dette var mindre enn i noe tidligere år. Streiken i transportfagene i slutten av november brakte imidlertid tallet for 1955 opp i ca. 110 000 tapte arbeidsdager.

I tabell 78 er det gitt en oversikt over konfliktene fra og med 1951.

Tabell 78. *Arbeidskonflikter.*

	Konflikter begynt i året	Lønnsmottakere	Tapte arbeidsdager
1951	28	4 255	36 000
1952	38	6 399	124 000
1953	45	4 917	41 000
1954	24	2 865	105 000

Privat konsum.

De private konsumenters kjøp av varer og tjenester steg med ca. 650 mill. kr. fra 1954 til 1955, eller med vel 4 pct. Fra 1953 til 1954 var stigningen ca. 8 pct. Konsumentenes utgifter steg siste år for alle større vare- og tjenestegrupper, men sammensetningen av utgiftsstigningen hadde trekk som særmerker 1955 i forhold til andre år. Først og fremst hadde utgiftene til matvarer relativt sett en beskjeden stigning, mens det var sterk øking i utgiftene til bolig og brensel. Videre steg utgiftene til tobakk og drikkevarer langt sterkere enn i de foregående år. Det er påfallende at utgiftsstigningen til bekledningsvarer, på samme måte som i tidligere år, var meget beskjeden. (Se tabell 79.)

Den relativt ujamne stigning for de enkelte konsumgrupper henger i overveiende grad sammen med prisutviklingen. I årene før 1952 hadde også endringer i forsyningssituasjonen avgjørende betydning for fordelingen av konsumentenes utgifter, men slike forhold spiller i dag liten rolle. Biler er det viktigste unntaket. Her blir fremdeles konsumet bestemt av myndighetenes importpolitikk og ikke av konsumentenes kjøpeønsker. Heller ikke har endringer i etterspørselen i de siste år ført til at konsumet av enkelte vare- og tjenestegrupper har utviklet seg vesentlig annerledes enn de andre grupper, selv om nok enkelte grupper har hatt en høyere vekstrate enn andre. Det viktigste unntak fra denne karakteristikk gjelder drikkevarer. Her økte konsumet ekstra sterkt siste år, særlig på grunn av den varme sommer.

Av konsumentenes utgiftsstigning fra 1954 til 1955 falt, etter de foreløpige beregninger, hele 25 pct. på posten husleie, lys og brensel. Dette er en meget stor andel i betraktning av at denne post normalt bare utgjør 10—11 pct. av konsumet. Stigningen henger i det vesentlige sammen med forhøyelsene av husleier og elektrisitetspriser i siste halvdel av 1954, og med den relativt sterke stigning i brenselsprisene i 1955. Fra 1954 til 1955 steg levekostnadsindeksen totalt med 1 pct., mens det for postene husleie, lys og brensel var en stigning på 6 pct.

En del av utgiftsstigningen til bolig, lys og brensel skyldes imidlertid også mengdemessig øking. Som følge av den store boligbygging har denne konsumpost i de senere år hatt en meget høy mengdemessig vekstrate, høyere enn for mesteparten av de øvrige konsumposter. Boligmassen har i de siste år økt med nær 4 pct. pr. år. Av flere grunner er imidlertid tjenesteytingen fra boligmassen økt noe sterkere. For det første må en regne med at de nye boliger

Tabell 79. *Privat konsum fordelt på utgiftsgrupper.*

	Absolutte tall. Mill. kr.				Prosentvis fordeling			
	1952	Oppgang fra år til år			1952	Oppgang fra år til år		
		1952–53	1953–54	1954–55		1952–53	1953–54	1954–55
Matvarer.....	3 765	116	418	141	29	21	39	22
Tobakk og drikkevarer	1 054	— 5	15	74	8	— 1	1	11
Bolig, lys og brensel ..	1 296	73	122	161	10	13	12	25
Utstyr m. v., leid hjelp	1 317	133	147	72	10	25	14	11
Klær og skotøy	2 396	55	74	68	18	10	7	10
Reiser, transportmidler	829	40	76	23	6	7	7	4
Andre utgifter	2 441	133	215	113	19	25	20	17
Spesifisert konsum i alt	13 098	545	1 067	652	100	100	100	100

representerer en betydelig høyere standard enn gjennomsnittet av de gamle boliger, slik at tjenesteytingen fra dem er mer verd enn tjenesteytingen fra de gamle boliger. For det annet foretas det hvert år omfattende ombygging og moderniseringer av gamle boliger, slik at tjenesteytingen fra disse reelt sett stiger. Endelig har det foregått en omfattende bygging av hytter, garasjer o. l. i de siste år. Sammenlagt regnes det i nasjonalregnskapet med en årlig stigning i konsumet av boligtjenester på 6—7 pct.

Stigningen i matvareutgiftene på vel 3 pct. fra 1954 til 1955 representerer i sin helhet øking i de konsumerte mengder. For enkelte matvaregrupper har det riktignok vært en del prisendringer, med stigning på 4—7 pct. for fisk, mjølkeprodukter, brødvarer, frukt og grønnsaker og prisfall på 6 pct. for kjøtt og flesk og 13 pct. for kolonialvarer. Men disse endringer oppveide hverandre, slik at den samlede prisindeks for matvarer ble uendret. Fra 1953 til 1954 steg matvareutgiftene med 11 pct. Av dette skyldtes 8 pct. prisendringer, slik at mengdestigningen også da var ca. 3 pct.

Som det framgår av tabell 80 var det i 1955 særlig sterk oppgang i konsumet av kjøtt og flesk og kaffe, mens konsumet av mjølk, ost og sukker gikk noe ned. Som følge av den ekstraordinært høye fruktavling i 1954 var også konsumet av norsk frukt betydelig lavere i 1955 enn året før.

Forbruket av tobakksvarer har holdt seg relativt stabilt i de 3—4 siste år med en stigning på snaut 2 pct. om året (regnet etter vekt). Fra 1954 til 1955 steg forbruket av sigaretter

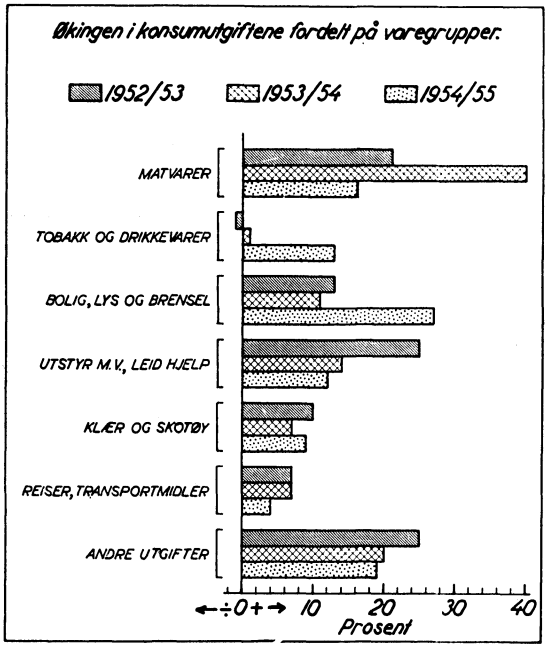

Fig. 41.

med 6 pct., mens forbruket av røyketobakk, skrå og snus gikk ned med vel 2 pct. Regnet etter vekt gir dette en samlet stigning i tobaksforbruket på 1 pct. Da prisene ble holdt uforandret helt fra høsten 1951 til siste måned av 1955, har forbrukernes utgifter til tobakksvarer steget meget lite i de senere år. For drikkevarer har forbruket, siden den store prisforhøyelse i 1951, hatt en sterkere stigningstakt enn for tobakksvarene. Riktignok falt brennevinskonsumet 4 pct. fra 1952 til 1953, men det ser

Tabell 80. *Forbruk av enkelte matvarer. 1 000 tonn.*

	1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Mjølk[1]	675	654	635	649	654	649
Fløte, omregnet til helmjølk[1]	153	158	141	145	147	148
Smør	14,3	14,4	14,0	13,6	13,9	14,4
Ost	25,2	27,0	28,4	26,4	29,1	27,8
Kjøtt og flesk	114,5	103,2	109,2	106,0	112,6	119,5
Egg	23,8	23,3	21,6	23,0	25,6	25,2
Margarin	61,0	67,0	70,6	72,5	74,8	75,2
Sukker	59,4	61,8	78,0	98,0	108,3	103,0
Kaffe (rå vekt)	16,0	16,0	18,8	20,7	17,4	20,6
Importert frukt	16,9	18,7	31,4	63,4	57,4	59,1
Norsk frukt	87,1	62,6	69,1	46,7	95,6	67,4
Tørket frukt, nøtter	3,4	3,9	13,2	11,1	15,0	13,0
Spisesjokolade	7,7	7,3	5,9	4,6	5,0	4,7
Kokesjokolade	1,4	1,9	3,8	2,9	2,4	1,9
Sukkervarer	5,2	4,8	5,0	4,0	5,0	5,7

[1] Mill. liter.

ut til at dette bare var en forbigående følge av opphevingen av sukkerrasjoneringen høsten 1952. Fra 1953 til 1954 steg brennevinskonsumet med over 6 pct., og det var oppgang også for øl- og vinkonsumet. Fra 1954 til 1955 steg vin- og brennevinskonsumet med 1—2 pct, men konsumet av øl steg hele 15 pct. Den varme sommer var selvsagt en vesentlig årsak til oppgangen i ølkonsumet, men det kan være verd å merke seg at også for første halvår lå konsumet i 1955 8 pct. høyere enn i 1954. Heller ikke for drikkevarer har prisene endret seg nevneverdig siden 1951, og forbrukernes utgifter til denne varegruppe steg relativt lite både fra 1952 til 1953 og fra 1953 til 1954. Den sterke mengdemessige stigning fra 1954 til 1955 la imidlertid beslag på 11 pct. av forbrukernes samlede utgiftsøking mellom de to år.

Tabell 81. *Forbruk av tobakk og drikkevarer.*

		1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Sigarer	mill. stk.	18	13	14	16	20	21
Sigaretter	»	1 160	1 142	1 204	1 254	1 315	1 400
Røyketobakk, skrå, snus	tonn	3 197	3 495	3 425	3 434	3 456	3 375
Alkoholfrie drikkevarer	mill. liter	37,2	34,6	38,0	40,6	41,1	54,0
Alkoholholdig øl	»	59,2	63,3	65,5	67,2	67,6	78,0
Vin	»	3,1	3,6	3,9	3,9	4,1	4,2
Brennevin	»	9,8	8,5	8,7	8,4	8,9	9,0
Ren alkohol i alt	»	7,1	6,9	7,0	6,9	7,3	7,8

Konsumposten «Utstyr m. v., leid hjelp» inneholder to hovedelementer med motsatt utviklingstendens, men likevel har posten steget relativt sterkt de siste år, også fra 1954 til 1955. Den sterke vekst i utgiftene til kjøp av tekniske hjelpemidler for hjemmet har langt oppveid nedgangen i utgifter til hushjelp. De tall som er gitt i tabell 82 bygger for de fleste utstyrsvarers vedkommende på oppgaver fra Norges Elektriske Materiellkontroll. Tallene gjelder tilgangen i de enkelte år, dvs. produksjon + import — eksport. Det foreligger ikke tall for eventuelle lagerendringer for disse varer.

For bekledningsvarer har det vært til dels sterke endringer i lagerholdet, og det er derfor vanskelig å si med sikkerhet hvordan konsumet har utviklet seg fra år til år. Etter de beregninger som er satt opp for nasjonalregnskapet, ser det imidlertid ut til at konsumet reelt sett har steget forholdsvis beskjedent siden 1952. Det økte raskt fra krigen sluttet til 1950, falt i 1951 som følge av den sterke prisoppgang og kom i 1952 omtrent opp igjen i nivået fra 1950. Da prisene siden har vært meget stabile, har bekledningskonsumet lagt beslag på en relativt liten del av forbrukerens inntektsstigning siden

Tabell 82. *Tilgang av varige utstyrsvarer.*

		1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Støvsugere	1 000 stk.	10	12	28	40	52	57
Symaskiner	»	22	17	32	33	30	25
Kjøleskap	»	1	3	5	23	39	47
Vaskemaskiner	»	2	14	54	59	70	72
Aluminiumskokekar	»	1 004	1 028	1 101	1 051	1 002	..
Vannvarmere m. kolbe	»	36	32	32	41	45	38
Magasinkomfyrer	»	23	26	16	12	10	6
Platekomfyrer	»	32	48	56	57	63	60
Båndopptakere	»	–	1	4	6	10	13
Radiogrammofoner	»	2	7	10	10	13	13
Andre radiomottakere	»	90	93	92	86	88	90
Armbånds- og lommeur	»	43	50	129	136	129	103
Sølvvarer	tonn	42	37	38	48	54	..
Møbler	mill. kr. i 1950-priser	218	220	214	248	274	280

Tabell 83. *Produksjon pluss import av enkelte bekledningsvarer.*

		1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Støvler	1 000 par	557	448	463	449	387	465
Sko	»	3 912	3 840	2 722	3 479	3 189	3 130
Tøfler	»	584	527	461	686	729	890
Hatter, luer	mill. kr. i 1950-priser	33	38	47	41	43	..
Yttertøy (menn)	»	36	43	56	62	52	48
Dresser, jakker, benklær	»	145	132	138	154	173	149
Skjorter	»	37	40	50	56	51	59
Yttertøy (kvinner)	»	46	60	91	105	112	109
Kjoler, drakter etc.	»	56	53	69	86	95	92
Undertøy, nattøy	»	18	23	37	44	53	..
Strømper og sokker	»	86	111	81	116	102	87
Andre trikotasjevarer	»	132	129	91	123	125	112
Paraplyer, parasoller	1 000 stk.	67	66	103	112	117	..

1952. Mens utgiftene til bekledning i 1952 i alt utgjorde 18 pct. av det samlede konsum, har denne post i de etterfølgende år bare lagt beslag på snaut 10 pct. av den årlige utgiftsstigning.

I tabell 83 er gitt en del tall for produksjon pluss import av enkelte bekledningsvarer.

Forbrukernes utgifter til reiser og transportmidler har i de senere år steget noenlunde i takt med de samlede konsumutgifter. Da prisstigningen har vært svakere for denne enn for de andre konsumgrupper tilsammen, har det vært en forholdsvis sterk mengdemessig stigning. I perioden 1951—54 var den 7—8 pct. pr. år. Særlig sterk var stigningen i kjøpene av personbiler og motorsykler, i bruken av buss og fly og i hotellbesøk (se tabell 84).

Tabell 84. *Konsum av reiser og transportmidler.*

		1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Jernbanereiser	mill. p. km	1 520	1 519	1 536	1 498	1 557	1 575
Bussreiser	»	1 589	1 688	1 847	1 947	2 140	..
Innenl. ruteflyging	»	7	9	9	16	25	33
Sykler	1 000 stk.	75	82	83	78	84	..
Motorsykler (importerte)	»	–	–	1	4	7	5
Personbiler	»	2	5	11	11	18	16
Hotellbesøk (nordmenn)	1 000	1 153	1 203	1 333	1 338	1 404	1 375

Importen av personbiler og motorsykler var lavere i 1955 enn i 1954, og forbrukernes utgifter til kjøp av disse varer gikk ned. Det er imidlertid grunn til å tro at forbrukernes samlede utgifter til bilhold var høyere i 1955 enn foregående år på grunn av mer kjøring i de tørre sommermåneder. Tallene for jernbanereiser viser et bemerkelsesverdig trekk i utviklingen. Trass i den sterke stigning i reisetrafikken som følger med den stigende levestandard, og som en rekke andre statistiske serier gir et tydelig bilde av, er tallet på reiste passasjerkilometer med jernbane bare steget med i alt 3—4 pct. i løpet av de siste fem år. Den økte reiselyst er altså nesten i sin helhet tilfredsstilt ved hjelp av busser, fly og egne motorkjøretøyer.

Den mengdemessige stigning i det samlede private konsum fra 1954 til 1955 er foreløpig beregnet til 3 pct. Dette er mindre enn stigningen fra 1953 til 1954, som var 5 pct, men ligger på nivå med den gjennomsnittlige årlige stigning i siste femårs-periode. Den relativt sterke stigning i konsumet fra 1953 til 1954 kan virke overraskende i betraktning av at reallønnen for voksne industriarbeidere (uttrykt ved forholdet mellom timefortjeneste og

levekostnadsindeks) bare steg med 1 pct. i denne perioden. Dette henger sammen med forskjellige forhold, i første rekke den forholdsvis betydelige stigning fra 1953 til 1954 både i tallet på lønnsmottakere (ca. 2 pct.) og i realinntekten for selvstendige i jordbruk, skogbruk, fiske og liberale erverv (ca. 8 pct. målt som forholdet mellom løpende inntekt og levekostnadsindeks). Videre kan nevnes at det fra 1953 til 1954 var en særlig sterk stigning i anskaffelsene av husholdningsapparater og motorkjøretøyer (ca. 15 pct.), og denne forbruksstigning ble trolig bare i liten utstrekning dekket av de løpende lønnsinntekter. Disse faktorer har ikke, eller bare i langt svakere grad, gjort seg gjeldende for utviklingen fra 1954 til 1955. Mellom disse år steg industriarbeidernes reallønn temmelig nær i takt med volumet av det samlede private konsum, dvs. med rundt 3 pct.

Det er foran vist hvordan konsumentene har delt sine inntekter mellom ulike vare- og tjenestegrupper. For enkelte forhold kan det ha vel så stor interesse å undersøke hvilke leverandørsektorer konsumentenes utgifter er rettet mot, og spesielt hvordan utgiftsøkingen fra år til år fordeler seg på de ulike leverandørsektorer. Særlig interesse har denne problemstillingen overfor importvarene, idet kjennskap til hvor mye importen øker som følge av inntektsstigningen, har betydning for den økonomiske politikken. På grunn av alle de kompliserte leveranser av råstoffer og hjelpestoffer mellom næringene er det ikke mulig å besvare slike spørsmål tilfredsstillende på det nåværende tidspunkt. For likevel å gi en viss illustrasjon av forholdet har en i tabell 85 vist hvordan konsumutgiftene (spesifisert konsum pluss konsumutgifter i utlandet) i 1952 og utgiftsøkingen mellom hvert av de følgende år har tilfalt ulike leverandørsektorer.

Tabell 85. *Private konsumutgifter fordelt på leverandørsektorer. Prosent.*

Leverandørsektor	Fordeling av konsumutgifter i alt 1952	Fordeling av utgiftsstigning fra år til år		
		1952/53	1953/54	1954/55
Utland[1]	12	12	17	9
Jordbruk, skogbruk, fiske og tilknyttet foredlingsvirksomhet	14	— 11	18	15
Annen industri, bergverk, kraftforsyning	34	21	24	40
Handel (bruttohandelsavanse inkl. transport på alt varekonsum)	19	43	20	10
Annen tjenesteyting	21	35	21	26
I alt	100	100	100	100

[1] Cif verdi av importerte ferdigvarer pluss nordmenns konsumutgifter i utlandet.

Det går fram av tabellen at stigningen i konsumutgiftene fra 1954 til 1955 bare i liten utstrekning var rettet mot utenlandske varer. Økingen i konsumutgiftene siste år har i første rekke kommet industrien til gode. Også handelens andel av konsumentenes utgiftsøking fra 1954 til 1955 ser ut til å ha vært uvanlig lav.

Det negative tall i tabell 85 for stigningen fra 1952 til 1953 for jordbruk etc. henger dels sammen med at produksjonen av mange jordbruksvarer var lav i 1953 og dels med at prisene for meieriprodukter ble satt ned i januar 1953.

Investering.

Både i 1953 og 1954 utgjorde bruttoinvesteringen i produksjonsutstyr 35 pct. av bruttonasjonalproduktet. Før krigen var andelen om lag 25 pct. Som omtalt i avsnittet om «Hovedtrekk av den realøkonomiske utvikling» satte myndighetene både i 1954 og i 1955 i verk en rekke tiltak med sikte på å begrense investeringene. Disse tiltak førte ikke til noen nedgang i investeringsvirksomheten i 1954, og etter det som forelå ved utgangen av 1955 ser det ut til at bruttoinvesteringen også det siste året var større enn foregående år. Regnet for hele året under ett, steg etter de foreløpige beregninger, utgiftene til bruttoinvestering i produksjonsutstyr med 5—6 pct. fra 1954 til 1955, og andelen av bruttonasjonalproduktet ble enda noe høyere enn i 1954. Vesentlig fordi prisene på skip var noe lavere i 1955 enn året før, var det totalt sett liten prisstigning for investeringsgodene. Regnet i faste priser, steg bruttoinvesteringene fra 1954 til 1955 med rundt 5 pct.

Disse totaltall for 1955 i relasjon til 1954 dekker imidlertid over to viktige forhold. Det ene er at økingen i totaltallet i vesentlig grad kan føres tilbake til økt import av skip. Det annet er at det i løpet av 1955 satte inn en tydelig nedgang i investeringen i maskiner, bygg og anlegg og annet transportmateriell enn skip. Dette er illustrert i tabell 86. Ved utgangen av 1955 var trolig investeringsnivået lavere enn ved utgangen av 1954.

Tabell 86. *Indikatorer for import og produksjon av investeringsvarer.*

	1954				1955			1955 i pct. av 1954		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Volumindekser for import:										
Maskiner og apparater (1949=100)	162	186	164	203	162	170	140	100	92	85
Skip ..... —»—	101	69	82	128	133	108	121	132	156	147
Andre transportmidler —»—	338	524	476	454	407	464	339	120	88	71
Sysselsetting:										
Byggevirksomhet[1] .. (1000 mann)	54	59	66	65	57	60	67	105	103	102
Anleggsvirksomhet[1] —»—	40	43	47	42	37	37	42	94	86	90
Jern- og metallindustri[2] (1949=100)	144	135	121	149	148	136	121	103	101	100

[1] Gjennomsnitt av Arbeidsdirektoratets månedstall.
[2] Byråets produksjonsindeks basert på timeverk.

Tallene i tabell 86 viser den nedgang som har funnet sted i løpet av 1955 i forhold til 1954, men de gir ikke brukbart uttrykk for forskjellen mellom totale investeringer i 1954 og 1955. For bygge- og anleggssektoren må det tas hensyn til at det i 1955 var en sterk nedgang i forsvarets anleggsvirksomhet, slik at den egentlige investeringsvirksomhet (etter nasjonalregnskapets definisjoner) gikk mindre ned enn sysselsettingstallene. Dessuten må en regne med at produktiviteten i bygge- og anleggssektoren har gått opp. Produksjonen av investeringsgoder har derfor, trass i sysselsettingsnedgangen, vært større i 1955 enn i 1954. Tabell 87 viser de tall det er regnet med i nasjonalregnskapet. For jern- og metallindustrien må det på samme måte gjøres tillegg til endringene i timeverkstallene for oppgang i industriens produktivitet. I tidligere år har de detaljert utregnede produksjonsindekser for jern- og metallindustrien steget 5—10 pct. mer pr. år enn tallet på timeverk. I de foreløpige beregninger som er gjort for nasjonalregnskapet, er det regnet med en produktivitetsoppgang på 5 pct. både fra 1953 til 1954 og fra 1954 til 1955.

Oppgangen i bygg- og anleggsinvesteringene fra 1954 til 1955 falt på bygg utenom boliger. Særlig var det sterk oppgang for forretnings- og kontorbygg. Tallet på boliger tatt i bruk i 1955 var omtrent like høyt som de to foregå-

Tabell 87. *Bruttoinvestering i produksjonsutstyr fordelt etter art. Mill. kr.*

	1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Regnet etter 1950-priser						
Bygninger og anlegg	2708	2704	2939	3153	3225	3329
Skip	1393	1334	1141	1315	1314	1633
Maskiner og andre transportmidler ..	1464	1570	1814	1847	2100	2014
I alt	5565	5608	5894	6315	6639	6976
Regnet etter løpende priser						
Bygninger og anlegg	2708	3037	3727	4055	4198	4424
Skip	1393	1432	1524	1919	2204	2570
Maskiner og andre transportmidler ..	1464	1785	2191	2239	2557	2511
I alt	5565	6254	7442	8213	8959	9505

ende år, dvs. ca. 35 000. Men det ble gitt 15 pct. færre byggeløyver i de tre første kvartaler av 1955 enn i samme tidsrom året før, og det ble trolig lagt ned mindre arbeid i nye boliger i 1955 enn i 1954. Flere detaljer om dette er gitt i avsnittet «Bygge- og anleggsvirksomhet». Investeringene i skip er behandlet i avsnittet «Skipsfart».

Den mengdemessige utvikling av investeringene gir uttrykk for tilveksten til landets realkapital. For mange formål har imidlertid den løpende verdi av investeringene større interesse. Dette gjelder særlig når en ønsker å analysere investeringene i sammenheng med sparing og finansieringsmuligheter. Vi skal i resten av dette avsnitt kommentere utviklingen av investeringene regnet i løpende priser.

Den forskjell i utviklingen mellom skip og andre investeringsgoder fra 1954 til 1955 som kom til uttrykk i tabell 86, blir mindre markert når det regnes i løpende priser. Det skyldes at prisene på nye skip gikk ned med 6—7 pct., mens prisene for andre investeringsgoder gjennomsnittlig gikk opp 2—3 pct.

Det var først og fremst skipsfartsnæringen som økte sine investeringsutgifter fra 1954 til 1955. Av en øking på 550 mill. kr. falt 350 mill. kr. på skip. Salg av skip til utlandet er da trukket fra. Som det framgår av tabell 87 har investeringene i skip økt langt sterkere enn de øvrige investeringer de siste år. Andelen av den samlede bruttoinvestering i produksjonsutstyr steg fra 20 pct. i 1952 til 27 pct. i 1955.

Ellers var det særlig investeringen i elektrisitetsverk og forretningsbygg og offentlig konsumkapital som økte fra 1954 til 1955. Så vidt det er mulig å dømme etter de tall som forelå ved årskiftet, må investeringsutgiftene for de øvrige næringer sammenlagt ha vært noe lavere siste år enn i 1954.

Tabell 88. *Bruttoinvestering i produksjonsutstyr fordelt på næring. Prosent.*

	1952	1953	1954*	1955*
Jordbruk	6,3	5,9	6,1	5,8
Fiske	2,3	2,1	2,1	2,1
Hvalfangst	0,9	0,7	0,7	0,7
Gruvedrift og industri	18,5	17,0	17,0	15,4
Bygge- og anleggsvirksomhet .	1,4	1,3	1,6	1,4
Kraftforsyning ..	6,9	6,7	5,7	6,1
Forretningsbygg	3,5	3,8	4,0	4,9
Boliger	19,8	18,9	17,2	16,3
Sjøtransport	18,7	21,9	23,4	25,8
Annen samferdsel	8,4	8,0	7,7	7,0
Andre næringer .	4,8	4,6	5,0	4,9
Offentlig konsumkapital	8,5	9,1	9,5	9,6
I alt.....	100,0	100,0	100,0	100,0

Fra 1953 til 1954 økte de samlede investeringsutgifter med 750 mill. kr. Av dette falt 300 mill. kr. på skipsfart. Resten av oppgangen falt særlig på industri, offentlig konsumkapital, jordbruk og varehandel. Boligbyggingen har i de senere år utgjort en tydelig fallende del av de samlede bruttoinvesteringer. I 1952 var andelen 20 pct. og i 1955 16 pct.

Tallene foran bygger i det vesentlige på de oppstillinger Byrået er kommet fram til ved å ta utgangspunkt i tilgangen av de enkelte investeringsobjekter fra import og innenlandsk produksjon. Det blir sjelden full overensstemmelse mellom slike beregninger og statistikk basert på oppgavegiving fra de enkelte bedrifter som har foretatt investeringene. Dette gjør seg gjeldende i særlig sterk grad for utviklingen av industriens investering fra 1953 til 1954. Mens beregninger ut fra tilgangstallene tyder på at stigningen har vært over 100 mill. kr. eller nærmere 10 pct., viser Byrået's direkte investeringsstatistikk bygd på oppgaver fra bedriftene en stigning på bare 50 mill. kr. eller 4 pct. De tall som er gitt i tabell 89 over investeringen i de enkelte industrigrener bygger på det siste sett av oppgaver. Totaltallene er mindre enn de tilsvarende tall i nasjonalregnskapet, bl. a. fordi de innsendte investeringsoppgaver ikke omfatter bedrifter med under 5 arbeidere.

Den o f f e n t l i g e investering har i de siste år ikke utgjort noen vesentlig større del av den totale investeringen enn før krigen. I 1938 var andelen 20 pct., mens den i de siste år har ligget på 21—24 pct. Økingen skyldes i første rekke den store offentlige investering i elektrisitetsverker, Jernverket og aluminiumsverkene. Særlig investeringen i de to sistnevnte grupper førte til at andelen steg fra 1950 til 1953. Både i 1954 og 1955 falt de offentlige bedrifters investering i forhold til foregående år. Investeringen i offentlig konsumkapital, særlig de kommunale investeringer, har imidlertid steget sterkt de siste årene.

Statistikken over endringene i l a g e r holdet er meget mangelfull. Nasjonalregnskapets tall blir stort sett beregnet residualt som avvik mellom tilgangstall og beregnede forbrukstall. Disse beregninger tyder på at det ikke har vært vesentlige endringer i lagerholdet de tre siste årene. I nasjonalregnskapet er det regnet med at jordbrukets beholdninger av fôrstoffer og husdyr gikk ned med ca. 100 mill. kr. i 1955, mens det for de øvrige varebeholdninger i landet er regnet med likevekt mellom oppgang og nedgang.

Tabell 89. *Bruttoinvestering i industrien*[1]. *Mill. kr.*

	1950	1951	1952	1953	1954
Malm- og mineralutvinning	61	81	82	68	70
Nærings- og nytelsesmiddelindustri	70	77	95	103	96
Tekstil- og bekledningsindustri	83	90	92	59	68
Treindustri	27	32	33	39	52
Treforedlingsindustri	148	190	231	224	242
Grafisk industri, bokbinderier	18	17	22	28	38
Lær- og gummivareindustri	17	12	11	10	12
Kjemisk industri	159	164	207	192	201
Produkter av petroleum og kull	3	1	3	4	4
Jord- og steinvareindustri	37	37	48	36	47
Primær jern- og metallindustri	98	130	211	351	302
Jern- og metallindustri	47	51	57	44	64
Maskinindustri	18	18	18	16	20
Elektroteknisk industri	29	28	28	29	30
Transportmiddelindustri	70	68	91	88	90
Diverse industri	4	4	6	5	6
Gassverk	4	3	3	4	4
I alt	893	1 003	1 238	1 300	1 346
Eksportindustri	400	476	598	629	616
Hjemmemarkedindustri	493	527	640	671	730

[1] Omfatter ikke all investering i industrien. (Se teksten.)

Tabell. 90. *Offentlig og privat bruttoinvestering i produksjonsutstyr.*

		1938	1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Privat bruttoinvestering	Mill. kr.	1 135	4 388	4 895	5 793	6 262	6 984	7 516
Offentlig bruttoinvestering	» »	287	1 177	1 359	1 649	1 951	1 975	1 989
Herav: Offentlige bedrifter	» »	145	707	839	1 015	1 202	1 126	1 069
Offentlig konsumkap.	» »	142	470	520	634	749	849	920
I alt	mill. kr.	1 422	5 565	6 254	7 442	8 213	8 959	9 505
Privat bruttoinvestering	Pct.	79.8	78.8	78.3	77.9	76.3	78.0	79.1
Offentlig bruttoinvestering	»	20.2	21.2	21.7	22.1	23.7	22.0	20.9
Herav: Offentlige bedrifter	»	10.2	12.7	13.4	13.6	14.6	12.5	11.2
Offentlig konsumkap.	»	10.0	8.5	8.3	8.5	9.1	9.5	9.7
I alt		100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

For landet som helhet må investeringen finansieres ved privat og offentlig kapitaltilvekst (sparing) og ved gaver og lån fra utlandet. Tall for disse størrelsene i prosent av nettoinvesteringen er gitt i tabell 91.

Tabellen illustrerer tydelig de store forskyvninger som har funnet sted i måten investeringen dekkes på. Den private kapitaltilvekst (sparing) har i hele etterkrigstiden dekket en langt mindre andel av nettoinvesteringen enn før krigen, mens den offentlige andel i årene til og med 1952 var betydelig høyere. Mens vi i andre halvdel av 1930-årene hadde en innenlandsk kapitaltilvekst som var større enn investeringen, har vi i hele etterkrigstiden med unntak av 1951 mottatt et nettobidrag fra utlandet til finansiering av

Tabell 91. *Investering og sparing.*

	1938	1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Bruttoinvestering (inkl. lager) Mill. kr.	1 473	5 640	7 004	7 642	8 063	8 959	9 405
— Kapitalslit ..... » »	863	2 889	3 392	3 970	4 270	4 588	4 910
Nettoinvestering ..... Mill. kr.	610	2 751	3 612	3 672	3 793	4 371	4 495
Privat ..... Pct.	80	75	79	75	69	74	76*
Offentlig ..... »	20	25	21	25	31	26	24
Dekket ved:							
Privat kapitaltilvekst ..... »	86	29	66	57	43	50	51
Offentlig kapitaltilvekst (ekskl. gaver fra utlandet) ..... »	28	40	40	42	32	26	31
Gaver fra utlandet (netto) ..... »	–	38	10	2	2	2	–
Lån fra utlandet (netto) ..... »	— 14	— 7	— 16	— 1	23	22	18
I alt	100	100	100	100	100	100	100

investeringen, tidligere i form av gaver og i de tre siste årene i form av store lån.

Den private kapitaltilveksten har variert betydelig, med lave tall for 1950 og 1953 og høye tall for 1951 og 1952. De to siste årene, 1954 og 1955, står i en mellomstilling. Disse endringer kan i det vesentlige føres tilbake til bedriftenes fondsopplegg. I avsnittet «Inntekter» er det sagt noe mer om sparingen.

Den offentlige kapitaltilveksten (ekskl. gaver fra utlandet) falt sterkt fra 1951 og 1952 til 1953 og 1954. I de to siste av disse årene var den bare akkurat tilstrekkelig til å dekke nettoinvesteringen i offentlig konsumkapital og offentlige bedrifter. Dette endret seg igjen i 1955, da den offentlige kapitaltilveksten var 250 mill. kr. høyere enn i 1954, samtidig som den offentlige nettoinvestering var noe lavere.

Etter ennå ikke offentliggjorte beregninger utført av Byrået, kan verdien av landets realkapital inkl. lager ved utgangen av 1953 settes til ca. 90 milliarder kroner. En årlig nettoinvestering på mellom 4 og 5 milliarder kr. skulle innebære at landets samlede realkapital øker med ca. 5 pct. pr. år.

Priser og finanser.

Priser og levekostnader.

Prismessig har 1955 totalt sett vært et stabilt år. Det har funnet sted visse prisendringer, men de har gått i begge retninger slik at det alminnelige prisnivå bare viser liten endring fra 1954. Dette gjelder både levekostnader og engrospriser.

Innførselsprisene.

Prisutviklingen på det internasjonale råvaremarked har i 1955 vært preget av svakhet for de fleste jordbruksvarer, mens prisene på industrielle råvarer jamt over har vist stigende tendens. Totalt sett har prisnivået for varer som Norge innfører, vært relativt stabilt.

Indeksen for innførselsvarer varierer noe med sammensetningen av importen og er derfor ingen ren prisindeks, men den gir likevel et bilde av utviklingen. I gjennomsnitt for de tre første kvartaler i 1955 ligger indeksen ca. 3,3 pct. høyere enn i de tilsvarende kvartaler i 1954. Sammenliknet med toppåret 1952 ligger de tre første kvartaler 1955 nærmere 9 pct. lavere.

Tabell 92. *Indeks for innførselspriser (uten skip). 1949 = 100.*

År	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
1951	123	135	137	145	135
1952	139	141	134	130	136
1953	133	128	121	125	127
1954	121	122	118	120	120
1955	124	123	124	..	..

De gjennomsnittlige innførselspriser for en del viktigere varer går fram av tabell 93.

Tabell 93. *Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken (kr. pr. kg).*

	1939	1949	1952	1953	1954 1.—3. kvartal	1955 1.—3. kvartal	Prosentvis endring 3. kv. 1954–3. kv. 1955
Hvete	0,12	0,54	0,64	0,62	0,54	0,56	9,6
Rug	0,10	0,43	0,74	0,56	0,39	0,47	5,1
Mais	0,12	0,41	0,64	0,54	0,53	0,55	— 1,9
Sukker (farin)	0,22	0,86	1,06	0,85	0,75	0,81	11,0
Kaffe, rå	0,87	2,83	8,29	8,83	11,76	9,69	— 35,1
Råtobakk, usauset m/stilk	2,49	7,42	10,05	10,60	10,59	10,62	1,9
Kopra	0,22	1,34	1,32	1,55	1,55	1,34	— 7,9
Ull, vasket, ikke kardet eller kjemt	3,59	10,07	20,78	18,37	17,43	16,04	— 25,6
Råbomull	0,92	4,42	7,11	5,89	5,87	6,24	8,0
Ullgarn, ufarget	6,01	21,96	33,85	35,85	34,96	31,04	— 11,5
Bomullsgarn, ubleikt	2,14	10,20	15,23	12,88	12,56	13,05	5,7
Steinkull	0,03	0,09	0,13	0,12	0,12	0,13	16,7

Nedgangen i importprisene på korn de to foregående årene ble i 1955 avløst av prisstigning for hvete og rug. Et liknende omslag var det for sukker (farin), mens kaffeprisen som gikk sterkt opp i 1954 viser et betydelig fall siste år. Ellers har prisene på ull og ullgarn gått betydelig ned, mens prisene på råbomull og bomullsgarn har steget.

Engrosprisene.

Byrået har beregnet en ny engrosprisindeks med basis 1952 = 100 og med en annen varegruppering enn tidligere. (En nærmere redegjørelse for de nye beregninger vil bli offentliggjort i Statistiske meldinger.)

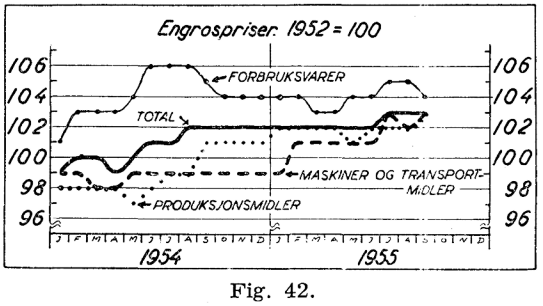

Fig. 42.

Tabell 94. *Indekstall for engrospriser. (1952 = 100).*

	Generalindeks	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenseloljer og elektrisk kraft	Animalske og vegetabilske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbeidde varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer
1953. 1. kvartal	100	103	100	99	98	96	99	98	100	98
2. »	99	101	100	100	97	97	99	97	100	98
3. »	99	103	100	99	96	97	97	96	100	97
4. »	99	104	100	99	95	93	98	96	100	97
1954. 1. kvartal	100	105	100	99	96	97	100	95	99	96
2. »	100	106	100	99	97	94	100	95	99	96
3. »	102	111	100	100	97	95	99	96	99	97
4. »	102	109	100	104	97	98	99	97	99	96
1955. 1. kvartal	102	109	100	104	97	94	101	99	100	96
2. »	102	108	99	105	97	94	102	99	101	96
3. »	103	108	99	107	100	96	102	100	102	95
September	103	108	99	109	100	96	102	100	103	95
Prosentvis endring:										
3. kv. 1954—3. kv. 1955	+ 1,0	— 2,7	— 1,0	+ 7,0	+ 3,1	+ 1,1	+ 3,0	+ 4,2	+ 3,0	— 2,1
September 1954—september 1955	+ 1,0	— 2,7	— 1,0	+ 5,8	+ 3,1	–	+ 3,0	+ 4,2	+ 4,0	— 2,1

Som tabell 94 viser, har det totalt sett vært små endringer i engrosprisnivået siden 1952.

Generalindeksen for 3. kvartal 1955 lå ca. 3 pct. over gjennomsnittsnivået i 1952. Fra 3. kvartal 1954 har stigningen vært ca. 1 pct. Av hovedgruppene har råvarer og matvarer steget sterkest siden 1952, med henholdsvis 9 pct. og 8 pct. Praktisk talt hele prisstigningen for råvarer har funnet sted siden 3. kvartal 1954 Matvareprisene lå høyest i 3. kvartal 1954 med indekstall 111 og har siden gått ned til 108 for 3. kvartal 1955. Av de øvrige grupper har bearbeidde varer, maskiner og transportmidler og brensel, brenseloljer og elektrisk kraft steget forholdsvis mye siste år, mens gruppen forskjellige ferdigvarer — vesentlig klær og skotøy — har gått ned.

Grupperes varene etter anvendelse, lå forbruksvarer under ett lavere i 3. kvartal 1955 enn i samme periode året før. (Tabell 95.) Produksjonsmidlene viser derimot jamt over prisstigning.

Tabell 95. *Indekstall for engrospriser. (1952 = 100.)*

	Forbruksvarer	Maskiner og transportmidler	Produksjonsmidler			
			I alt	Byggematerialer	Brensel, br.oljer og elektrisk kraft	Andre produksjonsmidler
1953. 1. kvartal	101	100	99	103	99	98
2. »	101	100	98	102	98	97
3. »	101	100	98	102	97	97
4. »	101	100	98	101	96	97
1954. 1. kvartal	102	99	98	101	97	97
2. »	104	99	98	101	98	97
3. »	106	99	100	101	99	99
4. »	104	99	101	102	99	101
1955. 1. kvartal	104	100	102	102	99	102
2. »	104	101	102	103	99	102
3. »	104	102	102	104	101	102
September	104	103	103	104	101	103
Prosentvis endring:						
3. kv. 1954—3. kv. 1955	— 1,9	+ 3,0	+ 2,0	+ 3,0	+ 2,0	+ 3,0
Sept. 1954—sept. 1955	— 1,0	+ 4,0	+ 2,0	+ 2,0	+ 2,0	+ 2,0

Tabell 96. *Indekstall for levekostnader. (1949 = 100.)*

	Total	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Kull, koks, ved og petroleum	Gass og elektrisitet	Klesvarer	Husleie	Andre varer og tjenester
1950	105	109	105	100	100	104	100	103
1951	122	129	118	120	101	133	102	114
1952	133	146	123	143	105	138	105	124
1953	136	148	124	147	105	138	108	129
1954 1. kvartal	138	153	123	146	106	138	109	131
2. »	140	158	123	146	107	138	111	131
3. »	145	167	123	147	109	139	117	132
4. »	143	162	123	148	114	139	117	133
1955 1. kvartal	142	159	123	148	114	139	118	133
2. »	143	159	122	150	115	139	120	134
3. »	144	160	122	168	115	138	120	134
September	143	159	122	169	115	138	120	134
Prosentvis endring:								
3. kv. 1954–3. kv. 1955	— 0,7	— 4,2	— 0,8	14,3	5,5	— 0,7	2,6	1,5
Sept. 1954–sept. 1955	— 0,7	— 3,6	— 0,8	15,0	0,9	— 0,7	2,6	1,5

Levekostnadene.

Levekostnadsindeksen, som viste en betydelig oppgang i 1954, har vist bare små endringer i 1955. Fra 144 i desember 1954 falt indeksen til 143 i januar og 142 i februar—april. (Tabell 96). Prisstigningen i sommermånedene brakte indeksen opp i 144 for juli og august, mens tallet for september var 143. Fra 3. kvartal 1954 til samme kvartal siste år viser indeksen en nedgang på 0,7 pct.

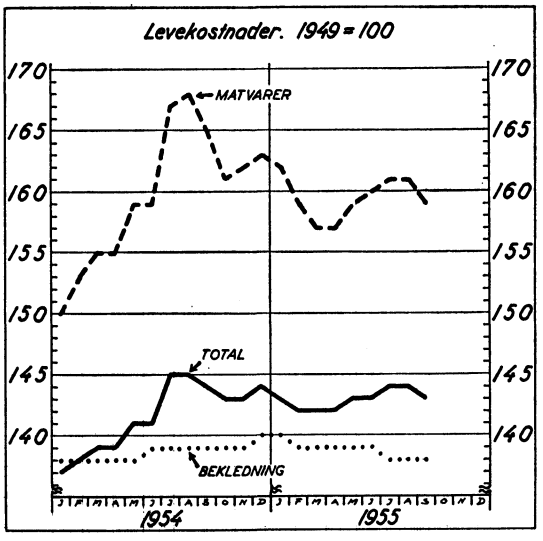

Fig. 43.

Indekstallene for de enkelte grupper viser en noe forskjellig utvikling. Fra 3. kvartal 1954 til 3. kvartal 1955 falt utgiftene til matvarer med 4,2 pct., vesentlig som følge av nedgang i prisene på kolonialvarer, kjøtt og kjøttvarer og flesk. Drikkevarer og tobakk gikk ned med 0,8 pct. som følge av nedsettelse av prisene på visse sorter brennevin og pilsenerøl i mars 1955. Nedgangen på 0,7 pct. i indeksen for klesvarer skyldes blant annet lavere priser på skotøy, og at omsetningsavgiften på reparasjon av skotøy ble tatt bort i juli 1955.

Av de øvrige hovedgruppene har kull, koks, ved og petroleum steget med vel 14 pct. fra 3. kvartal 1954 til samme tid siste år. Stigningen skyldes for størstedelen høyere priser på ved fra juli 1955, men også en samtidig stigning i prisene på kull og koks. Stigningen på 5,5 pct. for gruppen gass og elektrisitet skyldes høyere priser på elektrisitet. En vesentlig del av stigningen her kom allerede i september 1954, og fra da til september siste år var oppgangen for gruppen bare 0,9 pct. Siden juli 1954 har det ikke vært noen alminnelig regulering av husleienivået. Stigningen i indeksen for husleie skyldes i sin helhet tilgangen på nye og «dyrere» leiligheter.

Av matvarene har enkelte grupper vist betydelige prisendringer siden 3. kvartal 1954. Kolonialvarene har gått ned med hele 19,6 pct. (Tabell 97.) Dette skyldes i det alt vesentlige prisnedsettelser på kaffe og sukker. Detaljprisen på kaffe ble i oktober 1954 satt ned fra kr. 22,00 pr. kg til kr. 19,00 pr. kg. I januar 1955 ble prisen satt til kr. 17,80 pr. kg og i februar til kr. 14,80 pr. kg. Prisen på farin ble

Tabell 97. *Prisindeks for matvarer. (1949 = 100.)*

	I alt	Kjøtt og kjøttvarer	Flesk	Fisk og fiskevarer	Mjølk, smør, ost, egg	Poteter, grønnsaker, frukt og bær	Mjøl, gryn m. v.	Brød, andre bakervarer	Kolonialvarer	Andre matvarer
1950	109	112	113	103	109	101	109	112	124	109
1951	129	147	161	119	124	111	116	130	151	128
1952	146	171	179	137	137	129	121	138	189	146
1953	148	182	191	142	128	122	126	140	229	155
1954. 1. kvartal	153	200	220	143	125	120	127	144	247	169
2. »	158	206	209	146	126	130	128	144	271	175
3. »	167	214	208	149	141	133	128	154	281	181
4. »	162	209	205	152	140	124	128	154	258	179
1955. 1. kvartal	159	204	196	152	136	129	128	154	237	175
2. »	159	195	184	153	141	134	128	154	230	171
3. »	160	193	188	153	142	143	128	154	226	170
September	159	192	188	153	142	135	128	154	226	170
Prosentvis endring:										
3. kv. 1954—3. kv. 1955	—4,2	—9,8	—9,6	2,7	0,7	7,5	–	–	—19,6	—6,1
Sept. 1954—sept. 1955	—3,6	—9,4	—8,3	2,0	0,7	7,1	–	–	—19,3	—6,1

i oktober 1954 satt ned fra kr. 1,25 pr. kg til kr. 1,16 pr. kg. En tilsvarende nedgang viser også raffinade. Foruten kaffe og sukker har sjokoladevarer gått noe ned i pris, mens te har steget litt. Kjøtt og kjøttvarer og flesk viser en nedgang på ca. 9,8 pct. fra tredje kvartal 1954. Prisnedgangen for kjøtt og kjøttvarer har vært forholdsvis jamt fordelt over hele perioden. Utviklingen i fleskeprisene har vært noe mer ujamn. Etter en nedgang fra september til oktober 1954 kom en stigning på ca. 3,4 pct. i desember. Siden falt fleskeprisene i første halvår 1955, men fra juni til juli var det igjen en oppgang på ca. 1 pct. «Matvarer ellers» har falt ca. 6,1 pct. For en stor del er dette en følge av nedgangen i kaffeprisen, da gruppen blant annet omfatter mat og drikke på restauranter.

Gruppen poteter, grønnsaker, frukt og bær har steget ca. 7,5 pct. fra tredje kvartal 1954. For en vesentlig del skyldes dette prisstigning på poteter, hodekål og gulrøtter. Tørken siste sommer førte til knapphet på poteter. Mens en tidligere gjennomgående har kunnet regne med uforandrede priser på poteter i juli og fall i august, kom det i 1955 ikke noe fall i potetprisene før i september. Det ble ellers innført midlertidige maksimalpriser på poteter og grønnsaker 18. august. Et annet moment som spiller inn er at frukt og bær i 1954 på grunn av store avlinger lå forholdsvis lavt i pris. Av de andre matvaregruppene har fisk og fiskevarer og mjølk, smør, ost og egg steget henholdsvis 2,7 og 0,7 prosent.

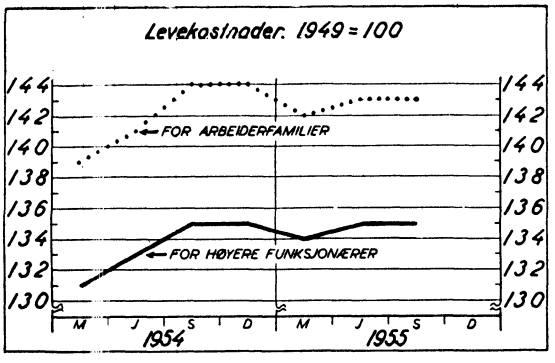

Fig. 44.

Endringer i den totale levekostnadsindeks er ikke bare avhengig av den prosentvise endring i gruppeindeksene, men avhenger også av vedkommende varegruppes andel av forbruksutgiftene. Nedgangen i den totale levekostnadsindeks fra 3. kvartal 1954 til 3. kvartal 1955 var, regnet med desimaler, 1,24 poeng. Denne nedgang fordeler seg slik på de enkelte undergruppene:

	Indeks-poeng
Kjøtt og kjøttvarer	— 1,15
Flesk	— 0,23
Mjølk, smør, margarin, ost og egg	0,09
Poteter, grønnsaker, frukt og bær[1]	0,62
Jordbruksvarer i alt	— 0,67
Fisk og fiskevarer	0,10
Brød og brødvarer	0,01
Kolonialvarer	— 1,41
Matvarer ellers	— 0,19
Matvarer i alt	— 2,17
Drikkevarer og tobakk	— 0,03
Kull, koks, ved og petroleum	0,28
Gass og elektrisitet	0,11
Bekledning	— 0,13
Husleie	0,26
Andre utgifter	0,44
I alt	— 1,24

[1] Omfatter også importerte varer.

Oppstillingen viser at prisnedgangen for kolonialvarer har trukket den totale levekostnadsindeks ned med 1,41 indekspoeng. For jordbruksvarene har nedgangen i prisene på kjøtt og kjøttvarer og flesk mer enn oppveid prisstigningen på poteter, grønnsaker, frukt og bær. Utgiftene til matvarer, drikkevarer og tobakk og klesvarer har i alt gått ned med 2,33 indekspoeng, mens utgiftene til brensel og belysning, husleie og andre varer og tjenester har steget 1,09 indekspoeng.

Den offisielle levekostnadsindeksen bygger på forbruksmateriale fra tidsrommet oktober 1951—september 1952 for industriarbeiderfamilier i byer og industristeder. Den kan ikke uten videre tas som representativ for andre befolkningsgrupper. På grunnlag av en forbruksundersøkelse blant høyere funksjonærer i perioden april 1952—mars 1953 har Byrået beregnet en levekostnadsindeks etter de samme metoder og med det samme prismateriale som i de vanlige levekostnadsberegninger.

Funksjonærindeksen ligger for hele perioden fra 1949 noen poeng lavere enn den levekostnadsindeks som bygger på forbruket hos industriarbeiderfamilier, men siden desember 1952 har de to indekser beveget seg praktisk talt parallelt. (En nærmere redegjørelse for disse siste beregninger vil bli gitt i Statistiske meldinger.)

Prispolitikk og prisregulering.

Den nye prisloven trådte i kraft fra 1. januar 1954. Samtidig ble de alminnelige prisforskrifter

av 11. november 1949, som inneholdt generelle kalkulasjonsforskrifter og forbud mot pris- og avanseforhøyelser for større deler av næringslivet opphevet. En stor del av de spesielle prisreguleringsbestemmelser falt også bort i løpet av 1954, mens det for byggematerialer og kurpriser på offentlige sykehus ble innført forbud mot prisforhøyelser.

Ved utgangen av 1954 var således prisfastsettelsen for størstedelen av næringslivet overlatt de næringsdrivende selv, med de begrensninger som følger av prislovens bestemmelser. De varer som fortsatt er underlagt særregulering er i første rekke subsidierte varer og varer som det hersker en viss knapphet på.

Ved kgl. res. av 11. mars 1955 ble det lagt fram retningslinjer for kontroll- og reguleringspolitikken i 1955. Det ble her uttrykkelig sagt at det ikke ble ansett formålstjenlig å gå til en ytterligere avvikling av den direkte prisregulering i 1955. Sammenliknet med 1954 betegnet retningslinjene for regulerings- og kontrollvirksomheten i 1955 en skjerpelse av tilsynet med pris- og avanseberegningene. Kontrollvirksomheten i de tre første kvartaler av 1954 var vesentlig konsentrert om pris- og avansesatser innen konkurranseregulerende sammenslutninger og storbedrifter. Fra høsten 1954 og i 1955 har kontrollen og undersøkelsene vært utvidd også til andre grupper. For tekstilvarer, konfeksjon og skotøy i detaljsalg ble det 16. mars 1955 utferdiget bestemmelse om prismerking av varene. Samtidig ble de ervervsdrivende i disse bransjer påbudt å føre bøker som viser hvordan detaljprisen er kalkulert og hvilken bruttofortjeneste som er beregnet. Foruten å lette kontrollen med prisene tar disse bestemmelser sikte på å lette forbrukernes bedømmelse av varene.

For ytterligere å styrke kontrollen med den private prisfastsetting ble det 8. juni 1955 vedtatt bestemmelse om meldeplikt for leverandører som fastsetter priser eller fortjenester for videreforhandlere eller gir bindende eller veiledende retningslinjer for deres pris- eller avanseberegning. Bestemmelsen tar sikte på å fastslå i hvilken grad det såkalte bruttoprissystemet er utbredt. En tidligere, liknende bestemmelse av 19. mars 1954 gjaldt bare storbedrifter og meldepliktige sammenslutninger, ikke enkeltleverandører.

Da prisstigningen sommeren og høsten 1954 førte til frykt for at levekostnadsindeksen pr. 15. mars 1955 ville komme over «den røde strek», ble det høsten 1954 tatt opp forhandlinger med en rekke bransjeorganisasjoner om nedsetting av prisene. Disse forhandlinger resulterte i at prisene ble satt ned bl. a. for kjøtt og flesk, margarin og gummifottøy. Forhandlingene med bransjeorganisasjonene har fortsatt også i 1955. I oktober ble det således oppnådd enighet om en 2 pct. reduksjon av prisene på manufakturvarer.

Maksimalprisen på sukker fra grossist ble satt ned med 4 øre i september 1954, og samtidig gikk kjøpmennene til en frivillig reduksjon av detaljprisene, slik at det i oktober 1954 fant sted en nedgang i detaljprisene på sukker på mellom 8 og 9 pct. For kaffe ble grossistenes innkjøpspriser satt ned i september 1954. Nye maksimalpriser på kaffe i detaljsalg sammen med kjøpmennenes frivillige prisnedsetting brakte i oktober kaffeprisen ned fra kr. 22,00 pr. kg til kr. 19,00 pr. kg. Da kaffeprisen på verdensmarkedet falt i slutten av 1954, ble det i januar 1955 vedtatt en ny nedsetting av grossistenes innkjøpspriser. Ved regjeringsvedtak av 11. februar 1955 ble kaffeprisen satt ytterligere ned og sammen med en frivillig avansereduksjon kom detaljprisen på kaffe helt ned i kr. 14,80 pr. kg. Utgiftene ved denne prisnedskrivning skulle dekkes delvis av Prisreguleringsfondet for kolonialvarer og delvis ved statstilskott.

Da lagrene av norske grønnsaker praktisk talt tok slutt i begynnelsen av 1955 ble det i februar og mars gitt lisens til tollfri import av gulrøtter og hodekål. Disse varene lå betydelig under de norske i pris. Også tilgangen på poteter var knapp i vår- og sommermånedene. Den prisstigning som fulgte ble forsterket på grunn av tørken og små avlinger av tidligpoteter. For å hindre for stor prisstigning på poteter og grønnsaker ble det derfor innført maksimalpriser fra 18. august. Tilgangen tok seg imidlertid opp i løpet av september og oktober, og bestemmelsen ble opphevet.

Fra 1. november 1955 ble billettprisen for enkeltreiser med statsbanene forhøyd med 15 pct. Samtidig ble imidlertid hurtigtogtillegget sløyfet, slik at den effektive prisforhøyelse ble noe mindre.

Ved Stortingets vedtak av 3. desember 1955 ble avgiften forhøyd for alle tobakksvarer unntatt sigarer. Dette medførte en prisstigning for de forskjellige tobakksvarer på mellom 7 og 19 pct.

Samme dag vedtok Stortinget med virkning fra 1. januar 1956 en rekke forhøyelser av portosatsene. Den innenrikske brevporto ble for de to laveste vektklasser satt opp fra 30 til 35 øre og fra 60 til 70 øre (dvs. med ca. 17 pct.), og for den høyeste vektklasse fra 90 til 120 øre (ca. 33 pct.). Portoen for brevkort gikk opp fra 20 til 25 øre og fra 40 til 50 øre (ca. 25 pct.), og for pakkepost med i gjennomsnitt ca. 11 pct. Med virkning fra 1. april 1956 ble portoen for blad og tidsskrifter forhøyd med ca. 15 pct. En rekke andre portosatser vil få tilsvarende forhøyelse fra 1. januar 1956.

Av Telegrafverkets takster ble med virkning fra 1. januar 1956 rikstelefontakstene forhøyd med 20—25 pct. i alle takstsoner unntatt den tidligere sone VI. Telextakstene ble forhøyd i samme forhold, mens tilsiingstakstene fikk en til dels noe sterkere forhøyelse. For abonnenttelefon ble samtaleavgiften forhøyd med 25 pct. fra 8 til 11 øre, og grunnavgiften med mellom 9 og 17 pct. Telegramtakstene er ikke forhøyd.

Det er endelig vedtatt en særavgift på omsetningen av registrerte brukte motorkjøretøyer. Avgiften er pålagt med varierende satser etter alder og forskjellige tekniske kjennetegn.

Pristilskottene ble stort sett utbetalt etter de samme retningslinjer som i 1954. Som det går fram av tabell 98 er det de prisregulerte varer og varer som er gjenstand for prisutjamning, som er subsidierte.

Tabell 98. *Utbetalte subsidier over statsregnskapet (kap. 1166) og Prisdirektoratets fond. Mill. kr.*

	1949/50	1952/53	1953/54	1954/55
Kunstgjødsel	[1] 56	34	40	40
Kraftfôr og fettstoffer	144	[2] 80	69	115
Brødmjøl	102	138	120	104
Mjølk og mjølkeprodukter	181	205	254	266
Kjøtt og flesk	114	5	5	6
Sukker og kaffe	94	–	–	–
Ved	16	12	5	–
Tekstilråvarer og fiskeredskap[3]	75	1	-	–
Annet	–	1	2	1
I alt, statsregnskapets kapitel 1166	782	475	495	532
Prisdirektoratets fond	69	192	101	136
I alt	851	667	596	668

[1] Også AIV-væske. [2] Bare kraftfôr. [3] Tilskott er fra 1952/53 ytt over Prisdirektoratets fond.

Utbetalingen over statsregnskapets kap. 1166 var noe større i 1954—55 (532 mill. kr.) enn i 1953—54 (495 mill. kr.). Stigningen skyldes hovedsakelig større utbetalinger til kraftfôr og fettstoffer og mjølk og mjølkeprodukter, mens utbetalingen til brødmjøl er gått ned. Også utbetalingen fra Prisdirektoratets fond var større i 1954—55 enn i 1953—54.

De største utbetalinger går fortsatt til mjølk og mjølkeprodukter. Her har det ikke vært gjort vesentlige endringer siden avtalen mellom staten og jordbruksorganisasjonene sommeren 1954. Som følge av tørkeskaden siste sommer ble det imidlertid vedtatt blant annet å heve produsentprisen på mjølk i de tørkeramte distrikter med 8 øre pr. kg.

Nest etter mjølk og mjølkeprodukter er det mjøl og gryn som krever de største utbetalinger av subsidier.

Margarinråstoffene er fortsatt subsidiert. Heller ikke her har det vært endringer i reglene for utbetalinger siste år. I mars 1955 ble maksimalprisene på margarin opphevet. Prisen på denne vare hadde da i noen tid ligget under gjeldende maksimalpris. Til nedsetting av prisene på kraftfôr og kunstgjødsel er det også i 1954—55 utbetalt betydelige beløp. Det er i 1955 bare gjort mindre endringer i disse tilskottsordninger. Ved forhandlingene mellom staten og jordbruksorganisasjonene siste sommer ble kvotene for subsidiert kraftfôr utvidd i de tørkeramte distrikter. Det regnes med at dette vil medføre en merutgift for staten på ca. 10 mill. kr.

Oppstillingen nedenfor gir en oversikt over detaljpriser og pristilskott for en del forbruksvarer.

	Detaljpris, kr. pr. kg.	Tilskott i kr. pr. kg.
Mjølk, nysilt på flasker (liter)	0,58	0,31
Fløte, 35 pct. (liter)	6,56	1,69
Meierismør	8,62	2,74
Geitmysost, G. 35	6,87	1,56
Gaudaost, F. 45	6,81	1,48
Margarin	2,41	0,42
Rugmjøl, finsiktet	0,72	0,25
Hvetemjøl, finsiktet	0,74	0,26
Havregryn	0,97	0,64
Husholdningsbrød	0,96	0,19
Hveteloff	1,31	0,20

Tallene er beregnet på grunnlag av utbetalinger i 1. halvår 1955 over statsregnskapets kapitel 1166 og prisreguleringsfond som admini-

streres av Prisdirektoratet. I subsidiene for jordbruksvarer er det her ikke regnet med tilskottene til kraftfôr og kunstgjødsel. For tilskott som varierer med årstiden er det regnet med gjennomsnitt for året.

Den aktuelle prissituasjon.

Prisutviklingen i tiden framover vil blant annet avhenge av den internasjonale prisutvikling, av økingen i lønnskostnader og av de justeringer i priser, avgifter og subsidier som måtte bli gjennomført. Som før nevnt har prisene på verdensmarkedet alt i alt vært bemerkelsesverdig stabile det siste året, og det skulle være grunn til å regne med små forandringer i våre importpriser i den nærmeste framtid. Det vil således ventelig bli innenlandske prisbestemmende faktorer, som kommer til å spille den største rolle for utviklingen.

Til våren skal det finne sted omfattende tariffoppgjør og forhandlinger om ny prisavtale for jordbruket, og i sammenheng med begge kan det ventes framsatt krav om betydelige inntektsforhøyelser. Allerede den stigning levekostnadsindeksen har vist i løpet av tariffperioden kan danne grunnlag for krav om lønnsforhøyelser, og slike krav vil få ny styrke ved enhver ytterligere stigning i indeksen. Byrået har beregnet at levekostnadsindeksen kan ventes å stige med i alt noe mindre enn 1 poeng som følge av de iverksatte forhøyelser i jernbanetakstene og i tobakksavgiften og de forhøyelser av porto- og telefontakstene som skal gjennomføres fra 1. januar. Videre er det vanlig at prisene på kjøtt og flesk i årets første måneder viser en sesongmessig oppgang, som har pleid å utgjøre rundt 0,5 poeng i indeksen. På grunn av de betydelige lager som for tiden finnes av disse varer kan det imidlertid tenkes at denne stigningen helt eller delvis uteblir i 1956.

Det er på det rene at myndighetene overveier forskjellige tiltak med sikte på å motvirke prispresset. Når dette skrives, er imidlertid ikke noe kjent om arten av disse tiltak. Det er derfor nå heller ikke mulig å foreta noen samlet vurdering av de faktorer som vil påvirke utviklingen i levekostnadsnivået.

Offentlige finanser.

De offentlige inntekter og utgifter viste ingen betydelige endringer i 1955 sammenliknet med de to foregående år. Utgiftsøkingen svarte i grove trekk til den alminnelige oppgang i lønninger og priser, og inntektene steg omtrent i takt med utgiftene. De små endringer som fant sted, synes stort sett å ha gått i retning av å gjøre virkningen av den offentlige budsjettpolitikk noe mer kontraktiv. I alt vesentlig kan dette føres tilbake til en mindre nedgang i forsvarsutgiftene.

Det er ellers vanskelig å felle en klar dom om hvor kontraktivt eller ekspansivt en bestemt finanspolitikk virker. Ethvert finanspolitisk tiltak, enten det vedrører utgifts- eller inntektssiden, har sine særegne virkninger, som helst bør bedømmes isolert. Som en første tilnærmelse kan en imidlertid gå ut fra at alle offentlige skatteinntekter vil redusere den private etterspørsel, mens offentlige inntektsoverføringer til private vil øke etterspørselen. Det offentliges kjøp av varer og tjenester representerer et tillegg til den samlede private etterspørsel. Forskjellen mellom de etterspørselsreduserende innbetalinger til det offentlige og de utbetalinger som direkte eller gjennom mottakernes disposisjoner virker til å øke etterspørselen — hva vi kan kalle det offentlige «inntektsoverskott» — kan derfor tas som en grov indikator for hvordan finanspolitikken virker.

Utviklingen fra 1950 i de størrelser som tilsammen er bestemmende for «inntektsoverskottet» er vist grafisk i fig. 45. Figuren gjelder staten, trygdene og kommunene tatt under ett. Totalarealet på figuren representerer det offentliges inntekter eksklusive netto stønader fra utlandet. Dette svarer stort sett til hva vi foran har kalt «etterspørselsreduserende innbetalinger til det offentlige». Det rutede og det skraverte bånd representerer på tilsvarende måte det offentliges utgifter til henholdsvis varer og tjenester og stønader til bedrifter og private. Differansen (det prikkede areal) utgjør derfor det offentliges «inntektsoverskott».

Som en vil se, har «inntektsoverskottet» i hele

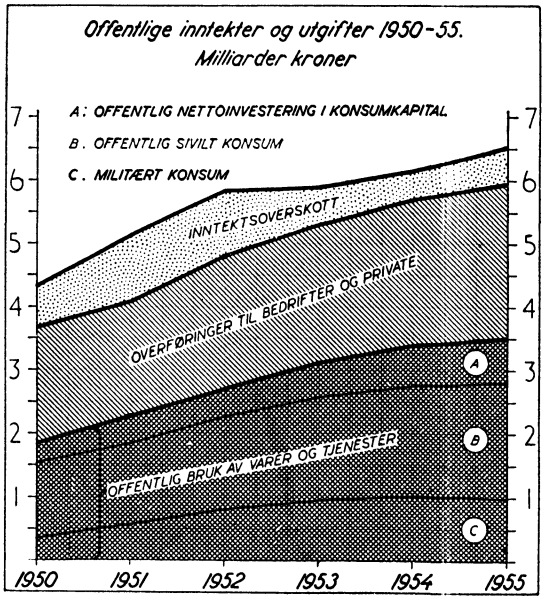

Fig. 45.

denne perioden vært betydelig. Størrelsen av det har imidlertid variert ikke så lite. Det nådde et maksimum i 1952, da det i størrelse svarte til 4,7 prosent av nasjonalproduktet. Deretter sank det sterkt i de to følgende år, for så å stige igjen i 1955. Stigningen var imidlertid ikke stor, og selv i 1955 kom «inntektsoverskottet» ikke opp i mer enn 2,5 prosent av nasjonalproduktet mot 1,9 prosent i 1954.

I de følgende avsnitt vil statens og kommunenes finanspolitikk i de siste år bli gjennomgått i større detalj.

Statens finanser.

Den oversikt som her er gitt over «Statens finanser», omfatter ikke bare inn- og utbetalinger over statens budsjettregnskap. Statens forskotts- og depositakonti, krigsskadetrygdene, statsregnskapets, Kirkedepartementets og Prisdirektoratets fond og de sosiale trygder er også tatt med. For denne statens finansforvaltning i videre forstand er det i tabell 100 gitt en oversikt over inntekter og utgifter etter art. Tallene for 1954 og særlig for 1955 må betraktes som foreløpige.

Utgiftene. Posten «Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål» steg med ca. 6 prosent fra 1954 til 1955. Dette skyldtes i første rekke lønns- og prisstigning, men det har også funnet sted en mindre øking i volumet av varer og tjenester som er kjøpt. Det var videre en liten øking i bruttoinvesteringen i konsumkapital. (I tabellen er bruttoinvesteringen delt i nettoinvestering og kapitalslit.) Statens samlede kjøp av varer og tjenester til sivile formål har således gått opp det siste året, men økingen er noe mindre enn den har vært i de nærmest foregående år.

Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål gikk derimot ned fra 1 026 mill. kr. i 1954 til 961 mill. kr. i 1955. Dette var første gang siden 1948, da forsvarskonsumet var 307 mill. kr., at en kunne registrere en nedgang. Tallene er eksklusive leveransene under Det militære hjelpeprogram og fratrukket nettotilskottet under infrastrukturprogrammet og forsvarets salg av varer og tjenester, men omfatter ellers de løpende utgifter til forsvaret og utgiftene til militære bygge- og anleggsarbeider. For 1955 regnes det med at forsvarskonsumet har utgjort vel 50 % av statens samlede kjøp av varer og tjenester. Forsvarskonsumet i prosent av bruttonasjonalproduktet viser følgende utvikling:

1938	1947–50	1951	1952	1953	1954	1955
0,9	2,3	2,8	3,6	4,1	4,1	3,6

Opp til 1953 la forsvarsutgiftene beslag på en stadig stigende del av bruttonasjonalproduktet. I 1955 er prosentdelen sunket og er fortsatt lavere enn i mange andre vest-européiske land.

Tabell 101 viser en formålsgruppering av statens utgifter til varer og tjenester, dvs. bruttoinvestering og løpende forbruk. I denne tabell er ikke statens inntekter av varer og

Tabell 99. *De statlige skatteinntekter. Mill. kr.*

	1951	1952	1953	1954*	1955*
Skatter og andre ytelser fra private, i alt	3 513	3 990	3 814	3 861	4 165
Direkte skatter	1 148	1 225	1 208	1 100	1 160
Formues- og inntektsskatter (inkl. renteskatt)	963	1 089	1 115	1 022	1 067
Arveavgift	18	16	17	18	22
Bøter og inndragninger	24	19	9	8	7
Krigsskadeavgift og verneskatt	28	3	–	–	–
Engangsskatt på formuesstigning	81	60	24	4	2
Avgift på konsumgoder	12	17	22	26	40
Inntekt av lotteri og totalisatorspilll m. v.	22	21	21	22	22
Indirekte skatter	2 365	2 765	2 606	2 761	3 005
Toll	201	330	306	366	352
Alminnelig omsetningsavgift	799	1 061	1 140	1 248	1 390
Spesielle omsetnings- og produksjonsavgifter	1 013	1 076	1 059	1 064	1 174
Eksportavgifter o. l.	319	283	87	68	71
Krigsskadeutlikning på bygninger og løsøre	23	3	–	–	–
Andre indirekte skatter	10	12	14	15	18

Tabell 100. *Nasjonaløkonomisk gruppering av statens inntekter og utgifter.*[1] *Mill. kr.*

	1953					1954*					1955*				
	Budsjettregnskapet	Andre statsregnskaper	Prisdir. fond	Sosiale trygder	I alt	Budsjettregnskapet	Andre statsregnskaper	Prisdir. fond	Sosiale trygder	I alt	Budsjettregnskapet	Andre statsregnskaper	Prisdir. fond	Sosiale trygder	I alt
Inntekter:															
Renter (vesentlig av kapital i statens bedrifter)	68	23	1	22	114	89	24	3	23	139	108	24	4	25	161
Aksjeutbytte og overskott på forretningsdrift	— 45	2	–	–	— 43	— 40	11	–	–	— 29	—34	12	–	–	— 22
Direkte skatter	1 157	51	–	–	1 208	1 068	32	–	–	1 100	1 129	31	–	–	1 160
Indirekte skatter	2 487	16	103	–	2 606	2 649	18	94	–	2 761	2 836	18	151	–	3 005
Trygdepremier	–	–	–	426	426	–	–	–	491	491	–	–	–	506	506
Overføringer fra kommuner	172	34	–	64	270	201	35	–	76	312	246	34	–	80	360
Stønader fra utlandet	29	87	–	–	116	37	71	–	–	108	33	8	–	–	41
	3 868	213	104	512	4 697	4 004	191	97	590	4 882	4 318	127	155	611	5 211
Utgifter:															
Nettoinvestering i sivil konsumkapital	152	14	–	–	166	162	15	–	–	177	168	13	–	–	181
Beregnet kapitalslit på konsumkapital	87	4	–	–	91	89	4	–	–	93	90	4	–	–	94
Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål[2]	556	9	1	27	593	586	12	1	29	628	623	11	1	31	666
Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål[2]	957	–	–	–	957	1 026	–	–	–	1 026	961	–	–	–	961
Renteutgifter (vesentlig av statsgjelden)	156	2	1	–	159	174	2	–	–	176	228	1	–	–	229
Subsidier[3]	863	24	149	–	1 036	909	26	120	–	1 055	924	19	145	–	1 088
Andre overføringer til private	44	4	–	478	526	45	4	–	554	603	46	4	–	586	636
Overføringer til kommuner	483	67	–	–	550	526	89	–	–	615	572	93	1	–	666
Stønader til utlandet	25	8	–	–	33	22	11	–	–	33	12	6	–	–	18
Korreksjon: Netto overføringer avgitt til (+) eller mottatt fra (—) andre statssektorer	16	60	— 14	— 62	0	13	81	— 23	— 71	0	71	24	— 19	— 76	0
Saldo: Netto fordringsøking[4]	529	21	— 33	69	586	452	— 53	— 1	78	476	623	— 48	27	70	672
Herav kapitalutlegg ved statens anlegg og bedrifter	294	–	–	–	294	273	–	–	–	273	232	–	–	–	232
	3 868	213	104	512	4 697	4 004	191	97	590	4 882	4 318	127	155	611	5 211

[1] Agioposteringer er utelatt.
[2] Inntekter ved salg av varer og tjenester er trukket fra.
[3] Herunder også kapitaltilskott til private, som nedskrivningsbidrag o. l.
[4] Inklusive nettokjøp av fast eiendom.

tjenester trukket fra. (I tabell 100 derimot er statens realtransaksjoner regnet netto.) I prosent av bruttonasjonalproduktet steg statens bruk av varer og tjenester fra 1950 til 1953. Prosentallet holdt seg uendret i 1954 og gikk så ned i 1955. Dette skyldtes vesentlig variasjonene i forsvarsutgiftene. Holdes disse utenfor, har det statlige forbruk av varer og tjenester i prosent av bruttonasjonalproduktet vært bemerkelsesverdig fast.

De samlede inntektsoverføringer til private og kommuner (herunder renteutgifter og subsidier) har utgjort om lag like stor del av statens samlede utgifter i 1954 og 1955, henholdsvis vel 55 og 57 prosent.

Statens samlede renteutgifter steg med ikke mindre enn 53 mill. kr., fra 176 mill. kr. i 1954 til 229 mill. kr. i 1955. Også statens samlede subsidier viste en svakt stigende tendens. For 1955 var det en forholdsvis større øking av utbetalingene over Prisdirektoratets fond. Subsidiepolitikken er ellers omtalt nærmere i avsnittet «Priser og levekostnader».

De sosiale trygder økte sine utbetalinger av stønader til private. Størstedelen av økingen faller på syketrygden. Stigningen var særlig stor fra 1953 til 1954, da sykepengene ble satt opp og enkelte andre ytelser betydelig utvidd høsten 1953. Økingen det siste år skyldes delvis større medlemsstokk og økte pengeinntekter. Dette siste betinger høyere klasse for utbetalinger, men gir også trygdene større inntekter. Alderstrygd og barnetrygd utbetales gjennom kommunene, og statens bidrag til disse trygdene er i tabell 100 ikke tatt med under utgifter til sosiale trygder, men under posten «Overføringer til kommuner».

Inntektene. Statens samlede inntekter steg med 329 mill. kr. fra 1954 til 1955. Dette skyldtes særlig økingen i innbetalte skatter, som utgjør det vesentligste av statens inntekter. I 1955 utgjorde de omkring 4,2 milliarder kr. mot omkring 3,9 milliarder kr. i 1954. I tabell 99 er gitt en oversikt over statens skatteinntekter fordelt på de viktigste skattetyper.

De direkte skattene nådde et maksimum i 1952, og innbrakte i 1955 65 mill. kr. mindre enn den gang. Denne nedgang er mer enn oppveidd av økingen i de indirekte skattene. Vesentlig som følge av fall i eksportavgiftene gikk de indirekte skattene ned fra 1952 til 1953, men har siden steget igjen, slik at både totale skatteinntekter og indirekte skatter i 1955 har nådd sitt hittil høyeste nivå. Dette skyldes først og fremst større inntekter av den alminnelige omsetningsavgift. Både i 1954 og 1955 innbrakte denne mer enn alle de direkte skatter tilsammen, i 1955 230 mill. kr. eller nesten 10 prosent mer. Satsen (10 prosent av salg til forbruker) har vært uforandret siden 1951. Økingen skyldes oppgang både i den omsatte mengde varer og tjenester og i prisene. Dessuten ble avgiften ved vedtak av 14. februar 1955 også utvidd til å gjelde bygge- og anleggsvirksomhet. Av sosiale grunner ble det gjort unntak for oppføring av boligbygg, driftsbygninger til jordbruk med binæringer og gjenoppbygging etter krig, brann og naturkatastrofe. Samtidig ble det også innført en midlertidig avgift på import av motorkjøretøyer og traktorer. Denne ble satt til 10 % av tollverdien, med fradrag for verdien av dekk og slanger og med tillegg av toll- og trafikkavgift. (I tabell 99 er den medtatt under «spesielle omsetnings- og produksjonsavgifter».) Avgiften innbrakte ca. 26 mill. kr. i 1955.

De indirekte skatter har i de siste årene utgjort følgende prosentdel av de samlede skattene:

1951	1952	1953	1954	1955
67,3	69,3	68,3	71,5	72,1

De ordinære formues- og inntektsskatter nådde en topp i 1953, sank i 1954, men steg igjen noe i 1955. Her er å merke at de inntektsskatter som ble innbetalt i 1955, er utliknet på inntekter opptjent i 1953 og 1954. Skattevedtaket av 1953/54 er blitt fornyet både i 1954/55 og 1955/56 uten særlige endringer.

Etter de avskrivningsregler som nå gjelder er det i alminnelighet ikke høve til overprisavskrivninger for driftsmidler som er bestilt etter 20. oktober 1950. På den annen side er det gitt høve til å avsette skattefritt et begrenset beløp til investeringsfond. Denne adgang var lite nyttet av bedriftene, da det i realiteten bare førte til en utsettelse med betaling av skatten. Ved lovendring av 28. mai 1955 ble reglene endret slik at bedriftene nå får et skattefritt fradrag i inntekten på 15 % av det avsatte beløp. Loven begrenset tidligere adgangen til fradrag i skattelikningen for reparasjons- og vedlikeholdsarbeider, men fra og med likningen 1955/56 er denne begrensning opphevet.

Fra 1954 til 1955 var økingen i statens samlede inntekter alt i alt noe større enn økingen i utgiftene, slik disse er avgrenset i tabell 100, dvs. inklusive utgifter til investering i offentlig konsumkapital. Mens inntektene gikk opp med 329 mill. kr., steg utgiftene bare med 133 mill. kr. Dette betyr at statens netto fordringsøking var 196 mill. kr. større i 1955 enn året før. Den utgjorde 672 mill. kr. eller ca. 13 prosent av de samlede statsinntekter mot ca. 10 prosent i 1954.

Netto fordringsøkingen svarer noenlunde til det begrep som i innledningen til dette avsnittet

Tabell 101. *Formålsgruppering av statens bruk av varer og tjenester.*[1] *Mill. kr.*

	1950	1951	1952	1953	1954*	1955*
Statens bruk av varer og tjenester, i alt..	994	1 271	1 681	1 963	2 155	2 114
1. Administrasjon	208	225	259	285	293	310
2. Forsvar	360	579	869	1 026	1 163	1 077
3. Politi og rettspleie	95	101	114	128	132	136
4. Kirker og religiøse formål	10	10	14	15	15	17
5. Undervisning og forskning	82	86	98	112	124	131
6. Sosiale formål	33	41	47	50	53	59
7. Helsevern	49	56	65	72	71	72
8. Veier	102	113	144	175	180	196
9. Andre trafikkformål	28	29	35	44	61	51
10. Annet	27	31	36	56	63	65
Statens bruk av varer og tjenester i prosent av bruttonasjonalproduktet	6,0	6,1	7,4	8,5	8,5	7,9
Do. ekskl. bruk av varer og tjenester til forsvarsformål	3,8	3,3	3,6	4,0	3,9	3,9

[1] Tabellen omfatter bruttoinvestering i offentlig konsumkapital og løpende bruk av varer og tjenester. Inntekter ved salg av varer og tjenester er ikke ført til fradrag.

ble betegnet som «inntektsoverskottet», og som der ble brukt som en grov indikator for finanspolitikkens kontraktive virkning. Forskjellen mellom de to begreper ligger i stønader til og fra utlandet. Størrelsen av disse påvirker netto fordringsøkingen, men har ingen betydning for den innenlandske etterspørsel. Korrigeres netto fordringsøkingen for disse poster, finner vi at statens «inntektsoverskott», slik det ble definert i innledningen, var 649 mill. kr. i 1955 mot 401 mill. kr. i 1954. Den etterspørselsreduserende virkning av statens finanspolitikk bedømt på dette grunnlag, var således en god del større i 1955 enn i 1954. Den var også større enn i 1953, men vesentlig mindre enn i 1952, da det tilsvarende tallet var 988 mill. kr.

De tallene som nettopp er nevnt, tar ikke hensyn til investeringene i statens bedrifter. Slike investeringer øker den totale etterspørsel etter varer og tjenester på samme måten som statens utgifter til konsumformål. For en fullstendig bedømmelse må derfor også kapitalutlegg ved statens anlegg og bedrifter trekkes inn i bildet. Det framgår av tabell 100 at disse gikk ned fra 273 mill. kr. i 1954 til 232 mill. kr. i 1955. Også på dette område har derfor statens finanspolitikk vært noe mindre ekspansiv i 1955 enn året før.

Det har også interesse å studere hvilke virkninger finanspolitikken har hatt for likviditetsutviklingen i året som gikk. Disse forhold er belyst i avsnittet om «Penge- og kredittmarkedet», og en skal her nøye seg med å vise dit.

På side *14 i tabellverket er det tatt med

Tabell 102. *Statens lånegjeld.*[1] *Mill. kr.*

	Opptatt utenlands	Opptatt innenlands			I alt
		Faste lån	Statskasse veksler	Andre midlertidige lån	
31/12–52	1 213	3 060	381	547	5 201
30/6–53	1 222	2 954	442	756	5 374
31/12–53	1 310	2 859	446	902	5 517
30/6–54	1 421	3 153	396	908	5 878
31/12–54	1 491	3 211	248	865	5 815
30/6–55	1 715	3 741	128	860	6 444

[1] Omfatter ikke gjeldsbevis til Den internasjonale bank og Det internasjonale pengefond.

en detaljert oppstilling over statens utgifter og inntekter. Den omfatter imidlertid bare budsjettregnskapet og statsregnskapets fond. For budsjett-terminen 1954—55 ble budsjettregnskapet alene gjort opp med et overskott på driftsregnskapet på 536 mill. kr. og et overskott på totalregnskapet på 2 mill. kr. I den form budsjettet 1955—56 ble vedtatt av Stortinget, er driftsbudsjettet gjort opp med et overskott på 523 mill. kr. og totalbudsjettet med balanse.

Den utenlandske statsgjelden ble i budsjettåret 1954—55 avbetalt med 63 mill. kr. og den innenlandske med 219 mill. kr. Samtidig opptok staten nye innenlandske lån for 491 mill. kr. og utenlandske for ca. 357 mill. kr. Herav ga

Verdensbanken lån for 178 mill. kr., og på det amerikanske lånet til utbygging av aluminiumsverket på Sunndalsøra ble det trukket for 5 mill. kr. Videre ble det opptatt et nytt obligasjonslån i USA på 107 mill. kr. og et i Holland på 66 mill. kr. Gjeldens størrelse og sammensetning ved utgangen av budsjettåret går fram av tabell 102.

Kommunenes finanser.

Tabell 103 viser en nasjonaløkonomisk gruppering av kommunenes inntekter og utgifter i årene 1952—1955. Tabellen omfatter kommunekassene og de kommunale sykehus, men ikke de inntektsgivende bedrifter, som forvalter meget store beløp. Oppgavene for 1952 er satt opp på grunnlag av kommunenes regnskaper, mens de for 1953 delvis bygger på foreløpige sammendrag av regnskaper. Tallene for 1954 og 1955 er anslag bygd på kommunebudsjettene. Erfaringen viser at kommunene gjerne undervurderer skatteinntektene ved oppstilling av budsjettene, og dessuten unnlater enkelte kommuner å føre kapitalbudsjett, selv om de venter å få kapitalutgifter og kapitalinntekter i året. Ved oppstilling av tabell 103 er det forsøkt å ta hensyn til disse forhold ved at enkelte av tallene for 1954 og 1955 er forhøyd i forhold til kommunenes budsjettanslag. Tallene for disse to årene viser relativt små forskyvninger i forholdet mellom inntekter og utgifter, og da oppgavene er så vidt usikre, skal en her nøye seg med en kort kommentar til enkelte av hovedpostene.

Utgiftene. Kommunal- og arbeidsdepartementet har i de senere år henstilt til kommunene å begrense bevilgningene til investeringsformål. Om dette viser en til «Økonomisk utsyn over året 1954». Investeringene i kommunal konsumkapital (offentlige arbeider, skoler, sykehus m. v.) har likevel steget i de siste årene, men det er regnet med en mindre øking i 1955 enn i de nærmest foregående år. For 1955 er således bruttoinvesteringen anslått til 645 mill. kr., dvs. det er regnet med en stigning på om lag 11 prosent fra året før, mens stigningen i 1954 var nesten 18 prosent. Økingen i investeringene skyldes for en del pris- og lønnsøking, men det har også vært stigning i investeringsvolumet.

Tabell 103. *Nasjonaløkonomisk gruppering av kommunenes inntekter og utgifter. Mill. kr.*

	1952	1953	1954*	1955*
Inntekter:				
Renteinntekter	9	11	10	9
Aksjeutbytte og overskott på kommunale bedrifter	— 9	— 11	— 8	— 8
Direkte skatter	1 557	1 727	1 838	1 973
Indirekte skatter	39	40	42	43
Overføringer fra staten	464	550	615	666
	2 060	2 317	2 497	2 683
Utgifter:				
Nettoinvestering i kommunal konsumkapital	286	345	426	487
Beregnet kapitalslit på kommunal konsumkapital	141	147	153	158
Bruk av varer og tjenester til konsumformål[1])	714	789	844	908
Renteutgifter	10	11	12	14
Subsidier[2])	32	45	46	48
Andre overføringer til private	542	586	633	693
Overføringer til staten	238	270	312	360
Saldo: Netto fordringsøking[3])	97	124	71	15
	2 060	2 317	2 497	2 683

[1] Regnet netto; gebyrer er trukket fra.
[2] Herunder også kapitaltilskott til private.
[3] Inkl. nettokjøp av fast eiendom.

Kommunenes utgifter ved bruk av varer og tjenester til konsumformål steg med nesten 8 prosent fra 1954 til 1955. Av det kommunale konsum utgjør om lag to tredjedeler lønnsutbetalinger til kommunenes egne tjenestemenn ved skole, administrasjon m. v. Da sysselsettingen i denne virksomhet ikke har vist større endringer i de siste år, kan en gå ut fra at stig-

ningen i disse utgiftene for en vesentlig del skyldes øking i lønningene.

Inntektsoverføringene til private er anslått til 755 mill. kr. i 1955, dvs. en øking på om lag 9 prosent fra foregående år. Stigningen skyldes særlig økte utbetalinger under de sosiale trygdeordninger, som foruten de spesielle kommunale trygder også omfatter de totale utbetalte beløp for alders- og barnetrygden. De to siste trygdene blir i det vesentlige finansiert over statsbudsjettet, og er i tabellen ført til inntekt under posten «Overføringer fra staten».

Inntektene. Kommunenes samlede inntekter er anslått til 2 683 mill. kr. i 1955, dvs. en stigning på vel 7 prosent fra året før. Av inntektene utgjør de direkte skattene om lag 70 prosent. I tabell 104 er det satt opp hovedtall for den kommunale skattelikning for året 1940—41 og for årene 1949—50 til 1954—55.[1])

Antatt inntekt og samlede skatter har stadig økt i de senere år. Fra inntektsåret 1951 (budsjettåret 1952—53) til 1952 (budsjettåret 1953—54) steg antatt inntekt og samlede skatter etter skattestatistikken med henholdsvis 9,4 og 6,6 prosent. I inntektsåret 1953 (budsjettåret 1954—55) var den antatte inntekt 12 374 mill. kr. Dette er en øking på 5,1 prosent fra året før. For inntektsåret 1954 (budsjettåret 1955—56) foreligger ikke endelige tall, men det er regnet med at den antatte inntekt vil stige 7—8 prosent i forhold til året før.

Tabell 104. *Hovedtall for den kommunale skattelikning.*

Budsjettår	Antatt inntekt[1]	Samlede skatter	Gj.sn. skattøre av skattbar inntekt	Gj.sn. skattøre av antatt inntekt
	Mill. kr.	Mill. kr.		
1940–41	3 087	439,0	16,32	11,23
1949–50	7 328	1 148,5	17,29	13,23
1950–51	7 972	1 246,4	17,35	13,22
1951–52	8 824	1 392,6	17,37	13,37
1952–53	10 760	1 736,3	17,28	13,83
1953–54	11 768	1 850,3	17,15	13,50
1954–55	12 374	1 989,7	17,21	13,61

[1] Inkluderer renter av bankinnskott. Antatt inntekt for et budsjettår refererer seg til inntekter opptjent i foregående kalenderår, således omfatter antatt inntekt 1954—55 inntekter i 1953.

[1] Det er ikke fullt samsvar mellom tallene for samlede skatter i tabell 103 og i tabell 104. Tabell 103 viser nemlig, i motsetning til skattestatistikken, de innbetalte beløp. Videre inngår i tabell 103 avgifter, sjømannsskatt og etterliknet kommuneskatt, mens renteskatten er regnet som tilskott fra staten.

Den gjennomsnittelige skattøre steg fra 1953—54 til 1954—55 både i relasjon til skattbar og antatt inntekt. Det var siste år færre kommuner som gjorde bruk av skattører på under 16 (64 i 1954—55 mot 73 året før).

Kommunestyrene kunne i 1954—55 velge mellom 7 reduksjonstabeller, de samme som i 1953—54. Det var nedgang i tallet på kommuner som gjorde bruk av tabell I, som har de minste klassefradragene, men ennå brukte over 60 prosent av landkommunene denne tabellen.

Reglene for utlikning av tilleggsskatt på høye inntekter var de samme i 1954—55 som i 1953—54. På grunn av inntektsstigningen steg likevel den utliknete tilleggsskatten fra 45,9 til 47,8 mill. kr.

Overføringene fra staten har vist en stadig stigning i de siste år. De største postene her er overføringer i samband med de kommunale trygdene som kommunene betaler ut, og tilskott til skolevesen og veiarbeider. Tilskottene fra skattefordelingsfondet til vanskeligstilte kommuner har også økt betydelig i de senere år, idet Stortinget siden 1952—53 har bevilget til skatteutjamning over statsbudsjettet i tillegg til de midler som skattefordelingsfondet tidligere har hatt til disposisjon. For 1955—56 er det stilt vel 69 mill. kr. til rådighet for skatteutjamning, mot vel 12 mill. i 1951—52.

For å få et samlet bilde av hvilke konsekvenser de kommunale finanser har hatt for den totale etterspørsel i de senere år, kan en beregne kommunenes «inntektsoverskott» etter de samme definisjoner som foran er brukt for staten. Denne størrelsen var 15 mill. kr. i 1955 mot 71 mill. kr. i 1954. Som nevnt ovenfor er ikke inntekter og utgifter for kommunale inntektsgivende bedrifter medregnet i tallene foran, og dette betyr bl. a. at det ikke må trekkes for store slutninger på grunnlag av de tall som er gitt om inntektsoverskottet for kommunene i snever forstand.

Byrået foretar også en telling av kommunenes finansielle aktiva og passiva pr. 30. juni hvert år. Tellingen omfatter kommunekassene, de kommunale og felleskommunale bedrifter og for de siste år også kommunale aksjeselskaper.[1])

For tellingen pr. 30. juni 1955 foreligger det ennå ikke oppgaver. Kommunenes samlede gjeld steg med 166 mill. kr. i løpet av budsjettåret 1953—54. Pr. 30. juni 1954 var dermed den samlede gjeld kommet opp i 2 011 mill. kr., hvorav lånegjelden utgjorde 1 686 mill. kr. og forvaltningsgjelden 325 mill. kr. Av den totale

[1] Da tabell 103 bare omfatter kommunekassene og de kommunale sykehus, vil ikke de endringer i fordringskapitalen som går fram av denne tabellen, stemme med endringene etter tellingen av kommunenes finansielle aktiva og passiva.

lånegjelden var 997 mill. kr. tatt opp til elektrisitetsformål. Lånegjelden økte med 113 mill. kr. i løpet av budsjettåret 1953—54, og av denne økingen var 70 mill. lån til utbygging av elektrisitetsverker o. l.

Kommunenes beholdninger av kontanter, bankinnskott og verdipapirer steg med 233 mill. kr. i løpet av budsjettåret 1953—54 og var dermed kommet opp i 1 545 mill. kr. pr. 30. juni 1954.

Det samlede garantiansvar for kommunene steg med 258 mill. kr. i budsjettåret 1953—54 til 1 339 mill. pr. 30. juni 1954. Av det sistnevnte beløp utgjorde 769 mill. kr. ansvar overfor Husbanken og 185 mill. overfor Småbruk- og bustadbanken. Stigningen i disse to postene var på henholdsvis 138 mill. og 30 mill. kr. Kommunenes garantiansvar for kommunale og felleskommunale elektrisitetsverker er ikke tatt med i de tall som er gjengitt ovenfor, da disse bedriftens gjeld er ført opp sammen med kommunenes øvrige gjeld.

Penge- og kredittmarkedet.

Myndighetene har i 1955 lagt større vekt enn tidligere på regulering av den realøkonomiske utvikling ved hjelp av penge- og kredittpolitiske tiltak. I første avsnitt vil en gi en oversikt over de viktigste pengepolitiske tiltak som har vært virksomme i året. Deretter følger en oversikt over renteutviklingen og enkelte hovedtendenser i den pengemessige utvikling. I de senere avsnitt blir spesielle deler av penge- og kredittmarkedet behandlet mer detaljert. Likviditetsutviklingen blir behandlet i tredje avsnitt, ihendehaverobligasjoner, emisjoner og obligasjonsmarkedet i fjerde avsnitt; aksjemarkedet er kort omtalt i femte avsnitt; og endelig i sjette avsnitt blir utlånsvirksomheten drøftet.

Pengepolitiske tiltak.

Det viktigste mål for pengepolitikken i de siste år har vært å oppnå en reduksjon av kredittytingen for å bremse investeringene. Av de tiltak som har vært virksomme i 1955 hadde en del vært i kraft i lengre tid, mens andre først ble satt i verk i løpet av året.

1. «Mellombels lov om høve til regulering av rente og provisjon» av 17. juli 1953 ble satt i kraft ved kgl. res. av 11. desember samme år. Norges Bank er etter denne lov bemyndiget til å sette vilkår for nominell rente, provisjoner, amortisering, løpetid og salgskurs ved emisjoner av ihendehaverobligasjonslån. Banken kan også bestemme om og i tilfelle når et lån kan bys ut på markedet. Ordningen gjør det således mulig å føre direkte kontroll med låneopptak knyttet til ihendehaverobligasjoner. For realkredittforeningene (her regnes ikke skipskredittforeningene med) blir kredittytingen begrenset ved at det settes opp bindende budsjetter for emisjonene. I 1955 var grensen for disse låneopptak satt til 53 mill. kr., mot 124 mill. kr. i 1954. Både i 1954 og i de tre første kvartaler i 1955 ble imidlertid de fleste innkomne lånesøknader fra andre låntakere approbert. Loven har derfor først og fremst hatt betydning ved at renten og vilkårene ellers er holdt på det nivå myndighetene har godtatt. Derved er det stort sett overlatt til selve markedet å begrense størrelsen av låneopptakene.

2. Finansdepartementet har de senere år utarbeidd retningslinjer for forretnings- og sparebankenes utlånsvirksomhet. Nye retningslinjer ble fastsatt 3. januar 1955. Liknende retningslinjer ble også sendt ut av Samarbeidsnemnda den 16. mai 1955. I disse retningslinjer ble det henstilt til bankene å vise større tilbakeholdenhet ved bevilgning av nye lån og dessuten å skjerpe sine krav om regelmessige avdrag på utestående lån, også kassekreditter.

3. Under og etter krigen har staten utstedt statskasseveksler til bankene. Vekslene er meget likvide og kan når som helst diskonteres i Norges Bank. Hensikten har vært å skape muligheter for utbyttegivende plasering av bankenes likvide beholdninger på annen måte enn ved utlån til publikum. De midler som kom inn ved salget ble satt inn på separatkonto i Norges Bank. Fra 15. januar 1955 ble statskassevekslene gjort om til ihendehaverpapirer. Derved ble det mulig for andre enn banker å plasere midler i statskasseveksler, noe som ville virke til å redusere bankenes likviditet. Adgangen har imidlertid vært lite nyttet. Ved utgangen av september var det bare ca. 40 mill. kr. i statskasseveksler i omløp utenom bankene. En ytterligere modifisering av systemet ble gjennomført fra 17. juni. Tidligere ble det utstedt statskasseveksler med forskjellig løpetid. Løpetiden ble nå satt til 3 måneder for alle statskasseveksler med fast salg en gang hver uke. Ved denne ordningen er det åpnet større muligheter for å skape et kortsiktig pengemarked.

4. I siste halvpart av 1954 ble det gitt adgang for Kommunalbanken til å ta imot bankinnskott fra bestemte innskytergrupper, bl. a. kommuner og kommuneforetak. Hensikten med denne bestemmelsen var i første rekke å skaffe banken midler. Dessuten ville ordningen virke til å redusere forretnings- og sparebankenes likviditet i den utstrekning innskott ble ført over fra disse til Kommunalbanken. Ordningen har imidlertid hittil hatt liten praktisk betydning. Eksempelvis kan nevnes at kommuner og kommuneforetak pr. 31. desember 1954 hadde innestående i alt 1 248 mill. kr. i forretnings- og sparebanker mot 10 mill. kr. i Kommunalbanken.

5. For å begrense statsbankenes utlån blir det hvert år satt opp bindende budsjetter dels for utlån og dels for lånetilsagn i løpet av året. For 1955 ble tilsagnsbudsjettet skåret ned med ca. 35 mill. kr. i forhold til 1954. Utlånene var derimot i stor utstrekning bestemt av lånetilsagn gitt for 2—3 år siden.

6. Den offentlige rentepolitikk ble i 1955 lagt om, idet myndighetene tillot en generell hevning av det nominelle rentenivået. Av offentlige tiltak som understøttet rentehevningen kan følgende nevnes:

a. Norges Bank hevet den 14. februar 1955 diskontosatsen til 3.5 prosent. Diskontoen hadde da vært holdt konstant på 2.5 prosent fra 1946. Til sammenlikning kan nevnes at diskontoen ved utgangen av november 1955 var 3.75 prosent i Sverige, 5.5 prosent i Danmark, 4.5 prosent i Storbritannia og 2.5 prosent i USA.

b. Den nominelle rente på statens langsiktige lån har tidligere ligget på 2.5—3.5 prosent. For det nye statslån på 400 mill. kr. som ble lagt ut den 7. mars 1955, ble renten satt til 4 prosent.

c. Ved kgl. res. av 11. mars 1955 ble renten på innskott i Norges Postsparebank hevet til 2.4 prosent fra 1. mars. Renten hadde tidligere ligget på 1.4 prosent.

d. Renten på statens utlån til statsbankene ble for nye lån hevet fra 2.5 til 3.5 prosent fra 1. juli 1955. For statens utlån til andre statsbanker enn boligbankene ble renten på eldre lån (lånemassen pr. 30. juni 1955) hevet fra 2.5 til 3 prosent fra 1. januar 1956.

e. Statsbankene, unntatt boligbankene, har tilsvarende hevet renten på sine utlån med 1 prosent i gjennomsnitt. Hvor det er adgang til det, har enkelte statsbanker også hevet renten på eldre utlån. Utlån til boligbygging holdes fortsatt på 2.5 prosent.

f. Etter den nye ordning for statskasseveksler ble renten satt til 2 prosent. Renten for statskasseveksler med tilsvarende løpetid lå tidligere på 0.5 prosent.

g. Renten på utlån fra de offentlige fond ble satt opp med 1 prosent til 3.5 prosent fra 1. juli 1955.

h. I samsvar med de nye retningslinjer for rentepolitikken ble Norges Banks krav til renten for nye obligasjonsemisjoner justert tilsvarende. Tidligere lå renten for langsiktige lån på 3—3.75 prosent, mens grensen nå ble hevet til 4—5 prosent.

i. I desember 1955 la staten ut et lån på 900 mill. kr. til 3.25 prosent rente. Lånet kunne tegnes av sparebankene og postsparebanken. Av lånebeløpet kunne 70 prosent dekkes ved innlevering av obligasjoner i 2.5 prosent innenlandske statslån eller statsgaranterte lån som ble avregnet etter pari kurs. For tegningsbeløpet ble det utstedt sertifikater som ikke kan omsettes før tidligst 2 år etter tegningen. Lånet ble innskrevet i register i Norges Bank, og alle senere omsetninger må gå om dette register hvor da nye sertifikater blir utferdiget. Etter foreløpige oppgaver ved tegningsfristens utløp var det tegnet i alt 750 mill. kr. Av dette var 525 mill. kr. dekt ved innlevering av eldre obligasjoner, mens resten ble betalt på vanlig måte.

Det nye lånet er interessant fordi det er første gang staten tar opp innenlandske lån i denne form, og fordi det så vidt en vet er første gang staten konverterer til høyere rente. Konverteringen begrunnes i de vanskelige driftsmessige forhold sparebankene kom opp i etter rentehevningen, i og med at de satt med store beholdninger av obligasjoner som ga liten renteavkastning.

j. I «Lov om midlertidig regulering av visse rentesatser» av 5. desember 1947 ble det bl. a. fastsatt maksimumssatser for utlånsrenten. Disse bestemmelser ble for nye lån opphevet ved kgl. res. av 11. desember 1953, da «Mellombels lov om høve til regulering av rente og provisjon» av 17. juli 1953 ble satt i kraft. For eldre lån ble bestemmelsen om maksimumsrente opphevet fra 1. oktober 1955 ved kgl. res. av 9. september 1955. Motivet for opphevelsen var bl. a. at bestemmelsen ikke var effektiv. Eldre kontrakter kunne nemlig sies opp og nye inngås til høyere rente.

7. Lov om innskottsreserver i Norges Bank av 28. juni 1952 ble gjort gjeldende fra 1. februar 1955 ved kgl. res. av 14. januar samme år. Loven går i korthet ut på at forretnings- og sparebankene skal ha pliktige innskottsreserver i Norges Bank. Innskottsreservene er satt til en viss prosentsats av summen av den enkelte banks innskott på anfordring og netto a vista forpliktelser i mellomregning med andre norske banker. Den kgl. res. av 14. januar bestemte at banker med forvaltningskapital under 10 mill. kr. er fritatt for å holde reserver, for banker med forvaltningskapital mellom 10 og 100 mill. kr. er reserven satt til 5 prosent, og for banker med større forvaltningskapital til 10 prosent. Hensikten med ordningen er å skape et virkemiddel for å regulere bankenes likviditet. Ved å endre prosentsatsene er det mulig å binde eller frigjøre bankenes likvide ressurser og derved kontrollere bankenes evne til å yte kreditt. Liknende system er i bruk i en rekke land. Ordningen hos oss har hittil ikke hatt særlig betydning, da prosentsatsene er lave sett i relasjon til bankenes likviditet. Som eksempel kan nevnes at pr. 1. august 1955 hadde de banker loven omfatter folioinnskott i Norges Bank på 489 mill. kr. Av dette var 242 mill. kr. pliktig

reserve 252 mill. kr. fritt disponibelt, mens 5 mill. kr. manglet av den pliktige reserve.

8. Innbetalinger til staten virker til å trekke likvider inn fra markedet, mens utbetalinger fra staten har den motsatte virkning. Alt etter som innbetalingene eller utbetalingene er de største, vil statens transaksjoner bidra til å redusere eller øke likviditeten i samfunnet. Denne «likviditetsvirkning» av statens finanspolitikk gikk både i 1954 og 1955 i retning av å redusere likviditeten. Den er nærmere omtalt i det følgende.

Hovedtrekk i utviklingen på penge- og kredittmarkedet i 1955.

Før vi går over til en mer detaljert drøfting av utviklingen på penge- og kredittmarkedet, kan det være av interesse å se nærmere på renteutviklingen og de hovedtendenser som ellers har gjort seg gjeldende i 1955.

1. Renteutviklingen. En hevning av rentesatsene for bankenes utlån var innledet alt før Norges Bank hevet diskontoen. Etter at maksimalrenten for nye utlån ble opphevet fra 15. desember 1953, gikk enkelte forretningsbanker til en oppjustering av renten for visse utlånstyper. Tendensen til renteoppgang ble ytterligere markert da forretningsbankene i Oslo og Bergen den 22. januar 1955 vedtok å heve visse minstesatser for utlån mot veksler, vekselobligasjoner og gjeldsbrev med 0.5 prosent. Rentehevningen var således til dels gjennomført da forretningsbankene den 15. februar, samme dag som diskontoforhøyelsen ble gjort gjeldende, besluttet at minstesatsene for alle utlånstyper skulle justeres opp i samsvar med den nye diskontosats. Tabell 105 viser de mest brukte rentesatser for en del utlånstyper i forretningsbankene før og etter rentehevningen.

Tabell 105. *Utlånsrenten i forretningsbankene. Prosent.*

Utlånstyper	Før rentehevningen	Etter rentehevningen
Veksler	2.5—3	3.5—4
Vekselobligasjoner og gjeldsbrev	3.5—4	4.5—5
Kassekreditt	3.75	4.75

Økningen i bankenes utlånsrentesatser var en av de ting som var ventet etter diskontohevningen. Det er vanlig praksis at forretnings- og sparebankene umiddelbart justerer sine utlåns- og innlånsrentesatser som svar på en diskontoendring. Rentesatsene for bankinnskott økte derfor som lag samtidig. Således vedtok forretnings- og sparebankene i Oslo den 16. februar å heve renten for innskott på oppsigelse med 1 prosent. Renten for innskott på 3 måneders oppsigelse ble satt til 2.5 prosent og på 6 måneders oppsigelse til 3 prosent. Tilsvarende forhøyelser ble gjennomført av bankene ellers i landet. For termininnskott ble renten i forretningsbankene satt opp fra 1. juni. Renten for 6 måneders innskott ble satt til 2 prosent (tidligere 0.75 prosent), for 9 måneders innskott til 2.5 prosent (tidligere 1 prosent), for 12 måneders innskott til 3 prosent (tidligere 1.25 prosent) og for 18 måneders innskott til 3.5 prosent (tidligere 1.5 prosent). Renteforhøyelsen for termininnskott hadde sammenheng dels med de nye statskasseveksler, som ble innført ved ordningen av 17. juni, og dels med bestemmelsene om innskottsreserver i Norges Bank.

Rentehevningen fikk også konsekvenser for obligasjonsmarkedet. I og for seg vil alltid en hevning av renten for kortsiktige lån trekke obligasjonsrenten etter seg. Et forhold som denne gangen førte til en rask tilpassingsprosess, var at staten samtidig med diskontoforhøyelsen annonserte at den ville legge ut på markedet et lån på hele 400 mill. kr. til 4 prosent. Dette var en betydelig høyere rente enn hva som svarte til den effektive rente på eldre, lavt forrentede lån. Kursene på slike eldre lån med lav rente falt derfor omgående. For en bestemt serie statsobligasjoner (1946—III) steg den effektive rente på kort tid fra 3.57 til 4.26 prosent. De første lån som ble lagt ut til høyere rente, ble mottatt med stor interesse, kanskje særlig fordi de bød på vesentlig bedre vilkår enn markedet var vant til. Men som det ofte skjer når rentenivået heves, gikk det forholdsvis kort tid før markedets holdning tilpasset seg det nye og høyere nivå. Interessen for de nye obligasjoner ble derfor etter hvert mindre. Noe gjorde det nok også at den likviditetstilstramming som var tilsiktet etter hvert ble følbar. Den effektive rente fortsatte derfor å stige utover sommeren. Det ble da ikke lenger så lett å få avsatt nye obligasjonslån, og det kan nevnes at Norges Bank alt fra april måtte foreta ikke ubetydelige støttekjøp av statens 4 prosent obligasjoner for å hindre kursfall.

Rentehevningen er bare ett av de pengepolitiske tiltak som har vært virksomme i 1955. Det er derfor vanskelig å gi en vurdering av hvilke virkninger rentehevningen isolert sett har hatt. Det kan imidlertid være grunn til å peke på at rentehevningen gjorde det mulig å legge ut betydelige statslån til offentlig tegning. Derved ble det som vi senere skal se, oppnådd en ikke uvesentlig tilstramming av likviditeten. Men dette kunne ikke skje uten konsekvenser for kursene på eldre obligasjoner. Statistisk Sentralbyrås kursindeks falt således fra 91.2 i

januar til 83.1 i februar 1955. Dette betyr en nedgang i børsverdien på om lag 9 prosent. Kursfallet hadde særlig store konsekvenser for kredittinstitusjoner som forretningsbanker og sparebanker, hvor obligasjonsbeholdningen på mange måter tjener som en likviditetsreserve. Salg av eldre obligasjoner etter kursnedgangen har for disse institusjoner vært ensbetydende med å realisere et tap. Det er derfor trolig at utviklingen har gjort det vanskelig for bankene å styrke sine likvide beholdninger ved slike salg. En må regne med at rentehevningen også på denne måten har hatt konsekvenser for bankenes evne til å yte lån.

Virkningen av rentehevningen på likviditeten og dermed på kredittvesenets utlånsevne har således neppe vært ubetydelig. En må også regne med at det høyere rentenivå har virket til å redusere etterspørselen etter kreditt. Det ser imidlertid ikke ut til at virkningen i så måte har vært særlig sterk. Viktig i denne forbindelse er det at renten på lån fra statsbankene til boligbygging er holdt utenom rentestigningen. For etterspørsel etter lån for andre formål kunne det vanskelig ventes at en rentehevning på en prosent ville få nevneverdige følger i den nåværende situasjon. Det bekreftes da også fra bankhold at noen avslapning i tilgangen på lånesøknader ikke har vært merkbar. Den nedgang i utlånsvirksomheten som faktisk kan spores, skyldes forhold på tilbudssiden, ikke at etterspørselen har gått ned.

Et sidemotiv med rentehevningen var å oppmuntre den private sparing. I prinsippet burde en øking i rentenivået føre til en nedgang i konsumet og en tilsvarende øking i spareraten. En har ikke tallmateriale som gjør det mulig å avgjøre om rentehevningen i dette tilfelle har hatt noen betydning for sparingen, men i den nåværende situasjon må en anta at virkningen neppe har vært særlig sterk. Derimot kan en med sikkerhet si at rentehevningen har ført til visse omplaseringer av eksisterende formuer. Ikke-rentegivende plaseringer som innskott på anfordring har sunket betydelig etter at rentehevningen fant sted. Seddelomløpet som hittil har vist jamn stigning fra år til år, har i 1955 hatt et forløp som klart viser at kassebeholdningene er blitt justert ned. På den annen side har tidsinnskottene fortsatt å stige stort sett på samme måte som i 1954. Totalt sett viser publikums beholdninger av sedler og bankinnskott en viss nedgang i løpet av 1955, noe som først og fremst skyldes kjøp av statsobligasjoner. I motsetning til tidligere år var det i 1955 ikke bankene, men publikum som kjøpte statsobligasjoner.

2. Likviditetsutviklingen. I første halvår 1955 dro Norges Bank og staten inn betydelige mengder likvider. Denne inndraging kom i stand dels ved valutasalg, dels ved låneopptak og dels som følge av andre disposisjoner. I 3. kvartal ble derimot over halvparten av de inndradde midler igjen tilført markedet. Dette skyldtes først og fremst det sesongmessige underskott på statsbudsjettet i disse måneder.

Pengeinndragingen førte til en strammere likviditet for både bankene og publikum. Forretnings- og sparebankenes beholdninger av sterkt likvide midler (dvs. sedler, folioinnskott i Norges Bank, postgiroinnskott og statskasseveksler) viste i 1954 en markert nedgang. Denne utvikling hang bl. a. sammen med de betydelige lån bankene ytte staten. I de tre første kvartaler i 1955 fortsatte nedgangen i stigende tempo. Et nytt trekk var nå kommet inn i bildet. Utlånsøkingen var mye mindre enn i 1954, og bankene reduserte sine obligasjonsbeholdninger. Når de likvide beholdninger likevel sank, kom dette av at publikum trakk på sine innskott. Fra utgangen av februar og fram til utgangen av juli sank således de samlede bankinnskott med vel 250 mill. kr.

Det nye trekk i utviklingen i 1955 kommer også fram når en ser på endringene i publikums likvide beholdninger (dvs. sedler, folioinnskott i Norges Bank, innskott på postgiro og i postsparebanken, innskott i forretnings- og sparebanker og bevilget, ikke disponert kassekreditt). Disse beholdninger viste i de tre første kvartaler i 1954 stort sett en uavbrutt stigning. I 1955 derimot stoppet stigningen opp i februar. I perioden mars—juni sank beholdningene betydelig og har senere bare vist en mindre øking. Den offentlige pengeinndragingen i 1954 var stort sett en pengemessig overføring direkte fra bankene, og rammet ikke publikums likvide beholdninger. I 1955 derimot slo pengeinndragingen i første rekke ut hos publikum. Bankene ble da rammet indirekte ved at publikum trakk ut fra bankene likvider som så ble overført til det offentlige.

3. Utlånsvirksomheten. De samlede kjente utlån til næringslivet og private har i de siste år økt jamt fra halvår til halvår. Stigningen fortsatte i første halvår 1955, og var da om lag like stor som i første halvår 1954. Fordelingen av utlånene på de enkelte næringsgrener var imidlertid en annen. Kredittinnskrenkingen i 1955 rammet i første rekke varehandelen. Utlånene til denne næringsgren i første halvår 1955 økte bare med fjerdeparten av den tilsvarende øking første halvår 1954. Utlån til industrien viste derimot en relativt sterk øking. Dette skyldtes bl. a. at enkelte industrigrupper har hatt noe større behov for driftskreditt i 1955 enn i 1954. Således har den økende konkurranse fra utlandet skapt vansker for tekstilindustrien, noe som har økt kredittbehovet. For treforedlingsindustrien er

det spesielt det stigende kostnadsnivå som øker behovet for driftskreditt. Også nærings- og drikkevareindustrien økte sine lån betydelig i første halvår. Dette henger vel nærmest sammen med den varme sommeren.

Forretnings- og sparebankenes utlån (ekskl. utlån til statsbanker) har vanligvis en typisk sesongbevegelse. Utlånene øker om våren, synker en del om sommeren og stiger igjen utover høsten. I 1955 økte vårutlånene sterkere enn året før. Omslaget kom imidlertid raskere i 1955, og nedgangen om sommeren var større. Utlånene i september viste en liten øking og i oktober en relativt stor nedgang i forhold til tilsvarende månedene i 1954. Alt i alt var bankenes utlånsøking fram til november i 1955 betydelig mindre enn tilsvarende periode året før. Da etterspørselen etter kreditt ikke har avtatt merkbart, må nedgangen henge sammen med at bankene har satt strengere vilkår for å gi lån. Denne tilstrammingen skyldes dels de retningslinjer som Finansdepartementet og Samarbeidsnemnda har gitt og dels at bankenes egen likviditet er sterkt redusert.

Statsbankenes utlån fordeler seg jamt over året. Utlånsøkingen i 1955 var litt større enn året før, noe som henger sammen med at en stor del av utlånene er bundet ved tilsagn som er gitt 2—3 år tidligere. Utlånene var også i 1955 stort sett finansiert ved lån i statskassen.

I første halvår 1955 økte forsikringsselskapene sine utlån betydelig i forhold til første halvår 1954. Dette henger trolig sammen med at selskapene i 1954 overtok statsobligasjoner for betydelige beløp, mens de i første halvår 1955 reduserte sine beholdninger av statsobligasjoner.

Kredittforeningene har i tidligere år vært betydelige långivere. I 1955 derimot stoppet utlånsøkingen opp. Dette henger sammen med at det ikke har vært mulig for kredittforeningene i større utstrekning å få solgt sine obligasjoner i markedet til slike vilkår som myndighetene har akseptert.

Sammenfattende må det kunne sies at de pengepolitiske tiltak som ble gjennomført i februar 1955 har hatt betydelige virkninger for kredittmarkedet. Rentehevningen har ført til omplaseringer av publikums midler, men har neppe vært stor nok til i nevneverdig grad å redusere etterspørselen etter kreditt. Derimot har likviditetstilstrammingen vært merkbar over det hele. Likviditetsøkingen hos publikum har stanset opp, og forretnings- og sparebankene har fått sine likvide beholdninger sterkt redusert. Som følge av dette, og en betydelig vilje hos bankene til å begrense långivningen, har kredittmarkedet vært en god del strammere enn i tidligere år. Særlig markert har den reduserte utlånsøking hos forretnings- og sparebankene vært, og for kredittforeningene har kredittøkingen nærmest stanset helt opp. Derimot har forsikringsselskapene lånt ut større beløp enn normalt. Det ser ut til at låntakere ofte har søkt dit for å få de lån de ikke har kunnet få hos andre kredittinstitusjoner. Totalt sett har imidlertid utlånsøkingen også i 1955 vært stor.

De likvide beholdninger.[1]

Vi skal i det følgende se mer detaljert på likviditetsutviklingen for de enkelte sektorer.

1. Norges Bank og staten. Seddelbanken har i prinsippet evne til å kontrollere likviditeten i samfunnet ved å bestemme summen av seddelomløp og folioinnskott. Dette oppnås ved operasjoner i aktive objekter som utlån, kjøp og salg av verdipapirer, valuta osv. I de tre første kvartaler av 1955 kjøpte banken valuta for et nettobeløp på 181 mill. kr., mot et nettosalg på 1 mill. kr. i tilsvarende periode foregående år. (Se tabell 106). Valutakjøpet må sees i sammenheng med hjemføringen av statens lån i USA og Nederland og Oslo kommunes lån i Sveits. Banken økte videre sine utlån med 21 mill. kr., mot en nedgang på 24 mill. kr. i 1954. For å hindre kursfall på statens 4 prosent lån har banken støttet markedet med i alt 42 mill. kr. Som en følge av disse disposisjoner og andre transaksjoner på i alt 20 mill. kr. har Norges Bank i de tre første kvartaler av 1955 tilført markedet likvider for tilsammen 264 mill. kr. Av dette falt 126 mill. kr. på 3. kvartal. I de tre første kvartaler i 1954 dro Norges Bank inn likvider for 47 mill. kr.

Staten har i de tre første kvartaler i 1955 betalt ut i alt 393 mill. kr. som lån til statsbankene. I tilsvarende periode året før ble det betalt ut 251 mill. kr. Økingen skyldes dels øking i statsbankenes utlån som følge av store lånetilsagn for 2—3 år siden og dels at statsbankene i større utstrekning enn før har vært finansiert direkte av statskassen. Bl. a. for å hindre at disse utlån skulle føre til en uønsket øking av likviditeten, tok staten i de tre første kvartaler av 1955 opp innenlandske ihendehaverobligasjonslån for hele 680 mill. kr. mot 400 mill. kr. i samme periode året før. For å styrke valutabeholdningen i Norges Bank har staten i de tre første kvartaler 1955 tatt opp faste utenlandske lån for i alt 352 mill. kr. (25 mill. $

[1] Ved likvide beholdninger vil vi i denne oversikten forstå beholdninger av følgende finansobjekter: Sedler og skillemynt, folioinnskott i Norges Bank, statskasseveksler, alle typer innskott i forretnings- og sparebanker, bevilget, ikke nyttet kassekreditt og innskott på postgiro og i postsparebanken. Disse objekter er enten betalingsmidler eller objekter som raskt og uten risiko for kurstap kan gjøres om til betalingsmidler.

i Den internasjonale bank, 15 mill. $ på obligasjonsmarkedet i USA og 35 mill. fl. på obligasjonsmarkedet i Nederland). Valutaen overtas av Norges Bank mot kreditering av statens foliokonto. I de tre første kvartaler i 1955 viste statens ordinære virksomhet et kontantunderskott på 162 mill. kr., mot 299 mill. kr. tilsvarende periode forrige år.

Alt i alt førte statens disposisjoner i de tre første kvartaler 1955 til en nettoinndraging av likvider på 477 mill. kr. For samme periode 1954 var det tilsvarende tall 98 mill. kr. Som følge av disse transaksjoner og et nettosalg av statskasseveksler på 34 mill. kr. økte statens folioinnskott i seddelbanken med 511 mill. kr. Da statskassevekslene regnes for å være meget likvide aktiver, vil statens salg av statskasseveksler ikke virke nevneverdig inn på likviditeten. Derimot får salget virkning for fordelingen av folioinnskottene i Norges Bank mellom staten og andre innskytere.

Da både penge- og finanspolitikken har til hensikt å virke inn på den realøkonomiske utvikling ved å påvirke pengesiden, vil det være naturlig å se på den totale likviditetsvirkning av Norges Banks og statens virksomhet under ett. Disse totaltall finnes også i tabell 106.

Tabell 106. *Likviditetsvirkningen av Norges Banks og statens disposisjoner. Netto endringstall i mill. kr.*

	1954			1955		
	1. halvår	3. kvartal	I alt	1. halvår	3. kvartal	I alt
I. Norges Bank.						
1. Valuta	79	— 80	— 1	52	129	181
2. Utlån	— 12	— 12	— 24	43	— 22	21
3. Ihendehaverobligasjoner	— 4	— 4	— 8	40	2	42
4. Andre disposisjoner	— 1	— 13	— 14	3	17	20
5. Likvider tilført markedet (1+2+3+4 = 5 a+b+c)	62	— 109	— 47	138	126	264
a. Sedler	— 50	22	— 28	— 153	— 12	— 165
b. Folioinnskott	19	— 131	— 112	324	107	431
c. Statskasseveksler	93	-	93	— 33	31	— 2
II. Staten.						
1. Lån til statsbanker	185	66	251	332	61	393
2. Faste innenlandske lån	— 400	—	— 400	— 584	— 96	— 680
3. Faste utenlandske lån	— 141	— 107	— 248	— 245	— 107	— 352
4. Andre disposisjoner	— 21	320	299	— 76	238	162
5. Likvider tilført markedet (1+2+3+4 = 5 a+b)	— 377	279	— 98	— 573	96	— 477
a. Statskasseveksler	— 50	8	— 42	— 120	154	34
b. Folioinnskott i Norges Bank	— 327	271	— 56	— 453	— 58	— 511
III. Norges Bank og staten.						
1. Likvider tilført markedet i alt (I 5+II 5 = III 1 a+b+c)	— 315	170	— 145	— 435	222	— 213
a. Sedler (I 5 a)	— 50	22	— 28	— 153	— 12	— 165
b. Folioinnskott i Norges Bank (I 5 b+II 5 b)	— 308	140	— 168	— 129	49	— 80
c. Statskasseveksler (I 5 c+II 5 a)	43	8	51	— 153	185	32

Alt i alt trakk Norges Bank og staten i de tre første kvartaler 1955 inn likvider til et beløp av 213 mill. kr. Første halvår var inndragingen hele 435 mill. kr., mens det i 3. kvartal ble tilført markedet 222 mill. kr. Til sammenlikning kan nevnes at i de tre første kvartaler 1954 ble det dratt inn likvider for 145 mill. kr. Andre sektorers beholdning av sedler sank med

165 mill. kr., folioinnskott med 80 mill. kr., mens beholdningen av statskasseveksler økte med 32 mill. kr.

2. Forretnings- og sparebankene. Det er et velkjent forhold at forretnings- og sparebankene har muligheter for på egen hånd å stille likvider til disposisjon for publikum ved å yte lån. Størsteparten av de midler som tilføres markedet på denne måten vil normalt vende tilbake til bankene i form av innskott, og kan i neste omgang danne basis for nye utlån. Men det er en grense for hvor langt en slik kreditekspansjon kan drives. Grensen er satt ved bankenes egne likvide beholdninger og de lovbestemmelser som til hver tid gjelder om innskottsreserver, forholdet mellom forpliktelser og likvide beholdninger m. v.

I hele etterkrigstiden har bankenes likviditet gjennomgående vært så høy at den ikke har lagt noe bånd på bankenes kredittskapende evne. Statens bestrebelser for å redusere bankenes likviditet må derfor sees som et forsøk på igjen å skaffe de pengepolitiske myndigheter kontroll over bankvesenets muligheter for å stille likvider til publikums rådighet. Likviditetsinndragningen i første halvår 1955 var et betydelig skritt i denne retning. Men fremdeles har likviditeten vært høy nok til at bankene har kunnet fortsette sin utlånsøking, om enn i langsommere tempo enn i tidligere år.

I de tre første kvartaler av 1955 økte utlånene med 393 mill. kr. I samme tidsrom året før var utlånsøkningen 611 mill. kr. I 3. kvartal stoppet utlånsøkingen praktisk talt opp, mens det i 3. kvartal 1954 ble lånt ut 121 mill. kr. Bankene reduserte i de tre første kvartaler 1955 sin beholdning av verdipapirer med 24 mill. kr. Praktisk talt hele denne nedgang faller på ihendehaverobligasjoner. Dette tall er bemerkelsesverdig når en tar i betraktning at bankene i samme periode har tatt over nyemitterte obligasjoner for 217 mill. kr. Selv om det må regnes med betydelig avgang i form av amortiseringer, har bankene likevel solgt store beløp i obligasjoner for å styrke sin likviditet. I tilsvarende periode 1954 økte bankene sine beholdninger av verdipapirer med 154 mill. kr. Av nyemitterte obligasjoner hadde de da overtatt for 422 mill. kr.

Tilstrømmingen av bankkreditten viser seg også i den bevilgede, men ikke utnyttede kassekreditt. I de tre første kvartaler av 1955 gikk denne posten ned med 174 mill. kr., mot en øking på 59 mill. kr. samme periode året før. Nedgangen i 1955 henger dels sammen med at bevilgningene er redusert med 61 mill. kr. og dels at utnyttingen har vært sterkere.

Bankremissene viser normalt en sterk sesongsvingning, og endringene de to siste årene var praktisk talt de samme.

De nevnte transaksjoner forklarer stort sett den likviditetstilførsel til markedet på 442 mill. kr. som bankenes virksomhet førte til i de tre første kvartaler av 1955. Tilsvarende tall året før var 1 119 mill. kr. Den relative tilbakegang her må sies å være betydelig.

Av den samlede tilførsel av likvider til markedet på 442 mill. kr. er det i samme periode strømmet tilbake til bankene 385 mill. kr. i form av nye innskott. I tilsvarende periode i 1954 økte innskottene med 970 mill. kr. I begge periodene var det således ca. 13 prosent av midlene som ikke kom tilbake som innskott. Denne differansen måtte da dekkes ved at bankene reduserte sine egne likvide beholdninger. I de tre første kvartaler av 1955 måtte bankene således disponere i alt 231 mill. kr., mot 90 mill. kr. tilsvarende periode foregående år. Likviditetsreduksjonen i 1955 fordelte seg på nedgang i seddelbeholdning med 49 mill. kr., nedgang i folioinnskott i Norges Bank med 171 mill. kr., nedgang i postgiroinnskott (1 mill. kr.) og reduksjon av beholdning av statskasseveksler (10 mill. kr.). Reduksjonen fant sted i første halvår. I 3. kvartal derimot viste beholdningene en øking på 137 mill. kr. og utgjorde pr. 30. september knapt 900 mill. kr. Av dette var 242 mill. kr. pliktige innskottsreserver i Norges Bank. De totale likvider utgjorde 6.8 prosent av bankenes forpliktelser (ekskl. aksjekapitalen), mot 8.6 prosent ved årets begynnelse. Nedgangen i bankenes likviditet er derfor sterkere enn nedgangen i likvide beholdninger, da de forpliktelser som midlene danner reserve for, har økt sterkt.

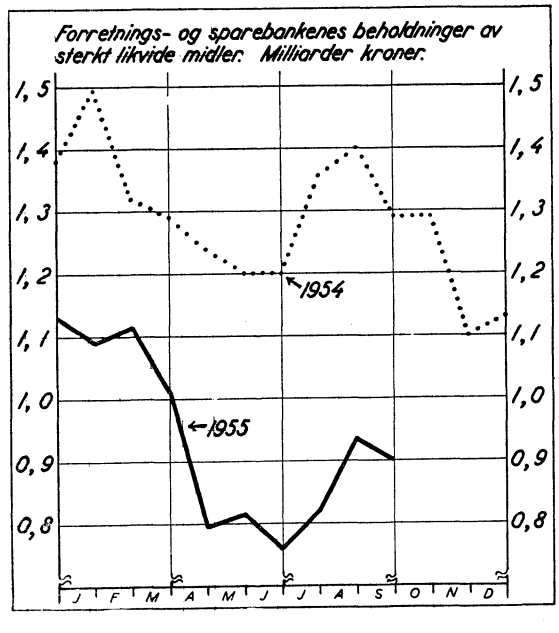

Fig. 46.

Fig. 46 viser bankenes likvide beholdninger ved utgangen av hver måned fra desember 1953 til september 1955. I 1954 var det en sterkt synkende tendens, og denne utvikling fortsatte i 1955. Som figuren viser har bevegelsene fra måned til måned i de to år vært temmelig like. Forskjellen i januar—februar henger blant annet sammen med at bankene pr. 1. februar 1954 betalte inn 120 mill. kr. på statens 2.5 prosent lån. Dette forklarer både den sterke oppgangen i januar og nedgangen i februar. Nedgangen i januar 1955 henger blant annet sammen med restinnbetalingen pr. 15. januar på 40 mill. kr. på statens 1.75 prosent lån av 1954.

Postgiro og postsparebanken står på mange måter i samme stilling som forretnings- og sparebankene og utfører delvis samme funksjoner som disse. Tabell 107 viser innskottsøkingen også for disse institusjoner. Tabellen gir en detaljert oversikt over likviditetsvirkningen av forretningsbankenes, sparebankenes, postgiroens og postsparebankens virksomhet.

Tabell 107. *Likviditetsvirkningen av forretningsbankenes, sparebankenes, postgiroens og postsparebankens virksomhet. Netto endringstall i mill. kr.*

	1954			1955		
	1. halvår	3. kvartal	I alt	1. halvår	3. kvartal	I alt
I. Forretnings- og sparebanker.						
1. Utlån	490	121	611	392	1	393
2. Ihendehaverobligasjoner og aksjer	247	— 93	154	20	— 44	— 24
3. Bevilget, udisponert kassekreditt	6	53	59	— 206	32	— 174
4. Bankremisser	230	16	246	239	10	249
5. Andre disposisjoner	121	— 72	49	70	— 72	— 2
6. Likvider tilført markedet (1+2+3+4+5 = 6 a+b+c)	1 094	25	1 119	515	— 73	442
a. Innskott fra publikum	908	62	970	353	32	385
b. Bevilget, udisponert kassekreditt	6	53	59	— 206	32	— 174
c. Disponering av egne likvider	180	— 90	90	368	— 137	231
1) Sedler	8	12	20	24	25	49
2) Folioinnskott i Norges Bank	225	— 93	132	187	— 16	171
3) Innskott på postgiro	— 3	1	— 2	1	–	1
4) Statskasseveksler	— 50	— 10	— 60	156	— 146	10
II. Postgiro og postsparebanken.						
1. Likvider tilført markedet (= innskott)	56	14	70	62	5	67
III. Likvider tilført markedet i alt (I 6+II 1)	1 150	39	1 189	577	— 68	509

3. Andre sektorer. Vi har foran studert de transaksjoner som har resultert i at likvider er tilført markedet eller inndratt fra dette. Disse transaksjoner vil gjenspeile seg hos de andre sektorer — her for korthets skyld betegnet publikum[1]) — som endringer i de likvide beholdninger, dvs. sedler, bankinnskott, ikke nyttet kassekreditt og statsveksler.

Den pengepolitikk som har vært ført, har resultert i at likviditetstilførselen til publikum har vært vesentlig mindre i 1955 enn i tidligere år. I de tre første kvartaler av året var likviditetstilførselen bare 296 mill. kr., mot 1 044 mill. kr. i samme periode året før. Tar vi hensyn til det sesongmessige kjøp og innløsning av bankremisser ved årets begynnelse, var den faktiske likviditetsøking i tidsrommet knapt 50 mill. kr., mot om lag 800 mill. kr. i 1954. Ved en vurdering av endringene i sektorens likviditet må en ha for øye de forhold som er avgjørende for selve likviditetsbehovet. I de tre første kvartaler i 1954 fant det sted en viss prisstigning, mens prisene i 1955 holdt seg stabile. Samtidig var

[1] Slik begrepet «publikum» her er definert, omfatter det også kredittinstitusjoner som statsbanker, kredittforeninger og forsikringsselskaper. Disse kredittinstitusjoner skiller seg ut fra de banktyper som tidligere er behandlet ved at de ikke i samme forstand som disse kan drive selvstendig kredittekspansjon.

produksjonsøkingen noe mindre i 1955 enn året før. Som gjennomsnitt av de 9 første måneder steg produksjonen i industrien om lag 8 prosent fra 1953 til 1954. Tilsvarende tall siste år var vel 4 prosent. Detaljomsetningsindeksen regnet som gjennomsnitt av de 8 første måneder økte vel 10 prosent fra 1953 til 1954. Siste år var økningen knapt 5 prosent. Økingen i sektorens likvide beholdninger utgjorde de tre første kvartaler av 1954 bort imot 7 prosent, mot knapt 2 prosent i 1955. Jamfører en økingen i de likvide beholdninger i 1954 og 1955 og de forhold som er avgjørende for likviditetsbehovet, synes utviklingen siste år å tyde på at det har funnet sted en viss relativ tilstramning i sektorens likviditet.

Tabell 108. *Oversikt over endringen i likvide beholdninger for publikum. Nettotall i mill. kr.*

	1954			1955		
	1. halvår	3. kvartal	I alt	1. halvår	3. kvartal	I alt
1. Sedler	— 42	34	— 8	— 129	13	— 116
2. Foliinnskott i Norges Bank	— 83	47	— 36	58	33	91
3. Innskott på postgiro og i postsparebanken	53	15	68	63	5	68
4. Statskasseveksler	— 7	— 2	— 9	3	39	42
5. Innskott i forretnings- og sparebanker	908	62	970	353	32	385
6. Bevilget ikke utnyttet kassekreditt	6	53	59	— 206	32	— 174
7. Øking i likvide beholdninger i alt	835	209	1 044	142	154	296
a. Likvider tilført markedet fra Norges Bank og staten	— 315	170	— 145	— 435	222	— 213
b. Likvider tilført markedet fra forretnings- og sparebankene og postgiro og postsparebanken	1 150	39	1 189	577	— 68	509

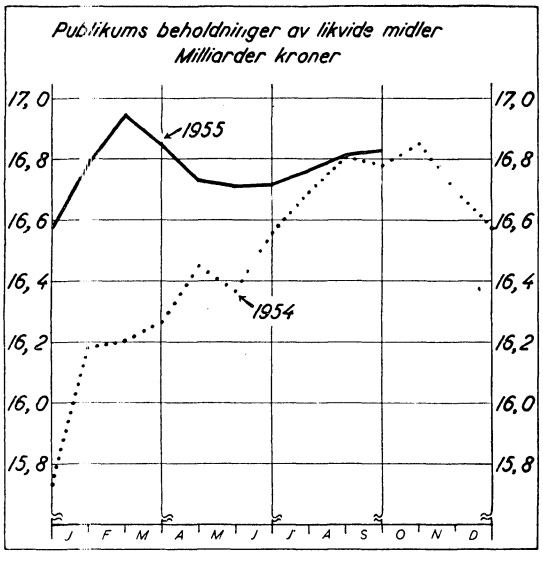

Fig. 47.

Som tabell 108 viser kan økingen på 296 mill. kr. i sektorens likvide beholdninger forklares ved en netto tilgang av likvider fra bankene på 509 mill. kr. og en netto inndraging av likvider til Norges Bank og staten på 213 mill. kr. De viktigste likviditetsøkende faktorer er utlånene fra staten og bankene på 786 mill. kr., innløsning av bankremisser i bankene på 249 mill. kr. og avdragene på statsgjelden. På inndragingssiden teller sektorens kjøp av statsobligasjoner sterkest (om lag 650 mill. kr.). Andre faktorer av betydning er nedgang i bevilget, ikke disponert kassekreditt på 174 mill. kr. og kjøp av valuta.

Fig. 47 viser endringene i publikums likvide beholdninger fra måned til måned. Da beholdningen av statskasseveksler er ubetydelig, er den ikke tatt med her. Bevegelsene i 1955 var temmelig forskjellige fra året før. Beholdningene viste i 1954, bortsett fra en mindre nedgang i mai, en uavbrutt stigning fram til september. I 1955 derimot stoppet stigningen i februar og har senere ikke nådd opp på dette toppnivå. Fra juli var imidlertid beholdningene igjen stigende. Nedgangen fra februar til juli må sees i sammenheng med rentehevningen og tegningen av de nye statslån.

Det kan være grunn til å se nærmere på bevegelsene i de enkelte komponenter som de likvide beholdninger er sammensatt av. Ved utgangen av september 1954 lå sektorens seddelbeholdning om lag på samme nivå som ved årets begynnelse. I tilsvarende periode siste år har derimot beholdningen sunket 116 mill. kr.

Ser en på beholdningen ved utgangen av hver måned, finner en stort sett parallelle sesongbevegelser i de to årene Mens tendensen i 1954 var stigende, har den derimot i 1955 vært synkende. Det er grunn til å se på denne utvikling som en tilpassing av kasseholdet til det høyere rentenivå og den strammere likviditet.

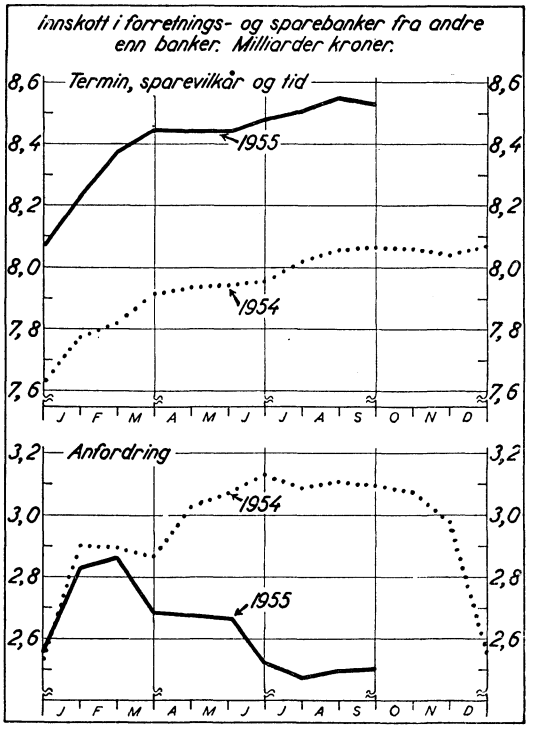

Fig. 48.

Sektorens innskott i forretnings- og sparebankene økte de tre første kvartaler i 1954 med 970 mill. kr. Innskottene viste en ubrutt stigning fra måned til måned hele perioden. Siste år økte innskottene i samme tidsrom med 385 mill. kr. Innskottene økte jamt fram til utgangen av februar. Utover våren og sommeren sank de forholdsvis sterkt, men på ettersommeren var tendensen igjen stigende. Fig. 48 gir et bilde av innskottene fra andre enn banker ved utgangen av hver måned fra desember 1953 til september 1955. Figuren viser innskott på anfordring og summen av termininnskott, innskott på sparevilkår og på oppsigelse. Det er særlig innskott på anfordring som har et annet forløp i 1955 enn året før. Denne innskottstype viste i 1954 stort sett øking fra måned til måned fram til september. I 1955 derimot stoppet veksten opp i februar. Innskottene sank så betydelig fram til juli og har senere vist en stigende tendens. Også denne utvikling må sees som et ledd i den tilpassingsprosess som hang sammen med rentehevningen. Kurven for tidsinnskottene hadde i 1955 om lag samme forløp som året før. I begge år steg innskottene fra måned til måned fram til september. Økingen var imidlertid sterkere i 1955 enn året før. Ser en på innskottsstrukturen, finner en derfor at tidsinnskottene har økt sin relative andel på bekostning av innskott på anfordring.

Ihendehaverobligasjoner.

Med ihendehaverobligasjoner vil vi her forstå partialobligasjoner utstedt til ihendehaveren. Når det gjelder ihendehaverobligasjoner kan to ulike synspunkter gjøres gjeldende: På den ene side kan ihendehaverobligasjoner sees som lån tatt opp av utstederen. På den andre siden er ihendehaverobligasjoner markedsobjekter som er gjenstand for kjøp og salg i obligasjonsmarkedet.

1. Ihendehaverobligasjonslån. Denne låneform brukes særlig ved langsiktige lån, hvor lånebeløpet er så stort at det må deles på mange långivere. Tabell 109 gir blant annet oversikt over den samlede obligasjonsgjeld pr. 1. januar 1955. Av den totale lånegjeld i norske kroner på 7 024 mill. kr., sto staten som debitor for om lag 42 prosent. Obligasjonsgjelden utgjorde således om lag tre fjerdeparter av den innenlandske statsgjeld.

Staten har i de senere år måttet finansiere statsbankenes virksomhet ved å yte disse lån av sin kontantbeholdning. Dels for å styrke sin egen likviditet og dels for å unngå at statsbankenes utlån skapte en uønsket likviditetsøking, har staten de senere år emittert betydelige beløp i ihendehaverobligasjoner. I de tre første kvartaler i 1954 tok således staten opp nye obligasjonslån på det norske marked for 400 mill. kr. Det tilsvarende beløp sist år var hele 680 mill. kr. For å styrke landets valutabeholdning har det lykkes staten i samme tidsrom i år å emittere et lån på 15 mill. $ på det amerikanske marked og et lån på 35 mill. fl. i Nederland, tilsammen 174 mill. kr.

Kommunenes ihendehaverobligasjonslån i norske kroner ved begynnelsen av 1955 utgjorde om lag 6 prosent av den samlede lånemasse. De obligasjonslån kommunene tar opp går ofte videre som lån til kommuneforetak, eller til finansiering av kommunenes egne investeringer. Emisjonene de tre første kvartaler 1955 var 32 mill. kr., om lag samme beløp som året før. Dessuten har Oslo kommune tatt opp et lån i Sveits på 25 mill. sv. frcs. (ca. 41 mill. kr.) som delvis er nyttet til innkjøp av materiell for kraftutbyggingen.

Resten av gjelden fordeler seg noenlunde jamt på de tre sektorer statsbanker (17 prosent), kredittforeninger (16 prosent) og offentlige og private produksjonsforetak (18 prosent). Mens statsbankene i de tre første kvartaler 1954 emitterte obligasjoner for 51 mill. kr., har de i 1955

Tabell 109. *Obligasjoner på markedet pr. 1/1 1954 og 1/1 1955 og emisjoner 1/1—30/9 1954 og 1955. Mill. kr.*

Debitorsektorer	1954				1955			
	Norske kr.		Utenl. valuta		Norske kr.		Utenl. valuta	
	Gjeld pr. 1/1	Emittert 1/1–30/9	Gjeld pr. 1/1	Emittert 1/1–30/9	Gjeld pr. 1/1	Emittert 1/1–30/9	Gjeld pr. 1/1	Emittert 1/1–30/9
1. Staten	2 660	401	601	69	2 958	680	630	174
2. Kommuner	405	38	33	–	437	32	27	41
3. Statsbanker	1 218	51	63	–	1 198	–	58	–
4. Kredittforeninger	1 032	107	44	–	1 149	40	31	–
5. Andre	1 234	94	149	–	1 282	148	142	–
a. Bergverk og industri	657	53	95	–	693	79	93	–
b. Kraft- og vannforsyning	318	41	54	–	361	47	49	–
c. Sjøfart	135	–	–	–	115	20	–	–
d. Andre næringer	124	–	–	–	113	2	–	–
I alt	6 549	691	890	69	7 024	900	888	215

ikke vært i markedet. Vi skal under omtalen av obligasjonsmarkedet komme nærmere inn på dette forhold. I de tre første kvartaler 1954 emitterte kredittforeningene obligasjoner for 107 mill. kr., mot for 40 mill. kr. tilsvarende periode siste år. Det er her først og fremst markedsforholdene som har begrenset emisjonene. Dette vil bli nærmere drøftet senere. Produksjonsforetakene har i de tre første kvartalene 1955 emittert obligasjoner for om lag 150 mill. kr., praktisk talt samme beløp som året før Det var særlig offentlige foretak innenfor bergverk og industri og kraft- og vannforsyning som reiste midler på denne måte. Av private foretak var det lånt 37 mill. kr., av statsforetak 60 mill. kr. (A/S Norsk Jernverk) og resten (51 mill. kr.) av kommuneforetak.

2. Obligasjonsmarkedet. Det forhold som skiller ihendehaverobligasjoner fra andre typer lånekontrakter er at de oftest er børsnoterte papirer som uten videre kan kjøpes og selges i obligasjonsmarkedet. Derved blir disse verdipapirer vel egnet som finansielt investeringsobjekt for ledige midler. Tabell 110 viser hvorledes statsobligasjoner og andre norske obligasjoner fordeler seg etter kreditorsektorer pr. 1. januar 1955. Det framgår av oppstillingen at forretningsbanker, sparebanker, forsikringsselskaper, pensjonsinnretninger og offentlige fond sitter med bortimot tre fjerdeparter av den totale obligasjonsmasse og vel to tredjeparter av alle statsobligasjoner.

Når det gjelder tilbudssiden i obligasjonsmarkedet, må det skjelnes mellom to ulike grup-

Tabell 110. *Ihendehaverobligasjonsgjelden i norske kroner pr. 1. januar 1955 fordelt etter kreditorsektorer. Mill. kr.*

Kreditorsektorer	Statsobligasjoner	Andre norske obligasjoner	I alt
Forretningsbanker	355	460	815
Sparebanker	806	892	1 698
Forsikringsselskaper	714	1 427	2 141
Private pensjonsinnretninger	65	225	290
Offentlige fond[1]	100	116	216
Andre	945	919	1 864
I alt	2 985	4 039	7 024

[1] Pr. 30. juni 1954.

per tilbydere. For det første har vi den gruppe som låner penger ved å selge obligasjoner de selv har utstedt. Slikt salg fører til øking av obligasjonsmassen. Dernest har vi den gruppe som ønsker å omplasere sine aktiver. Disse salg fører bare til en omfordeling av obligasjonene. For den første gruppe er tilbudet begrunnet dels i realøkonomiske forhold som gunstige realinvesteringsprojekter og dels i alternative finansieringsmuligheter som f. eks. selvfinansiering. For statens vedkommende er tilbudet finanspolitisk begrunnet. Tilbudsmotiverende faktorer for den andre gruppen er stram likviditet, frykt for kursfall som følge av rentestig-

ning, eller mer fordelaktige alternative plaseringer. Etterspørgerne er derimot en mer ensartet gruppe som ønsker å plasere eventuelle ledige midler på gunstigst mulig måte. Avgjørende faktorer her blir derfor likviditetsgraden i samfunnet, forventningene om det framtidige rentenivå og mulighetene for alternative plaseringer.

Obligasjonsmarkedet etter krigen kan analyseres ut fra synspunktet tilbud—etterspørsel. I de første år etter krigen var likviditeten meget rommelig. Det var små utsikter for en rentehevning i de nærmeste år framover, og tilgangen av alternative plaseringsmuligheter som f. eks. aksjer og utlån, var relativt liten. Da dessuten en stor del av realinvesteringene var selvfinansiert, måtte tilbudet av obligasjoner bli lite og etterspørselen stor. Staten og statsbankene kunne i årene 1946—50 emittere betydelige beløp i langsiktige obligasjoner til 1.75—2.5 prosent nominell rente. Statistisk Sentralbyrås kursindeks holdt seg i denne periode på rundt 100. Dette tyder på at renten var vel avpasset til de markedsmessige forhold. Fra 1950 og utover endret imidlertid bildet seg. Likviditeten ble etter hvert strammet til, dels som følge av pengeinndraging, blant annet ved valutakjøp, dels som følge av prisstigningen og dels som følge av det økte aktivitets- og produksjonsnivå. Bedriftenes likvide ressurser fra krigstiden og de første etterkrigsår ebbet etter hvert ut, slik at lånebehovet økte. Derved ble også tilbuds- og etterspørselsstrukturen i obligasjonsmarkedet endret. Kursindeksen sank i 1950 til 97 og i 1951 ytterligere til 92. Det ble da vanskelig å selge obligasjoner i det åpne marked til de vilkår myndighetene godtok. Årsaken til denne markedsutviklingen er dels å finne i den stramme likviditet, dels i at institusjoner som banker og forsikringsselskaper fant det gunstigere å plasere sine midler i direkte utlån, og kanskje først og fremst i at forventningen om en rentestigning begynte å gjøre seg gjeldende.

Slik markedsforholdene lå til rette har de fleste obligasjonslån de siste år vært tatt opp direkte i kredittinstitusjonene. Kredittforeningene er de eneste som har fortsatt å selge obligasjoner i markedet. Renten på disse lån har jamt over ligget på 3—3.75 prosent for obligasjoner med 8—10 års løpetid. Til sammenlikning kan nevnes at statens lån av 1954 med tilsvarende løpetid lå på 2.5 prosent.

I 1955 har det som følge av omleggingen av den offentlige rentepolitikk skjedd store forandringer på obligasjonsmarkedet. Kursindeksen lå storparten av 1954 temmelig stabil på om lag 93, men gikk i de to siste måneder av året ned i 91. Den effektive rente på en bestemt type statsobligasjoner (1946 III) varierte de første 10 måneder av 1954 mellom 3.21 og 3.30 prosent. I de to siste måneder av året steg den imidlertid til 3.46 prosent. Stigningen fortsatte i januar 1955 til 3.57, og ved utgangen av februar var den kommet opp i 4.26 prosent. Kursindeksen var da kommet ned i 83.

Stigningen i den effektive rente fram til februar 1955 skyldes flere forhold. For det første ble markedet mettet av de store emisjoner i 1954, da det ble emittert obligasjoner for i alt 936 mill. kr. For det andre var det ventet store nye emisjoner i 1955. Den bebudede binding av bankenes folioinnskott i Norges Bank skapte frykt for en ytterligere tilstramming av likviditeten, noe som også virket til å trykke kursene. Dessuten begynte forventningen om rentehevning å gjøre seg sterkere gjeldende. Forhøyelsen av diskontoen i England fra 3 til 3.5 prosent den 27. januar 1955 virket således inn på markedet hos oss. Den norske diskontohevningen

Tabell 111. *Emisjoner av ihendehaverobligasjoner i norske kroner 1. januar—30. september 1955. Mill. kr.*

Utstedt av \ Overtatt av	Forretningsbanker	Sparebanker	Forsikringsselskaper	Andre	Lagt ut på markedet	I alt
1. Statskassen	130	–	–	–	550	680
2. Kommuner	16	3	12	1	–	32
3. Kredittforeninger	–	–	–	–	40	40
4. Andre	59	9	33	1	46	148
a. Bergverk og industri	32	–	3	–	44	79
b. Kraft- og vannforsyning	7	9	30	1	–	47
c. Sjøfart	20	–	–	–	–	20
d. Andre næringer	–	–	–	–	2	2
I alt	205	12	45	2	636	900

ble imidlertid større enn ventet og dette førte til ytterligere kursfall og tilsvarende øking i den effektive rente.

I de tre første kvartaler 1955 ble markedet belastet med i alt 900 mill. kr. i nye obligasjoner. Tabell 111 viser de emitterte beløp fordelt etter utstedersektorer og kjøpersektorer. Over to tredjeparter av beløpet ble lagt ut på markedet til offentlig tegning. Av restbeløpet ble storparten overtatt av forretningsbankene.

Det forhold som gjorde det mulig å legge ut lån til offentlig tegning, var oppjusteringen av den nominelle rente, slik at denne ble tilpasset markedsforholdene. Det nye statslån på 400 mill. kr. har 20 års løpetid og en nominell rente på 4 prosent. Lånet ble overtegnet. Liknende betingelser hadde lånet til A/S Norsk Jernverk på 60 mill. kr. Av dette lånet måtte imidlertid 15 mill kr. overtas av forretningsbankene. Norges Bank har godtatt tilsvarende høyere rente ved approbering av lånesøknader fra andre låntakere. Mens det tidligere ikke ble godtatt høyere rentesatser enn 3—3.75 prosent, ble renten nå justert opp til 4—5 prosent.

De første lån som ble lagt ut etter rentehevningen gikk lett unna, men markedet ble vanskeligere utetter sommeren. Den effektive rente fortsatte å stige og var i september kommet opp i 4.46 prosent. For å holde 4 prosentnivået ble det nødvendig for Norges Bank å gå til støttekjøp av statens 4 prosent lån. Strammingen av markedet fikk også følger for kredittforeningenes emisjonsvirksomhet. Norges Bank hadde for disse institusjoner fram til utgangen av oktober satt den maksimale rentesats til 4.5 prosent. Selv disse betingelser ble ikke lenger godtatt av markedet. Norges Bank måtte derfor i november heve maksimalsatsen til 5 prosent for å gi kredittforeningene muligheter til å fortsette sin emisjonsvirksomhet. Statsbankene har etter 1950 ikke kunnet avsette nevneverdige beløp i obligasjoner til akseptable betingelser. I de tre første kvartaler i 1954 ble det solgt obligasjoner for 51 mill. kr. Siste år derimot har disse institusjoner ikke vært på markedet.

Tabell 112 gir en kronologisk oversikt over obligasjonsemisjoner på over 5 mill. kr. i de tre første kvartaler i 1955. Beløpet gjelder det faktiske salg vedkommende måned. Det ble dessuten emittert en rekke mindre lån på hvert under 5 mill. kr. for i alt 93.5 mill. kr. I tillegg til dette kommer salget av statens premieobligasjoner med 94.9 mill. kr. i 2. kvartal og 54.8 mill. kr. i 3. kvartal. Når det har lykkes å emittere eldre låneserier til lav rente, henger dette dels sammen med at lånekontraktene var inngått før rentehevningen og dels med at obliga-

Tabell 112. *Obligasjonsemisjoner på 5 mill. kr. eller mer i tiden 1. januar—31. oktober 1955.*

Måned	Utsteder	Beløp	Nominell rente	Løpetid	Emisjonskurs
		mill. kr.	pct.	år	pct.
	A. Emittert av eldre lån.				
Jan.	Det Bergenske Dampskibsselskap	20,0	3¾	10	98½
»	Norsk Sprengstofindustri A/S	5,0	3¾	15	99
»	Den norske stat	40,0	1¾	3	100
Feb.	Aust-Agder Kraftverk	8,0	3½	20	100
Mai	Skiensfjordens komm. kraftselskap ...	5,0	3½	20	100
Juni	Oslo kommune.....	12,5	3	14	100
Sept.	Interkomm. vannverk, Stavanger	5,0	3½	20	100
Okt.	Norsk Skibs Hypotekbank A/S	5,9	3½	10	93
»	De norske Bykredittforeninger	5,3	3	7	92
	B. Emittert av årets lån.				
April	Den norske stat	374,9	4	20	100
Mai	A/S Norsk Jernverk	58,7	4	20	100
»	Bergen Kommune	15,0	4	20	100
»	Den norske stat	55,0	2¾	3	100
»	Den norske stat	9,8	4	20	100
Juni	Den norske stat	9,3	4	20	100
Juli	Christiania Spigerverk	12,0	4¼	15	100
»	Den norske stat	35,0	2¾	3	100
»	Den norske stat	5,9	4	20	100
Okt.	Kraftlaget Opplandskraft	19,2	4¼	15	100
»	Norges Skibshypotek A/S	6,4	4½	8	100

sjonene er solgt til underkurs. Det er verd å legge merke til den gradvise skjerping av lånevilkårene som fant sted utover sommeren for årets lån.

Denne markedsutviklingen henger sammen med likviditetstilstrammingen. Forretningsbankene f. eks. overtok i tidsrommet 1.—3. kvartal 1955 obligasjoner for over 200 mill. kr. For å frigjøre likvider har det vært nødvendig å selge obligasjoner, slik at forretningsbankenes obligasjonsbeholdninger i samme periode sank med 20 mill. kr. Bortsett fra virkningen av de store tilbud, er det mulig at forventninger om en ytterligere stigning i rentenivået har gjort seg gjeldende.

Aksjer.

I tabell 113 er aksjeemisjonene i tiden 1. juli 1953 til 30. juni 1954 og 1. juli 1954 til 30. juni 1955 belyst. I første periode ble det emittert aksjer for 140 mill. kr., mot for 108 mill. kr. siste periode. Det er særlig foretak i gruppene industri og varehandel som skaffer seg kapital på denne måte.

Tabell 113. *Emitterte aksjer. Mill. kr.*

Næringsgrener	1/7-53 til 30/6-54	1/7-54 til 30/6-55
1. Bergverk og industri	105	55
2. Varehandel	11	28
3. Eiendomsdrift	5	3
4. Sjøtransport	8	11
5. Annen næringsvirksomhet	11	11
Aksjeemisjoner i alt ..	140	108

Ved utgangen av 1954 lå Statistisk Sentralbyrås aksjeindeks på 250, mot 200 ved årets begynnelse. Etter renterevisjon i begynnelsen av 1955 fant det sted et mindre kursfall. Når en tar i betraktning det sesongmessige kursfall i forbindelse med utbytteutbetalingen, ble imidlertid reaksjonen svært liten. Kursindeksen falt fra 256 i januar 1955 til 249 i februar. I mars og april var indeksen igjen oppe i 252. Når kursreaksjonen ble så svak, henger dette sammen med forventningen om lemping på utbytteregulering. I mai foreslo regjeringen overfor Stortinget en heving av utbyttegrensen fra 5 til 6 prosent, og dette ble vedtatt av Stortinget i november.

Utlån.

Med utlån vil vi her forstå lån som pantelån, veksler, poliselån, kontolån, kassekreditt, vekselobligasjoner og andre gjeldsbrev. Tabell 114 gir oversikt over kjente utlån fordelt etter låntaker- og långiversektorer pr. 31. desember 1954 og 30. juni 1955. For å skille ut interne lån mellom finansinstitusjoner og offentlig forvaltning er tabellen satt opp som en krysstabell.

Forretnings- og sparebankene er den betydeligste långivergruppe. Bankene hadde pr. 30. juni 1955 lånt ut i alt 8 711 mill. kr., dvs. 42 prosent av den totale kjente lånemasse. Hovedtyngden av utlånene, 8 551 mill. kr., er ytt til næringslivet og private, mens resten, 160 mill. kr., er fordelt mellom statsbanker, kredittforeninger og kommuner.

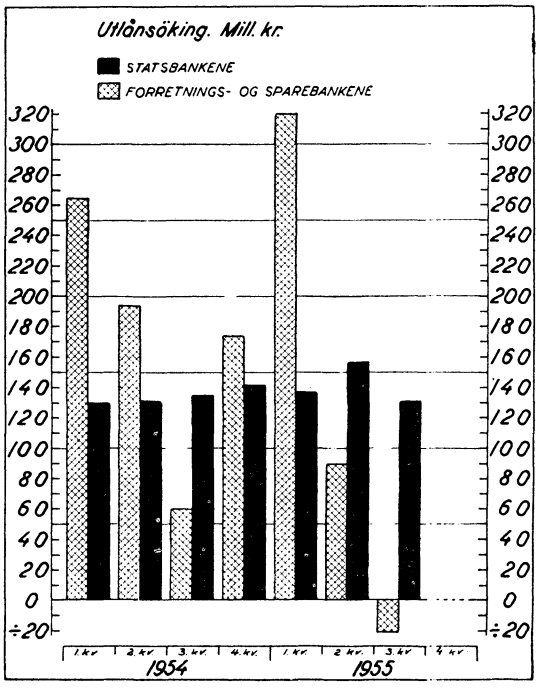

Fig. 49.

Fig. 49 viser bl. a. den kvartalsvise nettoøking i utlånene (ekskl. utlån til statsbanker) i 1954 og de tre første kvartaler i 1955. I 1. kvartal 1955 var utlånsøkingen noe større enn tilsvarende kvartal året før. Til gjengjeld økte utlånene i 2. kvartal 1955 svakere enn forrige år., og i 3. kvartal ble utlånene redusert, mens det var en mindre oppgang i samme kvartal 1954.

Tabell 115 viser endringen i de forskjellige typer utlån. Pantelånene økte noe sterkere i 1955 enn året før, mens økingen i de andre utlånsformene var svakere. Dette gjelder spesielt kassekreditt og veksler.

Nest etter forretnings- og sparebankene teller statsbankene sterkest som långivere. Sektoren hadde pr. 30. juni 1955 lånt ut i alt 4 114 mill. kr., eller om lag 20 prosent av den kjente ut-

Tabell 114. *Kjente utlån fordelt etter låntaker og långiver. Mill kr.*

Låntakere \ Långivere		Norges Bank	Forretnings- og sparebanker	Postgiro og postsparebanken	Statsbanker	Kredittforeninger	Forsikring	Statskassen	Offentlig fond	Sosiale trygder	Kommuner	Lån i alt (sum 1–10)	Ihendehaverobligasjonslån	Lån og ihendehaverobligasjonslån i alt
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
2. Forretnings- og sparebanker	31/12–54	–	8	–	–	–	–	–	–	–	–	8	41	49
	30/6 –55	26	3	–	–	–	6	–	–	–	–	35	..	..
4. Statsbanker	31/12–54	–	80	–	–	–	–	1 888	277	–	–	2 245	1 256	3 501
	30/6 –55	–	62	–	–	–	–	2 221	284	–	–	2 567	..	..
5. Kredittforeninger	31/12–54	6	13	–	–	–	12	–	–	–	–	31	1 180	1 211
	30/6 –55	8	16	–	–	–	11	–	–	–	–	35	..	..
6. Forsikring	31/12–54	–	16	–	–	–	7	–	–	–	–	23	–	23
	30/6 –55	–	14	–	–	–	8	–	–	–	–	22	–	22
7. Statskassen	31/12–54	–	–	260	–	–	–	–	160	229	–	649	3 588	4 237
	30/6 –55	–	–	266	–	–	–	–	173	241	–	680	..	..
9. Sosiale trygder	31/12–54	–	–	–	–	–	–	–	7	28	–	35	–	35
	30/6 –55	–	–	–	–	–	–	–	10	21	–	31	–	31
10. Kommuner	31/12–54	–	61	4	114	–	11	8	15	7	7	227	464	691
	30/6 –55	–	65	4	115	–	10	7	4	8	7	220	..	..
11. Næringsliv og private	31/12–53	62	7 447	61	3 174	1 108	1 244	382	132	17	412	14 039	1 338	15 377
	30/6 –54	54	7 864	86	3 432	1 167	1 306	440	163	20	432	14 964	..	..
	31/12–54	48	8 147	93	3 707	1 254	1 373	476	223	19	465	15 805	1 383	17 188
	30/6 –55	63	8 551	104	3 999	1 255	1 508	490	231	22	499	16 722	..	..
I alt	31/12–53	74	7 630	285	3 282	1 108	1 269	1 708	611	263	420	16 650	7 439	24 089
	30/6 –54	62	8 111	346	3 544	1 167	1 332	1 951	636	287	438	17 874	..	..
	31/12–54	54	8 325	357	3 821	1 254	1 403	2 372	682	283	472	19 023	7 912	26 935
	30/6 –55	97	8 711	374	4 114	1 255	1 543	2 718	702	292	506	20 312	..	..

lånsmasse. Næringslivet og private har lånt rundt 4 000 mill. kr., mens resten, 115 mill. kr., faller på kommuner.

Utlånsøkingen hvert kvartal i 1954 og de tre første kvartaler i 1955 er vist grafisk i fig. 49. Som figuren viser lå utlånene siste år litt i overkant av utlånene i 1954. Dette henger sammen med at for en del statsbanker er utlånene bestemt av tilsagn gitt 2—3 år tilbake i tiden.

Tabell 114 belyser også hvordan statsbankene er finansiert. I første halvår 1955 lånte statsbankene 333 mill. kr. i statskassen og 7 mill. kr. av offentlige fond. Dette beløpet er brukt dels til utlån (293 mill. kr.), dels til å innfri lån i forretnings- og sparebanker (18 mill. kr.) og resten til å amortisere ihendehaverobligasjonsgjeld og eventuelt styrke kassebeholdningen.

Statskassen hadde pr. 30. juni 1955 i alt lånt ut 2 718 mill. kr., eller 13 prosent av de kjente utlån. (Statens direkte investeringer i statsforetak (fast kapital) er ikke regnet som lån.) Utlånene er gått dels til statsbankene og dels til statsforetak og andre foretak. Statens egne lån framgår også av tabellen. Dette er kontolån i postgiro og postsparebanken (266 mill. kr.), av offentlige fond (173 mill. kr.) og av sosiale trygder (241 mill. kr.). Tallene gjelder lån pr. 30. juni 1955. Fondenes innestående midler er ikke regnet som lån. Heller ikke er statens utenlandske lån tatt med.

Forsikringsselskapene, Statens pensjonskasser og Norges Brannkasse er betydelige kredittytere som pr. 30. juni 1955 hadde lånt ut i alt 1 543 mill. kr. (7 prosent av de kjente utlån). Låntaker er i hovedsaken næringslivet og private. I første halvår økte utlånene med 140 mill. kr., mot 63 mill. kr. første halvår året før. Sektorens egne lån er minimale, da finansieringen av utlånene skjer ved premieinnbetalinger.

Tabell 115. *Utlånsøking i forretnings- og sparebanker (ekskl. lån til statsbanker). Mill. kr.*

Utlånstyper	1954			1955		
	1. halvår	3. kvartal	I alt	1. halvår	3. kvartal	I alt
Pantelån	64	41	105	88	26	114
Veksler	55	— 7	48	72	— 48	24
Vekseloblig. og gjeldsbrev	80	45	125	65	36	101
Kassekreditt	262	— 17	245	185	— 35	150
I alt	461	62	523	410	— 21	389

Tabell 116. *Kjente utlån til næringsliv og private. Mill. kr.*

Næringsgrener	31/12 1953	30/6 1954	31/12 1954	30/6 1955
Jordbruk og skogbruk	1 401	1 451	1 545	1 601
Fiske m. v.	258	246	253	285
Hvalfangst	2	3	3	2
Industri og bergverk	2 522	2 658	2 743	2 987
Bygge- og anleggsvirksomhet	185	198	199	219
Kraft- og vannforsyning	1 025	1 100	1 171	1 186
Varehandel	1 240	1 396	1 419	1 459
Finansieringsvirksomhet, ekskl. banker, forsikring m. v.	58	59	110	120
Eiendomsdrift	5 397	5 775	6 149	6 544
Sjøtransport	1 013	1 063	1 126	1 193
Annen samferdsel	258	293	332	374
Offentlig og privat tjenesteyting, personlige tjenester	307	324	369	356
Private forbrukere	358	382	386	396
Annen næringsvirksomhet	15	16	–	–
I alt	14 039	14 964	15 805	16 722

Tabell 117. *Øking i kjente utlån til næringsliv og private forbrukere i perioden 1/7 1953—30/6 1954 og 1/7 1954—30/6 1955. Mill. kr.*

Låntakersektorer / Långiversektorer	1/7–30/6	I alt	Jordbruk og skogbruk	Fiske m. v.	Hvalfangst	Industri og bergverksdrift	Bygge- og anleggsvirksomhet	Kraft- og vannforsyning	Varehandel	Finansieringsvirksomhet, eksk. banker, forsikring m. v.	Eiendomsdrift	Sjøtransport	Annen samferdsel	Offentlig og privat tjenesteyting	Private forbrukere	Annen næringsvirksomhet
1. Norges Bank	1954—55	9	–	10	–	2	–	–	— 1	–	–	–	–	–	–	— 2
2. Forretnings- og sparebanker	1954—55	687	77	15	— 1	192	21	2	18	54	196	88	31	2	— 8	–
3. Postgiro og postsparebanken	1954—55	18	–	–	–	— 4	–	8	–	–	6	5	–	3	–	–
4. Statsbanker	1954—55	567	34	11	–	5	–	71	–	–	434	–	–	1	11	–
5. Kredittforeninger ..	1954—55	88	6	–	–	14	–	— 39	–	–	32	30	–	45	–	–
6. Forsikringsselskaper m. v.	1954—55	202	1	3	–	57	1	11	23	7	91	4	16	— 11	12	— 13
7. Statskassen	1954—55	50	— 1	–	–	46	–	–	— 1	–	5	–	3	— 2	–	–
8. Offentlige fond	1954—55	68	33	–	–	2	— 1	–	24	–	6	— 1	9	— 2	— 1	— 1
9. Sosiale trygder	1954—55	2	–	–	–	12	–	— 2	–	–	— 3	— 1	–	— 4	–	–
10. Kommuner	1954—55	67	–	–	–	3	–	35	–	–	2	5	22	–	–	–
I alt	1953—54	1 404	106	7	1	249	— 79	186	75	7	633	104	47	32	35	1
	1954—55	1 758	150	39	— 1	329	21	86	63	61	769	130	81	32	14	— 16
Emisjon av obligasjoner[1]	1953—54	169	–	–	–	79	–	29	–	–	–	61	–	–	–	–
	1954—55	160	–	–	–	69	–	71	–	–	–	20	–	–	–	–
Emisjon av aksjer	1953—54	140	–	–	–	105	–	–	11	–	5	8	–	–	–	11
	1954—55	108	–	1	–	55	–	–	28	2	3	11	–	–	–	8
I alt	1953—54	1 713	106	7	1	433	— 79	215	86	7	638	173	47	32	35	12
	1954—55	2 026	150	40	— 1	453	21	157	91	63	772	161	81	32	14	— 8

[1] Ikke fratrukket avdrag.

Den fjerde store långiver er kredittforeningene. Disse hadde pr. 30. juni 1955 lånt ut 1 255 mill. kr. (6 prosent av de kjente utlån). I første halvår økte utlånene med 1 mill. kr., mot 59 mill. kr. i samme periode året før. Sektoren reiser sine midler ved salg av ihendehaverobligasjoner. Svikten i obligasjonsmarkedet har imidlertid ført til at utlånsøkingen har stoppet opp. Det som obligasjonssalget har innbrakt, har gått med til amortiseringer av eldre lån.

De offentlige fond yter først og fremst lån til statsbanker (284 mill. kr. pr. 30. juni 1955), statskassen (173 mill. kr.) og næringslivet (231 mill. kr.). De sosiale trygder er i første rekke långiver til staten (241 mill. kr.). Det samme er også tilfelle med postgiro og postsparebanken (266 mill. kr.). Kommunene opptrer både som låntakere og långivere. Låneopptakene er ofte en formidling av lån til kommunens egne bedrifter. Utlånene fra Norges Bank går til spesielle formål og har relativt liten betydning på lånemarkedet.

Ytterst til høyre i tabell 114 er ihendehaverobligasjonslånene tatt med. Summen av de to lånetypene gir da sektorens totale lånegjeld. Vanlige lån og kreditter i utlandet er ikke tatt med i disse tall.

Fig. 50 viser lån til næringsliv og private fordelt etter de viktigste långiversektorer. Figuren viser klart den dominerende stilling forretnings- og sparebankene og statsbankene inntar på lånemarkedet.

For vurderingen av den realøkonomiske virkning av lånetransaksjonene er det lån til næringslivet og private som har størst interesse. Disse lån vil i stor utstrekning bli nyttet til å finansiere realinvesteringer. Det er lån til denne sektor myndighetene i siste instans er interessert i å kunne regulere. Mange av de lånetransaksjoner tabell 114 belyser, er ellers ledd i finansieringen av lån til næringslivet og private.

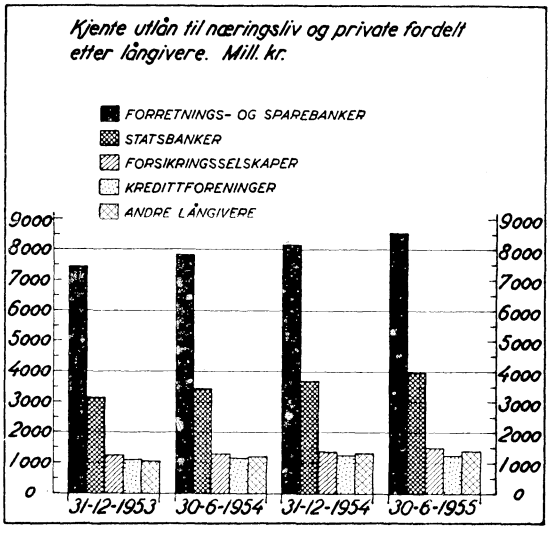

Fig. 50.

I tabell 116 er alle kjente utlån til næringslivet og private fordelt etter låntakernes næringsgren. En ytterligere spesifikasjon av disse utlån er gitt i tabell 117. Her er utlånsøkingen i perioden 1. juli 1954 til 30. juni 1955 fordelt både etter långiversektorer og låntakersektorer.

Sluttord.

Året 1955 kan karakteriseres som et moderat oppgangsår for Norge. Den realøkonomiske framgang som har preget landets økonomiske utvikling i etterkrigstiden fortsatte, men stigningstakten var noe mindre enn i 1954 og de fleste andre etterkrigsår. Særlig ser det ut til at dette gjelder for utviklingen i 2. halvår. Økingen i nasjonalproduktet fra 1954 til 1955 er foreløpig beregnet til bortimot 3 prosent, mens årsgjennomsnittet for den nærmest foregående femårsperioden var på vel 3,5 prosent. Til dels henger den svakere produksjonsstigning det siste året sammen med at naturforholdene var mindre gunstige for visse næringer. Tørkesommeren gjorde produksjonsresultatet i jordbruket dårligere enn i 1954 og skapte kraftmangel i høstmånedene. En kort oversikt over produksjonsutviklingen i de enkelte næringer er gitt foran i avsnittet «Hovedtrekk av den realøkonomiske utvikling».

Produksjonsframgangen ble muliggjort ved at både den utenlandske og den innenlandske etterspørsel etter varer og tjenester lå på et høyt nivå.

Det kraftige internasjonale konjunkturoppsvinget, som i Vest-Europa satte inn for alvor i begynnelsen av 1954 og i USA ut på høsten samme år, skapte bedre vilkår for våre eksportnæringer i 1955 enn i året før. Som vanlig har vi merket den internasjonale høykonjunktur først og fremst ved at prisene har steget på de varer og tjenester vi eksporterer. Fraktratene steg sterkt, og prisene på en rekke av våre eksportvarer viste også opp-

gang. Bytteforholdet overfor utlandet var svært gunstig. Men også eksportvolumet var større enn året før.

Innenlands har framfor alt den fortsatte oppgang i investeringsvirksomheten vært en drivende kraft i utviklingen. For året under ett er bruttoinvesteringen foreløpig beregnet til om lag 9,4 milliarder kroner, eller ca. 450 mill. kr. mer enn i 1954. Omtrent hele oppgangen faller på private investeringer. De offentlige investeringer hadde omtrent samme omfang som året før. I tallet for 1955 er det regnet med en lagernedgang på ca. 100 mill. kr. Bruttoinvesteringen i fast kapital var 9,5 milliarder kroner, svarende til ca. 36 prosent av bruttonasjonalproduktet. Dette er en litt høyere investeringsrate enn i de to foregående år. Økingen skyldes i det alt vesentlige investeringene i skip, som steg særlig sterkt i 1955. Også investeringene i bygninger og anlegg gikk opp, mens investeringen i maskiner og annet transportmateriell enn skip var noe lavere enn året før. Den nedgang i investeringsetterspørselen som kunne merkes i siste del av året, er omtalt nærmere nedenfor.

Det private konsum har vært stigende, stimulert blant annet av en betydelig øking i lønnstakernes reallønninger og i realinntekten for selvstendige i alle næringer unntatt jordbruket. Målt i faste priser er stigningen i konsumet fra året før beregnet til vel 3 prosent. Den relativt største utgiftsstigningen finner vi for postene boliger, brensel og drikkevarer. Det samlede private konsum utgjorde i 1955 ca. 15,2 milliarder kroner, eller nesten 700 mill. kr. mer enn i 1954. Dette er en oppgang, målt i løpende priser, på bortimot 5 prosent.

Stigningen i konsumutgiftene svarer nokså nøyaktig til oppgangen i de private inntekter. Hvuenten disse måles før eller etter at skatter er betalt, finner vi også her en stigning på ca. 5 prosent. De private inntekter av arbeid og kapital gikk opp med ca. 950 mill. kr. Av denne inntektsøkingen tilfalt 600 mill. kr. lønnsmottakerne, som dermed opprettholdt sin prosentvise andel av de samlede ervervsinntekter fra året før, nemlig ca. 55 prosent. Bøndenes og fiskernes andel gikk noe ned i 1955, mens det var stigning i andre produsenters andel, hovedsakelig som følge av de betydelig økte inntekter av skip i utenriksfart.

Fra 1954 til 1955 steg gjennomsnittslønnen pr. lønnsmottaker med vel 4 prosent. Stigningen skyldtes i stor utstrekning tariffrevisjonene året før, men henger i noen grad også sammen med lønnsglidning og overgang fra lavt til høyere lønte yrker. I 1955 var det tariffoppgjør bare for 40—50 000 arbeidere i det private næringsliv. Statstjenestemennene fikk sine lønninger forhøyd fra 1. oktober med jamt over ca. 12 prosent. Da den gjennomsnittlige økingen i lønnsinntektene i 1955 var betydelig sterkere enn prisstigningen, gikk reallønnen opp. Om vi tar levekostnadsindeksen som uttrykk for prisoppgangen, blir reallønnsstigningen pr. lønnstaker om lag 3 prosent i gjennomsnitt.

Prisutviklingen i 1955 var relativt stabil. Det fant sted visse prisendringer, men stort sett opphevet de hverandre, slik at det alminnelige prisnivå bare viste en ubetydelig oppgang i forhold til året før. Utviklingen må sees på bakgrunn av de tiltak som myndighetene i årets løp satte i verk blant annet med sikte på å dempe prispresset. Disse tiltak er omtalt i detalj i tidligere avsnitt.

Den offentlige finanspolitikk virket alt i alt noe mer kontraktivt enn året før. Dette kan i sin helhet tilskrives staten. Forsvarsutgiftene gikk noe ned i 1955, og skatteinntektene steg sterkere enn de offentlige utgifter for sivile formål.

Den offentlige kapitaltilvekst, som i de senere år har falt tildels sterkt, steg igjen med ca. 200 mill. kr. fra 1954 til 1955. Også den private kapitaltilvekst økte noe, men betydelig mindre enn året før. De store variasjoner i den private kapitaltilveksten i de senere år kan i det alt vesentlige føres tilbake til endringer i bedriftenes fondsopplegg. Summen av den offentlige og private kapitaltilveksten, som er lik økingen av nasjonalformuen, er for 1955 beregnet til vel 3,7 milliarder kroner. Dette svarer til ca. 82 prosent av nettoinvesteringen, som var vel 4,5 milliarder kroner. Av nettoinvesteringen ble således ca. 18 prosent dekket ved utenlandske lånemidler.

Et viktig trekk ved utviklingen i 1955 var at stigningstakten i produksjonen synes å ha vært avtakende i løpet av året. Det er nærliggende å se dette i sammenheng med forholdene på penge- og kredittmarkedet. For første gang etter krigen kan en si at penge- og finanspolitiske virkemidler — brukt på en selektiv måte — har spilt en viktig rolle for det økonomiske hendingsforløp. Det har ikke vært tatt sikte på en alminnelig kontraksjon, men i første rekke på å ramme investeringene.

Som kort karakteristikk kan en si at den penge- og finanspolitiske tilstramning som ble innført i 1954 og skjerpet i begynnelsen av 1955, har gått i to retninger. For det første har myndighetene søkt å redusere investeringslysten ved å gjøre investeringene

dyrere gjennom avgifter og renteheving. For det andre har det vært tatt sikte på å oppnå en begrensning av investeringene ved å stramme likviditeten og på den måten redusere kredittmulighetene. Disse tiltak har vært støttet ved at det både i 1954 og 1955 ble gitt vesentlig færre byggeløyver enn i de nærmest foregående år.

Diskontoforhøyelsen 15. februar på 1 prosent førte til at de fleste andre rentesatser ble justert tilsvarende oppover. Rentehevingen har bevirket omplaseringer av publikums midler, men har neppe vært stor nok til i nevneverdig grad å redusere etterspørselen etter kreditt. Som følge av likviditetsreduksjonen, og en betydelig vilje hos bankene til å begrense långivningen, har imidlertid lånemarkedet gjennom største delen av året vært stramt. Hos kredittforeningene har utlånsøkingen nærmest stanset helt opp. Hos forretnings- og sparebankene har det minskede tempo i utlånsøkingen vært merkbart siden mai. Fra utgangen av april til utgangen av oktober gikk utlånene litt ned (7 mill. kr.), mens det var en stigning på 313 mill. kr. i samme tidsrom året før. Utlånsøkingen fra de offentlige banker har vært omtrent like stor som i de foregående år, men nye tilsagn om lån har vært gitt i betydelig mindre omfang enn i 1953, da lånetilsagnene var på det høyeste.

Mens de nye trekk i utviklingen på penge- og kredittmarkedet var klare allerede tidlig i året, har de realøkonomiske virkninger av tilstramningen først gradvis gjort seg gjeldende. Karakteristisk for penge- og kredittpolitiske virkemidler er at de vesentlig virker gjennom investeringene, og derfor virker langsomt. Omfanget av investeringsaktiviteten til enhver tid er nemlig i det vesentlige bestemt av beslutninger tatt lenge i forveien. Selv om igangsettingen av investeringer endrer seg, vil det derfor ta tid før dette gir seg utslag i investeringsaktiviteten.

I annet halvår 1955 har en kunnet spore flere tegn på at den stadige stigning i investeringsaktiviteten i etterkrigstiden er brutt, og at et mildt omslag er innledet. Dette gjelder ikke skip, men er tydelig for de fleste andre investeringsformer. Utviklingen må ha sammenheng med tilstramningstiltakene fra 1954 og 1955. Ikke minst er det virkningene av at tallet på byggeløyver er skåret ned som har meldt seg med full styrke.

I byggevirksomhet lå sysselsettingen høyere enn året før i alle måneder fram til og med september. Men dette skyldes at mye av byggearbeidet har foregått på den uvanlig store byggemassen som ble satt i gang på grunnlag av byggeløyver og lånetilsagn gitt i 1953. Tendensen i løpet av 1955 har vært klart nedadgående. I oktober, som er den siste måned det foreligger tall for, var for første gang sysselsettingen lavere enn ett år tidligere. Byggevolumet, målt ved bygg under arbeid, lå ved utgangen av 1955 antakelig 5—10 prosent lavere enn ved utgangen av 1954. For boliger alene regnes det med en nedgang fra 30 000 til 26 000 leiligheter.

I anleggsvirksomhet lå sysselsettingen allerede i 1. halvår lavere enn foregående år. Nedgangen da falt på offentlige anlegg, men fra og med 3. kvartal viste også den private anleggsvirksomhet mindre sysselsettingstall enn året før.

Når det gjelder maskiner og transportmidler (utenom skip), lå investeringene i 1955 totalt sett noe under nivået året før, selv om de fremdeles var vesentlig høyere enn i 1953 og tidligere. Men tendensen har vært nedadgående. Dette kommer særlig markert til syne i importtallene. Fra og med mai måned har importen av de fleste slag maskiner og transportmidler, unntatt landbruksmaskiner og primærkraftmaskiner, ligget til dels betydelig under nivået året før. For biler skyldes nedgangen at det er innvilget færre lisenser, men for andre grupper må forklaringen være redusert investeringsetterspørsel. Et interessant trekk er at nedgangen kom tidligst og har vært sterkest for slike maskiner som inntil februar 1954 kunne innføres tollfritt, men som etter opphevingen av den såkalte «maskinanmerkningen» i tolltariffen i februar 1954 har vært belagt med en verditoll på 10—20 prosent.

Tallene peker således i retning av et omslag i investeringsaktiviteten fra sommeren 1955. Størrelsen av den reduksjon som nå er i ferd med å slå igjennom er mindre lett å bedømme.

En investeringsreduksjon som får et visst omfang, kan forplante seg videre og forholdsvis hurtig lede utviklingen over i en ny fase. Det vil bli mindre etterspørsel etter bygningsmaterialer og andre råvarer. Det vil også bli mindre etterspørsel etter konsumvarer fra dem som i første omgang har fått sine inntekter redusert. Disse tillegg til en generell etterspørselssvikt vil rette seg både mot importerte og norskproduserte varer. De vil til å begynne med være svake, men ha en tendens til å forplante seg med økende styrke.

Det er tegn som tyder på at visse sekundære virkninger av omslaget i investeringsaktiviteten har begynt å gjøre seg gjeldende mot slutten av året. Selv om den arbeidskraft som er blitt ledig i bygge- og anleggsvirksomhet lett har kunnet finne annet arbeid,

ser det av de tall som foreligger, ut til at den svakere stigningstakten i aktivitetsnivået har bredt seg til nye områder. At den offentlige finanspolitikk var mer kontraktiv i siste halvår enn i første, har også bidratt til dette. Det er imidlertid for tidlig å tale om at et generelt omslag er innledet. Avslapningen i høstmånedene kan vise seg å være et helt forbigående fenomen og en følge av de omstillingsproblemer som investeringsreduksjonen har skapt.

De nye utviklingstendenser kommer særlig til syne i produksjonen av investeringsvarer i industrien. Produksjonsindeksen for investeringsvareindustrien utenom Jernverket lå i årets første fire måneder 4 prosent over nivået i samme periode 1954, men viste i de to siste måneder en har oppgaver for (september—oktober) uforandret nivå fra året før.

Det er også tegn som kan tyde på at etterspørselen etter konsumvarer har steget i langsommere tempo mot slutten av året. En slik bedømmelse må bli usikker, men de kvartalstall som beregnes for nasjonalregnskapet peker i denne retning. Produksjonsindeksen for konsumvareindustrien gir det samme inntrykk. I første halvår lå denne 3 prosent over nivået i 1954, mens den for månedene juli—oktober holdt seg omtrent på samme nivå som foregående år.

Likevel er det kanskje i utenriksøkonomien en finner de tydeligste tegn på at utviklingen i siste del av 1955 har fulgt andre baner enn tidligere.

Norges underskott på vare- og tjenestebalansen overfor utlandet er for hele 1955 foreløpig anslått til om lag 700 mill. kr., eller rundt 300 mill. kr. mindre enn i 1954, da det utgjorde ca. 1 000 mill. kr. Disse tall er foreløpige, og senere beregninger kan komme til å vise et gunstigere bilde både for 1954 og 1955. Som følge av endringene på rente- og stønadsbalansen viste den samlede driftsbalanse ikke like stor bedring. Etter foreløpige beregninger er underskottet på driftsbalansen for 1955 anslått til ca. 750 mill. kr., som er om lag 220 mill. kr. mindre enn året før.

Nettotilgangen fra utlandet av varer (medregnet skip) og tjenester var i volum større i 1955 enn i 1954. Til dette bidro først og fremst den sterkt økte importen av skip. Når det likevel har funnet sted en så betydelig nedgang i underskottet på vare- og tjenestebalansen henger det i stor utstrekning sammen med den bedring vi har hatt i vårt bytteforhold overfor utlandet. I gjennomsnitt for hele året viste bytteforholdet for varehandelen en bedring på vel 1 prosent sammenliknet med 1954. Samtidig var det en kraftig oppgang i skipsfraktene, og skipsfartens bytteforhold, dvs. forholdet mellom nettofraktinntekter pr. tonn og importpriser, viste en bedring på rundt 15 prosent. Med uforandrede priser i utenriksøkonomien fra 1954 til 1955 ville underskottet det siste året ha vært av størrelsesordenen 1 250 mill. kr., eller om lag 250 mill. kr. større enn året før.

Tendensen til økende underskott på vare- og tjenestebalansen kulminerte i 3. kvartal 1954. I de to første kvartaler av 1955 var underskottet fremdeles en del større enn i de tilsvarende kvartaler året før, mens det i 3. og 4. kvartal viste kraftig nedgang sammenliknet med foregående år. For fraktinntektene var det jamn oppgang fra kvartal til kvartal, men når bedringen i 3. kvartal var særlig stor i forhold til foregående år, skyldtes det i stor utstrekning den kraftige nedgang i vareimportoverskottet uten skip. Denne nedgangen var i det vesentlige en følge av de gunstige mengdeendringer. Bytteforholdet (forholdet mellom eksportpriser og importpriser) var i 3. kvartal 1955 litt dårligere enn i samme kvartal året før, mens volumforholdet (forholdet mellom eksportvolum og importvolum) hadde bedret seg med nærmere 12 prosent. Samme tendens gjorde seg gjeldende i oktober, som er den siste måned det foreligger fullstendige oppgaver for når dette skrives. Det ser i det hele tatt ut til at mens det i første halvår 1955 var prismessige endringer som spilte den største rolle for bedringen i vår varebyttebalanse (uten skip) i forhold til samme periode foregående år, var bedringen i annet halvår hovedsakelig et resultat av de gunstige mengdeendringer.

Forklaringen på dette må i første rekke søkes på importsiden. Sammenlikner vi importvolumet i hvert av de tre første kvartaler av 1955 med tilsvarende kvartaler året før, finner vi en betydelig relativ nedgang fra kvartal til kvartal. Mens importvolumet i 1. kvartal var 16 prosent større i 1955 enn foregående år, lå det i 2. kvartal bare 3 prosent høyere og i 3. kvartal 3—4 prosent lavere enn til samme tid i 1954. Som før nevnt er en del av forklaringen til dette å finne i at maskinimporten har gått ned. Om tallene ellers gir uttrykk for et varig omslag, er det for tidlig å avgjøre, bl. a. fordi en ikke vet om endringer i lagerholdet kan ha spilt inn.

Men bedringen i varebyttebalansen i siste halvår må også ses i sammenheng med den gunstige eksportutvikling. I 1. kvartal 1955 var eksportvolumet litt større og i 2. kvartal litt mindre enn i tilsvarende kvartaler året før, men i 3. kvartal lå det hele 13 prosent høyere i 1955 enn i 1954.

I sluttordet til «Økonomisk utsyn over året 1954» ble det pekt på at Norge etter alt å dømme for tiden har en usedvanlig høy marginal importtilbøyelighet, slik at ytterligere velstandsøking medfører et sterkt behov for importerte varer. I de senere år har importen steget prosentvis meget sterkere enn bruttonasjonalproduktet, ikke minst fordi økingen av konsumet for en stor del har falt på utenlandske varer. Dette har ikke i samme grad vært tilfelle i 1955. Det er imidlertid neppe grunn til å tro at vi her har å gjøre med et varig omslag i den tendens som har vært framherskende i etterkrigstiden. I noen grad må således den relativt lave importstigning for konsumformål fra 1954 til 1955 skyldes en nedskjæring i lisensieringen av visse varer, f. eks. personbiler og tørket frukt. Den kan også ha andre spesielle årsaker, men på det nåværende tidspunkt har Byrået ikke tilstrekkelig materiale til å kunne si om dette er tilfelle.

Det økonomiske bildet ved utgangen av 1955 byr på flere lyse trekk. Det er ingen tegn til internasjonalt konjunkturomslag, og aktiviteten i alle næringer er stor. I løpet av året er underskottet på driftsbalansen vesentlig redusert. Etterspørselen etter våre eksportprodukter er fortsatt høy, og foreløpig taler alt for at vi vil få et nytt år med gunstige bytteforhold både for varer og tjenester.

Bedringen i betalingsbalansen kan i noen grad tilskrives importnedgangen i annet halvår, men må også sees på bakgrunn av at 1955 var et uvanlig godt år for eksportnæringene. Betalingsbalanseproblemet på lengre sikt ligger derfor fortsatt latent, og ved et internasjonalt konjunkturomslag kan det på ny melde seg med full styrke. Balanse i utenriksøkonomien på lang sikt kan bare oppnås ved at arbeidskraft og produksjonsutstyr i større grad enn nå blir satt inn i produksjon for eksport eller til erstatning for import. Det sentrale problem er om denne omstillingen kan finne sted uten at veksten i den samlede produksjon blir vesentlig nedsatt.

Tallene for 1955 utelukker ikke at en slik omstillingsprosess kan være innledet. Investeringsaktiviteten har vist tegn til å avta i styrke, og mot slutten av året ser det ut til at etterspørselspresset har avtatt også på andre områder. Virkninger av dette kan blant annet merkes i at produksjonsøkingen i hjemmeindustrien har vært svakere enn tidligere. Ennå er det imidlertid for tidlig å avgjøre hvilken frigjøring av produksjonskrefter disse nye tendenser representerer. Det står også igjen å se hvor raskt næringslivet evner å nytte de frigjorte ressurser og den gunstige konjunktursituasjon til nye framstøt på eksport- og hjemmemarkedene. En usikkerhetsfaktor er dessuten lønns- og prisoppgjøret til våren, som omfatter så store grupper av inntektsmottakere at utfallet nødvendigvis må få avgjørende betydning for utviklingen.

Summary.

The year 1955 can be characterized as a year of moderate economic progress for Norway. The economic advance which has marked the course of events in the postwar period continued, but the rise in production was somewhat smaller than in most of the earlier postwar years. This seems to be especially true of the second half of 1955. The increase in the national product between 1954 and 1955 has provisionally been estimated at about 3 per cent, while the average for the immediately preceding fiveyear period was 3,5 per cent. In part the smaller increase in production in the past year is due to the fact that the natural conditions were less favourable for certain branches of economic activity.

Calculated at current prices the Norwegian gross national product increased from 25,2 milliard kroner in 1954 to 26,7 milliard kroner in 1955, or by nearly 6 per cent.[1] Estimated at fixed prices (1950-prices) the provisional calculations show an increase in the national product from 19,0 milliard kroner in 1954 to 19,5 milliard kroner in 1955. This represents an increase of about 3 per cent, which is somewhat less than the year before, but approximately the same as in 1952 and 1953.

International statistics available at the time of writing seem to indicate that the increase in total production as well as in exports and imports in 1955 has been relatively somewhat less in Norway than the average for the whole of Western Europe. Thus in most of the Western European countries the agricultural harvest increased from 1954 to 1955, whereas the drought in Norway caused a smaller crop than last year. Industrial production has increased in Norway by approximately 4 per cent, but the rise for Western Europe as a whole has been nearly twice as large. Great Britain, Sweden and Denmark also showed a smaller advance in their industrial production than the average for Western Europe as a whole. The relatively weaker rate of advance in these countries and in Norway must probably be ascribed to the fact that they entered the period of rising markets with far fewer unutilized resources in respect both of labour and productive capacity than the countries where industrial production has showed a greater increase, viz. Germany, Italy and Belgium. But in the group of countries to which Norway belongs, the volume of industrial production in 1950 stood considerably higher over the prewar level than in most of the countries in the other group.

The advance in Norway's total production in 1955 was made possible by the fact that both foreign and domestic demand remained at a high level.

The strong rise in the international markets, which in Western Europe commenced at the beginning of 1954 and i USA in the autumn of the same year, created still better conditions for Norway's export industries in 1955 than in the year before. As usual, the international boom has made itself felt in rising prices of exported goods and services. Freights rose very strongly, and the prices of a number of export goods also showed an advance. Terms of trade were very favourable. But also the volume of exports was greater than in the year before.

In the internal economy it is above all the continued rise in investment activity which has been the driving force in the development. Gross investments, including repairs and estimated at current prices, increased from 9,0 milliard kroner in 1954 to 9,4 milliard kroner in 1955. The price-rise for investment goods has on the whole been small in the past year, chiefly because the prices of ships have been lower than the year before, and estimated at fixed prices (1950-prices) the gross investments have increased in 1955 by between 4 and 5 per cent. Nearly the whole rise can be ascribed to private investments. In the above figure in current prices is included an estimated reduction of stocks to the amount of about 100 mill. kroner. The gross investments in fixed assets were 9,5 milliard kroner, equivalent to about 36 per cent of the gross national product. This is a slightly higher rate of investment than in the two previous years. The increase is due mainly to investments in ships, which rose very markedly in 1955. Also investments in buildings and constructional works increased, while investments in machinery and transport equipment other than ships were somewhat lower than in the year before.

Private consumption, estimated at current prices, increased from 14,5 milliard kroner in 1954 to 15,2 milliard kroner in 1955. Estimated at fixed prices the increase amounted to 3 per cent. This is approximately equal to the

[1] The figures are based on provisional calculations, which may be subject to correction as additional statistics become available.

average rise in the past 5-year period. The increase in private consumption has been stimulated by a considerable rise in the real wages of wage-earners and in the real income of independent business and professional persons in all branches of activity outside agriculture. The relatively largest rise in expenditure is found in the items dwellings, fuel and beverages.

The rise in consumption expenditure measured in current prices was just under 5 per cent. This corresponds fairly exactly to the increase in private incomes, which was also about 5 per cent whether measured before or after taxes have been paid. Private income from labour and capital increased by about 950 million kroner. Of this increase a total of 600 million kroner accrued to wage-earners, who thereby maintained from the year before their percentual share of factor income, namely about 55 per cent. The share of farmers and fishermen declined somewhat in 1955, while there was an incerase in the share of other producers, mainly as a result of the considerably augmented revenues from ships in oversea traffic.

For wage-earners the average rise in wages in 1955 amounted to some 4 per cent. The increase was primarily due to standard wages revisions in the year before, but in some degree the wages rise is also a consequence of the "sliding" upwards of wages, and of movement from low-paid to higher-paid occupations. In 1955 there was revision of wage tariffs only in respect of 40 000—50 000 workers in private industries. State employees had their wages raised as per October 1 by an average of about 12 per cent. As the average increase in wage incomes in 1955 was considerably greater than the price-rise, the real wages rose. If the cost of living index is used as an indicator of the price-rise, the rise in real wages per wage-earner was on the average about 3 per cent.

In respect of prices 1955 was a relatively stable year. Certain price changes occurred, but generally speaking these cancelled each other, so that the general price level showed only an insignificant advance in comparison with the year before.

Public consumption in 1955 amounted to 2,8 millard kroner, or, estimated at current prices, 50 million kroner more than in the previous year. Estimated at fixed prices, however, there was a reduction of almost 3 per cent in public consumption. It is the first time since 1948 that public consumption has shown a decline. Taken as a whole the Government's financial policy had a somewhat more contractive effect than in the year before. This can be ascribed wholly to Central Government. Defence expenses decreased slightly in 1955, and fiscal revenues showed a greater increase than government civil expenditure.

Public saving rose by about 200 million kroner from 1954 to 1955, after a previous decline as from 1952. Also private saving increased somewhat, but considerably less than the year before. Total public and private saving, which make up the increase in national wealth, is estimated to be 3,7 milliard kroner. This is equivalent to about 82 per cent of net domestic capital formation, which amounted to well over 4,5 million kroner. The remaining 18 per cent of the net investments has been financed by foreign loans.

The number of employed wage-earners increased by about 12 000, from 1954 to 1955. Also in the latter year the labour situation has been very tight. Employment in the manufacturing industries, sea-transport and trading activity increased. On the other hand there was a relatively considerable fall in the number of persons employed in the constructional industry.

On account of the long drought *agriculture* obtained far smaller crops in 1955 than in 1954. The total harvest is provisionally estimated to be 79 per cent of an average year, which is the smallest figure for over 50 years. Also fruit cultivation gave a considerably smaller yield than in 1954, which was a particularly good fruit year. The total livestock production has in 1955 probably been as large as in the year before.

In *forestry approximately* 7,3 million cubic meters conifer timber was produced for sale in the felling season 1954—55. In the season before the production had been 7,5 million cubic meters.

In the *fishing industry* the year's catch in 1955 has provisionally been estimated at round about 1 650 000 tons. This is somewhat less than in the year before, but nevertheless the second largest catch so far. The decline is due to smaller yield of the herring fishery than in 1954, when record quantities of herring were taken. The cod fisheries and the capelin fishery gave larger catches than in the year before. The value of the yield was, taken altogether, somewhat better in 1955 than in the preceding year. It has provisionally been assessed at 580 million kroner.

Production in the *whaling industry* was smaller in the season 1954—55 than in the season before. Norwegian expeditions produced 869 000 barrels whale and sperm oil, as compared with slightly less than 1 028 000

barrels in 1953—54, and the total value of the output fell from 242 million kroner to about 225 million kroner.

Nearly one-third, or in round figures 400 million kroner, of the rise in the national product from 1954 to 1955, devolves on the *manufacturing industries*. In 1955 the net product in these and in mining amounted altogether to about 7,1 milliard kroner, as compared with 6,7 milliard kroner in the year before.

The production index for the manufacturing industries was on an average for the months January—November 1955 about 4 per cent higher than in the same period 1954. The advance was greatest in the export industries, which had a rise in production of 6 per cent. In the home market industries production increased by about 3 per cent.

Among the various branches of the export industries only the herring oil factories produced substantially less in 1955 than in the previous year. The decline was due to shortage of raw materials. The largest production increase occurred in the ferro-alloy mills, which have enjoyed a great improvement in their marketing conditions during the year, and in the mines, with the expanded operations at A/S Syd-Varanger being mainly responsible for the rise in the production figures. A considerable increase also took place in the oil and fat refineries and the wood-processing industry. Both branches worked under good marketing conditions, and in the wood-processing industry the capacity was enlarged by extensive modernizations.

In the industries producing for the home market the investment goods industries increased their production from January—November 1954 to the same period 1955 by nearly 5 per cent. The relatively largest advance was shown by the pig iron works, steel works and rolling mills. The expansion here is primarily due to the fact that the ironworks at Mo i Rana commenced operations in the spring of 1955. Also at the cement factories a considerable increase in productive capacity has led to a larger production.

In the consumer goods industries the production in the first eleven months of 1955 was between 1 and 2 per cent above the same period last year. In particular production has risen in the breweries and mineral water factories, which during the warm summer had a very great demand for their products. Also in the other branches of the food and beverage industry there has been in general some increase in production. In the textile industry, on the other hand, production as a whole fell by about 5 per cent. Foreign competition has gradually become more severe for this industry, and the proportion of Norwegian-made textiles in the inland consumption has shown a falling tendency in recent years. The tendency this last year has, however, not been uniform in all the branches, thus the woollen factories have been able to increase their production, while there has been a considerable fall in production at the cotton factories, and to a smaller extent at the knitted goods factories. Among other of the consumer goods industries which have had a production decrease in the past year may be mentioned the superphosphate factories and coal mines in Spitzbergen.

The production of *electricity* was 4—5 per cent greater in 1955 than in the year before. This represents a relatively smaller increase than from 1953 to 1954, when the production rose by 11—12 per cent. This smaller percentage is due to the poor water conditions in the autumn of 1955. The productive capacity has increased considerably more in 1955 than in previous years.

Building and constructional activity has in 1955 generally speaking remained at the same level as in 1954. Employment in building activity was in the three first quarters of 1955 somewhat higher than in the same period the year before, but this was more than balanced by the decline in the number of persons employed in constructional work. The decline in constructional activity relates principally to public works.

In respect of *trading activity* it is difficult to give figures which express in a satisfactory manner the changes in the volume of production. However, the rise in the volume of imported goods and in the inland retail turnover indicates that a certain augmentation of activity has occurred.

The net product in the *shipping industry* rose, according to provisional calculations, from 1954 to 1955 by about 450 million kroner, reaching 1 610 million kroner. The increase represents about 40 per cent of the total rise in the net national product. Of the advance, one-half can be ascribed to a net increase in tonnage and one-half to higher freight rates. During the whole of 1955 the freights were higher than in the year before, and the tendency has been rising. The lay-up of ships has been small. The merchant fleet increased in the three first quarters by over a half million tons. Of this, about 70 per cent was tank tonnage.

It was an important feature of the economic situation in 1955 that the rate of increase in production appears to have declined during

the year. This bears relation to the conditions in the money and credit market. For the first time since the war it may be said that the monetary and financial means at the disposal of the Government — applied selectively — have exercised a substantial influence on the economic course. A general contraction has not been aimed at, but primarily a restriction of investments.

Briefly it may be said that the tightening up of the monetary and financial policy, which was started in 1954 and made more stringent at the beginning of 1955, has had two main objectives. In the first place attempt has been made to reduce the desire to invest by making investments more costly by means of duties and raising of the interest rates. In the second place the aim has been to enforce a restriction of investments by reducing liquidity and in that way limiting the possibilities of obtaining credit. These measures have received support by the fact that both i 1954 and in 1955 substantially fewer building licences have been issued than in the immediately preceding years.

Among the monetary measures must above all be noted the raising of the discount rate of the Bank of Norway from 2,5 to 3,5 per cent on the 15th February, 1955. The commercial and savings banks effected similar rises in their deposit and loan interest rates. The raising of interest has caused the public to shift money from cash and demand deposits to time deposits, but has scarcely been large enough to reduce in any significant degree the demand for credit. However, in consequence of the reduction of liquidity, which was a result chiefly of the raising of large public loans among the private credit institutions, and to a certain extent in consequence also of a considerable willingness on the part of the banks to restrict their lending, the loans market has during most of the year been tight. Among the commercial and savings banks the reduced rate of the increase in loans has been noticeable since May. Thus from the end of April to the end of October loans decreased somewhat, whereas in the corresponding period 1954 there was a rise of well over 300 million kroner. Loans from the state banks have increased approximately as much as in preceding years. But "advance promises" of future loans have been given to a far smaller extent than in 1953, when such "advance promises" by the state banks reached their maximum.

Whereas the new features in the course of the money and credit market were apparent quite early in the year, the economic effects of the tightening of credit manifested themselves only gradually. But in the second half of the year certain signs seem to show that the practically unbroken rise in investment activity in the postwar period has been interrupted, and that a mild reverse movement has started. This does not apply to ships, but is clear as regards most of the other forms of investment.

In building activity employment has remained at a higher level than in the year before in all the months up to and including September. But this is due to the fact that much of the building work has formed part of the unusually large volume of building started on the basis of building licences and promises of loans granted in 1953. The tendency during 1955 has been distinctly downward. In October, which is the last month for which figures are available, employment was for the first time lower than the previous year. The volume of building, measured by buildings under construction, was at the end of 1955 probably 5—10 per cent lower than at the end of 1954. In the case of dwellings alone there is an estimated decrease from 30 000 apartments to 26 000.

In constructional activity employment was already in the first half of the year less than in the preceding year. The decline related then to public works, but as from the 3rd quarter private constructional activity also showed a smaller employment figure than in the year before.

Investments in machinery and means of transport (excepting ships), were in 1955 somewhat below the level of the year before, but still substantially higher than in 1953 and earlier. There was, however, a downward tendency. This is especially noticeable in the import figures. As from May the import of most kinds of machines and transport equipment, excepting agricultural machines and primary power machines, has been below the level of the year before. For automobiles the decline is due to the fact that fewer purchase licences have been issued, but for other groups the explanation must be a lessening in the investment demand. An interesting feature is that the decline came earliest and has been strongest for such machines as until February 1954 could be imported duty-free, but which since abolition of the socalled "machine annotation" in the customs tariff in February 1954 have been subject to an ad valorem duty of 10—20 per cent.

Altogether the figures indicate a reversal in the investment activity since the summer 1955. The extent of the reduction which is now about to materialize is, however, not easy to judge.

A decline in investments that acquires a certain magnitude, may be expected to spread further and relatively soon direct the development into a new phase. There are signs which indicate that certain secondary effects of the change in investment activity have begun to manifest themselves toward the end of the year. Although workers not longer needed in the building- and construction industries have been able to find other employment without difficulties, the statistics available seem to indicate that the lessened rate of increase in the level of activity has spread. It would, however, be much too early to draw any definite conclusions in this respect.

The new tendency shows itself in the industrial production of investment goods. The production index for the investment goods industry, excluded the new Iron Works, was in the first four months of the year 4 per cent above the level of the same period 1954, but shows as regards the two last months for which statistics are available (September—October) an unchanged level from the year before.

There are also indications that the demand for consumer goods has risen at a slower rate toward the end of the year. Thus the quarterly national accounts figures point in that direction. The production index for the consumer goods industries gives the same impression. This index was in the first half of the year 3 per cent over the level in 1954, while for the months July—October it remained at about the same level as in the year before. But the clearest indications of a new tendency are perhaps to be found in the external economy.

Norway's deficit on the balance of goods and services in relation to foreign countries is for the whole of 1955 provisionally estimated at about 700 million kroner, or in round figures 300 million kroner less than in 1954, when it amounted to approximately 1 000 million kroner. These figures are preliminary, and revised figures may be more advantageous for both 1954 and 1955. As a result of changes in the balance of interest and contributions the total balance of current transactions did not show an equal improvement. According to provisional calculations the deficit on the balance of current transactions for 1955 is estimated at about 750 million kroner, which is approximately 220 million kroner less than in the preceding year.

The net import of goods (inclusive of ships) and services from abroad was in volume larger in 1955 than i 1954. This was primarily due to the greatly augmented imports of ships. The fact that nevertheless such a considerable decrease in the deficit on the balance of goods and services has occurred, is to a great extent connected with the improved terms of trade with foreign countries. On an average for the whole year the terms of trade in respect of goods showed an improvement of 1 per cent, compared with 1954. The terms of trade for shipping, i.e. the ratio between net freight revenues per ton and import prices, showed an improvement of about 15 per cent. With unchanged prices in the foreign economic relations from 1954 to 1955 the deficit in the past year would probably have been about 250 million kroner larger than in 1954.

The tendency to increasing deficit in the balance of goods and services culminated in the 3rd quarter 1954. In the two first quarters of 1955 the deficit was still somewhat greater than in the corresponding quarters 1954, while the 3rd and 4th quarters showed a considerable decrease in the current deficit compared with the preceding year. The freight revenues from shipping showed a steady increase from quarter to quarter, but the particularly great improvement in relation to the year before that occurred in the 3rd quarter was to a considerable extent due to the decrease in the goods import deficit, exclusive of ships. This decrease was primarily a result of favourable quantitative changes. The terms of trade (ratio between export prices and import prices) were in the 3rd quarter slightly poorer than in the corresponding quarter in the year before, while the ratio of volume (ratio between volume of exports and volume of imports) had improved by nearly 12 per cent. The same tendency revealed itself in October, which is the last month for which complete statistics exist at the time of writing. On the whole it appears that, whereas in the first half of 1955 the price changes played the chief part in the improvement in our goods exchange balance (exclusive of ships) relatively to the same period in the preceding year, the improvement in the second half of the year was mainly a result of the favourable quantitative changes.

The explanation must be sought primarily on the import side. If the volume of imports in each of the three first quarters of 1955 is compared with the corresponding quarters in the year before, a considerable relative decline from quarter to quarter is found. Whereas the volume of imports in the 1st quarter was 16 per cent larger in 1955 than in the previous year, in the 2nd quarter it was only 3 per cent higher, and in the 3rd quarter

3—4 per cent lower than at the same time in 1954. This development is, as previously mentioned, partly a result of the reduced import of machinery. It is, however, too early to decide whether the figures can be taken as signs of a lasting reversal, one reason being that it is not known to what extent imports have been influenced by inventory changes.

The improvement in the goods exchange balance in the second half of the year must, however, also be seen in connection with the favourable development in exports. The export volume was in the 1st quarter 1955 slightly greater and in the 2nd quarter somewhat smaller than in the corresponding quarters the year before, while in the 3rd quarter the volume of exports was no less than 13 per cent greater in 1955 than in 1954.

In the concluding remarks in "Economic Survey 1954" it was pointed out that taking all factors into account it would seem that Norway has an unusually high marginal propensity to import, so that any further increase in prosperity would lead to a great need for imported goods. In recent years imports have increased relatively much more than the gross national product, not least because the increase in consumption to a great extent was directed against foreign goods. In 1955 this was the case only to a less degree. There is, however, scarcely any ground for presuming that this indicates a lasting reversal of the tendency which has prevailed in the postwar period. The relatively low rise in imports for consumer purposes from 1954 to 1955 is partly due to the stricter licencing policy in respect of certain goods such as cars and dried fruits. It may also have other special causes, but at present the Bureau does not possess sufficient material to say whether this is the case.

The economic outlook at the end of 1955 shows several encouraging features. There are no signs of an international recession, and activity in general is at a high level. The deficit on the balance of current transactions was considerably reduced during the year. The demand for Norwegian export products continues to be great, and at present there is every probability for a new year with favourable terms of trade for goods and services.

The improvement in the balance of payments may to some extent be ascribed to the falling off in imports during the second half of the year. It should, however, also be seen in connection with the fact that 1955 was an exceptionally good year for the export industries. Taking a longer view, the balance of payments problem is, therefore, still latent, and in case of an international trade recession it may again present itself in full strength. Balance in the external economy can in the long run be secured only if labour and other means of production in greater degree than at present are put into production for exports or for substituting hitherto imported goods. A problem of vital importance is whether this change-over can take place without a substantial reduction in the growth of total production.

The statistics for 1955 do not rule out that a readjustment process of this character may have started. Investment activity appears to be declining, and toward the end of the year the demand pressure seems to be reduced also in other spheres. The effects of this reversal can be seen for instance in a reduced rate of increase in the production of the home market industry. It is, however, too early to decide to what extent these new tendencies will result in a release of productive resources. It also remains to be seen how quickly the various industries are able to exploit the released resources and the favourable state of trade for a new drive in the export and home markets. A factor of uncertainty is furthermore the wages and prices adjustments in the spring of 1956. These adjustments involve large groups of income earners, and their outcome will, therefore, be of decisive importance to the course of events during the coming year.

Tabeller

Tabeller.

	Side
I Nasjonalregnskap	*2
A Nasjonalprodukt etter anvendelse	*2
B Nasjonalprodukt etter næringer	*2
C Privat konsum	*2
D Bruttoinvestering etter næring og art	*3
E Nasjonalprodukt etter inntektsandeler	*3
F Offentlige inntekter og utgifter	*3
G Betalingsbalansen overfor utlandet	*4
H Øking i nasjonalformuen	*4
I Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1950-priser	*4
II Vareomsetningen med utlandet	*5
A Verdien av vareomsetningen	*5
B Innførsel fordelt på viktigere varegrupper	*5
a) Verdi	*5
b) Volumtall	*5
c) Pristall	*5
C Utførsel fordelt på viktigere varegrupper	*6
a) Verdi	*6
b) Volumtall	*6
c) Pristall	*6
D Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land	*7
III Sysselsetting	*7
A Sysselsatte pliktig syketrygdede	*7
B Arbeidsløse ved arbeidskontorene	*7
IV Jordbruk og skogbruk	*7
A Areal av dyrket jord i rikets bygder	*7
B Høstutbytte av jordbruksprodukter	*8
C Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår	*8
D Husdyrhold i rikets bygder pr. 20. juni	*8
E Forbruk av kunstgjødsel	*8
F Omsetning av kraftfôr til grossist	*8
G Kontrollerte slakt	*8
H Meieridrift	*8
I Engrospriser på meieriprodukter	*8
J Salg av faste eiendommer i rikets bygder	*8
K Gjennomsnittlig skyldmarksverdi	*8
L Norges Landbrukshøgskoles prisindeks	*9
M Produsentpriser på jordbruksprodukter	*9
N Priser på produksjonsmidler	*9
O Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk	*9
P Hogst av tømmer og ved	*9
Q Basispriser for tømmer og ved	*9
R Tømmerfløting	*9
V Fiske og hvalfangst	*10
A Oppfisket mengde	*10
B Verdi av oppfisket mengde	*10
C Hvalfangst	*10
VI Gruvedrift, industri og kraftforsyning	*10
A Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi	*10
a) Utførte timeverk	*10
b) Bruttoproduksjonsverdi	*10
c) Bearbeidingsverdi	*10
B Produksjonsindeks	*11
C Produksjon av visse varer	*11
D Elektrisitetsproduksjon	*12
VII Byggevirksomhet	*12
A Bygg under arbeid	*12
B Bygg tatt i bruk	*12
VIII Skipsfart	*12
A Handelsflåtens størrelse ved utgangen av året	*12
B Skip i utenriksfart ved utgangen av året	*12
C Opptjente bruttofrakter i utenriksfart	*12
D Fraktindeks	*12
E Skip med last mellom Norge og utlandet	*12
IX Annen samferdsel	*13
A Jernbanedrift	*13
B Rutebiltrafikk	*13
C Ruteflytrafikk	*13
D Post, telefon, telegraf	*13
E Innreiste utlendinger	*13
X Offentlige finanser	*13
A Den kommunale skattelikning	*13
B Utliknede kommunale skatter og avgifter	*13
C Statsskatt	*13
D Kommunenes skatterestanser	*13
E Kommunenes lånegjeld	*13
F Statens lånegjeld	*13
G Statens utgifter og inntekter	*14
XI Penger og kreditt	*16
A Norges Bank	*16
B Forretnings- og sparebanker	*16
C Postgiro	*16
D Postsparebanken	*16
E Statsbanker og kredittforeninger	*16
F Bankklarering	*16
G Omsetning av verdipapirer	*16
H Registrerte nyinnbetalinger i norske aksjeselskaper	*16
I Obligasjoner	*16
J Aksjekursindeks	*16
K Betalingsforhold	*16
L Valutakurser	*16
XII Priser og innenlandsk vareomsetning	*17
A Levekostnader i Norge	*17
B Levekostnader i forskjellige land	*17
C Engrospriser i Norge	*17
D Engrospriser i forskjellige land	*17
E Utenlandske prisnoteringer	*17
F Indeks for verdien av detaljomsetningen	*17
G Grossistforbundets indeks for verdien av engrosomsetningen	*17
H Verdien av omsetningen i samvirkelagene	*17
XIII Lønninger	*18
A Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne menn i industri, bygge- og anleggsvirksomhet	*18
B Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne kvinner i industri	*18

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

– = null eller mindre enn ½
.. = oppgave mangler
* = foreløpig tall; beregnet tall
—— = horisontal strek markerer brudd i en serie

I. Nasjonalregnskap.

A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.

	1938	1949	1950	1951	1952	1953*	1954*	1955*
Nettonasjonalprodukt	4 994	12 402	13 758	17 314	18 840	18 883	20 630	21 782
Kapitalslit	863	2 613	2 889	3 392	3 970	4 270	4 588	4 910
Bruttonasjonalprodukt	5 857	15 015	16 647	20 706	22 810	23 153	25 218	26 692
Bruttoinvestering	1 473	5 593	5 640	7 004	7 642	8 063	8 959	9 405
I produksjonskapital	1 422	5 193	5 565	6 254	7 442	8 213	8 959	9 505
I lager[1]	51	400	75	750	200	— 150	—	— 100
Offentlig konsum	418	1 434	1 532	1 863	2 286	2 577	2 744	2 787
Sivilt	361	1 103	1 179	1 289	1 472	1 620	1 718	1 826
Militært	57	331	353	574	814	957	1 026	961
Privat konsum	3 827	9 174	10 275	11 581	12 905	13 459	14 521	15 198
Eksportoverskott	139	— 1 186	— 800	258	— 23	— 946	— 1 006	— 698
Eksport	1 682	4 625	5 964	9 045	8 967	8 131	8 863	10 003
— Import	1 543	5 811	6 764	8 787	8 990	9 077	9 869	10 701
Bruttonasjonalprodukt	5 857	15 015	16 647	20 706	22 810	23 153	25 218	26 692

B. Nasjonalprodukt etter næringer. Mill. kr.

	1938	1949	1950	1951	1952	1953*	1954*	1955*
Nettonasjonalprodukt	4 994	12 402	13 758	17 314	18 840	18 883	20 630	21 782
— Indirekte skatter[2]	377	1 642	1 832	2 403	2 804	2 646	2 803	3 048
+ Subsidier[3]	65	1 145	1 020	1 039	1 099	1 081	1 101	1 136
Faktorinntekt	4 682	11 905	12 946	15 950	17 135	17 318	18 928	19 870
Av dette i:								
Jordbruk	367	1 033	1 065	1 095	1 133	1 228	1 443	1 255
Skogbruk	202	504	426	639	890	734	727	810
Fiske	77	269	281	397	389	341	422	417
Hvalfangst	41	169	173	174	108	77	105	101
Bergverk	59	142	158	203	276	305	296	311
Industri	1 110	3 572	3 943	4 870	5 131	5 408	5 985	6 244
Bygge- og anleggsvirksomhet	305	1 047	1 121	1 204	1 399	1 579	1 717	1 730
Kraft- og vannforsyning	92	242	279	266	280	303	374	398
Varehandel	684	1 488	1 649	2 027	2 217	2 258	2 492	2 490
Banker, forsikring, sosialtrygd	129	235	279	332	364	394	433	445
Forretningsbygg og boliger	332	158	192	195	193	270	369	436
Sjøtransport	418	803	1 022	1 975	1 828	1 261	1 185	1 642
Annen samferdsel	214	560	611	628	731	777	834	873
Offentlig adm. og forsvar	91	407	400	502	619	712	775	854
Andre tjenesteytende næringer	561	1 276	1 347	1 443	1 577	1 671	1 771	1 864

C. Privat konsum. Mill. kr.

	1938	1949	1950	1951	1952	1953*	1954*	1955*
Matvarer	1 215	2 474	2 900	3 300	3 765	3 881	4 299	4 440
Drikkevarer og tobakk	250	893	881	950	1 054	1 049	1 064	1 138
Bolig, lys og brensel	620	937	1 002	1 131	1 296	1 369	1 491	1 652
Utstyr m. v., leid hjelp til hjemmet	363	935	1 039	1 203	1 317	1 450	1 597	1 669
Klær og skotøy	498	1 512	1 856	2 145	2 396	2 451	2 525	2 593
Helsepleie, personlig hygiene	179	483	509	571	609	664	721	743
Reiser og transport	216	567	633	724	829	869	945	968
Utdanning, litteratur, fornøyelser	200	545	579	642	662	710	760	784
Hotelltjenester og annen pers. oppvarting	130	313	334	364	399	411	437	470
Annet konsum	238	547	608	704	771	789	871	905
Spesifisert konsum	3 909	9 206	10 341	11 734	13 098	13 643	14 710	15 362
— Korreksjonsposter[4]	82	32	66	153	193	184	189	164
Privat konsum	3 827	9 174	10 275	11 581	12 905	13 459	14 521	15 198

[1] Inkluderer endringer i skogbestand og husdyrhold. [2] Alle avgifter og skatter på driftsmidler, produksjon og omsetning er regnet som indirekte skatter. [3] Alle støtteutbetalinger til private i egenskap av næringsdrivende er regnet som subsidier. [4] Omfatter lageropplegg i omsetningsleddene pluss det offentliges og utlendingers konsum av de spesifiserte poster minus nordmenns konsum i utlandet.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

D. Bruttoinvestering etter næring og art. Mill. kr.

	1938	1949	1950	1951	1952	1953*	1954*	1955*
Bruttoinvestering uten lagerendr.	1 422	5 193	5 565	6 254	7 442	8 213	8 959	9 505
Fordelt etter næring:								
Jordbruk og skogbruk	150	353	362	437	525	555	620	634
Fiske og fangst	34	190	199	269	241	236	252	267
Bergverk og industri	237	995	1 070	1 135	1 380	1 395	1 526	1 462
Elektrisitetsforsyning, gassverk	51	334	399	448	515	544	516	578
Forretningsbygg og boliger	348	1 032	1 148	1 350	1 729	1 866	1 898	2 010
Sjøtransport	274	1 299	1 268	1 259	1 388	1 797	2 095	2 437
Annen samferdsel	130	381	422	513	628	657	687	670
Andre næringer	56	176	227	323	402	414	516	527
Offentlig konsumkapital	142	433	470	520	634	749	849	920
Fordelt etter art:								
Bygninger og anlegg	776	2 488	2 708	3 037	3 727	4 055	4 198	4 424
Skip og båter	284	1 418	1 393	1 432	1 524	1 919	2 204	2 570
Annet transportmateriell	80	271	334	538	641	631	713	2 511
Maskiner og annet utstyr	282	1 016	1 130	1 247	1 550	1 608	1 844	

E. Nasjonalprodukt etter inntektsandeler. Mill. kr.

	1938	1949	1950	1951	1952	1953*	1954*	1955*
Nettonasjonalprodukt	4 994	12 402	13 758	17 314	18 840	18 883	20 630	21 782
— Indirekte skatter	377	1 642	1 832	2 403	2 804	2 646	2 803	3 048
+ Subsidier	65	1 145	1 020	1 039	1 099	1 081	1 101	1 136
Faktorinntekt	4 682	11 905	12 946	15 950	17 135	17 318	18 928	19 870
Av dette:								
Privat inntekt av arbeid og kapital	4 658	11 814	12 800	15 852	17 083	17 258	18 834	19 767
Lønninger	2 297	6 429	6 942	7 911	9 036	9 667	10 363	10 971
Personlige renteinntekter (netto)	109	141	151	155	164	179	189	249
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske	437	1 335	1 316	1 643	1 799	1 686	1 987	1 857
Inntekt av boliger	209	64	79	64	41	5 726	6 295	6 690
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	1 606	3 845	4 312	6 079	6 043			
Offentlig nettoinntekt av kapital	— 36	32	79	21	— 6	1	24	— 3
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplaseringer i Norge	60	59	67	77	58	59	70	106

F. Offentlige inntekter og utgifter. Mill. kr.

	1938	1949	1950	1951	1952	1953*	1954*	1955*
Inntekter:								
Offentlig nettoinntekt av kapital[1]	— 36	32	79	21	— 6	1	24	— 3
Direkte skatter fra private	522	2 404	2 490	2 762	3 115	3 321	3 389	3 599
Indirekte skatter	377	1 642	1 832	2 403	2 804	2 646	2 803	3 048
Stønader fra utlandet	1	705	1 150	407	110	116	108	41
Inntekter i alt[1]	864	4 783	5 551	5 593	6 023	6 084	6 324	6 685
Utgifter:								
Subsidier	65	1 145	1 020	1 039	1 099	1 081	1 101	1 136
Stønader til private	210	648	733	847	994	1 112	1 236	1 329
Stønader til utlandet	1	63	108	36	23	33	33	18
Offentlig konsum	418	1 434	1 532	1 863	2 286	2 577	2 744	2 787
Utgifter i alt	694	3 290	3 393	3 785	4 402	4 803	5 114	5 270
Offentlig kapitaltilvekst[1]	170	1 493	2 158	1 808	1 621	1 281	1 210	1 415

[1] Omfatter også beregnet fondsopplegg i offentlige bedrifter.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

G. Betalingsbalansen overfor utlandet. Mill. kr.

	1938	1949	1950	1951	1952	1953*	1954*	1955*
Inntekter:								
Eksport av varer og tjenester	1 682	4 625	5 964	9 045	8 967	8 131	8 863	10 003
Vareeksport iflg. handelsstat. ...	745	2 080	2 662	3 979	3 769	3 466	3 954	4 325
Eksport av skip	40	47	120	448	270	167	209	225
Bruttofraktinntekter	690	2 057	2 605	3 956	4 105	3 600	3 675	4 350
Andre varer og tjenester	207	441	577	662	823	898	1 025	1 103
Renter, aksjeutbytte o. l. fra utlandet	20	20	26	30	42	41	63	60
Stønader fra utlandet	16	748	1 194	449	153	171	167	100
Inntekter i alt.....	1 718	5 393	7 184	9 524	9 162	8 343	9 093	10 163
Utgifter:								
Import av varer og tjenester	1 543	5 811	6 764	8 787	8 990	9 077	9 869	10 701
Vareimport iflg. handelsstat. ...	1 035	3 348	3 972	5 365	5 585	5 629	6 014	6 375
Import av skip	151	836	845	901	654	886	1 263	1 475
Skipsfartens utg. i utlandet.....	288	1 152	1 421	1 806	2 003	1 890	1 850	2 015
Annet	69	475	526	715	748	672	742	836
Renter, aksjeutbytte o. l. til utlandet	80	79	93	107	100	100	133	166
Stønader til utlandet	9	88	132	62	49	62	60	46
Utgifter i alt	1 632	5 978	6 989	8 956	9 139	9 239	10 062	10 913
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet ...	86	— 585	195	568	23	— 896	— 969	— 750

H. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.

Privat kapitaltilvekst	526	902	788	2 372	2 074	1 616	2 192	2 330
Offentlig kapitaltilvekst	170	1 493	2 158	1 808	1 621	1 281	1 210	1 415
Øking i nasjonalformuen.....	696	2 395	2 946	4 180	3 695	2 897	3 402	3 745
Innenlandsk nettoinvestering	610	2 980	2 751	3 612	3 672	3 793	4 371	4 495
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet ..	86	— 585	195	568	23	— 896	— 969	— 750

I. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1950-priser. Mill. kr.

Bruttonasjonalprodukt	..	15 784	16 647	17 247	17 755	18 146	18 983	19 483
Bruttoinvestering	..	5 914	5 640	6 215	6 045	6 201	6 639	6 901
Bygninger og anlegg	..	2 508	2 708	2 704	2 939	3 153	3 225	3 329
Skip og båter	..	1 591	1 393	1 334	1 141	1 315	1 314	1 633
Maskiner, transportmateriell o. a.	..	1 408	1 464	1 570	1 814	1 847	2 100	2 014
Lager.....	..	407	75	607	151	— 114	—	— 75
Offentlig konsum	..	1 480	1 532	1 639	1 747	1 873	1 938	1 882
Sivilt	..	1 139	1 179	1 159	1 133	1 173	1 204	1 225
Militært.....	..	341	353	480	614	700	734	657
Privat konsum	..	9 875	10 275	10 275	10 758	10 985	11 541	11 914
Eksportoverskott	..	—1 485	— 800	— 882	— 795	— 913	—1 135	—1 214
Eksport.....	..	5 002	5 964	6 477	6 483	6 745	7 454	7 947
— Import	..	6 487	6 764	7 359	7 278	7 658	8 589	9 161

II. Vareomsetningen med utlandet.[1]

A. Verdien av vareomsetningen. Mill. kr.

	Innførsel					Utførsel					Innførsels-overskott
	I alt	Råstoff og halv-fabrikat	Kapitalgjenstander		Forbruks-varer	I alt	Råstoff og halv-fabrikat	Kapitalgjenstander		Forbruks-varer	
			I alt	Skip				I alt	Skip		
1938	1 193	687	295	151	211	787	596	51	40	140	406
1949	4 221	2 400	1 476	836	345	2 137	1 574	81	46	482	2 084
1950	4 846	2 908	1 527	845	411	2 789	2 079	153	120	557	2 057
1951	6 266	3 933	1 814	901	519	4 428	3 218	497	448	713	1 838
1952	6 239	3 742	1 783	654	714	4 039	2 925	340	270	774	2 200
1953	6 514	3 583	2 090	886	841	3 633	2 711	241	167	681	2 881
1954	7 276	3 706	2 592	1 263	978	4 163	3 071	301	205	791	3 113
Jan.-sept.											
1954	5 191	2 651	1 843	864	697	3 046	2 261	195	131	590	2 148
1955	5 817	3 125	2 032	1 132	659	3 369	2 450	252	168	667	2 448

B. Innførsel fordelt på viktigere varegrupper

	I alt med skip	I alt uten skip	Animalske matvarer	Korn og kornvarer[2]	Frukt og grønnsaker	Kolonial-varer	Drikke-varer og tobakk	Fôr-stoffer[2]	Oljefrø og fete oljer	Kjemi-kalier m. v.	Gjødning
					a) Verdi. Mill. kr.						
1938	1 193	1 042	8	75	36	41	21	26	52	54	9
1949	4 221	3 385	21	272	34	144	46	16	80	130	71
1950	4 846	4 001	7	333	52	220	52	56	159	163	59
1951	6 266	5 365	13	353	53	266	58	3	237	261	63
1952	6 239	5 585	16	344	102	336	66	13	153	196	64
1953	6 514	5 629	25	363	140	314	69	33	172	219	49
1954	7 276	6 013	36	218	162	352	75	78	181	273	45
Jan.-sept.											
1954	5 191	4 330	28	180	112	259	54	21	132	193	35
1955	5 817	4 685	10	206	108	253	51	90	139	218	37
					b) Volumtall. 1949 = 100						
1938	85	93	..	94	278	127	..	..	..	..	..
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	103	106	26	118	147	101	107	135	155	115	78
1951[3]	113	117	70	125	136	102	105	47	215	126	82
1952	109	122	79	98	249	128	114	83	156	103	83
1953	120	131	156	119	359	135	116	95	191	136	70
1954	137	149	260	103	405	136	124	77	213	181	66
Jan.-sept.											
1954	131	142	291	101	352	135	119	54	202	172	68
1955	143	149	108	125	370	133	114	110	228	188	65
					c) Pristall. 1949 = 100						
1938	33	34	..	31	35	22	..	..	21	..	..
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	110	113	94	106	104	149	110	119	102	106	106
1951[3]	132	135	90	117	115	182	121	138	138	159	109
1952	136	136	98	125	122	182	124	155	123	145	109
1953	129	127	77	120	116	161	130	133	113	124	99
1954	126	120	67	102	119	180	131	126	107	116	95
Jan.-sept.											
1954	126	121	63	102	126	178	131	132	109	115	97
1955	128	124	62	106	116	177	130	135	102	118	107

	Tre og treforedlings-produkter	Spinne-stoffer, garn og tråd	Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer	Skinn, lær og arbeider herav	Brensels-stoffer	Ikke-metalliske mineraler og arb. herav	Malmer og slagg	Uedle metaller, rå og halvfor-arbeidde	Arbeider av uedle metaller[2]	Maskiner og appa-rater[2]	Transport-midler unntatt skip
					a) Verdi. Mill. kr.						
1938	30	39	103	17	130	31	25	97	43	106	45
1949	66	243	248	54	409	91	101	529	137	477	86
1950	89	359	271	90	488	97	136	444	157	500	104
1951	248	457	420	83	670	116	193	657	182	580	256
1952	209	251	510	51	632	132	189	835	204	746	360
1953	110	274	515	65	624	143	154	771	211	833	351
1954	209	281	476	64	606	149	126	822	205	919	457
Jan.-sept.											
1954	130	207	336	44	446	108	91	598	160	654	339
1955	195	180	332	39	566	117	109	756	150	650	285

[1] Omfatter den inn- og utførsel som inngår i handelsstatistikken. Utenfor denne faller blant annet forsvarsimport, fløtingstømmer og fiske- og fangstprodukter levert direkte fra feltet. Se ellers Norges handel. Svalbard er fra 1. januar 1951 i statistikken regnet som en del av Norge. [2] Varegruppen har et noe annet innhold i tabell a) enn i tabellene b) og c). Se Statistiske meldinger nr. 5, 1951. [3] Fra januar 1951 er beregningsmåten noe endret. Se Statistiske meldinger nr. 5, 1953.

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

B. Innførsel fordelt på viktigere varegrupper (forts.)

	Tre og treforedlingsprodukter	Spinnestoffer, garn og tråd	Tøyer, klær og andre ferdige manufakturvarer	Skinn, lær og arbeider herav	Brenselsstoffer	Ikke-metalliske mineraler og arb. herav	Malmer og slagg	Uedle metaller, rå og halvforarbeidde	Arbeider av uedle metaller[1]	Maskiner og apparater[1]	Transportmidler unntatt skip
					b) Volumtall. 1949 = 100						
1938	..	56	120	..	85	..	85	47	..	..	..
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	142	124	100	146	105	105	110	80	109	103	125
1951[2]	217	111	122	103	115	120	117	90	114	113	275
1952	179	69	143	70	104	136	113	93	117	142	380
1953	136	79	164	93	111	147	103	97	125	154	371
1954	245	83	170	102	111	164	115	115	132	179	461
Jan.-sept.											
1954	218	82	164	95	109	162	109	110	123	171	463
1955	269	72	159	84	128	171	130	137	133	157	403
					c) Pristall. 1949 = 100						
1938	..	28	31	..	38	..	47	34	..	..	..
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	100	121	110	116	115	96	118	104	101	101	96
1951[2]	174	170	140	151	143	106	161	138	116	108	108
1952	178	150	129	133	149	107	165	169	131	109	110
1953	122	142	117	131	138	106	147	150	120	112	110
1954	130	139	112	118	132	100	109	135	132	106	115
Jan.-sept.											
1954	121	140	112	116	131	98	109	137	129	109	114
1955	147	138	112	114	142	100	110	139	127	111	110

C. Utførsel fordelt på viktigere varegrupper

	I alt med skip	I alt uten skip	Matvarer fra landbruket	Fisk, fersk og saltet	Fiskehermetikk	Dyre- og plantefett, olje og voks	Gjødning	Tremasse og cellulose	Papir og papp	Huder, skinn og lær	Malmer og slagg	Metaller, rå og halvforarbeidde
					a) Verdi. Mill. kr.							
1938	787	747	11	85	30	50	55	104	67	50	49	140
1949	2 137	2 091	9	324	104	361	143	258	281	22	46	296
1950	2 789	2 669	44	325	129	381	210	309	326	31	60	477
1951	4 428	3 980	38	453	146	500	225	621	679	50	77	603
1952	4 039	3 769	41	553	111	294	240	578	430	38	155	726
1953	3 633	3 466	67	423	120	238	255	467	358	34	170	710
1954	4 163	3 958	33	500	153	313	268	511	461	62	209	697
Jan.-sept.												
1954	3 046	2 915	22	381	111	236	196	381	340	23	128	496
1955	3 369	3 201	33	422	109	197	196	406	353	60	136	648
					b) Volumtall. 1949 = 100							
1938	119	115	455	87	91	104	79	130	82	233	323	108
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	132	126	555	84	120	142	137	122	115	112	110	145
1951[2]	146	134	396	116	117	121	143	128	112	162	105	167
1952	135	129	391	126	83	103	141	116	87	254	146	151
1953	138	134	741	95	92	95	151	141	107	199	158	152
1954	159	151	342	114	118	117	162	148	127	222	172	163
Jan.-sept.												
1954	156	150	310	115	113	119	161	147	122	220	170	156
1955	162	156	458	126	110	94	162	150	121	246	197	198
					c) Pristall. 1949 = 100							
1938	33	34	31	30	32	19	50	31	29	98	38	43
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	102	105	100	120	104	91	110	98	101	125	121	113
1951[2]	142	143	109	120	119	114	110	197	205	139	102	140
1952	141	140	118	135	127	79	120	193	174	111	232	162
1953	123	124	103	137	124	70	118	128	119	128	235	157
1954	122	125	109	136	124	75	116	134	127	127	218	144
Jan.-sept.												
1954	122	124	108	133	125	73	114	134	126	127	219	143
1955	130	131	109	138	127	77	113	140	136	146	200	147

[1] Varegruppen har et noe annet innhold i tabell a) enn i tabellene b) og c). Se Statistiske meldinger nr. 5, 1951. [2] Se note 3 foregående side.

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

D. Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land. Inkl. skip. Mill. kr.

	Europa		Afrika		Nord-Amerika		Sør-Amerika		Asia		Oseania	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1938	853	630	21	26	194	69	37	21	84	35	3	6
1949	3 072	1 635	65	66	802	176	92	66	160	137	30	57
1950	3 346	2 034	141	117	821	322	192	133	276	113	70	69
1951	4 350	3 073	204	208	1 145	521	205	237	283	215	79	174
1952	4 493	2 857	177	240	1 096	449	240	225	206	176	27	92
1953	4 936	2 569	147	169	967	475	245	115	180	222	39	62
1954	5 654	3 063	158	234	1 019	439	252	183	168	136	25	107
Jan.-sept.												
1954	4 012	2 240	117	164	735	330	191	131	117	107	19	74
1955	4 439	2 503	123	205	895	332	210	152	136	102	13	75

	Danmark		Sverige		Storbritannia og N.-Irland		Frankrike		Tyskland[1]		Sambandsstatene	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1938	42	34	137	69	193	194	36	52	[2] 220	[2] 122	119	61
1949	182	150	593	194	900	388	217	130	163	155	553	149
1950	185	198	701	217	1 073	505	314	129	232	338	589	273
1951	229	238	756	371	1 442	876	286	229	470	386	785	317
1952	248	225	863	389	1 246	813	228	172	768	406	698	312
1953	207	231	855	341	1 365	708	223	136	1 097	377	833	414
1954	248	269	1 144	396	1 474	795	236	171	1 110	424	614	359
Jan.-sept.												
1954	184	103	787	285	1 038	577	169	108	885	354	431	273
1955	208	185	1 018	299	1 129	749	209	39	869	431	513	275

[1] Vest- og Øst-Tyskland. [2] Inkl. Østerrike.

III. Sysselsetting.

A. Sysselsatte pliktig syketrygdede[1] i 1 000

	I alt		Jordbruk, skogbruk og jakt	Fiske og fangst	Bergverksdrift m. v.	Industri	Byggevirksomhet	Anleggsvirksomhet	Varehandel	Sjøtransport	Annen samferdsel	Off. adm.	Annen virksomhet
	Relative tall. 1949 = 100	Absolutte tall											
1952													
Mars	102	971,7	88,6	8,9	9,9	314,7	44,6	32,3	105,9	51,4	66,6	35,8	213,1
Juni	104	986,5	80,9	3,4	10,0	319,3	53,5	41,2	106,8	51,7	68,5	35,9	215,4
Sept.	103	979,9	76,3	3,0	10,1	311,5	57,9	46,5	107,5	51,1	67,6	35,0	213,3
Des.	101	960,2	75,6	6,1	10,1	308,4	52,2	33,7	110,6	51,3	67,1	34,5	210,5
1953													
Mars	102	968,5	75,4	7,7	9,9	313,0	48,3	37,2	109,9	51,7	67,0	34,4	213,9
Juni	105	997,3	73,1	3,4	9,8	321,1	58,9	46,1	111,0	52,5	69,2	34,7	217,3
Sept.	105	995,8	70,0	3,5	9,9	316,0	64,8	51,4	112,1	52,2	68,5	34,5	213,0
Des.	103	983,0	71,7	6,6	9,9	312,5	60,0	38,5	115,5	51,9	68,1	34,5	213,9
1954													
Mars	104	992,7	72,2	8,3	9,8	317,2	53,3	41,3	115,1	52,3	68,3	34,9	220,1
Juni	107	1 014,0	69,8	3,7	10,0	328,0	62,5	45,0	116,9	52,0	70,6	35,3	220,1
Sept.	107	1 017,2	67,5	3,5	10,1	325,6	67,4	47,5	118,3	52,2	70,1	35,1	219,8
Des.	105	1 000,1	67,3	6,6	9,7	321,9	62,3	37,2	120,7	53,2	68,9	34,6	217,6
1955													
Mars	107	1 012,8	71,4	8,7	9,7	325,2	56,0	38,5	121,0	54,9	69,4	35,2	222,7
Juni	108	1 030,3	69,0	3,5	10,3	335,8	63,7	39,6	120,9	55,5	72,1	35,4	224,4
Sept.	109	1 033,0	67,3	3,9	10,6	333,6	67,7	42,8	121,9	55,8	71,7	35,2	222,5

B. Arbeidsløse ved arbeidskontorene i 1000

	I alt	I industrien
1952		
Mars	17,4	4,7
Juni	4,1	1,1
Sept.	6,9	2,3
Des.	24,2	5,2
1953		
Mars	23,9	5,2
Juni	3,6	0,8
Sept.	7,3	1,1
Des.	21,0	2,8
1954		
Mars	20,9	4,1
Juni	4,1	0,5
Sept.	6,5	1,4
Des.	20,6	2,6
1955		
Mars	19,3	3,9
Juni	3,5	0,5
Sept.	5,3	0,9

[1] Arbeidsdirektoratets tall ved utgangen av måneden. Nordmenn på norske skip i utenriksfart og fast ansatte ved Norges Statsbaner er tatt med.

IV. Jordbruk og skogbruk.

A. Areal av dyrket jord i rikets bygder. Dekar

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Annen åpen åker og hage	I alt åpen åker og hage	Eng på dyrket jord	I alt dyrket jord
1939	412 131	31 761	467 742	870 243	48 943	5 921	1 836 741	506 927	602 000	2 945 668	5 296 360	8 242 028
1949	308 275	9 898	399 563	758 499	38 982	4 872	1 520 089	582 410	598 514	2 701 013	5 422 259	8 123 272
1950	316 147	11 556	417 932	778 449	38 296	5 313	1 567 693	589 605	560 460	2 717 758	5 414 332	8 132 090
1951	242 666	6 386	546 546	774 161	38 614	5 256	1 613 629	585 166	583 718	2 782 513	5 373 684	8 156 197
1952	205 320	5 241	640 279	801 565	32 732	3 573	1 688 710	579 473	589 005	2 857 188	5 342 548	8 199 736
1953	172 920	6 168	812 675	723 325	26 420	2 853	1 744 361	561 483	601 334	2 907 178	5 308 438	8 215 616
1954	200 891	6 890	932 706	704 986	22 944	2 617	1 871 034	545 342	597 123	3 013 499	5 239 535	8 253 034
1955	182 150	6 492	1011611	682 544	26 519	4 174	1 913 490	561 155	622 122	3 096 767	5 176 195	8 272 962

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

B. Høstutbytte av jordbruksprodukter. Tonn

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Rotvekster	Høy	I alt i fôrenheter
1939	77 844	6 158	103 476	200 788	11 912	1 182	401 360	806 949	828 646	2 863 198	1 936 179
1949	66 991	2 062	86 144	163 257	9 669	973	329 096	1 098 718	646 813	3 060 225	1 976 782
1950	66 218	2 471	98 934	179 816	9 560	1 007	358 006	1 115 685	723 852	3 205 352	2 083 835
1951	40 126	1 184	122 532	170 200	8 894	957	343 893	1 015 023	660 844	2 741 009	1 859 602
1952	39 586	1 119	147 911	161 161	7 560	693	358 030	1 187 491	675 465	2 961 768	1 999 027
1953	38 876	1 362	206 516	179 114	6 821	547	433 236	1 249 013	912 525	3 155 262	2 200 681
1954	41 191	1 510	223 789	160 626	5 623	471	433 210	1 129 670	737 083	3 113 679	2 149 898
1955*	..	..	..	..	..	..	340 000	1 005 000	592 000	2 387 000	1 679 000

C. Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår. Middelsår = 100

1939	88	95	96	99	100	98	96	77	77	99	94
1949	96	98	87	90	92	93	90	86	87	103	97
1950	94	97	97	97	97	87	96	86	93	108	102
1951	75	79	90	92	91	85	89	79	83	92	90
1952	85	99	90	83	88	90	87	94	89	100	96
1953	102	97	101	103	103	90	102	100	107	106	104
1954	91	94	94	94	96	86	94	92	95	106	101
1955*	70	84	81	62	68	63	73	79	84	83	79

D. Husdyrhold i rikets bygder pr. 20. juni

	Hester	Storfe		Svin	Sauer	Geiter	Voksne høns	Sølvrev (riket)
		I alt	Mjølkekyr					
1939	203 931	1 455 016	864 336	361 953	1 743 802	248 916	3 422 368	493 190
1949	198 266	1 224 133	769 251	418 840	1 735 623	146 594	3 710 906	113 049
1950	190 514	1 236 600	766 268	422 156	1 811 748	130 045	3 911 996	..
1951	183 828	1 230 532	754 591	386 120	1 928 948	118 828	3 320 489	..
1952	175 356	1 151 830	711 447	418 435	1 986 726	115 417	3 197 045	..
1953	167 748	1 150 035	696 536	379 035	1 985 284	119 092	3 384 750	..
1954	158 676	1 180 894	679 326	405 804	1 952 016	122 693	3 562 480	..
1955	150 342	1 171 280	658 154	464 004	1 921 897	115 557	3 482 101	..

E. Forbruk av kunstgjødsel Tonn verdistoff

	Kvelstoff (N)	Fosfor (P)	Kalium (K)
1939	10 270	6 464	12 305
1949	25 216	14 108	35 056
1950	36 864	16 171	41 837
1951	30 699	14 949	34 433
1952	33 397	15 490	37 378
1953	36 009	16 558	39 639
1954	34 078	16 252	38 826
1955	35 242	15 832	38 757

F. Omsetning av kraftfôr til grossist. Tonn

	Eggehviterikt		Kullhydratrikt	
	Innført	Norsk	Innført	Norsk
1939	96 513	87 017	245 925	101 034
1949	31 720	119 185	190 281	56 425
1950	75 877	114 960	241 794	57 514
1951	—	109 329	164 701	63 602
1952	15 549	130 330	236 897	69 118
1953	49 849	109 123	223 831	84 942
1954	52 290	118 216	131 965	103 889
Jan.-sept. 1954	32 520	89 297	72 123	69 949
1955	50 173	89 809	159 156	92 212

G. Kontrollerte slakt[1]

	Storfe	Hest	Svin	Sau	Geit	Spekalv	Gjøkalv
1939	197 045	5 779	320 164	354 820	15 719	205 664	55 491
1949	126 596	6 516	[2] 202 773	[3] 356 431	20 352	180 134	8 333
1950	163 276	5 320	476 691	304 475	23 099	171 167	10 328
1951	239 696	9 588	293 523	414 157	23 547	175 897	19 668
1952	216 263	9 277	403 813	473 308	20 162	180 244	20 449
1953	220 075	10 469	411 757	581 944	24 143	170 686	22 421
1954	242 443	11 693	426 898	539 096	29 397	165 696	20 587
Jan.-sept. 1954	167 067	6 046	308 175	238 905	21 712	128 554	16 158
1955	204 495	4 523	396 149	233 340	22 361	158 994	18 434

H. Meieridrift

	Innveid mjølk	Tilbakelevert skummet mjølk	Produksjon av			Nettoutbytte av mjølka
			Smør	Hvit ost	Brun ost	
	Tonn					Øre pr. kg
1938	710 217	225 320	14 521	10 836	7 805	18,13
1949	890 569	171 341	10 716	11 245	10 040	46,70
1950	991 411	233 837	11 532	14 128	11 401	47,08
1951	1006770	230 174	11 206	15 873	13 416	48,82
1952	997 084	211 915	10 246	18 302	12 822	53,69
1953	1064231	270 813	12 834	17 474	10 039	55,39
1954*	1053000	250 000	10 400	17 600	12 100	..
Jan.-sept. 1954	848 116	206 501	9 092	15 286	10 102	..
1955	848 127	201 103	9 272	14 473	9 622	..

I. Engrospriser på meieriprodukter Kr. pr. kg

	Smør	Helfeit gaudaost	Blandet geitmysost
1938	3,02	1,65	1,55
1949	5,35	2,90	2,90
1950	6,28	2,90	2,90
1951	6,60	3,74	3,73
1952	6,60	4,45	4,25
1953	6,60	4,55	4,35
1954*	6,83	4,88	4,68
Jan.-sept. 1954	[4] 7,05	[4] 5,20	[4] 5,00
1955	[4] 7,05	[4] 5,20	[4] 5,00

J. Salg av faste eiendommer i rikets bygder

	Tallet på salg	Salgssum i alt 1 000 kr.
1938	28 195	182 425
1949	36 214	274 201
1950	36 600	287 133
1951	34 365	272 054
1952	35 760	333 578
1953	38 539	382 462
1954*	40 329	389 161
Jan.-sept. 1954	..	..
1955	..	..

K. Gjennomsnittlig skyldmarksverdi Kr.

1938	5 617
1949	10 344
1950	10 625
1951	10 615
1952	11 448
1953	13 473
1954*	13 937
Jan.-sept. 1954	..
1955	..

[1] Omfatter også etterbesiktiget slakt. [2] Av dette 5 163 innførte. [3] Av dette 59 774 innførte. [4] September.

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

L. Norges Landbrukshøgskoles prisindeks.[1] Driftsåret 1.april 1938—31. mars 1939 = 100

	Jordbruksprodukter i alt	Jordbruksprodukter Planteprodukter	Jordbruksprodukter Husdyrprodukter	Produksjonsmidler
1939	103	107	102	106
1949	250	232	254	170
1950	264	267	264	215
1951	287	291	286	234
1952	300	313	297	246
1953	296	287	298	248
1954	326	346	322	247
Sept. 1954	331	295	338	247
1955	326	361	320	244

M. Produsentpriser på jordbruksprodukter

	Partisalg i 6 av landets større byer Fra Landbrukets Priscentral						Statens Kornforretnings grunnpriser			
	Høy	Poteter	Egg	Oksekjøtt	Saue-kjøtt	Flesk	Hvete	Rug	Bygg	Havre
	Kr. pr. 100 kg		Kr. pr. kg				Kr. pr. 100 kg			
1939	7,42	9,21	1,44	1,44	1,54	1,50	24,00	22,00	20,00	18,19
1949	18,76	20,68	3,95	4,30	4,78	4,40	55,00	55,00	47,00	41,00
1950	18,15	22,29	3,55	4,30	4,79	4,47	60,00	60,00	51,50	45,00
1951	24,37	24,35	4,58	4,35	5,18	4,70	69,00	69,00	59,50	51,50
1952	27,38	27,80	4,73	5,09	4,89	4,94	78,00	78,00	67,00	57,50
1953	22,16	21,75	4,12	5,41	4,81	4,98	83,00	83,00	71,00	61,00
1954	19,85	27,08	3,91	5,98	5,51	5,54	86,50	83,00	70,50	61,00
Sept. 1954	19,00	21,25	4,30	6,13	5,27	5,40	90,00	83,00	70,00	61,00
1955	27,00	30,91	4,55	5,50	5,00	4,95	90,00	83,00	70,00	61,00

N. Priser på produksjonsmidler

	Kraftfôr				Kunstgjødsel			Maskiner og redskap				
	Maisgrøp	Jordnøttmjøl	Ruggris	Sildmjøl, saltfattig	Kalksalpeter 15,5 % N	Fosforsyregjødsel 8,7 % P	Kaliumgjødsel 33,2 % K	Plog (norsk 11")	Harv (9 t.)	Slåmaskin (2 h.)	Arbeidskjerre	Høyvogn
	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. 100 kg			Kr. pr. stk.				
1939	19,86	23,28	14,28	29,05	15,10	6,78	13,75	176,00	92,00	420,00	175,00	280,00
1949	32,00	..	22,50	36,28	14,45	12,74	15,80	298,50	176,00	1 020,00	435,00	660,00
1950	43,83	57,53	34,78	64,28	14,45	12,74	15,80	298,50	176,00	1 173,00	435,00	660,00
1951	55,80	..	41,00	77,20	16,00	12,91	19,35	310,94	183,33	1 200,00	469,00	709,00
1952	55,80	..	41,00	77,20	17,35	13,13	20,60	347,00	214,50	1 200,00	520,00	709,00
1953	55,80	..	41,00	77,20	17,35	13,13	20,60	347,00	214,50	1 250,00	530,00	720,00
1954	55,80	68,50	41,00	77,20	17,40	13,13	20,60	347,00	214,50	1 200,00	530,00	720,00
1955	55,80	68,50	36,90	77,20	16,90	13,40	20,70	347,00	214,50	1 280,00	530,00	720,00

O. Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk. Kr.

	Årslønn (til dette kost og losji)		Daglønn i sommerhalvåret på egen kost						Daglønn for skogsarbeid i vinterhalvåret		Gjennomsnittlig dagsfortjeneste for skogskjøring (mann og hest)
	Tjenestegutter	Tjenestejenter	Våronn		Slåttonn		Skuronn		På arbeidsgiverens kost	På egen kost	
			Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner			
1939/40	624	411	5,55	3,68	6,05	3,89	5,65	3,82	4,13	5,87	9,65
1949/50	2 783	1 678	18,27	12,32	19,25	12,80	18,44	12,52	15,59	19,63	29,88
1950/51	2 994	1 829	19,62	13,26	20,59	13,77	19,64	13,42	16,97	21,39	31,10
1951/52	3 347	2 041	21,94	14,91	22,98	15,53	22,14	15,29	19,97	24,80	36,99
1952/53	3 679	2 251	24,11	16,28	25,11	16,85	24,34	16,50	21,58	26,66	38,90
1953/54	3 773	2 334	25,23	17,13	26,09	17,82	25,24	17,54	22,34	27,77	40,47
1954/55	4 011	2 531	26,49	18,38	27,52	18,93	26,94	18,83	24,03	29,11	42,40

P. Hogst av tømmer og ved. 1 000 m³ fast mål

	Bartretømmer					Lauvtretømmer	Barved	Lauvved	Salgsvirke i alt	Husbehovsvirke på gårdene	Samlet hogst
	Skurtømmer	Sliperi- og cellulosetømmer	Spesialtømmer	Diverse tømmer	Bartretømmer i alt						
1939/40	2 710	2 618	102	..	5 430	36	604	503	6 573	2 787	9 360
1949/50	2 815	3 156	249	118	6 338	36	305	176	6 855	2 787	9 642
1950/51	2 589	3 520	205	171	6 485	49	315	274	7 123	2 787	9 910
1951/52	3 463	5 426	316	215	9 420	86	476	357	10 339	2 787	13 126
1952/53	3 282	3 911	305	169	7 667	37	351	207	8 262	2 483	10 745
1953/54	3 410	3 665	254	113	7 442	38	208	183	7 871	2 483	10 354

Q. Basispriser for tømmer[2] (levert vassdrag) og ved
For tømmer kr. pr. m³, for 60 cm ved pr. favn

	Skurtømmer			Sliperi- og celluloselast				Østl. og Trøndel.	
	Østlandet		Trøndel.	Østlandet			Trøndel.	Barved	Bjørkeved
	Gran	Furu	Gran	Gran	Furu	Skurslip	Gran		
1939/40	19,50	18,50	15,40	15,80	11,00	14,25	13,20	21,00	29,00
1949/50	47,00	46,50	43,45	41,50	36,00	39,50	38,30	55,00	68,00
1950/51	73,00	67,50	68,65	64,50	54,50	58,00	58,80	55,00	68,00
1951/52	81,50	81,50	77,05	70,00	65,00	68,00	66,00	70,00	90,00
1952/53	78,00	78,00	73,60	67,00	59,00	65,00	60,95	80,00	100,00
1953/54	78,00	75,00	73,60	67,00	55,00	65,00	60,95	72,00	90,00
1954/55	90,60	87,60	85,10	79,00	61,00	73,50	74,20	72,00	90,00
1955/56	97,60	94,60	91,60	83,50	69,00	80,00	78,40	80,00	105,00

R. Tømmerfløting

	1 000 stokker	1 000 m³
1939	16 625	2 223
1949	36 658	4 713
1950	28 635	3 663
1951	29 931	3 740
1952	40 031	4 874
1953	37 377	4 209
1954	36 029	3 944
1955	..	..

[1] Årstallene gjelder driftsårene 1939/40 osv. [2] Investerings- og pensjonsavgifter nærmere omtalt i tekstavsnittet om skogbruk.

V. Fiske og hvalfangst.

A. Oppfisket mengde.[1] Tonn

	I alt	Skrei[2]	Loddetorsk[2]	Banktorsk	Fjordtorsk	Sei	Lange og blålange	Brosme	Hyse	Lyr	Hvitting	Stor- og vårsild
1939	1 001 522	182 945	28 302	45 265	14 232	36 375	6 348	5 539	18 624	1 951	358	412 426
1948	1 317 811	110 552	25 239	23 380	19 577	58 757	5 276	4 683	25 209	1 891	365	819 583
1949	1 084 298	90 947	22 431	34 669	28 018	61 412	3 508	4 131	21 020	1 843	296	567 467
1950	1 278 668	108 612	22 553	44 245	20 192	67 682	6 791	4 864	18 285	1 868	251	771 306
1951	1 668 460	149 070	21 744	59 132	19 713	57 619	6 211	6 855	18 260	2 464	113	888 006
1952	1 669 552	122 198	38 801	50 931	21 025	63 291	5 237	8 540	22 837	2 503	137	820 471
1953	1 400 000	70 815	43 218	61 714	17 933	77 575	4 816	7 874	30 747	2 183	176	670 084
1954	1 904 881	65 304	20 339	72 760	27 110	59 693	4 953	9 160	32 742	2 707	94	1092230
1955*	1 650 000	76 519	46 767	70 000	20 000	65 000	..	..	..	..	..	965 413

	Feitsild	Småsild	Nordsjøsild	Islandssild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Rødspette	Hummer	Reker	Hå og håbrann
1939	25 750	122 750	1 861	16 042	5 406	1 189	6 767	3 240	2 826	998	3 125	9 321
1948	17 945	87 832	23 911	5 598	7 246	929	9 994	5 209	1 264	721	1 855	6 574
1949	21 766	101 086	3 204	25 897	9 453	944	12 570	5 705	1 403	862	2 092	7 611
1950	29 662	72 947	3 589	11 214	5 613	727	10 206	6 089	1 663	969	2 3[illegible]2	8 858
1951	79 223	208 618	1 325	17 132	9 014	896	13 371	5 273	1 409	862	2 728	12 213
1952	54 389	302 435	2 116	23 604	6 790	1 028	14 457	5 126	1 372	712	3 095	13 701
1953	82 620	160 873	2 497	30 032	13 297	1 111	13 483	4 068	1 052	848	3 763	14 547
1954	136 977	208 038	3 238	20 049	8 861	1 207	10 161	4 785	1 189	648	4 961	17 254
1955*	70 000	100 000	4 700	23 500	5 800	..	10 200	..	..	640	5 000	17 000

	B. Verdi av oppfisket mengde.[1] 1 000 kr.										C. Hvalfangst	
	I alt	Torsk	Sei	Hyse	Sild	Brisling	Laks og sjøaure	Makrell	Kveite	Hummer	Oljeproduksjon 1 000 fat	Verdi av olje etc. Mill. kr.
1939	100 902	36 706	3 937	2 706	29 827	1 477	2 683	1 934	3 134	2 078	[3] 735	[3] 37,9
1948	336 270	62 888	16 726	12 217	163 365	5 521	5 043	5 908	10 840	4 529	1 0[illegible]2	333,8
1949	312 343	69 926	17 312	10 379	126 694	7 539	5 820	6 155	11 867	5 680	1 1[illegible]0	313,1
1950	346 039	89 156	17 246	9 260	142 008	4 208	5 090	4 490	13 453	6 625	1 1[illegible]2	291,6
1951	492 780	132 467	18 671	9 493	208 245	8 468	7 913	7 082	11 853	6 299	1 1[illegible]1	368,8
1952	522 060	142 751	26 305	13 726	218 724	7 030	7 985	7 653	13 357	5 997	1 1[illegible]2	319,6
1953	486 002	136 670	27 014	16 796	188 564	12 537	11 263	7 373	11 009	6 994	8[illegible]6	204,0
1954	567 760	129 115	25 983	17 859	268 649	8 218	11 501	6 819	14 108	5 648	1 0[illegible]2	248,4
1955*	583 000	178 000	30 000	..	242 000	5 500	..	..	..	5 600	[4] 869	[4] 225,2

[1] Omfatter de mengder som er brakt i land. [2] Vekten gjelder sløyd fisk. [3] Fangsten for 2 kokerier bortleid til utlandet er ikke tatt med. [4] Gjelder bare fangsten i Antarktis.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning.

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi

	Alle grupper	Bryting av kull	Bryting av malm	Steinbrott[1]	Ekstraktiv jord- og steinindustri ellers	Næringsmiddelindustri	Drikkevareindustri	Tobakksindustri	Tekstilindustri	Bekledningsindustri	Tre- og korkindustri	Møbel- og innredningsindustri
a) Utførte timeverk. Mill.												
1938	313,2	..	14,8	0,4	2,1	23,5	4,5	3,3	26,7	28,7	26,6	
1952	477,1	2,3	9,2	1,3	2,3	40,2	5,2	3,0	36,2	43,1	24,[illegible]	19,5
1953	481,6	1,9	10,1	1,3	2,1	39,6	5,3	2,9	35,6	45,6	24,7	20,1
1954*	492,8	1,7	10,1	1,4	2,0	41,9	5,2	2,6	34,4	44,3	25,7	20,9
b) Bruttoproduksjonsverdi. Mill. kr.												
1938	2 138,2	..	57,4	0,9	6,4	234,5	125,9	69,6	130,5	108,2	140,9	
1952	12 314,4	34,4	188,1	14,9	26,5	1 485,5	427,3	321,2	689,0	657,4	681,4	251,3
1953	12 414,1	33,3	222,8	16,8	23,5	1 496,8	421,6	324,5	702,5	716,8	687,1	286,5
1954*	13 679,9	25,0	217,5	18,9	24,8	1 661,6	417,6	325,1	714,6	726,8	705,9	322,2
c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.												
1938	1 043,6	..	48,4	0,8	5,6	87,3	91,6	46,3	55,7	54,9	48,1	
1952	5 514,5	30,3	172,5	13,0	23,6	547,2	361,5	246,8	271,9	279,9	195,[illegible]	135,2
1953	5 657,9	28,7	201,1	14,8	20,7	531,8	354,3	247,1	279,0	310,3	199,[illegible]	147,9
1954*	6 194,8	21,0	197,4	16,8	21,6	576,6	349,1	244,6	286,4	320,8	212,[illegible]	162,2

[1] Omfatter ikke pukkverk i 1938.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi (forts.)

	Treforedlingsindustri	Grafisk industri	Lærindustri	Gummivareindustri	Kjemisk industri	Jord- og steinvareindustri	Primær jern- og metallindustri	Jern- og metallvareindustri	Maskinindustri	Elektroteknisk industri	Transportmiddelindustri	Diverse industri	Gassverk
a) Utførte timeverk. Mill.													
1938	33,5	14,0	3,1	3,5	15,8	12,4	16,6	79,1				3,1	1,5
1952	43,6	18,8	3,2	6,2	30,8	20,2	28,7	29,2	15,7	16,5	69,2	7,1	1,0
1953	44,0	19,1	3,2	6,3	32,1	21,0	28,1	29,9	15,7	16,6	68,5	6,9	1,0
1954*	45,7	19,6	3,3	5,9	33,9	21,4	28,4	32,6	16,5	17,6	69,3	7,4	1,0
b) Bruttoproduksjonsverdi. Mill. kr.													
1938	277,7	60,2	23,2	20,3	234,8	46,7	189,1	388,3				14,0	9,6
1952	1 755,3	225,3	76,5	118,1	1 503,0	302,9	1 215,2	548,8	288,9	427,1	936,1	112,5	27,7
1953	1 545,7	252,5	78,4	122,1	1 469,6	328,1	1 169,3	569,5	313,5	448,0	1 037,0	124,2	24,0
1954*	1 836,3	292,9	88,1	127,0	1 794,3	360,1	1 161,1	659,2	364,3	519,6	1 149,9	145,0	22,1
c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.													
1938	95,3	41,4	9,1	12,3	107,0	32,3	69,5	223,5				8,3	6,2
1952	702,7	152,9	28,7	57,8	476,0	178,8	434,2	264,4	164,4	200,6	496,9	69,1	10,5
1953	647,3	164,9	29,0	65,9	485,4	201,7	468,7	288,5	183,3	231,6	570,6	77,5	8,0
1954*	686,0	190,6	33,2	68,1	621,0	224,0	406,8	340,8	212,7	274,1	632,3	88,8	7,1

B. Produksjonsindeks. 1949 = 100

	Hele industrien	Eksportindustri	Hjemmeindustri			Bryting av kull og malm	Næringsog nytelsesmiddelindustri	Tekstilindustri	Bekledningsindustri	Trevare- og møbelindustri	Treforedlingsindustri	Kjemisk industri
			I alt	Konsumvareindustri	Investeringsvareindustri							
1939	78	110	66	..	..	201	72	68	69	72	83	68
1950	113	119	110	110	110	97	102	116	114	100	114	134
1951	121	133	117	113	120	102	106	123	113	99	122	159
1952	122	129	119	115	125	121	106	103	121	108	113	155
1953	129	134	127	123	133	140	106	112	137	118	124	157
1954*	137	151	132	128	138	137	107	114	136	119	141	190
Jan.-okt.												
1954*	136	151	131	127	136	134	108	113	136	117	138	194
1955*	142	160	135	129	143	143	112	107	139	117	151	192

	B. Produksjonsindeks (forts.)					C. Produksjon av visse varer. Tonn[1]						
	Jord- og steinvareindustri	Primær jern- og metallindustri	Jern- og metallindustri ellers	Andre industrier	Gass- og elektrisitetsverk	Kull	Jernmalm og titanjernstein	Koppermalm og -konsentrat	Molybdénglans	Sink- og blykonsentrat	Svovelkis	Rujern
1939	68	91	65	80	69	311 592	1 395 435	32 169	711	11 823	1 024 953	43 599
1950	117	115	111	107	114	363 905	403 568	22 617	111	10 647	748 793	63 408
1951	129	126	121	111	114	469 994	437 179	21 957	209	12 339	696 049	54 061
1952	141	134	125	107	121	453 403	887 696	23 315	213	12 465	712 616	58 300
1953	142	137	136	113	126	427 500	1 314 406	24 763	241	11 996	744 856	58 844
1954*	165	140	137	114	140	338 571	1 209 678	26 672	230	12 405	778 585	57 059
Jan.-okt.												
1954	*162	*139	*135	*112	*138	294 538	968 493	21 609	193	9 871	630 269	47 193
1955	*188	*164	*136	*115	*144	254 785	1 093 846	21 663	236	12 983	675 906	76 799

	Ferrosilisium[2, 3]	Andre ferrolegeringer[3]	Aluminium	Kopper	Nikkel	Sink	Svovel	Sement	Tremasse (tørr beregnet)	Cellulose (tørr beregnet)
1939	39 538	107 648	31 130	10 458	9 121	45 917	90 692	390 284	469 754	494 974
1950	63 875	99 217	47 056	9 035	10 003	43 173	96 190	581 704	533 899	481 607
1951	68 484	122 388	52 106	8 656	11 080	40 825	98 408	701 752	558 383	528 483
1952	83 280	131 546	52 849	10 009	12 159	39 234	104 788	706 368	522 576	486 443
1953	94 497	124 107	56 198	12 104	14 934	38 798	103 335	754 515	535 480	542 901
1954*	92 751	82 668	64 974	12 887	17 242	43 341	99 282	783 680	643 424	589 776
Jan.-okt.										
1954	72 497	67 542	53 160	10 702	14 199	36 764	79 130	653 384	527 947	483 897
1955	88 989	97 890	56 994	11 392	15 628	36 294	79 422	688 809	534 020	507 653

[1] Månedstallene er ikke alltid sammenliknbare med årstallene. [2] Fra 1948 er tallene omregnet til basis 45 % Si. [3] Produkter til videre foredling i samme bedrift er tatt med bare i 1939.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

	C. Produksjon av visse varer (forts.). Tonn								D. Elektrisitetsproduksjon Mill. kWh[1]		
	Sildhermetikk	Sildolje	Ullgarn	Bomullsgarn	Margarin	Øl kl. I, II og III 1 000 hl	Sigaretter Mill. stk.	Koke- og spisesjokolade	I alt	Av dette: Ved elektrokjemisk og elektrometallurgisk ind.	Av dette: Ved den alminnelige elektrisitetsforsyning
1939	29 456	19 769	4 536	3 040	55 357	516	908,9	8 119	10 210	5 022	4 535
1950	27 095	51 930	7 687	3 914	63 316	623	1 280,5	9 024	17 328	7 241	9 137
1951	31 170	78 725	7 520	4 478	71 330	634	1 169,8	9 080	17 317	7 215	9 132
1952	26 522	74 355	5 932	4 282	74 269	710	1 343,9	9 514	18 406	7 069	10 305
1953	26 987	61 107	6 630	4 718	76 165	701	1 305,1	7 348	19 143	6 865	11 201
1954*	23 395	93 450	6 675	3 588	87 488	702	1 339,1	7 124	21 353	7 422	12 614
Jan.-okt.											
1954	16 937	90 783	5 525	3 009	70 948	562	1 050,3	5 964	17 415	6 133	10 215
1955	21 744	74 698	5 876	2 441	75 151	657	1 133,8	5 358	18 208	6 853	10 268

[1] Ved elektrisitetsverker på 1 000 kW eller over.

VII. Byggevirksomhet.

	A. Bygg under arbeid ved utgangen av året[1]						B. Bygg tatt i bruk[1]					
	Boligbygg		Verksteds- og fabrikkbygninger	Driftsbygninger i landbruket[2]	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg	Boligbygg		Verksteds- og fabrikkbygninger	Driftsbygninger i landbruket[2]	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg
	Leilighet	Golvflate i 1000 m²	Golvflate i 1000 m²				Leilighet	Golvflate i 1000 m²	Golvflate i 1000 m²			
1950	14 264	1 299	329	299	119	365	22 395	1 926	331	392	83	230
1951	25 466	1 904	433	258	119	428	20 875	1 634	306	311	73	282
1952	26 725	1 948	489	246	161	460	32 700	2 329	325	331	97	360
1953	29 813	2 225	536	269	251	638	35 140	2 487	326	336	141	347
1954	29 973	2 368	427	281	301	842	35 388	2 610	478	347	193	453
Jan.-sept.												
1954	32 217	2 472	462	375	273	765	23 299	1 706	330	215	113	295
1955	31 179	2 400	478	425	360	875	21 768	1 590	218	240	150	369

[1] Boligdirektoratets tall. [2] Grunnflate.

VIII. Skipsfart.

A. Handelsflåtens størrelse ved utgangen av året

	I alt[1]		Motortørrlastskip		Damptørrlastskip		Motortankskip		Damptankskip		Nettoøking eller minsking (—) i alt 1 000 br.tonn
	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	Skip	1 000 br.tonn	
1939	4 391	4 846	2 504	1 345	1 546	1 440	233	1 738	44	318	+ 90
1948	5 136	4 679	3 687	1 507	1 152	1 202	230	1 555	50	413	+ 505
1949	5 398	5 300	3 951	1 782	1 124	1 245	261	1 877	48	395	+ 621
1950	5 467	5 681	4 037	1 869	1 082	1 179	284	2 231	49	400	+ 381
1951	5 557	5 975	4 191	1 890	1 014	1 095	309	2 637	43	353	+ 294
1952	5 651	6 249	4 338	1 984	942	1 020	328	2 899	43	346	+ 274
1953	5 791	6 636	4 498	2 084	892	1 002	358	3 220	43	330	+ 387
1954	5 952	7 101	4 667	2 224	854	952	392	3 639	39	286	+ 465
1955 1/10	6 060	7 630	4 776	2 390	827	916	418	4 004	39	320	+ 529

	B. Skip i utenriksfart ved utgangen av året[2]	C. Opptjente bruttofrakter i utenriksfart. Mill. kr.						D. Fraktindeks. «Norwegian Shipping News» 1949 = 100		E. Skip med last mellom Norge og utlandet 1 000 nettotonn	
		I alt		Tørrlastskip		Tankskip					
	1 000 br.t.	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Turfrakt	Tidsfrakt	Kommet	Gått[3]
1938	4 234	478,3	219,3	350,0	98,3	128,3	121,0	..	..	5 435	5 044
1947	3 338	1 378,6	262,6	1 011,0	178,6	367,6	84,0	135,9	129,7	4 052	2 729
1948	3 904	1 494,4	476,0	1 038,3	266,7	456,1	209,3	110,6	122,4	4 509	3 266
1949	4 520	1 399,5	694,1	1 161,1	300,9	238,4	393,2	100,0	100,0	4 482	3 576
1950	4 910	1 733,8	905,7	1 418,4	334,7	315,4	571,0	103,9	99,9	4 941	3 796
1951	5 204	2 847,9	1 155,7	2 064,2	445,2	783,7	710,5	216,3	267,7	5 425	3 922
1952	5 450	2 792,4	1 362,6	1 923,8	539,9	868,6	822,7	138,1	146,5	5 267	4 402
1953	5 750	2 330,4	1 320,0	1 662,6	423,1	667,8	896,9	107,5	86,9	5 835	4 989
1954	ca. 6 250	..	..	..	..	..	..	113,5	101,7	6 234	5 515
Jan.-nov.[4]											
1954	..	..	..	..	..	..	..	111,5	97,5	4 134	3 758
1955	..	..	..	..	..	..	..	157,6	176,3	4 639	3 895

[1] Registreringspliktige skip, dvs. damp- og motorskip på over 25 br.tonn og seilskip på over 50 br.tonn. Fra og med 1951 er seilskip holdt helt utenfor. [2] Skip på over 500 br.tonn. [3] Skip med jernmalm fra Narvik ikke regnet med. [4] For rubrikk II januar—august.

IX. Annen samferdsel.

	A. Jernbanedrift[1] (Statsbanene)			B. Rutebiltrafikk	C. Ruteflytrafikk			D. Post, telefon, telegraf			E. Innreiste utlendinger
	Godstransport. Ekskl. malm på Ofotbanen	Opplastede vogner	Reisende	Passasjerkilometer	Kilometer fløyet	Passasjerkilometer	Gods, post, bagasje tonn-km	Bokførte postsendinger Ekskl. postgiro	Rikstelefonsamtaler	Telegrammer	
	1 000 tonn	1 000									
1938	4 525	634	21 606	460 613	722	2 370	103	9 332	17 767	3 907	..
1949	5 998	673	42 603	1 396 348	6 576	134 765	3 376	15 650	35 735	7 126	390
1950	5 734	669	39 729	1 589 085	7 870	162 308	5 946	14 725	36 699	6 859	534
1951	5 849	688	39 546	1 687 624	8 932	199 691	8 512	14 471	38 425	6 787	477
1952	6 522	732	38 327	1 847 362	9 724	221 506	8 395	14 049	40 048	6 518	604
1953	* 5 428	668	* 39 374	1 946 601	11 180	260 009	8 834	13 680	42 171	6 157	689
1954	* 5 509	648	* 39 154	..	11 731	264 516	7 978	13 984	44 380	6 060	807
1955	* 5 898	660	* 41 485	..	..	..	..	..	..	..	..
Jan.-sept											
1954	3 627	417	26 816	..	6 415	145 731	4 431	9 667	29 305	3 890	727
1955	3 830	427	27 762	..	7 512	182 393	4 855	10 006	30 316	3 831	796

[1] Årsoppgavene gjelder driftsåret som slutter i vedk. år. [2] For jernbanedriften, rikstelefonsamtaler og telegrammer jan.-aug. For ruteflygning jan.-juli.

X. Offentlige finanser.

Skatteår (og inntektsår)	A. Den kommunale skattelikning. Mill. kr.								
	Antatt formue			Antatt inntekt			Skattbar inntekt		
	Riket	Bygder	Byer	Riket	Bygder	Byer	Riket	Bygder	Byer
1939/40 (1938)	8 840,5	4 944,0	3 896,5	2 897,3	1 455,2	1 442,1	1 940,1	947,5	992,6
1949/50 (1948)	17 869,3	9 226,0	8 643,3	7 328,2	3 687,5	3 640,7	5 573,7	2 758,1	2 815,6
1950/51 (1949)	18 711,4	9 782,4	8 929,0	7 971,6	4 036,7	3 934,9	6 038,2	3 041,1	2 997,1
1951/52 (1950)	21 518,9	10 884,1	10 634,8	8 823,2	4 480,1	4 343,1	6 758,1	3 319,2	3 438,9
1952/53 (1951)	25 389,7	12 574,8	12 814,9	10 759,6	5 486,2	5 273,4	8 572,9	4 256,0	4 316,9
1953/54 (1952)	25 381,1	12 896,8	12 484,3	11 768,0	6 085,1	5 682,9	9 220,2	4 625,4	4 594,8
1954/55 (1953)	25 867,5	13 709,1	12 158,4	12 374,0	6 489,4	5 884,6	9 739,7	4 974,9	4 764,8
1955/56 (1954)	*28 900,0	..	..	*13 300,0	..	..	..	..	..

Skatteår	B. Utliknede kommunale skatter og avgifter. Mill. kr.								C. Statsskatt[1]. Mill. kr.			
	Bygder				Byer							
	I alt	Formues- og inntektsskatt. Renteskatt	Eiendomsskatt (matrikkelskatt)	Andre skatter og avgifter	I alt	Formues- og inntektsskatt. Renteskatt	Eiendomsskatt (matrikkelskatt)	Andre skatter og avgifter	I alt	Utliknet formues- og inntektsskatt	Innbetalte: Forbruksskatter	Innbetalte: Verneskatt, andre skatter og avgifter
1939/40	193,6	173,4	5,5	14,7	226,4	186,7	22,3	17,4	560,4	177,8	348,3	34,3
1949/50	561,7	509,2	5,0	47,5	606,0	527,9	26,3	51,8	2 213,6	627,1	1 485,3	101,2
1950/51	614,7	558,4	5,1	51,2	650,2	566,4	29,6	54,2	2 575,7	795,9	1 644,5	135,3
1951/52	673,0	611,0	5,3	56,7	740,8	651,1	30,5	59,2	3 199,2	879,2	2 212,7	107,3
1952/53	851,4	776,8	5,6	69,0	906,7	805,3	32,5	68,9	3 733,3	1 181,8	2 421,5	130,0
1953/54	917,6	837,2	5,3	75,1	953,9	846,5	33,8	73,6	3 637,4	1 034,2	2 512,0	91,2
1954/55	1 004,8	902,1	5,0	97,7	1 007,0	879,4	35,5	92,1	3 835,1	1 018,8	2 732,1	84,2

Pr. 30. juni	D. Kommunenes skatterestanser. Mill. kr.			E. Kommunenes lånegjeld. Mill. kr.						F. Statens lånegjeld Mill. kr.		
				Riket		Bygder		Byer				
	Riket	Bygder	Byer	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.-vesenet	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.-vesenet	Samlet lånegjeld	Herav vedk. elektr.-vesenet	I alt	Opptatt innenlands	Opptatt utenlands
1938	104,8	65,4	39,4	1 212,0	485,7	543,9	297,0	668,1	188,7	1 428,7	775,1	653,6
1948	265,8	124,1	141,7	917,2	369,6	290,4	212,9	626,8	156,7	6 304,5	5 502,7	801,8
1949	272,9	134,0	138,9	963,8	467,3	320,7	239,9	643,1	227,4	6 165,5	5 069,1	1 096,4
1950	281,2	140,7	140,5	1 242,6	715,5	448,0	347,7	794,6	367,8	4 705,0	3 631,2	1 073,8
1951	272,6	138,8	133,8	1 290,2	780,4	487,0	385,3	803,2	395,1	4 884,4	3 732,9	1 151,5
1952	283,9	153,7	130,2	1 405,1	868,9	552,5	445,2	852,6	423,7	4 873,8	3 675,3	1 198,5
1953	306,1	175,0	131,1	1 508,2	954,0	614,2	493,1	894,0	460,9	5 373,7	4 152,0	1 221,7
1954	346,0	206,0	140,0	[2] 1 685,8	996,6	665,7	504,8	1 020,1	491,8	5 878,2	4 457,2	1 421,0
1955	..	..	..	..	..	..	..	..	..	6 904,4	4 852,2	2 052,2

[1] Inklusive engangsskatt på formuesstigning og krigsskadeavgift (tilsammen innbetalt: 1949/50: 120,2 mill. kr., 1950/51: 100,9 mill. kr., 1951/52: 81,4 mill. kr., 1952/53: 43,0 mill. kr., 1953/54: 10,4 mill. kr., 1954/55: 3,4 mill. kr.) [2] Fra og med 1954 omfatter den samlede lånegjeld også de kommunale aksjeselskapers gjeld utad.

X. Offentlige finanser (forts.).

	G. Statens utgifter og inntekter. 1 000 kr.						
	1938/39	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	Foreløpig regnskap 1954/55	Vedtatt budsjett 1955/56
Driftsregnskapet.							
A. Driftsutgifter.							
I. Statens politiske organer	4 800	14 215	15 716	17 271	18 530	20 839	20 640
II. Utenrikstjeneste	5 330	38 113	38 756	44 375	59 710	48 962	48 347
III. Forsvar	66 906	481 676	700 649	1 027 851	1 166 088	1 136 563	912 022
Av dette: Hær	37 519	190 748	305 449	411 796	470 093	409 032	358 782
Marine	27 207	111 780	146 397	199 988	198 849	207 253	196 052
Luftforsvar	—	131 373	177 119	346 976	435 852	469 399	312 599
IV. Retts-, politi- og fengselsvesen	19 328	68 063	78 662	86 590	92 645	95 386	97 926
Av dette: Rettsvesen	10 999	20 409	21 701	22 615	23 565	23 764	22 463
Politi	5 019	36 062	42 359	48 432	53 399	55 452	59 335
Fengsels- og tvangsarbeidsvesen	2 806	9 827	12 818	13 553	13 747	14 172	14 083
V. Fylkesmannsembetene og komm.kontoret	946	2 849	3 021	3 871	3 847	4 065	4 174
VI. Kirken	4 418	9 305	11 551	12 857	12 295	12 157	14 212
VII. Skole, vitenskap, kunst etc.	68 694	193 090	214 278	247 251	298 849	279 106	313 488
Av dette: Høgskoler	7 112	28 620	31 541	38 994	40 123	38 407	49 538
Høgre almenskoler	3 761	13 476	14 329	17 900	19 178	20 616	23 025
Folkeskolen og ungdomsskoler	43 859	98 100	112 058	124 919	170 640	146 535	161 626
Vitenskapelige formål utenom høgskolene og litterære og kunstneriske formål	2 423	7 185	8 884	8 735	10 108	10 823	10 904
VIII. Sosiale formål	74 148	318 600	391 152	445 723	504 742	534 859	605 325
Av dette: Andel i syketrygdpremier	7 010	23 415	24 310	28 772	34 144	40 611	41 000
Alderstrygd[1]	37 087	97 807	124 600	151 606	167 833	189 558	246 000
Barnetrygd	—	66 112	91 066	95 709	96 515	99 727	103 000
IX. Helsestell	20 828	65 659	75 460	85 051	90 867	97 312	108 814
Av dette: Medisinalvesen	7 311	25 477	29 021	33 570	36 303	34 427	40 372
Sinnssykevesen	8 011	23 369	27 338	29 091	30 705	36 540	39 737
Tuberkulosevesen	4 446	11 751	13 461	16 001	16 601	18 555	19 831
X. Statens anlegg	51 212	143 937	162 183	195 517	222 969	242 608	249 318
Av dette: Veiarbeider	41 810	101 950	112 680	135 471	154 006	170 013	188 794
Vassdrags- og elektrisitetsvesen	2 207	23 576	28 753	35 566	42 931	36 093	30 683
XI. Landbruk	35 208	60 707	77 618	92 724	94 525	108 494	116 781
Av dette: Tilskott til bureising, jorddyrking etc.	16 467	11 085	12 507	14 232	21 447	34 578	38 170
XII. Handel, industri, sjøfart og fiske	31 852	75 097	101 474	178 672	145 639	140 031	128 559
Av dette: Saltvannsfiske	12 423	11 522	17 692	15 076	14 539	13 394	19 606
XIII. Forsyning, rasjonering og prisregulering	—	510 571	410 797	493 925	527 263	569 868	561 593
Av dette: Tilskott til regulering av prisene	—	508 420	412 452	479 253	518 975	554 261	555 000
Av dette: 1. Kunstgjødsel og A.I.V.-væske (inkl. fraktlette)	—	38 840	24 410	33 965	20 939	39 914	163 800
2. Kraftfôr og fettstoffer	—	102 546	64 755	84 035	91 595	127 948	
3. Brødmjøl	—	95 645	128 430	138 000	120 000	104 302	120 000
4. Mjølk og mjølkeprodukter	—	162 956	164 012	205 344	253 881	266 957	265 000
5. Fraktlette for kjøtt og flesk	—	30 337	5 000	5 000	5 000	6 310	6 200
6. Andre varer	—	78 096	25 845	12 909	27 560	10 530	—
XIV. Skattelikning og skatteinnkreving	19 016	68 473	75 469	86 669	86 973	92 531	77 703
XV. Gjeldsrenter og pensjoner	13 183	113 421	180 387	206 023	240 944	264 107	352 555
Av dette: Renter og kurstap	70 942	166 046	170 490	181 722	191 972	218 763	312 843
—Renter av kapital i statens bedr.	— 70 322	— 70 215	— 25 311	— 27 774	— 31 983	— 36 453	— 40 978
Pensjoner	12 561	17 590	35 208	52 075	80 955	81 797	80 690
XVI. Underskott av statens forretningsdrift[2]	56 843	68 081	44 299	73 465	85 763	62 574	64 491
Av dette: Statsbanene	65 515	100 241	59 187	80 279	93 663	71 241	75 000
Postverket	— 3 359	— 4 607	— 1 840	— 242	— 4 223	— 1 702	— 500
Telegrafverket	— 3 773	— 3 929	— 2 208	5 769	7 323	— 3 347	— 3 000
XVII. Utgifter i samband med krigen og frigjøringen	—	15 691	7 180	5 436	3 882	4 285	15 570
XVIII. Ymse utgifter til gjenreisingen	—	81 609	70 446	75 495	57 162	50 589	59 631
Av dette: Lån og tilskott til gjenreisingen	—	5 070	— 1 472	— 1 608	1 659	4 465	4 300
Krigsskadetrygden for løsøre	—	25 000	55 000	40 000	31 182	25 364	30 734
Krigsskadetrygden for bygninger	—	32 000					
XIX. Andre utgifter	10 222	85 143	104 972	185 804	205 738	191 623	203 312
Overskott på driftsregnskapet	106 807	631 321	842 747	735 683	314 157	545 180	515 722
Driftsutgifter i alt	589 741	3 045 621	3 606 817	4 300 253	4 232 588	4 501 139	4 470 183

Merknad: Etter Statistisk Sentralbyrås oppstilling av regnskapene. Deposita, forskottskonti og Prisdirektoratets fond er holdt utenfor.

[1] Avsetninger til aldersfondet er tatt med under avsetninger til statens fond. [2] Inkl. rente av nedlagt kapital beregnet etter 5 % i 1938/39 og 3 % for de siste år. Fra 1. juli 1951 belastes ikke Statsbanene for renter.

X. Offentlige finanser (forts.).

	G. Statens utgifter og inntekter. 1 000 kr.						
	1938/39	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	Foreløpig regnskap 1954/55	Vedtatt budsjett 1955/56
B. Driftsinntekter.							
I. Skatter og avgifter	559 573	2 893 537	3 477 901	3 943 485	3 856 912	4 102 947	4 256 914
a) Inntekts- og formuesskatter	174 725	1 151 096	1 162 593	1 390 806	1 253 375	1 286 327	1 377 160
Av dette: Ord. inntekts- og formuesskatt	142 503	911 520	958 986	1 183 842	1 051 261	1 018 568	1 100 000
Ekstraordinær formuesskatt	8 176	14 299	1 902	731	490	324	50
Alderstrygdavgift	24 046	98 997	107 410	125 425	132 567	171 540	207 000
Inntektsført krigsskadeavgift	—	45 548	35 220	36 060	28 023	23 850	30 294
Inntektsført verneskatt	—	23 935	12 997	—	—	28 880	—
b) Forbruksskatter	355 188	1 644 482	2 212 747	2 421 549	2 512 037	2 732 066	2 807 000
Av dette: Tollinntekter	154 278	173 943	267 139	327 895	317 339	328 499	340 000
Skatt på tilvirkn. og omsetn. av:							
1. Brennevin og vin[1]	51 572	282 275	301 775	301 831	316 795	312 762	317 000
2. Øl	16 358	72 094	78 772	71 891	73 927	76 261	74 000
3. Tobakk	26 282	176 942	192 550	201 270	201 765	194 912	200 000
4. Sjokolade og sukkervarer	9 289	107 635	120 634	111 951	106 347	95 116	85 000
Alminnelig omsetningsavg.	37 810	575 900	985 695	1 106 145	1 185 151	1 303 711	1 400 000
Avg. på bensin	18 969	55 573	53 934	63 000	68 748	107 732	76 000
Tilleggsavg. på bensin	—	86 602	83 872	97 982	106 892	112 451	118 000
Skatt av inngangspenger	7 137	17 518	17 137	18 392	17 253	17 324	17 000
c) Andre skatter og avgifter	29 660	97 959	102 561	131 130	91 500	84 554	72 754
Av dette: Arveavgift	7 186	14 599	15 702	14 541	17 211	16 938	16 000
Stempelavgift av dokumenter	7 640	10 430	11 894	11 658	12 831	14 998	13 000
Tonnasje- og fraktavg.	—	31 000	30 284	66 912	17 799	7 000	—
II. Formues- og ervervsinntekter	18 146	38 383	58 784	57 534	76 100	98 564	102 328
a) Renter	17 801	31 031	53 910	52 962	69 307	92 514	100 626
b) Utbytte av aksjer o. l.	438	7 797	6 653	6 200	7 492	7 269	6 435
c) Inntekter av forskj. eiendommer	— 93	— 445	— 1 779	— 1 628	— 699	— 1 219	— 4 733
III. Andre inntekter[2]	12 022	113 701	70 132	299 234	299 576	299 628	110 941
Av dette: Inntekt av totalisatorspill	1 427	2 521	3 022	3 182	3 296	3 539	3 200
Inntekt av lotterimidler	8 740	15 852	15 772	16 332	16 470	18 268	18 000
Direktoratet for fiendtlig eiendom	—	29 887	11 687	5 060	11 770	1 491	5 000
Erstatningsdirektoratet	—	12 971	20 686	4 334	2 959	—	500
Driftsinntekter i alt	589 741	3 045 621	3 606 817	4 300 253	4 232 588	4 501 139	4 470 183
Kapitalregnskapet.							
A. Kapitalutgifter.							
I. Statens forretningsdrift og fond	107 246	330 189	440 784	448 140	412 237	358 578	301 901
Av dette: Jernbaneanlegg	32 146	65 574	75 796	89 933	89 380	90 087	84 910
Telefon- og telegrafanlegg	15 753	29 228	39 969	51 455	49 276	51 084	50 000
Kraftverk og reguleringsanlegg	1 310	60 547	83 779	118 254	106 873	87 568	67 500
Avsatt til statens fond	54 971	79 607	159 990	127 678	90 362	84 546	70 700
II. Avdrag på statsgjeld	33 351	130 162	306 834	257 100	257 626	281 955	312 103
Av dette: Utenlandske lån	23 943	53 370	51 926	56 561	55 039	62 512	99 988
III. Utlån	—	15 101	94	2 000	17 000	—	—
Kapitalutgifter i alt	140 597	475 452	747 712	707 240	686 863	640 533	614 004
B. Kapitalinntekter.							
Overskott på driftsregnskapet	106 807	631 321	842 747	735 683	314 157	545 180	515 722
I. Av statens formue	7 337	40 444	184 017	84 962	79 665	97 825	98 282
Av dette: Avdrag på utestående fordringer	3 008	3 440	7 544	6 370	1 345	1 785	5 500
Inndratt av fondskapital	3 676	8 062	40 588	60 782	58 570	79 000	77 000
II. Anvendte lånemidler	26 453	—196313	—279052	—113405	293 041	— 2 472	—
Kapitalinntekter i alt	140 597	475 452	747 712	707 240	686 863	640 533	614 004
Totalsum (utgifter = inntekter)[3]	623 531	2 889 752	3 511 782	4 271 810	4 605 294	4 596 492	4 568 465

[1] Overskott av A/S Vinmonopolets drift tatt med her. [2] Av dette: Internasjonale tilskott til fellesfinansierte bygge- og anleggsarbeider 1952/53: 46,7 mill. kr., 1953/54: 73,4 mill. kr., 1954/55: 115,3 mill. kr. og 1955/56 25,0 mill. kr. [3] Overskott (resp. underskott) på driftsregnskapet er trukket ut i totalbalansen.

XI. Penger og kreditt.

A. Norges Bank. Mill. kr.

	Diskonto Pct.	Seddeldekningsgull	Valuta	Clearingtilgodehavende	Utlån og diskontering	Folioinnskott: I alt	Staten: I alt	Staten: Reguleringskonto	Staten: Separatkonto FOA	Staten: Lån til statsbankene	Staten: Andre statskonti	Andre offentlige konti	Forretnings- og sparebanker	Andre
1939	4½	120	186	—	308	83	7	—	.	—	7	[1] ..	*29	[1] 47
1949	2½	185	410	14	85	4 205	1 935	654	317	—	964	807	1 324	139
1950	2½	185	563	12	43	3 301	1 600	733	355	—	512	804	740	157
1951	2½	185	733	45	49	3 899	1 850	360	898	—	592	830	1 038	181
1952	2½	185	715	62	58	3 217	1 632	27	295	57	1 253	703	732	150
1953	2½	185	700	18	74	2 599	1 273	35	182	31	1 025	519	721	86
1954	2½	185	673	11	54	2 030	925	38	165	4	718	480	557	68
Okt. 1954	2½	185	776	15	50	2 456	1 251	37	214	9	991	461	684	60
1955	3½	185	857	35	80	2 456	1 414	40	103	—	1 271	546	427	69

A. Norges Bank (forts.). Mill. kr. / B. Forretnings- og sparebanker. Mill. kr.

	Okkupasjonskonto (netto)	Sedler i omløp ekskl. skillemyntsedler	Gjeld til utlandet	Clearinggjeld	Innskott: I alt	Innskott: Folio og termin	Utlån: I alt	Utlån: Pantelån	Kontanter og statsveksler, postgiro	Norges Bank	Ihendehaverobl. og aksjer	Forvaltningskapital	Fordringer på utlandet	Gjeld til utlandet
1939	.	575	11	23	2 911	205	2 632	786	85		926	4 122	..	..
1949	7 114	2 308	217	132	8 486	2 574	4 847	1 685	582	1 333	2 830	10 929	330	409
1950	6 202	2 397	382	77	8 523	2 371	5 685	1 924	276	770	2 947	11 037	369	427
1951	6 202	2 659	405	40	9 386	2 903	6 458	2 072	323	1 075	2 749	12 286	524	466
1952	5 546	2 910	254	9	9 816	2 941	7 050	2 235	599	788	2 578	12 752	516	388
1953	5 546	3 122	640	60	10 169	2 910	7 496	2 365	599	780	2 472	13 175	508	351
1954	5 546	3 315	809	130	10 623	2 936	8 160	2 543	501	630	2 613	13 821	475	363
Okt. 1954	5 546	3 118	690	99	11 138	3 472	8 177	2 502	612	679	2 599	14 291	538	350
1955	5 546	3 155	882	73	11 042	3 156	8 550	2 709	484	440	2 573	14 211	542	378

	C. Postgiro: Kontoeiernes tilgodehavende	C. Postgiro: Omsetning	D. Postsparebanken: Innskott	D. Postsparebanken: Utlån	E. Statsbanker og kreditforeninger: Obligasjonsgjeld netto	E. Statsbanker og kreditforeninger: Utlån	F. Bankklarering	G. Omsetn. av verdipapirer	H. Registrerte nyinnbetalinger i norske aksjeselskaper: I alt	H. Registrerte nyinnbetalinger i norske aksjeselskaper: I nye selskaper	H. Registrerte nyinnbetalinger i norske aksjeselskaper: I eldre selskaper	I. Obligasjoner: Kurs	I. Obligasjoner: Øyeblikkelig rente
	Mill. kr.											Pct.	
1939	.	.	.	.	..	..	4 251	587	48,0	25,6	22,4	98,6	4,58
1949	137	8 328	.	.	1 780	2 187	12 667	1 792	84,7	41,8	42,9	100,0	2,50
1950	163	11 030	35	2	2 047	2 690	12 995	1 449	100,0	24,6	75,4	97,1	2,58
1951	190	14 782	66	17	2 115	3 166	15 161	1 386	144,7	33,5	111,2	91,5	2,74
1952	275	20 418	112	55	2 189	3 724	16 833	1 678	98,1	26,5	71,6	91,3	2,74
1953	338	24 741	166	91	2 357	4 393	16 048	1 524	172,8	67,5	105,3	91,9	2,72
1954	368	28 991	224	135	2 436	5 075	17 520	1 543	95,8	21,5	74,3	92,8	2,69
Okt. 1954	337	23 538	227	144	[4] 2 427	[4] 4 857	[2] 14 192	[5] 804	[6] 143,8	[6] 80,2	[6] 63,6	93,1	2,69
1955	372	26 288	290	171	[4] 2 366	[4] 5 528	[2] 14 745	[5] 726	[6] 124,2	[6] 19,6	[6] 104,6	82,2	3,04

J. Aksjekursindeks[7] Kjøperkurs i pct. av pålydende / K. Betalingsforhold / L. Valutakurser. Gjennomsnitt

	Total	Industri	Skipsfart	Hvalfangst	Banker	Forsikring	Åpnede konkurser og akkordforhandlinger	Utleggsforretninger [3]	D. kr.	Sv. kr.	£	Fr. frcs.	T. mark	$
1948	185	150	210	284	144	169	417	5 365	88,07	103,65	19,110	11,090	174,09	4,315
1949	175	145	188	252	145	171	211	2 611	103,60	138,30	20,020	1,912	..	5,596
1950	187	160	198	292	145	175	236	3 756	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150
1951	214	180	242	365	135	168	221	4 385	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150
1952	211	172	245	366	131	168	248	4 754	103,60	138,30	20,020	2,049	170,60	7,150
1953	197	162	218	340	134	172	322	5 038	103,60	138,30	20,020	2,049	170,64	7,150
1954	220	191	227	413	145	197	351	5 188	103,22	137,91	20,020	2,043	170,77	7,150
Okt. 1954	237	207	235	484	154	210	[2] 302	[6] 3 667	103,12	137,87	20,020	2,047	170,47	7,150
1955	255	212	261	639	143	189	[2] 302	[6] 4 163	103,62	138,76	20,010	2,042	170,35	7,150

[1] «Andre offentlige konti» tatt med under «Andre folioinnskott». [2] Januar—oktober. [3] Etter tidsskriftet «Creditreform». [4] September. [5] Januar—juni. [6] Januar—september. [7] Beregningene for årene 1948—1954 er revidert. Noteringene på børskursliste B er sløyfet samtidig som vektgrunnlaget er noe endret.

XII. Priser og innenlandsk vareomsetning.

A. Levekostnader i Norge. 1949 = 100

	Total	Matvarer	Drikkevarer	Lys og brensel: Kull, koks, ved og petroleum	Lys og brensel: Gass og elektrisitet	Bekledning	Husleie	Andre utgifter
1939	64	68	44	37	99	47	108	59
1949	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	105	109	105	100	100	104	100	103
1951	122	129	118	120	101	133	102	114
1952	133	146	123	143	105	138	105	124
1953	136	148	124	147	105	138	108	129
1954	142	160	123	147	109	139	114	132
Okt. 1954	143	161	123	148	114	139	117	133
1955	143	159	122	171	115	137	120	134

B. Levekostnader i forskjellige land. 1949 = 100

	Danmark[1]	Sverige	Storbritannia	Sambandsstatene[1]
1939	61	66	103	59
1949	100	100	100	100
1950	106	101	103	101
1951	117	117	113	109
1952	122	126	123	111
1953	122	128	126	112
1954	123	129	129	113
Okt. 1954	123	129	[3] 129	112
1955	[2] 131	135	[3] 135	112

C. Engrospriser i Norge. 1952 = 100

	Total	Forbruksvarer	Maskiner og transp.-midler	Produksjonsmidler: I alt	Produksjonsmidler: Byggematerialer	Produksjonsmidler: Brensel, brenseloljer og el. kraft	Produksjonsmidler: Andre prod.-midler
1939	37	..	..	..	..	..	..
1949	67	..	..	..	..	..	..
1950	76	..	..	..	..	..	..
1951	93	..	..	..	..	..	..
1952	100	100	100	100	100	100	100
1953	99	101	100	98	102	98	97
1954	101	104	99	99	101	98	99
Sept. 1954	102	105	99	101	102	99	101
1955	103	104	103	103	104	101	103

D. Engrospriser i forskjellige land 1949 = 100

	Norge	Danmark	Sverige	Storbritannia	Sambandsstatene
1939	55	45	53	45	51
1949	100	100	100	100	100
1950	113	113	105	114	104
1951	139	143	139	139	116
1952	149	140	147	143	113
1953	148	131	138	143	111
1954	151	131	137	144	111
Sept. 1954	152	131	137	143	111
1955	154	136	144	149	112

E. Utenlandske prisnoteringer[4]

	Hvete: Kansas City No. 2, Hard Winter $ pr. 60 lb	Sukker: New York Farin fob. $ pr. lb	Kaffe: New York Santos no. 4, fob. $ pr. lb	Gummi: New York Ribbed smoked sheet $ pr. lb	Tremasse: New York Sulfit bleket, fob. $ pr. short ton	Avispapir: New York Ruller cf. $ pr. short ton	Ull: Boston Uvasket 56's $ pr. lb	Bomull: Liverpool American Middling 15/16" d pr. lb	Rujern: U.K. Innenlandsk grunnpris £ pr. long ton	Stål: U.K. Valseemner, ulegert U.T. £ pr. long ton	Aluminium: New York Råa barrer 99 % $ pr. lb	Kull: Durham Eksportpris, fob. £ pr. long ton
1939	0,76	0,046	0,075	0,175	52	50	0,362	5,9	5- 0- 6	12- 6- 8	0,200	..
1949	2,15	0,078	0,318	0,176	124	100	0,552	25,0	9-15- 8	16- 3- 0	0,170	4- 1-3
1950	2,23	0,078	0,509	0,411	123	101	0,746	35,8	10- 6- 4	16-16- 6	0,177	4- 7-6
1951	2,40	0,082	0,543	0,609	140	110	1,088	45,9	11- 5- 3	19- 0- 5	0,190	4-15-1
1952	2,39	0,084	0,541	0,386	140	120	0,623	38,0	12-14-10	24-12- 4	0,194	5-10-0
1953	2,24	0,086	0,585	0,241	140	126	0,637	30,8	14- 5- 3	25-11- 2	0,209	5-10-0
1954	2,31	0,086	0,783	0,234	140	126	0,620	33,0	15- 3- 2	25-11-10	0,218	5- 6-3
Sept. 1954	2,29	0,085	0,718	0,241	140	126	0,645	33,2	15-10- 6	25-12- 6	0,222	5- 2-6
1955	2,15	0,084	0,610	0,492	142	126	0,545	31,7	16-16- 6	26-19- 0	0,244	5- 8-9

F. Indeks for verdien av detaljomsetningen. 1938 = 100

	Riket	Landdistrikter	Forstadsstrøk	Bygder i alt	Byer: I alt	Byer: Nærings- og nytelsesmidler	Byer: Klær, sko og tekstilvarer	Byer: Jernvarer, sportsartikler m. v.	Byer: Diverse
1939	105	105	106	105	104	103	103	122	97
1949	240	242	238	241	243	226	262	332	249
1950[5]	259	263	328	272	250	245	253	278	263
1951	290	295	381	308	279	275	282	302	284
1952	324	328	421	342	307	306	313	297	315
1953	336	340	449	356	315	322	304	308	336
1954	358	367	483	385	333	342	312	333	362
Jan.-sept. 1954	335	347	457	363	310	326	281	306	315
1955	353	366	483	383	325	343	286	339	338

G. Grossistforbundets indeks for verdien av engrosomsetningen 1938 = 100

	Næringsmidler	Jern, stål, bygningsartikler etc.
1939	108	..
1949	189	429
1950[5]	248	469
1951	249	540
1952	286	627
1953	350	604
1954	383	662
Jan.-sept. 1954	..	..
1955	..	..

H. Verdien av omsetningen i samvirkelagene[6] 1938 = 100

1939	107
1949	303
1950[5]	354
1951	415
1952	478
1953	509
1954	555
Jan.-sept. 1954	..
1955	..

[1] Inkl. direkte skatter. [2] Tallet er ikke direkte sammenliknbart med tallene for de foregående kvartaler, da det er redusert med verdien av sparebevis. [3] September. [4] Se F.N.s Monthly Bulletin of Statistics. [5] Korreksjon av beregningene. Tallene for 1950 og senere er ikke direkte sammenliknbare med tidligere år. [6] Samvirkelag tilsluttet NKL.

XIII. Lønninger.

A. Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne menn i industri, bygge- og anleggsvirksomhet. Kr.

	Industri i alt	Bergverk	Næringsmiddelindustri		Bryggerier og mineralvannfabrikker	Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skotøyindustri	Kledningsindustri	Bygningstrevareindustri		Møbel- og annen trevareindustri	Papirindustri
			I alt	Hermetikkindustri						I alt	Sagbruk og høvlerier		
1951	3,67	4,01	3,31	3,02	3,44	3,56	3,45	3,72	3,46	3,46	3,36	3,53	3,79
1952	4,09	4,46	3,72	3,41	3,95	4,00	3,80	3,95	3,87	3,96	3,83	3,88	4,14
1953	4,28	4,65	3,84	3,49	4,12	4,25	3,92	4,14	3,99	4,17	3,97	4,09	4,31
1954	4,50	4,86	4,02	3,61	4,28	4,40	4,13	4,36	4,17	4,33	4,22	4,36	4,55
1954 1. kv.	4,32	4,72	3,81	3,50	4,03	4,18	3,92	4,23	4,02	4,18	4,11	4,14	4,34
2. »	4,57	4,95	4,12	3,61	4,55	4,59	4,16	4,43	4,23	4,33	4,17	4,41	4,53
3. »	4,48	4,86	4,00	3,63	4,22	4,39	4,16	4,34	4,18	4,25	4,25	4,34	4,62
4. »	4,61	4,92	4,16	3,69	4,32	4,44	4,27	4,45	4,25	4,54	4,35	4,53	4,71
1955 1. kv.	4,60	4,96	4,08	3,66	4,26	4,36	4,19	4,52	4,23	4,39	4,22	4,40	4,59
2. »	4,91	5,27	4,40	3,86	4,72	4,84	4,42	4,77	4,54	4,73	4,53	4,70	4,98

	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri		Lær- og lærvareindustri	Kjemisk og elektrokjemisk industri			Jord- og steinindustri	Jern- og metallindustri		Bygge- og anleggsvirksomhet		
		I alt	Boktrykkerier		I alt	Gummivarefabrikker	Elektrokjemisk storindustri		I alt	Stålskipsbyggerier	I alt	Byggevirksomhet	Anleggsvirksomhet
1951	3,90	4,27	4,05	3,70	3,84	3,91	4,01	3,72	3,69	3,58	4,61	4,34	5,71
1952	4,47	4,76	4,49	3,99	4,22	4,21	4,45	4,16	4,15	4,04	5,18	4,80	6,45
1953	4,68	5,05	4,78	4,13	4,46	4,40	4,68	4,34	4,34	4,23	5,38	5,08	6,45
1954	4,83	5,21	4,98	4,38	4,64	4,57	4,81	4,56	4,59	4,44	5,71	5,40	6,71
1954 1. kv.	4,76	4,97	4,75	4,22	4,50	4,42	4,66	4,32	4,42	4,26	5,22	4,94	6,35
2. »	4,66	5,43	5,21	4,42	4,76	4,67	4,94	4,63	4,67	4,56	5,74	5,42	6,79
3. »	4,82	5,14	4,88	4,36	4,54	4,48	4,73	4,65	4,58	4,39	5,75	5,40	6,67
4. »	5,08	5,30	5,06	4,52	4,75	4,70	4,91	4,65	4,67	4,54	6,05	5,79	6,95
1955 1. kv.	5,14	5,32	5,10	4,47	4,77	4,76	4,93	4,64	4,72	4,58	5,69	5,42	6,86
2. »	5,51	5,80	5,61	4,77	5,04	5,06	5,26	4,98	5,02	4,85	5,99	5,79	6,81

B. Gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne kvinner i industri. Kr.

	Industri i alt	Næringsmiddelindustri			Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skotøyindustri	Kledningsindustri	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri	Lær- og lærvareindustri	Kjemisk industri		Jern- og metallindustri
		I alt	Hermetikkindustri	Sjokoladefabrikker								I alt	Gummivarefabrikker	
1951	2,49	2,29	2,22	2,78	2,54	2,43	2,57	2,56	2,54	2,55	2,61	2,50	2,47	2,74
1952	2,82	2,61	2,56	3,14	2,92	2,73	2,81	2,89	2,95	2,86	2,87	2,82	2,80	3,13
1953	2,93	2,71	2,63	3,20	3,08	2,81	2,88	3,03	3,03	3,08	3,02	2,95	2,89	3,26
1954	3,06	2,81	2,72	3,34	3,25	2,94	2,99	3,16	3,21	3,22	3,17	3,10	3,04	3,43
1954 1. kv.	2,95	2,71	2,62	3,14	3,08	2,83	2,91	3,07	3,05	3,01	3,05	2,98	2,90	3,34
2. »	3,11	2,85	2,70	3,45	3,39	2,97	3,03	3,22	3,18	3,33	3,19	3,21	3,11	3,51
3. »	3,06	2,79	2,72	3,26	3,22	2,97	2,95	3,16	3,28	3,23	3,17	3,04	2,93	3,41
4. »	3,11	2,88	2,75	3,49	3,29	2,99	3,05	3,20	3,31	3,29	3,26	3,16	3,09	3,44
1955 1. kv.	3,11	2,81	2,67	3,26	3,20	3,01	3,11	3,20	3,35	3,22	3,25	3,18	3,09	3,50
2. »	3,32	3,01	2,83	3,59	3,50	3,20	3,28	3,41	3,57	3,52	3,43	3,44	3,37	3,75

Norges offisielle statistikk, rekke XI

Norway's Official Statistics, series XI

Rekke XI **Trykt 1956**

Nr. 217 Økonomisk utsyn over året 1955 *Economic survey*

Statistisk Sentralbyrå utgir følgende m å n e d s h e f t e r : *The Central Bureau of Statistics publishes the following monthly bulletins:*

Statistiske meldinger *Monthly bulletin of statistics*

Månedsoppgaver over vareomsetningen med utlandet *Monthly bulletin of external trade*

Abonnement på begge disse månedshefter tegnes i Statistisk Sentralbyrå. Pris pr. år kr. 10.00, pr. nr. kr. 1.00. *For subscription of the bulletins please write to the Central Bureau of Statistics, Oslo.*

Av følgende publikasjoner er Byråets beholdning meget knapp, og en er takknemlig for å få overlatt enkelte eksemplarer:

Statistisk årbok, alle årganger til og med 1943—45, dessuten 1950

Norges handel, alle årganger til og med 1918, dessuten 1920—23, 1927—30 og 1934—39

Norges industri, 1895—1929, 1932—39, 1948 og 1949

Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co., Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.
Pris kr. 4,00 + oms.avgift.

Grøndahl & Søns Boktrykkeri, Oslo.